کتاب توسعه مهارت‌های کلامی کودک

ایران استخدام

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۹۱۳۰۰۰۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir

Www.IranEstekhdam.Ir

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز کودکیاری

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

بسم الله الرحمن الرحیم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلیٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

پرورش مهارت‌های کلامی کودک

رشتهٔ تربیت کودک

گروه بهداشت و سلامت

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای

پایهٔ یازدهم دورهٔ دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: پرورش مهارت‌های کلامی کودک ـ ۲۱۱۳۱۲
پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: معصومه صادق، فاطمه قاسم‌زاده، سارا فرجاد، اکرم دهقانی، شهربانو سرداری، طاهره گل‌گلی و سکینه راه‌پیما (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فرشته مجیب، آزاده فضایلی (اعضای گروه تألیف) ـ محمد محمودی (ویراستار ادبی)
مدیریت آماده‌سازی هنری: ادارهٔ کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی: جواد صفری (مدیر هنری) ـ مریم کیوان(طراح روی جلد)، اکبر صمدی(طراح پشت جلد) ـ سارا ساعدی‌نژاد (صفحه‌آرا) ـ نسرین اصغری، نسا عسگری (عکاس)، سید کیوان حسینی، کمند مهری، فریبا سیر، حمید ثابت کلاچاهی و زهرا ایمانی‌نصر (امور آماده‌سازی)
نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهیدموسوی) تلفن: ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وب سایت: www.chap.sch.ir
ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران ـ کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (دارو پخش)
تلفن: ۵ ـ ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰/ صندوق پستی: ۱۳۹ـ ۳۷۵۱۵
چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۴۰۵

کلیهٔ حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۳- ۳۸۰۴ - ۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸ **ISBN 978 – 964 – 05 – 3804–3**

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.

امام خمینی «قُدِّسَ سِرُّهُ»

فهرست

پودمان اول: توسعه واژگان کودک ۱

واحد یادگیری ۱: زبان‌آموزی کودک ۲

واحد یادگیری ۲: پرورش مهارت‌های یادگیری فردی ۱۶

پودمان دوم: توسعهٔ مهارت‌های شنیداری کودک ۳۳

واحد یادگیری ۱: تبدیل شنیدن به گوش دادن ۳۴

واحد یادگیری ۲: پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک ۵۳

پودمان سوم: توسعه مهارت‌های بیانی کودک ۸۷

واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی ۸۸

واحد یادگیری ۲: پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه ۱۱۲

پودمان چهارم: آماده کردن کودک برای خواندن ۱۵۳

واحد یادگیری ۱: پرورش مهارت‌های خواندن کودک ۱۵۴

واحد یادگیری ۲: کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک ۱۸۰

پودمان پنجم: آماده کردن کودک برای نوشتن ۲۱۳

واحد یادگیری ۱: سازماندهی نوشتن کودک ۲۱۴

واحد یادگیری ۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک ۲۲۹

منابع ۲۵۹

این کتاب در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ مورد ارزشیابی کشوری از منظر چهار گروه از دنیای کار (کارفرمایان بزرگ، خبرگان حرفه‌ای، فروشندگان و ارائه دهندگان خدمات، انجمن‌های حرفه‌ای) و چهار گروه از دنیای آموزش (هنرآموزان خبره، مربیان خبره مراکز پیش از دبستان، هنرجویان پایه دوازدهم رشته تربیت کودک و فارغ‌التحصیلان شاغل در این رشته) قرار گرفت و نتایج آن در محتوا اعمال گردید.

سخنی با هنرجویان عزیز

وضعیت دنیای کار و تغییرات در فناوری، مشاغل و حرفه‌ها، ما را بر آن داشت تا محتوای کتاب‌های درسی را همانند پایه‌های قبلی براساس نیاز کشور خود و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جدید آموزشی تغییر دهیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی براساس شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی به‌طور صحیح و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در این برنامه برای شما، چهار دسته شایستگی درنظر گرفته شده است:

۱ـ شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار

۲ـ شایستگی‌های غیرفنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده

۳ـ شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات

۴ـ شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر

بر این اساس دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه‌ریزی درسی و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است. برای تألیف هر کتاب درسی بایستی مراحل زیادی قبل از آن انجام پذیرد.

این کتاب چهارمین کتاب کارگاهی است که خاص رشتهٔ تربیت کودک در پایه یازدهم تألیف شده است. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت در شغل و حرفه برای آینده بسیار ضروری است و پایه‌ای برای دیگر دروس می‌باشد. هنرجویان عزیز سعی کنید تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در کتاب را کسب نمایید و فرا گیرید.

کتاب درسی پرورش مهارت‌های کلامی کودک شامل ۵ پودمان و ۱۰ واحد یادگیری است. هر پودمان دارای دو واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری واحدهای یادگیری پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن پودمان را کسب نمایید. کسب شایستگی در هر دو واحد یادگیری پودمان، شرط لازم برای کسب شایستگی در آن پودمان است.

لازم به ذکر است شایستگی‌های غیرفنی در نمره واحد یادگیری تأثیر مستقیم ندارد. ولی کسب حداقل نمره قبولی ۲ در شایستگی‌های غیرفنی هر واحد یادگیری، شرط لازم برای کسب نمره قبولی در شایستگی‌های فنی (مستمر ـ پایانی) همان واحد یادگیری است. علاوه بر این کتاب درسی شما می‌توانید از بستهٔ آموزشی نیز استفاده نمایید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط‌زیست و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بستهٔ آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به‌کار گیرید.

رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌ها و تأکیدات هنرآموز محترم درس را در خصوص رعایت این نکات که در کتاب آمده است در انجام مراحل کاری جدّی بگیرید.

برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب می‌توانید از کتاب همراه هنرجو استفاده نمایید.

امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی‌تان، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

سخنی با هنرآموزان گرامی

رشتهٔ تربیت کودک در راستای تأمین نیروی انسانی متخصص برای آموزش و پرورش کودکان پیش از دبستان در برنامه‌ریزی درسی خود با توجه به رشد یکپارچه و همه‌جانبه کودکان به تهیه و تدوین دروس تخصصی اقدام نموده است. درس «پرورش مهارت‌های کلامی کودک» یکی از این دروس تخصصی است که در راستای پرورش مهارت‌های کلامی کودک تهیه و تدوین شده است.

هدف این درس آشنا کردن هنرجویان با اصول پرورش مهارت‌های کلامی در کودکان و نحوهٔ آموزش آن از طریق فعالیت‌هایی در این راستا است. محتوای این درس ضمن ارائه فعالیت‌های مختلف و بیان یافته‌های علمی و تحقیقی و ضرورت‌ها کمک می‌کند تا مهارت‌های کلامی کودکان در این زمینه از طریق فعالیت‌های مختلف تهیه، اجرا و ارزشیابی گردد.

این درس به صورت ۸ واحد نظری و عملی، شامل ۳۰۰ ساعت مهارتی که ۱۸۰ ساعت آن عملی و ۱۲۰ ساعت نظری ارائه شده است و شامل ۵ پودمان و ۱۰ واحد یادگیری است که عبارت‌اند از:

پودمان اوّل ـ توسعه واژگان کودک: با هدف آشنا کردن هنرجویان باارزش و اهمیت توسعه واژگان کودک و نقش آن در رشد کلامی کودکان از طریق آگاهی، تمرین‌ها، بازدیدها و توانایی انجام فعالیت‌های مختلف در این زمینه است.

پودمان دوم ـ توسعه مهارت‌های شنیداری کودک: با هدف آشنا کردن هنرجویان باارزش و اهمیت توسعه مهارت‌های شنیداری کودک و نقش آن در رشد کلامی کودکان از طریق تمرین‌ها، توانایی انجام فعالیت‌های مختلف در این زمینه است.

پودمان سوم ـ توسعه مهارت‌های بیانی کودک: با هدف آشنا کردن هنرجویان باارزش و اهمیت توسعه مهارت‌های بیانی کودک و نقش آن در رشد کلامی کودکان از طریق آگاهی، تمرین‌ها، بازدیدها و توانایی انجام فعالیت‌های مختلف در این زمینه است.

پودمان چهارم ـ آماده کردن کودک برای خواندن: با هدف آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت آماده کردن کودک برای خواندن و نقش آن در رشد کلامی کودکان از طریق آگاهی، تمرین‌ها، بازدیدها و توانایی انجام فعالیت‌های مختلف در این زمینه است.

پودمان پنجم ـ آماده کردن کودک برای نوشتن: با هدف آشنا کردن هنرجویان با ارزش و اهمیت آماده کردن کودک برای نوشتن و نقش آن در آیندهٔ تحصیلی کودکان از طریق آگاهی‌ها، تمرین‌ها، بازدیدها و توانایی انجام فعالیت‌های مختلف در این زمینه است.

لازم به ذکر است کتاب رشد کلامی مصداق شعر زیبایی است که بارها و بارها شنیده ایم و تکرارش کرده ایم.

دستم بگرفت و پا به پا برد　　تا شیوه راه رفتن آموخت

یک حرف و دو حرف بر زبانم　　الفاظ نهاد و گفتن آموخت

نظر به اهمیت موضوع ، این کتاب بر همین منوال طراحی شده است تا هنرجو گام به گام با مفهوم زبان و زبان آموزی آشنا شود و برای فهم بهتر مطالب آموخته شده با انجام یک سری تمرین، آموخته هایش را محک زده و نهایتاً بتواند با کودکان اجرا نماید.

برای نیل به این منظور سه دسته فعالیت طراحی شده است که نقش شما و هنرجو در آن مشخص است:

نوع فعالیت	نقش هنرآموز	نقش هنرجو
ذهن‌انگیزی	رهبری	پاسخ‌دهنده
عملی	هدایتگر	تمرین برای درک بهتر
به‌کار بستن و تجربه کردن	داور	اجرا براساس آموخته‌ها

فعالیت‌های ذهن‌انگیزی:

شما باید از محتوای درس، قبل از تدریس اطلاع داشته و در سطح گسترده‌تری ایده‌هایی برای فعالیت‌های ذهن‌انگیز داشته باشید و در تمام موارد هنرجو باید در کلیه فعالیت‌های ذهن‌انگیزی سهیم بوده و در گفت‌وگوها شرکت نماید و به‌عنوان یک هم‌کلاسی آزاد، ابراز وجود نماید. این مهم نیاز به یک جو خلاق دارد که به ویژگی‌های آن اشاره خواهد شد.

با توجه به آگاهی شما به‌عنوان هنرآموز، از محتوای درس، با طرح فعالیت‌های ذهن‌انگیز، هنرجو را تشویق کنید عقاید خود را در آن ابراز کند، هدف در اینجا انتخاب بهترین پاسخ نیست بلکه هدف اساسی گفت‌وگو است. باز هم تأکید می‌شود نقش شما به‌عنوان رهبر گفت‌وگو این است که به هنرجویان خط فکری داده و آنها را به نسبت محتوای درس هدایت کنید.

فعالیت‌های عملی:

با توجه به اینکه آموزش از مطالب آسان شروع و گسترش می‌یابد، هنرجو باید از پیشرفت یادگیری خود با خبر شود. از این رو فرصت‌های یادگیری با توجه به توانمندی‌های هنرجویان و تفاوت‌های فردی آنها باید صورت گیرد. در اینجا نقش شما هدایتگر است. به‌یاد داشته باشید که هدایت و راهنمایی به معنای انجام فعالیت به جای فراگیر نیست بلکه شما مشوقی برای اجرای تمرین‌ها در جهت تثبیت مفاهیم یاد داده شده، هستید.

شما به‌عنوان هنرآموز باید ضمن بررسی تمرینات و مرور مطالب تدریس شده ، باید بستر را برای آموزش مطالب بعدی آماده کنید. لازم به یادآوری است در این مرحله هنرجو مجری است و آموخته‌هایش را در فعالیت‌های تمرینی محک می‌زند و الزاماً نیازی به حضور در مراکز پیش از دبستان ندارد و می‌تواند هنرجو از آشنایان و اطرافیان و نیز تجارب خود استفاده نماید و در نحوه ارائه آزاد است (فیلم، کاردستی، نوشتن، ضبط صدا) هنرجو با هر راه خلاقانه‌ای که درنظر دارد می‌تواند، خروجی فعالیت را به شما هنرآموز محترم تحویل دهد.

به‌کار ببندید و تجربه کنید:

این فعالیت‌ها به منظور تکمیل کار تدریس و بالا بردن کارآیی هنرجویان در زمینه درس می‌باشد. در این مرحله هنرجو باید با توجه به آموخته‌ها و تمریناتی که انجام داده، نتیجه آموخته‌هایش را عملاً با کودکان اجرا کند که در تمام فعالیت‌ها و تمرین‌های هر پودمان، این چهارچوب عملاً دنبال می‌شود. این فعالیت‌ها به‌صورت گام‌به‌گام بوده و تأکید می‌شود که این تمرین‌ها حتماً اجرا شود، چرا که هدف نهایی این کتاب خبرگی هنرجو در اجرای فعالیت‌ها با کودک است و شما نتیجه کار را در بررسی گزارشات هنرجو مشاهده می‌کنید.

بدین‌ترتیب چرخه آموزشی از طرح مسئله (فعالیت ذهن‌انگیزی) شروع می‌شود به فعالیت‌های عملی و تمرینی برای درونی کردن آموخته‌ها و نهایتاً پیاده کردن آموخته‌ها برای کودکان ختم می‌شود که هدف اصلی آموزش است.

ذهن‌انگیزی ← **پرسش و پاسخ + آموزش + استفاده از تجربیات**

عملی ← **اجرای آموخته‌ها (درونی کردن محتوی)**

به‌کار بستن و تجربه کردن ← **اجرای آموخته‌ها در محیط کار**

ارزشیابی به دو صورت فرایندی و پایانی صورت می‌گیرد و مبتنی بر شایستگی است که در پایان هر واحد یادگیری جدول استاندارد و ارزشیابی شایستگی آن آمده است.

لازم به ذکر است که شایستگی‌های غیرفنی در نمره واحد یادگیری تأثیر مستقیم ندارد. ولی کسب نمره قبولی ۲ در شایستگی‌های غیرفنی هر واحد یادگیری، شرط لازم برای کسب قبولی در شایستگی‌های فنی (مستمر ـ پایانی) همان واحد یادگیری است.

به‌منظور بهبود و عمق‌بخشی به آموخته‌های هنرجویان، لازم است از مراکز پیش از دبستان ماهانه به‌صورت مستمر بازدید به عمل آید.

دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نظرسنجی کتاب درسی

پودمان ۱

توسعهٔ واژگان کودک

«همه کودکان می‌آموزند، اما نه در یک روز و با یک روش».

واحد یادگیری۱ : زبان‌آموزی کودک
واحد یادگیری۲ : پرورش مهارت‌های یادگیری فردی

واحد یادگیری ۱
زبان‌آموزی کودک

مقدمه

زبان تنها ابزاری برای ارتباط نیست، بلکه پنجره‌ای به دنیای درون و بیرون کودکان است. زبان نقش کلیدی در شکل‌گیری شخصیت کودکان ایفا می‌کند. مراکز پیش از دبستان، فضایی را فراهم می‌آورند که در آن کودکان می‌توانند با همسالان خود تعامل کنند و از طریق بازی، داستان‌گویی و فعالیت‌های گروهی، مهارت‌های زبانی خود را تقویت کنند. زبان‌آموزی کودکان در مراکز پیش از دبستان یکی از مهم‌ترین مراحل توسعه رشد شناختی، اجتماعی و کلامی کودکان به‌شمار می‌آید. در این دوره، کودکان به‌طور طبیعی و به‌صورت غیررسمی با زبان و ارتباطات آشنا می‌شوند. زبان‌آموزی در این سنین نه‌تنها شامل یادگیری واژگان جدید و قواعد دستوری است، بلکه به توسعهٔ مهارت‌های شنیداری، گفتاری، ارتباطی و تفکر انتقادی نیز کمک می‌کند. در این مراکز، مربیان نقش کلیدی در ایجاد محیطی حمایتی و غنی از زبان دارند که در آن کودکان تشویق می‌شوند تا احساسات و افکار خود را بیان کنند.

توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران، ایجاد دوستی‌ها و حل تعارضات از جمله مهارت‌هایی است که در این دوره شکل می‌گیرد. به همین دلیل، توجه به روش‌های مناسب آموزش زبان و فراهم کردن منابع غنی زبانی در مراکز پیش از دبستان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با توسعهٔ شناخت زبان کودک، درهم‌تنیدگی زبان و به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

زبان‌آموزی کودک از طریق شناخت زبان کودک، درهم‌تنیدگی زبان و به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.

شایستگی‌های فنی

۱ توسعهٔ شناخت زبان کودک
۲ درهم‌تنیدگی زبان
۳ به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

۱ــ هدف توانمندسازی: مفاهیم شناخت زبان را توضیح دهد.

زبان‌آموزی

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی قصه‌ای با دوستانتان بیافرینید که در آن آدمکی عجیب و غریب مشتاق انسان شدن است. او باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟ در مورد آن گفت‌وگو کنید و نتایج را در کلاس ارائه دهید.

ویژگی‌های مطرح شده در قصه‌های دوستانتان را جمع‌بندی کنید. در کنار صفاتی چون قد، وزن، شکل ظاهری، یکی از تکراری‌ترین صفات، قدرت تفکر و تکلم اوست. او باید بیندیشد و بتواند با دیگران ارتباط برقرار کند، زیرا:

- او بدین‌وسیله نیازهایش را شناخته و باید برطرف کند. همان‌گونه که دیگران بر او کنترل دارند، او نیز از طریق تکلم با دیگران ارتباط برقرار کند و کنترل داشته باشد.
- برای اثبات فردیت خود می‌گوید: کیست و چه می‌خواهد؟
- با پرسش‌هایی مانند «چه، چرا، کجا» بیشتر یاد می‌گیرد.
- حتی می‌تواند تخیلات و آرزوهایش را بیان کند.

تعریف زبان

زبان یا زفان واژه‌ای فارسی است و چون وسیله و ابزار گفتار است، به مفهوم خودِ کلام، گفتار و سخنِ گفته شده و نوشته شده به‌کار می‌رود.

زبان ابزاری برای بیان خواسته‌ها، انتقال اندیشه‌ها، ایجاد پیوند و رابطه بین افراد انسانی و «فهمیدن» و «فهماندن» است و حرف‌ها، کلمه‌ها و جمله‌ها، عناصر سازندهٔ آن است.

ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی

زبان‌آموزی یا فراگیری زبان در کودکان، پدیده‌ای کاملاً طبیعی است و یک کودک سالم تا پایان سن چهار سالگی، زبان مادری یا هر زبان مورد استفاده در محیط اجتماعی خود را به‌خوبی از اطرافیان می‌آموزد. درحالی‌که یادگیری خواندن و زبان نوشتاری، نیاز به برنامه‌ریزی آموزشی و برخورداری از آموزش رسمی دارد. زبان‌آموزی یکی از مهم‌ترین زمینه‌های یادگیری در آموزش کودکان خردسال است و هر چند در یادگیری‌های رسمی بیشتر به خواندن توجه می‌شود اما سایر جنبه‌های زبان‌آموزی مثل گوش دادن و صحبت کردن نیز به همان نسبت اهمیت دارد و پایه‌های خواندن را پی‌ریزی می‌کند. کودکان از لحاظ رشد زبان با یکدیگر تفاوت دارند؛ عده‌ای از آنها زود به حرف می‌آیند و گروهی دیرتر، اما در هر حال، آنها باید زبان را بیاموزند.

برنامه‌های مهارت‌های زبانی در سال‌های اول کودکی چند هدف را دنبال می‌کند که عبارت‌اند از:

۱ پیشرفت در مهارت‌های ارتباط کلامی
۲ افزایش محتوای فکری به کمک زبان
۳ افزایش قدرت تکلم در اثرگذاری و اثرپذیری
۴ افزایش رضایت شخصی و تحسین زیبایی با زبان

۲ـ هدف توانمندسازی: گزارشی[1] از کاربردهای زبان برای آموزش زبان به کودکان پیش از دبستان تهیه کند.

کاربرد زبان

امروزه بر کاربرد ارتباطی گفتار تأکید می‌شود. طبقه‌بندی کاربرد ارتباطی گفتار طبق نظر مایکل هلیدی[2] (۱۹۲۵ـ۲۰۱۸) زبان‌شناس معروف انگلیسی، شامل موارد زیر است (جدول ۱):

جدول ۱ـ کاربردهای زبانی هلیدی

ردیف	کاربرد یا نقش	تفسیر
۱	ابزاری	کودک از زبان به‌عنوان ابزاری برای ارضای نیازهایش استفاده می‌کند (من می‌خواهم).
۲	تنظیمی (کنترل‌کننده)	کودک درمی‌یابد که دیگران سعی می‌کنند تا هنگام حرف زدن بر حرف‌های خویش کنترل داشته باشند. کودک می‌فهمد که هنگام حرف زدن می‌تواند صحبت دیگران را کنترل کند (این کار را بکن).
۳	ارتباطی (نقش بین‌فردی)	کودک درمی‌یابد که می‌تواند با حرف زدن با دیگران ارتباط برقرار کند (من و تو با هم این کار را انجام می‌دهیم).
۴	شخصی	کودک نظرات، احساسات و نگرش‌های خاص خود را از طریق زبان ابراز می‌کند و هویت شخصی خود را تثبیت می‌کند (من این را دوست ندارم).
۵	اکتشافی	بعد از آنکه میان خود و محیطش فرق قائل شد، زبان را برای کشف و درک محیطش به‌کار می‌گیرد (چرا این را به من می‌گویی؟).
۶	خیالی	کودک درمی‌یابد که می‌تواند در زبان از تخیل استفاده کند، از واقعیت بگریزد و به جهان خودساخته پناه ببرد (بیا وانمود کنیم که به فضا رفتیم).
۷	گزارشی یا اطلاع‌رسانی	کودک از طریق زبان می‌تواند اطلاعات جدید را مبادله کند (مطالبی هست که می‌خواهم به شما بگویم).

تمرین کنید

فعالیت۲: در گروه‌های کلاسی برای هرکدام از کاربردهای زبانی هلیدی (جدول۱)، نمونه‌ای ذکر کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۱ـ برای تهیه گزارش به پودمان ۵ کتاب دانش فنی پایه سال دهم مراجعه شود.

۲ـ Michael Halliday

تمرین کنید

۱ گزارشی برای ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی ارائه دهید.
۲ گزارشی از کاربردهای زبان برای آموزش کودکان پیش از دبستان تهیه کنید.
۳ با مراجعه به بخش«به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»[1]، فعالیت (**کاربردهای زبانی هلیدی**) را انجام دهید و نتیجه را به کلاس ارائه دهید.

خود ارزیابی					
پودمان۱: توسعه واژگان کودک **واحد یادگیری۱:** زبان‌آموزی کودک **مرحله۱:** توسعه شناخت زبان کودک					
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحلهٔ **۱** واحد یادگیری زبان‌آموزی کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.					
ردیف	موارد	۳	۲	۱	
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی برای ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی ارائه دهید.				
۲	تا چه حد می‌توانید یک گزارش برای توسعه شناخت زبان از طریق نحوه کاربرد زبان برای کودکان پیش از دبستان ارائه دهید؟				
۳	تا چه حد می‌توانید برای هریک از کاربردهای زبانی هلیدی، نمونه‌ای ارائه دهید؟				

۳ـ هدف توانمندسازی: درهم‌تنیدگی زبان را توضیح دهد.

نظریه‌های رشد زبان

گفت‌وگو کنید

فعالیت۳: به‌نظر شما چه عواملی در یادگیری زبان مؤثر است؟ در مورد آن با هم‌کلاسی‌های خود گفت‌وگو کنید.

از آنجا که تکلم در معنی وسیع کلمه، ابزار برقراری ارتباط است، از دیرباز نظریه‌های مختلفی در مورد چگونگی رشد زبان و ساختار آن مطرح گردیده و ضروری است که به آن توجه کنید.

ضرورت و اهمیت کاربرد نظریه‌ها

۱ با کمک نظریه‌ها معیاری به‌دست می‌آید که می‌توان آن را در برنامه‌ریزی و تعیین محتوای آموزشی و ارزیابی انواع مختلف مواد و وسایل آموزشی استفاده کرد.
۲ به ما امکان می‌دهد تا کودک معینی را از نظر رشد شناختی با سایر کودکان مقایسه کنیم و محتوا و روش آموزشی خود را با سطح رشد فکری کودک در مرحله سنی معینی متناسب نماییم.

۱ـ به قسمت به‌کار ببندید ـ تجربه کنید در انتهای پودمان مراجعه کنید.

این نظریه‌ها عبارت‌اند از:

۱ نظریه رفتارگرایان: اسکینر[۱] و طرفداران این گروه معتقدند وجود عامل تقویت‌کننده، مشاهده و سرمشق عوامل تعیین‌کننده مهمی برای رشد زبان هستند. والدین یا دیگران در برابر تولید آواهایی که شبیه به کلمات است، پاداش می‌دهند و به همین ترتیب گاهی که کودک جملات و یا کلمات را درست ادا می‌کند، کار آنها مورد تشویق قرار می‌گیرد و تقویت می‌شوند. مثلاً کودک صدای «م م» را بیان می‌کند و با شادمانی و توجه خاص مادر، مواجه می‌شود و یا احیاناً چیزی را به‌عنوان پاداش دریافت می‌کند (تقویت). بعداً مادر همان صدا را به شکل اصلاح شده‌ای به‌کار می‌برد و کودک برای ادای کلمه «مامان» تقویت می‌شود. به همین ترتیب کلمات دوبخشی را به‌کار می‌برد و برحسب تقویتی که صورت می‌گیرد تکرار می‌کند.

منتقدین این نظریه می‌گویند، گاهی کودکان لغاتی را می‌گویند که قبلاً نشنیده‌اند و ترکیب منحصربه‌فرد و خلاقانه کودک است. مانند «دستم سوزید» به جای «دستم سوخت»، «گل کاشیدم» به‌جای «گل کاشتم» و یا «گوشت‌وایی» به تبعیت از «نانوایی» برای گوشت فروشی.

بنابراین، درست است که تقلید از دیگران و مشاهده آنان در تولید زبان مؤثر است، ولی تنها تقلید گفته دیگران ابزار اصلی فراگیری زبان نیست.

۲ نظریه یادگیری‌های اجتماعی: به اعتقاد ویگوتسکی[۲]، فرایند یادگیری زبان به این صورت است که بزرگسالان اشیا را نام‌گذاری می‌کنند و در مورد آن صحبت می‌کنند. سپس به‌تدریج کودکان با رشد و تجربه ارتباطات اجتماعی، زبان را می‌آموزند و به همین ترتیب، از میزان کمک بزرگ‌ترها نیز کاسته می‌شود. به نظر ویگوتسکی دوره پیش از دبستان را باید مرحله رشد زبان کودک نامید، زیرا در این مرحله عملکردهای منظم و طرح‌های زبانی او رشد می‌کنند.

چنانچه بزرگسال مدام کلمات کودک را حدس بزند و به‌جای تشویق و استفاده از کلام درست، غلط‌های او را تکرار و یا به او در بیان و یا جایگزینی کلمات کمک نکند، کودک هیچ انگیزه‌ای برای پیشبرد زبان خود فراتر از آنچه دارد، پیدا نمی‌کند. برای نمونه، کامل کردن جملات کودک، تصحیح لغات غلط مثل «اتوبوس دو طقبه»، «مخمخ» به‌جای «مطبخ»، و تفکیک لغات مشترک در کاربرد، از جمله مواردی است که باید به آن توجه شود.

۳ نظریه شناختی: به نظر پیاژه و پیروانش، رشد شناختی، فراگیری زبان را هدایت می‌کند و رشد زبان بستگی به رشد تفکر دارد و عکس آن صادق نیست. بنابراین کودک، آگاهی‌های خود را ابتدا از راه تجربیات حسی‌اش در محیط کسب می‌کند. بر طبق این نظریه، اولین کلمات کودک روی اعمال خودش متمرکز می‌شود؛ استفاده از کلمه «جیز» به معنای داغ، در نتیجه اولین تجربه و تعمیم آن برای هر چیز داغ مثل بخاری، شمع، آتش و استفاده از یک کلمه برای بیان مقصود مانند «بغل» به‌جای «بغلم کن». به مرور که رشد تفکر توسعه می‌یابد، خزانه لغات کودک نیز بیشتر شده و کاربرد لغات گسترده‌تر می‌شود.

۴ نظریه نهادگرایان: نوام چامسکی[۳] که از طرفداران این نظریه است، معتقد است که در مغز انسان مکانیزمی ذاتی وجود دارد که به فراگیری زبان اختصاص دارد. او نام این مکانیزم را «دستگاه فراگیری زبان» نامیده است. به نظر او فطری بودن مکانیزم زبان از آنجا ناشی می‌شود که روند تولید آوا همگانی و دارای نظم است. همهٔ کودکان، صرف‌نظر از اینکه چه زبانی را می‌آموزند، توالی یکسانی را می‌گذرانند؛ غان و غون کردن، گفتن اولین کلمه در یک سالگی، ترکیب دو کلمه‌ای در نیمهٔ دوم سال دوم، تسلط بر قواعد دستوری زبان در ۴ تا ۵ سالگی و... این نظریه بعدها به نام نظریه مادری بودن زبان معروف شد.

۱ـ Skinner ۲ـ Vigostkiy ۳ـ Chamsky

نکته

تفاوت اصلی بین نظریه‌ها، بیشتر مربوط به نقش والدین و مربیان، محیط و بالاخره فرایندهای شناختی است که در کنار یادگیری زبان قرار دارند.

تمرین کنید

فعالیت۴ : نظریه‌های رشد زبانی مطرح شده را در جدول زیر فهرست کنید.

نام نظریه	نظریه‌پرداز	توصیف نظریه
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

تمرین کنید

فعالیت۵ : در گروه‌های کلاسی نظریه‌ها را با هم مقایسه کنید. در مورد کارایی هرکدام از آنها، نظرات دوستان خود را جمع‌بندی کنید.

۴ـ هدف توانمندسازی: گزارشی از جنبه‌های ساختاری زبان ارائه دهد.

جنبه‌های ساختاری زبان

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی درباره موارد زیر گفت‌وگو کنید:
الف) آیا آدمک قصه ساخته شده شما (در فعالیت ۱ مبحث زبان‌آموزی) غیر از حرف زدن، گوش‌هایش هم می‌شنود؟
ب) آیا می‌تواند کتاب بخواند یا نامه‌ای بنویسد؟ در مورد چگونگی آن گفت‌وگو کنید.

در آموزش زبان با درهم تنیدگی روبه‌رو هستیم، چرا که ساختار زبان به‌دلیل پیوستگی نمی‌تواند جدا از هم باشد و برای آموزش زبان باید به هر چهار مورد توجه شود. گوش کردن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن، ساختار زبان هستند و هریک به نوبه خود در رشد مهارت‌های کلامی سهم دارند.

صحبت کردن: استفاده از لغات جدید در جهت روانی کلام

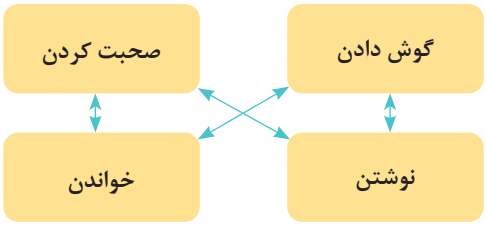
گوش کردن: توجه به مکالمات و مفاهیم و قدرت تشخیص بین صداها

آمادگی برای خواندن: تشخیص حروف و صدا، اعداد، نمادهای دیداری و دنبال کردن مراحل داستان‌ها و توسعه مهارت‌های ادراکی

آمادگی برای نوشتن: توسعه مهارت‌های حرکتی و آشنایی با نوشتن

از آنجا که نوشتن با توجه به نظام آموزش و پرورش کشور، بیشتر در مدارس باید صورت گیرد لذا آمادگی برای نوشتن در مراکز پیش از دبستان روی فعالیت‌هایی مانند نحوه در دست گرفتن مداد، تطابق چشم و دست، تمرین

برای کسب مهارت کشیدن از راست به چپ و نیز آشنایی و تشخیص صدای حروف متمرکز می‌شوند. مربی باتجربه‌ای که به اهمیت زبان‌آموزی واقف باشد با برنامه‌ریزی درست باید فضا و محیط مناسبی برای انجام فعالیت‌های زبان‌آموزی فراهم سازد. از این‌رو با توجه به اهمیت جنبه‌های زبانی (گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) در فصول آینده به‌طور مفصل در این زمینه‌ها بحث می‌شود (نمودار ۱).

نمودار ۱ــ مهارت‌های درهم تنیده زبان

تمرین کنید

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی برای آموزش صحبت کردن، گوش کردن و خواندن، ابزار مناسبی با استفاده از کاغذ تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ فهرستی از نظریه‌های رشد زبان تهیه کنید.
۲ گزارشی از هر نظریه رشد زبان ارائه دهید.
۳ کاربردهایی برای زبان‌آموزی کودک براساس نظریه‌ها ارائه دهید.
۴ با مصاحبه از یک معلم ابتدایی در مورد کودکی که املای ضعیفی دارد، گزارشی از ارتباط جنبه‌های ساختاری زبان کودک ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان ۱: توسعهٔ واژگان کودک **واحد یادگیری ۱:** زبان‌آموزی کودک **مرحله ۲:** درهم تنیدگی زبان کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری زبان‌آموزی کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از نظریه‌های رشد زبان تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از هر نظریه رشد زبان ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید کاربردهایی برای زبان‌آموزی کودک براساس نظریه‌ها ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید گزارشی از جنبه‌های ساختاری زبان ارائه دهید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: کارکردهای مغز برای آموزش کودکان پیش از دبستان را توضیح دهد.

کارکرد نیم‌کره‌های مغز

تمرین کنید

فعالیت۸: سعی کنید با هر دو دست خود همزمان یک نقاشی ساده بکشید، نقاشی‌های خلق شده خود را به کلاس ارائه دهید. تجربه خود را از این فعالیت در کلاس ارائه دهید.

شکل ۱ـ نیمکره‌های مغز

تغییرات رشد مغز در دوره کودکی قابل توجه است. رشد مغز دارای یک دوره منظم است و وقتی نوزاد از رفتارهای واکنشی اولیه در مراحل نخستین به سوی کنترل ارادی حرکات پیش می‌رود، ناحیه حرکتی اولیه مغز سریع‌تر از هر بخش دیگری رشد می‌کند. رشد بخش‌هایی از مغز که کنترل حواس مهم‌تری چون بینایی و شنوایی را برعهده دارند، کندتر است. طبیعی است که در یادگیری از توانایی کلی مغز استفاده شود اما وقتی ما عملاً یک گوش یا دستمان را بر دیگری ترجیح می‌دهیم، یک قسمت از مغز بر دیگری تسلط داشته است (شکل۱).

جدول ۲ ویژگی افراد را برحسب استفاده از نیم‌کره چپ و راست و تسلط یکی بر دیگری نشان می‌دهد.

جدول ۲ـ ویژگی‌های تسلط نیم‌کره‌های مغز شکل ۱

ویژگی‌های افراد در صورت غالب بودن نیم‌کره راست	ویژگی‌های افراد در صورت غالب بودن نیم‌کره چپ
توانایی در استدلال ریاضی	پیشرفت‌های کلامی
توجه به الگوها، نقشه‌ها، چارت و...	توجه به ساختار و توالی
علاقه‌مند به موسیقی و هنر	آغازگران موفق
انجام چند کار در آن واحد	توانایی تنظیم و طبقه‌بندی
انجام کار با تأخیر و درخواست زمان بیشتر	توانایی تنظیم زمان در کارها
یادگیری مطلب به‌صورت کل و سریع	پژوهشگر و تحلیلگر
در خواندن کتاب توجه به انتها یا فصل‌های درونی	توجه به جزئیات (از جزء به کل)
انتخاب مطالب خواندنی براساس نظرات شخصی	رسیدن به هدف گام به گام
	کمال‌گرا مطمئن به خود

مغز اندامی است که با تحریک ذهنی رشد می‌کند و دائماً در حال تطبیق، رشد و ساختن ارتباطات جدید است. استفاده از دست مخالف باعث تقویت ارتباطات عصبی در مغز و حتی ایجاد ارتباطات جدید می شود، از آنجا که مطالعات در زمینه نیم‌کره‌های مغز ادامه دارد شاید روزی تغییرات در کارکرد و ویژگی آنها به‌وجود آید. ارتباط صحیح دو نیم‌کره مغز به یادگیری سرعت می‌بخشد. جهت فعال کردن دو نیم‌کره کودک می‌توان:

۱ تصاویری را به کودک نشان دهید، ابتدا کل تصویر را بیان کند سپس به اجزاء اشاره نماید (جزئیات)
۲ بگذارید هر آن‌چه را می‌بیند ابتدا تجسم کند سپس آن را به‌طور شفاهی بیان کند.
۳ بگذارید قصه بسازد.

تمرین کنید

فعالیت۹: ویژگی‌های یکی از اطرافیان خود را فهرست کنید و حدس بزنید کدام نیم‌کره مغز او بر دیگری تسلط دارد. گزارش را در کلاس ارائه دهید.

۶ـ هدف توانمندسازی: گزارشی از به‌کارگیری کارکردهای مغز برای آموزش کودکان پیش از دبستان را ارائه دهد.

قصه برای انسان مثل آب است برای ماهی، همهٔ اطراف او را فراگرفته و تقریباً حس نمی‌شود. درحالی‌که جسم شما همیشه در نقطهٔ معینی در مکان و زمان ثابت است، ذهن شما همواره آزاد است که در قلمرو خیالی بچرخد و می‌چرخد. داستان معضلات بزرگ زندگی بشر را شبیه‌سازی می‌کند، هنگامی‌که کتابی را به‌دست می‌گیریم یا تلویزیون را روشن می‌کنیم به دنیای خیال پرتاب می‌شویم چنان خود را با تکاپوی شخصیت‌ها همراه می‌کنیم که صرفاً به هواداری از آن محدود نمی‌شود بلکه عمیقاً معضلات شخصیت را در خودمان حس می‌کنیم خوشحالی، ترس، هیجان آنها را احساس می‌کنیم. مغزمان طوری به فعالیت درمی‌آید که گویی حوادث برای خودمان اتفاق می‌افتد. فعالیت مداوم نورون‌های مغزما در واکنش به محرک‌های داستانی، مسیرهای عصبی منتهی به حل ماهرانه مشکلات زندگی را تقویت می‌کند. داستان برای ما خوب است. علت این امر آن است که زندگی انسان به‌خصوص زندگی اجتماعی‌اش به‌شدت پیچیده و پرخطر است. داستان به مغز ما اجازه می‌دهد که واکنش در مقابل انواع چالش‌های مهم برای موفقیت را به‌عنوان نوع بشر تمرین کنیم و همان‌طورکه خواهیم دید با غروب خورشید نیز شبیه‌سازی را متوقف نمی‌کنیم.

بیایید قصه بسازیم

قصه بیان یک رویداد، اتفاق یا حادثه است که یا از واقعیت گرفته‌شده یا براساس تخیلات به آن رسیده‌ایم یا در تصویری نقش بسته است. این حادثه یا اتفاق شخصیت یا قهرمانی دارد که رویداد بر او گذشته است که می‌تواند انسان، حیوان یا شیء باشد. این حادثه حتماً در زمانی یا مکانی اتفاق افتاده است بنابراین زمان یا گذشته است یا آینده یا حال و بالاخره در مکانی که می‌تواند منزل، باغ، روستا، خیابان و... باشد. قهرمان شما در این زمان و مکان یا حادثه یا رویداد چگونه برخورد خواهد کرد؟ این رویداد می‌تواند اتفاقی بوده یا خودخواسته قهرمان را درگیر کرده باشد. ماحصل این اتفاق منجر به این می‌شود که قهرمان شما آن را بپذیرد یا حل کرده یا با آن برخورد داشته باشد. این موارد در مجموع قصه شما را شکل می‌دهد و درواقع نقشه قصه شماست.

نقشه قصه
- شخصیت‌ها: انسان، حیوان، اشیا
- مکان: خیابان، خانه، بیابان و...
- زمان: حال، آینده، گذشته
- رویداد یا حوادث از دید ما یا از دید دیگران
- و بالاخره نامی که برای نقش یا قصه‌تان می‌گذارید.

تمرین کنید

فعالیت ۱۰: قصه را بخوانید و برای قصه نامی گذاشته و نتیجه را شما ارائه دهید.
دختری بود که می‌خواست یک روز صبح برای خرید از خانه بیرون برود. او در ایستگاه اتوبوس ایستاد تا سوار شود اما زمانی‌که می‌خواست بلیت را به راننده بدهد متوجه شد که به‌جای کیف کتری را در دست گرفته و کیفش را فراموش کرده است. او می‌بایست چه‌کار کند یا به خانه برگردد، یا پیاده مسیر را برود انتخاب او هر چه باشد حل مسئله یا درگیری او را پی‌ریزی می‌کند راه‌حل با شماست.

فعالیت۱۱: قصه را بخوانید و سعی کنید برای مکان این قصه تصویر خلق کنید و نتیجه قصه را ارائه دهید.
موشی به‌دنبال یافتن خوراکی شبانه از لانه‌اش بیرون می‌آید و آرام به سوی آشپزخانه می‌رود. ناگهان گربه خانه به او حمله می‌کند، موش نمی‌دانست چه بکند، یا باید فرار می‌کرد که با گرسنگی چه کند؟ یا در جایی پنهان می‌شد تا گربه او را نبیند، بالاخره آیا او فرار می‌کند یا دل به دریا می‌زند؟ یا راهکار دیگری می‌جوید؟ هرکدام از این اتفاق‌ها راه تازه‌ای برای قصه ما باز می‌کند.

جنسیت و زبان آموزی

گفت‌وگو کنید

فعالیت۱۲: تصاویر زیر را با دقت مشاهده کنید.

بازی و جنسیت

در گروه‌های کلاسی در مورد سؤال «چرا انتخاب بازی در کودکان پسر و دختر باهم متفاوت است»؟ گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس به اشتراک بگذارید.

بیش از ۹۹ درصد رمزگذاری ژنتیکی دختران و پسران دقیقاً یکسان است. از میان ۳۰ هزار ژنی که در ساختار ژنی انسان وجود دارد، اختلاف کم‌تر از ۱ درصد بین ۲ جنس، اختلاف زیادی نیست. ولی همین اختلاف یک درصدی بر تک‌تک سلول‌های بدن تأثیر می‌گذارد از تارهای عصبی که لذت و درد را ثبت می‌کنند، تا آنهایی که انتقال‌دهنده ادراک، افکار، احساسات و هیجانات‌اند. اگر خوب دقت کنید، می‌بینید مغز دخترها با مغز پسرها فرق دارد. مغز پسرها، حتی با درنظر گرفتن اندازه بدن، حدود ۹ درصد بزرگ‌تر است. عقل سلیم به ما می‌گوید دخترها و پسرها رفتار متفاوتی دارند.[۱]

شما هر روز در خانه زمین بازی و در کلاس‌ها این تفاوت‌ها را می‌بینید. ولی آنچه فرهنگ به ما نگفته است؛ این است که مغز عامل این رفتارهای متفاوت است (شکل ۲).

شکل ۲ـ ساختار مغز انسان

تکانه‌های کودکان آن‌قدر ذاتی هستند که حتی اگر بزرگسالان سعی کنند به این رفتارها سمت‌وسوی دیگری بدهند، باز هم آنها خودشان را نشان می‌دهند. مغز شیوه دیدن، شنیدن، بوییدن و چشایی ما را شکل می‌دهد. بیان این تفاوت‌های کلی، هرگز به معنی نادیده گرفتن این نکته نیست که هر کودکی منحصر به‌فرد است، دیدن تفاوت‌ها باعث می‌شود بدون محدود کردن کودکان تلاش کنید برای آموزش محتوا، روش و فضای مناسب در اختیار کودکان قرار دهید (جدول۳).

۱ـ بریزندین، لوان (۱۳۹۶) مغز زنانه (بحثی درباره ویژگی‌های جسمی و روانی زنان)، ترجمه: محسن دهقانی، سهیلا پیمانی، نشر رشد

جدول ۳ـ ارتباط جنسیت و زبان‌آموزی

ناحیه مغز	دختران
قشرمخ	ارتباط زیادی بین نورون‌ها در قشر مخ وجود دارد، میزان سرعت این ارتباطات عصبی به دختران کمک می‌کند تا اطلاعات را سریع‌تر پردازش کرده و با سرعت بیشتری پاسخ دهند، همچنین کمک می‌کند تا هنگام انجام تکلیف فرایندهایی چون انتقال از یک تکلیف به تکلیف دیگر تمرکز داشته وهم‌زمان دسترسی به منابع کلامی به‌سهولت رخ دهد.
بخش قدامی قشر مخ	این بخش مغز در دختران رشد سریع‌تری دارد، دختران رفتارهای به‌دور از هیجانات منفی دارند.
مخچه	رشد این ناحیه از مغز به فعالیت فیزیکی بستگی دارد، امروزه دختران فعالیت کمتری از خود نشان می‌دهند، فراهم نمودن فعالیت‌های حرکتی در برنامه‌ریزی آموزشی دختران با آنها کمک می‌کند تا محیط مساعدی برای رشد داشته باشد.
جسم پینه‌ای	این مجموعه عصبی نسبت به پسران ضخیم‌تر و بزرگ‌تر است به‌همین دلیل دختران در انجام فعالیت‌ها به‌صورت هم‌زمان بهتر عمل می‌کنند و دختران سازگاری و وفاق بیشتری با احساسات خود و دیگران دارند.
ساقه مغز	در واکنش‌های فیزیکی با تأمل بیشتری عمل می‌کنند، منابع کلامی برای واکنش‌های خود بیشتر استفاده می‌کنند و به‌طورکلی هنگامی‌که در معرض تهدید هستند بهتر کمک می‌گیرند.

ناحیه مغز	پسران
قشر مخ	این قسمت درمغز پسران کندتر رشد می کند. به‌همین دلیل میزان شیوع رفتارهای پرخطر و به‌طور کلی عمل بدون تفکر در آنها بیشتر به وقوع می‌پیوندد. (این نکته حایز اهمیت است که عوامل اجتماعی، تربیتی و هورمونی نیز در رفتارهای پر خطر دخالت دارد).
بخش قدامی قشر مخ	این ناحیه در پسران با اندکی تأخیر به مرحلهٔ رشد خود می‌رسد رفتارهای خطرپذیر، برخوردهای جسمی در پسران بسیاردیده می‌شود.
مخچه	این مرکز مغز در پسران وسعت بیشتری دارد، پیام‌های بین مغز و بدن به‌سرعت حرکت می‌کند، اغلب در هنگام حرکت بهتر یاد می‌گیرند نشستن باعث ناکامی آنها شده رفتارهای تکانشی آنها را افزایش می‌دهد، نمی‌توانند در کلاس آرام بنشینند نمی‌توانند از ور رفتن با اشیاء منصرف شوند.
جسم پینه‌ای	پسران کمترین ارتباط بین دو نیم‌کره مغز دارند، نیاز به زمان بیشتری برای ایجاد ارتباط بین کلمات با فعالیت‌ها و نیز ارتباط احساسات با کلمات دارند.
ساقه مغز	پسران با سطوح بیشتری از مایع نخاعی که مغز و بدن را به‌هم ارتباط می‌دهد، توازن فیزیکی دارند، بنابراین هنگام مواجهه با تهدید رفتارهایی چون محکم بستن کتاب، ناسزاگویی از خود نشان می‌دهند.

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: به پارک رفته و یک وسیله بازی را انتخاب کنید و رفتار یک دختر و یک پسر را مشاهده کرده و نتیجه مشاهده خود را به کلاس بیاورید (در نحو ارائه آزاد هستید)

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**راست برتر چپ برتر**» را انجام دهید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش« به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**قصه بسازید**» را اجرا کنید و قصه خودتان را در کلاس ارائه دهید.

۳ با مراجعه به بخش به «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**تفاوت‌های جنسیتی**» را انجام دهید و گزارش انجام فعالیت را در کلاس ارائه دهید. (در نحوه ارائه آزاد هستید)

خود ارزیابی					
پودمان۱: توسعهٔ واژگان کودک **واحد یادگیری۱:** زبان‌آموزی کودک **مرحله۳:** به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک					
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری زبان‌آموزی کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.					
ردیف	**موارد**	**۳**	**۲**	**۱**
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای کودکان با موضوع «**راست برتر چپ برتر**» طراحی کنید و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید برای توسعه زبان‌آموزی کودک، قصه‌ای بسازید و آن‌را اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی «**تفاوت‌های جنسیتی**» را گام به گام انجام دهید و گزارش آن فعالیت را ارائه دهید؟			

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۱: زبان‌آموزی کودک

نام و نام خانوادگی			شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۱	استاندارد عملکرد کار: زبان آموزی کودک از طریق شناخت زبان، در هم‌تنیدگی زبان، به کارگیری کارکردهای مغز در زبان آموزی کودک بر اساس منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور .
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L ۳	
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۱۱	کار	توسعه واژگان کودک واحد یادگیری ۱: زبان آموزی کودک	سطح شایستگی	تسلط	

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	توسعه شناخت زبان	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				ارائه گزارش براساس کمتر از ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	درهم‌تنیدگی زبان	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای درهم‌تنیدگی زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای درهم‌تنیدگی زبان براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای درهم‌تنیدگی زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای درهم‌تنیدگی زبان براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				ارائه گزارش براساس کمتر از ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای درهم‌تنیدگی زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای درهم تنیدگی زبان براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۳	به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				ارائه گزارش براساس کمتر از ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری کارکردهای مغز در زبان‌آموزی کودک براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش		**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	**مشاهده، آزمون عملکردی**	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲
پرورش مهارت‌های یادگیری فردی

مقدمه

یکی از پدیده‌های طبیعی مشهود در تمام ساختارهای جوامع انسانی وجود تفاوت است،یک نظام آموزشی سالم انسانی و کارآمد این تفاوت‌ها را به شکل طبیعی از توانایی‌ها و قابلیت‌ها دریافت و ادراک می‌کند ؛وجود تفاوت‌های فردی در میان کودکان از نظر هوش،شخصیت،استعداد،وضعیت اقتصادی و اجتماعی و قدرت یادگیری مطالب و غیره یکی از مهم‌ترین مسائلی است که مربیان در کلاس‌های خود با آن مواجهند . توجه به این نکته لازم است که شناخت نیازها، علائق و توانایی‌های افراد و اهمیت دادن به این تفاوت‌های فردی در پیشبرد اهداف تربیتی بسیار مؤثر است لذا از اصولی که مربی باید در تربیت به آن توجه کند اصل تفاوت‌های فردی است .چرا که هر کودک با ویژگی فردی خود مطالب را بهتر می‌آموزد و مراکز پیش از دبستان باید هر کودک را منحصر به فرد دانسته و کودک را همان گونه که هست پذیرا باشد.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با به کارگیری سبک‌های یادگیری زبان، توسعهٔ شناخت زبان مادری و توسعه شناخت دو زبانگی آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

پرورش مهارت‌های یادگیری فردی از طریق به‌کارگیری سبک‌های یادگیری زبان، توسعه شناخت زبان مادری و توسعهٔ شناخت دوزبانگی براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.

شایستگی‌های فنی

۱ به‌کارگیری سبک‌های یادگیری زبان
۲ توسعهٔ شناخت زبان مادری
۳ توسعهٔ شناخت دو زبانگی

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

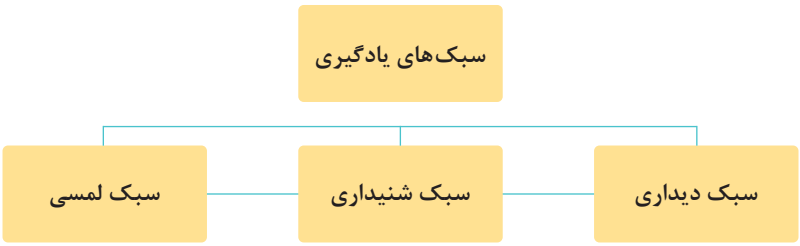
۱ـ هدف توانمندسازی: سبک‌های یادگیری را توضیح دهد.

سبک‌های یادگیری

گفت‌وگو کنید

فعالیت۱: وقتی شماره تلفن دوستی را از شما می‌پرسند، آن را چگونه به‌خاطر می‌آورید؟ در مورد روش خود با هم‌کلاسی‌ها گفت‌وگو کنید.

همان‌گونه که دو نفر از لحاظ شکل ظاهری شبیه هم نیستند، از لحاظ آموختن نیز کودکان روش‌های متفاوتی دارند. از این رو توجه به این امر در زبان‌آموزی کودکان بسیار اهمیت دارد. در برخورد با کودکان چنانچه به این تفاوت‌ها توجه نشود، در امر یادگیری زبان مشکلاتی را به وجود می‌آورد. سبک‌های یادگیری[۱] شامل سبک دیداری، سبک شنیداری و سبک لمسی است (نمودار ۱).

نمودار ۱ـ سبک‌های یادگیری

نکته

هیچ سبک یادگیری بهتر از روش دیگر نیست و هر کودکی با سبک خود بهتر می‌آموزد و شاید ترکیبی از سه سبک یادگیری را داشته باشد.

۱ـ یادگیرندگان دیداری[۲]

این گروه با دیدن بهتر یاد می‌گیرند. آنها با شکل و رنگ روی کاغذ یاد می‌گیرند «بیا بلوک‌های ساختمان‌سازی را روی هم بگذاریم و یک خانه بسازیم» و با دیدن می‌توانند به خاطر بسپارند و نقشه را یاد بگیرند. آنها حتی احساسشان را با نمایش‌های بصری در نقاشی نشان می‌دهند. اکثر کودکان پیش از دبستان در این گروه قرار می‌گیرند. مربیان در رابطه با ویژگی‌های دیداری‌ها تجارب جالبی را ارائه می‌دهند. آنها معتقدند دیداری‌ها:

- وقتی می‌خواهند چیزی را به یاد آورند، به بالا نگاه می‌کنند.
- معمولاً با سرعت صحبت می‌کنند و آهنگ صدایشان بلند است.
- از اطلاعات دیداری مثل جدول، نمودار، پوستر، نقشه و لغات کلیدی لذت می‌برند.
- کشیدن تصاویر ذهنی در فضا با دست را دوست دارند.
- مکرراً از کلمات و جملاتی مانند «نمی‌بینم، روشن نشدم، به او نگاه کردم، تصور کن» استفاده می‌کنند.

۱ـ Learning Styles ۲ـ Visual learner

شکل۱ـ یادگیرندگان دیداری

شکل۲ـ یادگیرندگان شنیداری

شکل۳ـ یادگیرندگان لمسی

■ جملات بی‌پایان و از موضوعی به موضوع دیگر پریدن، از دیگر ویژگی‌های این گروه است (شکل ۱).

۲ـ یادگیرندگان شنیداری[۱]

تعدادی از مردم دوست دارند از طریق شنیدن که شامل صحبت کردن است، یاد بگیرند. شنیداری‌ها برای به خاطر آوردن باید در مورد آن موضوع صحبت کنند و برای هجی کردن، آن کلمه را بلند ادا کرده و دوباره بیان کنند. آنها نام‌ها را بیشتر از صورت‌ها به خاطر می‌آورند و چنانچه بخواهند شماره تلفنی را بگویند، اعداد را دو شماره، یا سه عدد سه عدد (۲۲ـ۲۳ـ۴۵ـ۹۶ یا ۸۸۸ـ۵۵۳) براساس ضرب آهنگ کلام به خاطر می‌سپارند و به یاد می‌آورند. اغلب گوش خود را لمس می‌کنند .

مربیان در رابطه با ویژگی‌های کودکان شنیداری چنین می‌گویند:

■ از بازی‌های کلامی، موسیقی و نوار قصه لذت می‌برند.

■ به هنگام اندیشیدن اغلب به اطراف خود می‌نگرند.

■ آرام ولی پرطنین سخن می‌گویند.

■ حرکت دست‌هایشان آرام و محدود به شمردن با انگشتان و گاه نشان دادن برای تأکید است.

■ مکرراً از ترکیباتی مانند «چون من شنیدم، برای من شرح دادند، صدام کردند»، استفاده می‌کنند(شکل ۲).

۳ـ یادگیرندگان لمسی[۲]

این گروه اغلب از طریق لمس کردن می‌آموزند. آنها با اجرا و انجام یک فعالیت آن را می‌آموزند.

برای یادگیری یک شماره تلفن یا آدرس حتماً باید آن را بنویسند تا به‌خاطر آورند. برای درک موقعیت کسی باید خودشان را به‌جای آن فرد گذاشته و آن را احساس کنند (خود را جای دیگری گذاشتن). اغلب خودشان را گرفتار واکنش‌های هیجانی می‌کنند.

مربیان ویژگی‌های این گروه از کودکان را چنین بیان می‌کنند:

■ به هنگام اندیشیدن و پاسخ‌گویی به سمت پایین نگاه می‌کنند.

■ صدایشان قوی است و کلمات را شمرده بیان می‌کنند.

■ حرکات بدن، به خصوص دست‌ها و تغییرات چهره و نشان دادن اعمال زیاد است.

■ استفاده از ابزار برای یادگیری را دوست دارند.

■ به انجام آزمایش‌های عملی علاقه‌مند هستند.

■ معمولاً در صحبت کردن افعال را با نشان دادن توأم می‌کنند؛ در نتیجه افعال حرکتی را بیشتر دوست دارند و به‌کار می‌گیرند؛ مانند هل دادن، گرفتن، چسبیدن، دور ریختن، اتصال، بالا و پایین پریدن و امثال آن (شکل ۳).

۱ـ Auditory Learner ۲ـ Metor/ Linaesthetic Learner

تمرین کنید

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی:
الف) سبک یادگیری شما جزء کدام مورد است؟ ویژگی‌های خود را ثبت کنید.
ب) سبک یادگیری خود را با ذکر فهرستی از ویژگی‌ها با سبک یادگیری هم گروه‌های خود مقایسه کنید.
ج) نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۲ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای به‌کارگیری سبک‌های یادگیری در آموزش کودکان طراحی و اجرا کند.

سبک‌های شنیدن

با توجه به سه سبک یادگیری، باید خاطر نشان ساخت که همه به یک طریق نمی‌آموزند، بنابراین شیوه تدریس شما در مرکز پیش از دبستان باید به‌گونه‌ای باشد که هر سه گروه از آن استفاده کنند. گاهی دیده شده است که کودکی در هر سه گروه قرار دارد. در واقع برای پاره‌ای موارد شنیداری یا دیداری بوده حتی به یادداشت‌برداری نیز پرداخته است.

تمرین کنید

فعالیت ۳: داستان را ادامه دهید و زیر لغات دیداری، شنیداری، حسی حرکتی خط بکشید.
دایناسور صورتی بزرگ، شنیده بود که می‌تواند از کتاب آشپزی که داشت، غذای خوش‌مزه‌ای بپزد کلاه آشپزی را روی سرش گذاشت، کتاب آشپزی را برداشت و شروع به پختن یک آش گرم و خوش‌مزه کرد. دیگ را پر از سبزی و حبوبات کرد. بوی آش خود او را گرسنه کرده بود. ملچ ملچ درحالی‌که دهنش آب افتاده بود، دیگ بزرگ را برداشت و راه افتاد. غذای خوش‌مزه و خوش بویی شده بود. خنده کنان و هیجان‌زده به سمت خانه کوچک موش رفت. آیا او دیروز موش را برای خوردن این آش دعوت کرده بود؟ شما چه فکر می‌کنید؟

دایناسور صورتی بزرگ

تمرین کنید

فعالیت ۴: با هماهنگی در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان سه کودک را در کلاس‌های مختلف آموزشی با دقت مشاهده کنید.
الف) فهرستی از ویژگی‌های آنها را هنگام یادگیری مطالب یادداشت کنید.
ب) نتیجه مشاهدات از سه کودک را با هم مقایسه کنید.
ج) سبک یادگیری هر کودک را مشخص کنید.
د) نتیجه را با هم گروه‌های خود به اشتراک بگذارید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «سبک‌های یادگیری دیداری، شنیداری، لمسی» را گام‌به‌گام انجام دهید:

الف) گزارش مشاهده خود را در کلاس ارائه دهید.

ب) دسته‌بندی سبک یادگیری کودکان انتخابی خود را براساس متن، مشخص کنید.

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**افعال در سبک‌های یادگیری**» را گام‌به‌گام انجام دهید:

الف) ادامه داستان را در کلاس ارائه دهید.

ب) فهرستی جداگانه از افعال آمده در داستان را در کلاس ارائه دهید.

۳ فعالیتی برای به‌کارگیری سبک‌های یادگیری (دیداری، شنیداری و لمسی) برای آموزش کودکان پیش از دبستان طراحی و اجرا کنید.

خودارزیابی

پودمان۱: توسعهٔ واژگان کودک — **واحد یادگیری۲:** پرورش مهارت‌های یادگیری فردی

مرحله۱: به‌کارگیری سبک‌های یادگیری

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۱** واحد یادگیری پرورش مهارت‌های یادگیری فردی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «سبک‌های یادگیری دیداری، شنیداری، لمسی» در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای به‌کارگیری سبک یادگیری دیداری برای آموزش کودکان پیش از دبستان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای به‌کارگیری سبک یادگیری شنیداری برای آموزش کودکان پیش از دبستان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای به‌کارگیری سبک یادگیری لمسی برای آموزش کودکان پیش از دبستان طراحی و اجرا کنید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: زبان مادری را توضیح دهد.

زبان مادری

گفت‌وگو کنید

فعالیت۵: تصویر روبرو را با دقت مشاهده کنید:

۱ شکل را کامل کنید.

۲ تصویر شبیه چه چیزی است؟

۳ درباره ارتباط تصویر ساخته‌شده با کارکرد گوش گفت‌وگو کنید.

گوش

زبان مادری یا زبان نخستین، زبانی است که از مادر، پدر و نزدیکانمان آموخته‌ایم. بنا به‌نظر پژوهشگران کودک در رحم مادرش با زبان مادری‌اش آشنا می‌شود و آموزش آن تا تکامل تارهای صوتی در دوران بلوغ ادامه پیدا می‌کند. زبان مادری به این دلیل به این اسم خوانده می‌شود که بسیاری از زبان‌شناسان اعتقاد دارند تأثیر اصلی در یادگیری زبان کودکان را مادران برعهده دارند. مادرها معمولاً زبان خود را براساس فهم کودک ساده می‌کنند و به‌همین دلیل باعث یادگیری سریع‌تر زبان می‌شوند. نلسون ماندلا[1] می‌گوید: «اگر با یک انسان به زبانی که آن را می‌فهمد سخن بگویید سخن شما به مغزش راه خواهد یافت، اما اگر با انسانی به زبان مادری اش سخن بگویید آن سخن به قلب او نفوذ خواهد کرد».

جست‌وجو کنید

فعالیت ۶: تنها غذای بنفش جهان، دومین غذای محلی خراسان جنوبی است که در سال ۹۷ در فهرست میراث فرهنگی ناملموس کشور ثبت ملی شده‌است. با جست‌وجو در منابع علمی موارد زیر به‌صورت گزارش در کلاس ارائه دهید:

۱ اسم این غذا

۲ علت نام‌گذاری این غذای بنفش

۳ میراث فرهنگی ناملموس

غذای بنفش

ویژگی زبان مادری

- نخستین زبان آموخته شده‌است؛ زبان مادری اولین زبانی است که فرد می‌آموزد؛
- زبان تفکر است؛ فرد می‌تواند با زبان مادری خود فکر کند و آن را بدون مکث به‌کار ببرد و بهتر می‌تواند تفکر خود را بیان کند؛
- فرد در هنگام استفاده از زبان مادری دارای اعتمادبه‌نفس کامل است زیرا توانایی کامل در برقراری ارتباط و حل مشکلات ارتباطی میان دوفرد با زبان مادری یکسان وجود دارد؛
- محیط یادگیری در زبان مادری خانواده و اجتماع است که فرد در آن زندگی می‌کند.

۱ـ Nelson Mandela

تمرین کنید

فعالیت ۷: پوسترهای خلق‌شده برای زبان مادری کدام جنبه‌های اهمیت زبان مادری را به تصویر کشیده است. در کلاس محتواهایی که می‌بینید را فهرست کنید و ارائه دهید.

پوسترهای زبان مادری

۴ـ هدف توانمندسازی: گزارشی از اهمیت یادگیری زبان مادری ارائه دهد.

اهمیت یادگیری زبان مادری

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۸: در گروه‌های کلاسی درمورد سؤال زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
الف) زبان مادری شما چه زبانی است؟
ب) ویژگی‌های آن و منطقه جغرافیایی کجای ایران است؟
ج) بخشی از آن را در کلاس اجرا کنید.

یادگیری زبان مادری به دلایل زیر مهم است:

- زبان مادری در شکل‌گیری هویت و شخصیت کودک تأثیر غیرقابل انکاری دارد و درواقع بخشی از هویت فرد است؛
- کودک از طریق زبانی که فرامی‌گیرد به بیان احساسات خود و شناختنش از محیط می‌پردازد؛
- فراگیری زبان مادری به تداوم پیوند فرد با گذشته و ریشه خود و جلوگیری از گسستن این پیوند و درنتیجه بی‌هویتی به‌طورکلی و بی‌هویتی زبانی به‌طور خاص برمی‌گردد؛
- انسان در سکته‌های مغزی وآسیب‌های رایج‌تر معمولاً ابتدا توانایی‌های زبان دوم را از دست می‌دهد درحالی‌که هنوز قادر است به زبان نخستین صحبت کند؛
- پژوهش‌ها نشان داده‌اند که استفاده از زبان مادری نقش مهمی در یادگیری مؤثر دارد؛
- فراگیری زبان مادری یادگیری زبان دیگر را تسهیل می‌کند و منجر به پیشرفت زبان و آموزش می‌شود.

نکته

به دلایل فراوان اهمیت زبان مادری، روز ۲۱ فوریه (۲ اسفند) از طرف یونسکو به‌عنوان روز جهانی زبان مادری در سال ۱۹۹۹ مطرح و تصویب آن در سال ۲۰۰۲ و اجرایی شدن آن در سال ۲۰۰۷ به‌منظور کمک به تنوع زبانی و فرهنگی انجام شد.

بیشتر بدانید

وقتی که دو گوش کنار هم قرار می‌گیرند شکل قلب را به خود می‌گیرند کلمه گوش در انگلیسی درست وسط کلمه قلب قرار دارند (h-ear-t).

گوش راه رسیدن به قلب است.

گوش و قلب

جست‌وجو کنید

فعالیت۹: با جست‌وجو در منابع علمی معتبر، در مورد گونه‌های رایج زبان مادری گفت‌وگو کنید و نتیجه را به‌صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «توسعهٔ شناخت زبان مادری» را انجام داده و نتیجه را به کلاس ارائه کنید.

۲ در هر منطقه‌ای از ایران که ساکن هستید یک قصه به زبان مادری تهیه کنید.

۳ با جست‌وجو در منابع علمی درباره دو زبان رایج مادری که در گذشته در ایران وجود داشته و امروزه دیگر وجود ندارد،گزارشی ارائه کنید.

۴ فهرستی از راهکارها برای توسعه شناخت زبان مادری در ایران ارائه دهید.

خود ارزیابی

پودمان۱: توسعهٔ واژگان کودک
مرحله۲: توسعهٔ شناخت زبان مادری

واحد یادگیری۲: پرورش مهارت‌های یادگیری فردی

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری پرورش مهارت‌های یادگیری فردی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای توسعه شناخت زبان مادری طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید قصه‌ای به زبان مادری خود ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید گزارشی در مورد ویژگی زبان مادری منطقه خود ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فهرستی از راهکارها برای توسعه شناخت زبان مادری ارائه دهید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: دو زبانگی را توضیح دهد.

دوزبانگی

دوزبانگی پدیده‌ای است که در اکثر کشورهای جهان وجود دارد. امروزه بیش از نیمی از جمعیت جهان دوزبانه هستند. درحقیقت، در بسیاری از کشورها علاوه‌بر زبان رسمی، زبان‌های دیگری وجود دارد که این موضوع بر یادگیری افراد آن جامعه تأثیر زیادی می‌گذارد. فرد دوزبانه فردی است که می‌تواند به دو یا چند زبان تکلم کند که از لحاظ نظام‌های آوایی، واژگانی و دستوری متفاوت‌اند. بنابراین:

- یادگیرندگان دوزبانه به‌معنای وسیع آن اشاره به کودکانی اشاره دارد که در خانه و محیط زندگی به زبان مادری صحبت می‌کنند، اما سواد خود را به زبان دوم می‌آموزند و بخشی از نیازهای اجتماعی خود را به زبان دوم برطرف می‌کنند؛
- در دنیای امروز بیشتر کودکان خود را در محیطی می‌بینند که افراد در آن با بیش از دو زبان تکلم می‌کنند؛
- در گذشته کودکان همواره تشویق می‌شدند عادات، فرهنگ و زبان اکثریت را بپذیرند اما امروزه با توجه به شناخت تفاوت‌های فرهنگی، مردم بیشتر علاقه‌مندند به حفظ زبان و فرهنگ مادری و بومی، زبان دیگری نیز به کودکان خود بیاموزند؛
- یادگیری دو زبان می‌تواند بر مهارت‌های خواندن، روابط اجتماعی و توانایی‌های کودک در محیط آموزشی تأثیر مثبتی داشته باشد؛ در جهان کنونی پدیده‌ای دوزبانگی یا چندزبانگی امری عادی است.

از لحاظ تاریخی، گروه‌های قومی بسیاری درحال‌حاضر در ایران زندگی می‌کنند. تعیین دقیق میزان گروه‌های قومی و زبانی در ایران به‌دلیل هم‌پوشانی و ازدواج‌های متقابل بین اقوام و گروه‌های زبانی مختلف دشوار است. سازمان ثبت احوال کشور در سال ۱۳۷۳ در مورد تنوع زبانی، افرادی که برای شناسنامه به دفاتر ثبت احوال مراجعه کرده بودند را مورد پرسش قرارداد . ۴۶/۲٪ به فارسی، ۲۰/۶٪ به آذری، ۱۰٪ به زبان کردی، ۸/۹ ٪ به لری، ۷/۲٪ به زبان شمالی، ۳/۵٪ به عربی، ۲/۷٪ به بلوچی، ۰/۶٪ به ترکمنی، ۰/۱٪ به ارمنی و ۰/۲٪ به دیگر زبان‌ها تکلم می کردند.

اهمیت موضوع دوزبانه در ایران به این سبب است که حدود ۵۰ درصد از کودکان در خانه به زبانی غیر از زبان فارسی صحبت می‌کنند.

نکته

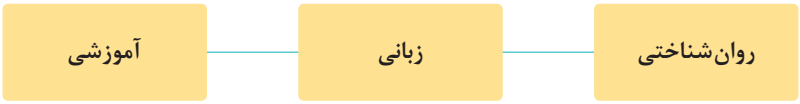
بعضی از نظریه‌پردازان معتقدند که برای فراگیری زبان، دوره حساسی وجود دارد (۱۸ ماهگی) و بعد از این دوره فراگیری زبان دشوار است. مهاجران بزرگسالی که زبان دوم را آغاز می‌کنند، آن را به دشواری و تقریباً با لهجه ادا می‌کنند. درحالی‌که فرزندان آنها که به مرحله بزرگسالی نرسیده‌اند، زبان دوم را به‌سرعت و بدون لهجه حرف می‌زنند. با توجه به گویش‌های گوناگون و زبان رسمی کشور که معیار و ملاک زبان آموزش‌وپرورش و اجتماع نیز هست، کودکان باید قبل‌از ورود به مدرسه با زبان رسمی آشنا شوند درغیر این‌صورت، مسئله دوزبانه بودن می‌تواند به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آسیب بزند.

تمرین کنید

فعالیت ۱۰: اگر زبان مادری شما با زبان رسمی کشور تفاوت دارد تجربیات تلخ و شیرین شروع مدرسه خود را بیان کنید.

مشکلات دوزبانگی در آموزش کودکان

امروزه استفاده از رسانه‌های ارتباطی تا حد زیادی کودکان مناطق دوزبانه را با زبان رسمی آشنا کرده است، لیکن این‌گونه یادگیری کافی نیست و افت تحصیلی در پایه اول دبستان، مؤید این مطلب است. در گزارش‌های آمده از معلمان در مناطق دوزبانه سه دسته از مشکلات به‌وضوح بیان‌شده است (نمودار۲).

نمودار۲ـ مشکلات دوزبانگی در آموزش کودکان

۱ـ مشکلات روان شناختی: آسیب روحی و خستگی مانند: «بعضی از دوستام بلدند بخوانند ولی من نمی‌تونم بخوانم. احساس خوبی نمی‌کنم. سر کلاس یک‌بار من گریه کردم». یا گاهی منجر به احساس خودکم بینی می‌شود مانند: «بعضی وقت‌ها وقتی معلم به من می‌گوید بگو، چون کلمات را خوب نمی‌توانم بگویم، بچه‌ها به من می‌خندند».

۲ـ مشکلات زبانی: لازم است معلم بعضی از عبارات را به زبان مادری هم بگوید. مانند: «بعضی جاهای کتاب را نمی‌فهمم باید به زبان خودم برایم بگویند». این مشکلات در خواندن و نوشتن بیشتر مشهود است.

- **مشکل در خواندن:** مانند :«احساس خوبی ندارم که کتاب‌ها را نمی توانم بخوانم. دوست داشتم کتاب‌ها به زبان خودم بود».
- **مشکل در نوشتن:** مانند: «موقع خواندن نمی‌توانم سریع بخوانم وقت دیکته نمی‌دانم چطور بنویسم»؟

۳ـ مشکلات آموزشی: کاهش پیشرفت، ترک تحصیل و افزایش مسئولیت معلمان.

دانش‌آموزان دوره ابتدایی در مناطق مختلف کشور با هر قومیتی، دارای هر زبان که باشند به‌محض ورود به مدرسه خود را با زبان فارسی که زبان رسمی آموزش‌وپرورش است مواجه می‌بینند. در مدرسه بدون توجه به این‌که تا چه حد با زبان فارسی آشنایی دارند مجبور می‌شوند فارسی بخوانند، بنویسند، صحبت کنند و حتی فکر کنند، درحالی‌که به زبان فارسی مسلط نیستند و با مشکلات عدیده‌ای دست‌وپنجه نرم می‌کنند. آگاهی از این مشکلات اهمیت بالا بردن مهارت‌های پایه شامل شنیدن، بیان کردن، خواندن، نوشتن در سنین قبل‌از دبستان را بیان می‌کند:

- هرچه کودکان در مهارت‌های پایه از تسلّط بیشتری برخوردار باشند، در دبستان با آموزش رسمی بهتر مواجهه خواهند شد؛
- زبان رسمی یا زبان معیار، زبانی است که سیستم آموزشی یک کشور براساس آن طراحی می شود؛
- یکی از اهداف مراکز پیش از دبستان، آماده کردن کودکان جهت شروع آموزش رسمی است؛
- در دوره پیش از دبستان، کودک زبان دوم را بهتر می آموزد؛
- مراکز پیش از دبستان بدون هیچ اجباری برای یادگیری، همراه با لذت، بدون آن‌که کودک متوجه باشد او را با زبان رسمی آشنا می‌کنند.

تمرین کنید

فعالیت۱۱: متن زیر که با لهجه (فرشبد فیروزآباد)[۱] نوشته شده است را بخوانید و ترجمه کنید.

متل گربه دم بریده

یکی بید[۲] یکی نبید[۳]، غیرِ خدایِ خودِمونی هیش که نبید. یه پیرزنی بید .یه پیل[۴] گیرش اومَد. هَمی که صَحابِ پیل وابید[۵] عقیده بَس سی[۶] خودِش یه چی بخره. پَهلی خودِش گفت: «اَیه پیلِ بدُم گردو پوس داره، اَیه بِدُم خرما اَسّه[۷] داره، اَیه بِدُمِش گوشت سَکَل[۸]، داره نَپه[۹] می‌دُمِش ماس که خدا اَ دِلُم خواس». یه پیلِ وَردُشت و برد و ماس خرید، اُوُرد ناد[۱۰] زیرِ مَشکِلِه دون تا خُنِک وابووِه[۱۱] سیِ ظهرِش وُ رفت و راحت خُوْسید[۱۲]

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای توسعهٔ شناخت دو زبانگی طراحی و اجرا کند.

دوزبانگی در کودکان

همان‌طورکه گفته شد دو زبانه به فردی گفته می‌شود که علاوه بر زبان اول دارای مهارتی هم اندازه در زبان دیگر باشد و این توانایی را داشته باشد که بتواند هریک از آنها را به‌طور مساوی در شرایطی همانند استفاده کند. این یک تعریف ایده‌آل از دو زبانگی است اما روش‌های «دو زبانه شدن فرد» می‌تواند تعاریف دیگری از دو زبانگی را بیان کند:

۱ـ یادگیری زبان دوم هم زمان با زبان مادری: زبان دوّم را کودک هم زمان با یادگیری زبان اول، با فاصله‌ای کم و بیش، اما در دوران کودکی بیاموزد.

۲ـ یادگیری زبان دوّم هنگام شروع مدرسه: کودک در خانواده تک‌زبانه رشد می‌کند و هنگام شروع مدرسه با آموزش رسمی، با زبان دومی روبه‌رو می‌شود. زبان دوم زبان رسمی جامعه است.

۳ـ کسب خودبه‌خودی زبان دوّم: در چنین حالتی تماس با جامعه الزاماً فرد را مجبور به آموزش زبان دوّم می‌کند.

۴ـ یادگیری انتخابی زبان دوّم با شرکت در کلاس‌های آموزشی: در اینجا فرد به کسب زبان دوم، به‌صورت آکادمیک می‌پردازد و با ساختار زبان و فهم لغات نوشته شده کاملاً و در حد مطلوبی آشنا می‌شود.

زمانی که کودک در خانواده‌های دو زبانه هم زمان با یادگیری زبان اول، با فاصله‌ای کم و بیش در دوران کودکی زبان دوم را بیاموزد، هر دو زبان را به همان راحتی که زبان اول را آموخته است، خواهد آموخت. او قادر است با هر دو زبان صحبت کند و بیندیشد.

نکته

از ابتدای سه سالگی، کودک قادر است دو سیستم زبانی را به‌طور هم زمان توسعه دهد و زمانی که به سن مدرسه رسید، برای آموزش زبان رسمی کاملاً آماده است. گاهی کودک دو زبان متفاوت را می‌شنود اما تماس و ارتباط او با یکی از زبان‌ها بیشتر است. در چنین حالتی زبان دوم نسبت به زبان اول در مرحلهٔ دیرتری آموخته می‌شود؛ مثلاً در خانه به زبان مادری صحبت می‌کند و در مرکز پیش از دبستان برای

۱ـ فرشبد فیروزآباد در جنوب غربی استان فارس و ۹۵ کیلو متری شهرستان شیراز قرار دارد.

۲ـ بود ۳ـ نبود ۴ـ پول ۵ـ شد ۶ـ برای ۷ـ هسته ۸ـ استخوان ۹ـ نه پس، بنابراین ۱۰ـ نهاد ۱۱ـ بشود ۱۲ـ خوابیدن

ارتباط با سایر کودکان و با مربی با زبان دومی برخورد می‌کند. در چنین حالتی زبان دوم زمانی بهتر آموخته می‌شود که زبان اول به‌طور ثابتی تحکیم یافته باشد؛ هر چند امکان تداخل بین دو زبان وجود دارد. اما میل به برقراری ارتباط کلامی با هم‌بازی‌ها و اطرافیان، فرد را وادار می‌کند که سریع و مؤثر زبان دوم را فرا گیرد.

با توجه به مطالب آموخته شده در زمینهٔ آموزش زبان دوم، به چند نکتهٔ اساسی باید توجه داشت:

- متناسب‌ترین سن برای آموزش زبان به‌طور کلی دوره پیش از دبستان است.
- فراگیری زبان دوم در دوران کودکی مبتنی بر زیربنای زبان اول است. هر چند این زیربنا مستحکم‌تر باشد، فراگیری زبان دوم آسان‌تر است.
- به‌کار بردن زبان مادری کودک در مراحل اول فرایند آموزشی و برای ادامه و گسترش آن تأکید می‌شود. (خلاصهٔ قصه به زبان مادری گفته شود و یا گاهی فعلی و یا صفتی به زبان مادری تکرار شود).
- دوره‌های پیش از دبستان به فعالیت‌های زبانی کودکان توجه خاص شود.
- تا حد امکان سعی شود علاوه بر تنوع فعالیت‌ها، کودکان گنجینهٔ لغاتشان افزایش یابد.
- به سؤالات کودکان به‌طور کامل پاسخ دهید و از پاسخ کوتاه اجتناب کنید.
- نسبت به جملات و کلمات کودکان بازخورد خوبی نشان دهید.
- تا حد امکان موضوعات و مفاهیم موردنظر را در قالب جمله‌های گوناگون تکرار کنید.
- گاهی اوقات همراه کردن زبان مادری برای فهم بهتر بلامانع است. از طرفی به یاد داشته باشد هدف اصلی آموزش، زبان معیار (زبان رسمی) است.

تمرین کنید

فعالیت۱۲: با انتخاب هرکدام از تصاویر زیر از کودک بخواهید آنها را به دو زبان توصیف کند.

فعالیت‌های آموزشی کودکان

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: با انتخاب قصه‌ای کوتاه و تعریف خلاصه آن به زبان مادری قصه را به‌طور کامل با زبان رسمی مجدداً بیان کنید. گاهی اوقات می‌توانید کلمات کلیدی قصه و یا جملات تکراری را به زبان مادری بیان کنید.

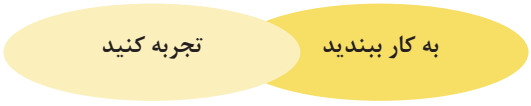
جست‌وجو کنید

فعالیت۱۴: با توجه به جدول واژه نامهٔ فارسی ـ انگلیسی ارائه شده در کتاب همراه هنرجو دو واژه را انتخاب کنید.سپس با مراجعه به واژه نامهٔ انگلیسی دو کلمهٔ بالا و پایین آن را نوشته در کلاس ارائه دهید.

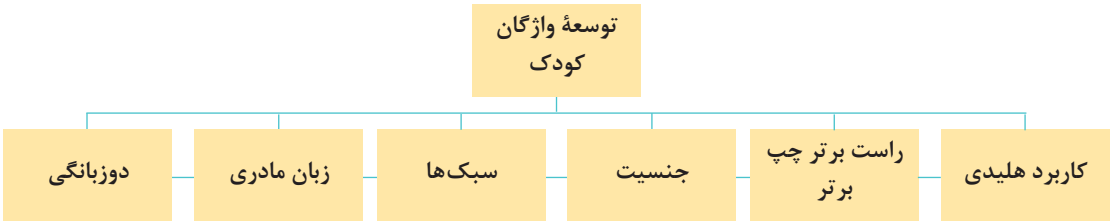
تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «دو زبانگی» را انجام دهید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.
۲ با توجه به بررسی کودک در تمرین اول، فهرستی از مشکلات زبانی کودک مورد مشاهده تهیه کنید.
۳ با مراجعه به منابع علمی برای مشکل کودکی که مشاهده کردید راه‌حل پیدا کنید و به کلاس ارائه دهید.
۴ قصه‌ای با موضوع مشخص برای کودکان به زبان مادری و زبان رسمی ارائه دهید.

خودارزیابی				
پودمان ۱: توسعهٔ واژگان کودک **مرحله ۳:** توسعهٔ شناخت دو زبانگی			**واحد یادگیری ۲:** پرورش مهارت‌های یادگیری فردی	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری پرورش مهارت‌های یادگیری فردی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	**موارد**	**۳**	**۲**	**۱**
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای توسعه شناخت «دو زبانگی» طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید گزارشی از مشکلات زبانی کودکان در یک مرکز پیش از دبستان ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید قصه‌ای با موضوع مشخص برای کودکان به هر دو زبان مادری و زبان رسمی ارائه دهید.			

با توجه به آن چه در این پودمان آموختید، جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات کافی نیست، زیرا تا زمانی که اطلاعات به‌دست آمده از محتوا را عملاً به‌کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.
از طرفی با توجه به مراحل رشد که به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام به گام باشد و این همان چیزی است که شما با آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید.
براساس آنچه آموخته‌اید و طراحی کرده‌اید، آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید. طبق نمودار زیر فعالیت‌هایی در ۶ موضوع کلی این پودمان برای شما طراحی شده است که می‌توانید با راهنمایی هنرآموز خود به انجام آن اقدام کنید.

نمودار ۳ـ توسعهٔ واژگان کودک

فعالیت موضوع: کاربرد هلیدی

هدف: آشنایی با کاربرد زبان

مواد لازم: کاغذ، مداد

مراحل اجرا:

۱ در فضای مرکزپیش ازدبستان، چند کودک را انتخاب کنید.

۲ در شرایط و زمان‌های مختلف مکالمات کودک را یادداشت کنید.

۳ مکالمات را نسبت به جدول هلیدی در بخش کاربرد زبان طبقه‌بندی کنید.

۴ گزارش خود را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت موضوع: راست برتر، چپ برتر

هدف: آشنایی با کارکرد نیم‌کره‌ای مغز

مواد لازم: کاغذ، قلم

مراحل اجرا:

۱ در فضای مرکز پیش از دبستان، یک کودک راست دست و یک کودک چپ دست انتخاب کنید.

۲ فعالیت آنان را در یک روز در فضاهای مختلف (هنگام فعالیت آموزشی، بازی، غذا خوردن و...) یادداشت کنید.

۳ براساس مطالب آمده در نیم‌کره مغزی و غالب بودن هر نیم‌کره مطالبتان را دسته‌بندی کنید.

۴ مطالب دسته‌بندی شده را در کلاس گزارش دهید.

فعالیت موضوع: تفاوت‌های جنسیتی

هدف: درک تفاوت‌های جنسیتی

مواد لازم: کاغذ و قلم،کتاب قصه

مراحل اجرا:

۱ تغییر جنسیت شخصیت اصلی قصه ازنظر ویژگی‌های ظاهری و درونی آن

۲ وانمود کردن آن شخصیت

فعالیت موضوع: سبک‌های یادگیری دیداری، شنیداری، لمسی

هدف: آشنایی با سبک‌های یادگیری

مواد لازم: کاغذ، قلم

مراحل اجرا:

۱ در فضای مرکز پیش از دبستان،چند کلاس را انتخاب کنید.

۲ در هر درس مثل: کلاس هنری، ورزشی، آموزشی (واحد کار) سه کودک را مشاهده کنید.

۳ گزارشتان را طبق مطالب نوشته شده در بخش سبک‌های یادگیری دسته‌بندی کنید.

۴ فهرستی از ویژگی‌هایی که مشاهده کردید، تهیه کنید.

۵ فهرست را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت موضوع افعال درسبک‌های یادگیری

هدف: آشنایی با سبک‌های یادگیری

مواد لازم: کاغذ و قلم

داستان را ادامه دهید و زیر لغات دیداری، شنیداری، حسی حرکتی خط بکشید.
یک روز صبح خورشید از پشت کوه‌ها بالا آمد و زمین را روشن و گرم کرده بود چشمش به یک دایناسور بزرگ صورتی افتاد. با یک روبان پهن قرمز به سرش و نوار نازک قرمز دور گردنش. واضح بود که خیلی خوشحال است، می‌خندید توی دشت سبز زیبا راه می‌رفت. ناگهان صدای جیرجیر یک موش خاکستری کوچک به گوش رسید. دایناسور به سمتش رفت و با او گرم صحبت شد. خورشید با خودش فکر کرد که دایناسور چه صحبتی با موش دارد؟ آیا می‌خواهد او را به‌جای یک صبحانه خوش‌مزه بخورد؟ آیا دوست دارد با او قایم موشک بازی کند؟ یا او را می‌خواهد به خانه‌اش دعوت کند؟ شما چه فکری می‌کنید؟

فعالیت موضوع: قصه بسازیم

هدف: آشنایی با قصه سازی

مواد لازم: کاغذو قلم

مراحل اجرا: قصه زیر را بخوانید. نقشه قصه را ترسیم کنید و تصاویر قصه را بکشید و قصه را ادامه دهید.
کلاهی در جالباسی آویزان بود. چند روز بود که کسی به سراغش نیامده بود. با خودش فکر کرد امروز با کسی که کلاه را بردارد به کجا می‌رود؟ به خیابان؟ چه چیزی را خواهد دید؟ مرد صاحب کلاه سر رسید و کلاه را بر سر گذاشت از منزل خارج شد. کلاه خوشحال بود. ناگهان باد شدیدی شروع به وزیدن کرد. کلاه تا به خودش آمد در بین زمین و آسمان معلق بود. مرد به‌دنبال کلاه می‌دوید و کلاه همچنان چپ و راست بالا و پایین می‌رفت چه بر سر کلاه آمد؟ زیر چرخ‌های یک ماشین له شد؟ صاحب کلاه آن را گرفت؟ در جوی آب افتاد و رفت؟

فعالیت موضوع: توسعه شناخت زبان مادری

هدف: آشنایی با زبان مادری

مواد لازم: کاغذ، قلم

مراحل اجرا:

۱ مصاحبه با مادر یا مادربزرگ در مورد لالایی که برای او خوانده شد

۲ نوشتن لالایی که خوانده شده

۳ بررسی محتوایی لالایی از نظر مخاطب، اشیا به‌کار برده شده یا تمثیل‌های به‌کار برده شده.

فعالیت موضوع: «دوزبانگی[1]»

هدف: آشنایی با دو زبانگی

مواد لازم: تعدادی تصاویر (مشابه آن چه در مطالب سبک‌های یادگیری آمد) انتخاب کنید و کارت‌هایی در اندازه A۵ بسازید.

مراحل اجرا:

۱ در فضای مرکز پیش از دبستان، یک کودک دو زبانه و یک کودک تک زبانه انتخاب کنید.

۲ کارت‌ها را به کودکان نشان دهید و قصهٔ آنان را یادداشت کنید.

۳ قصه‌های این دو کودک را از لحاظ خزانه لغات و اشتباهات کلامی نسبت به زبان معیار با هم مقایسه کنید.

۴ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۱ـ از روش ایفای نقش که در پودمان ۳ آمده است، می‌توان در این فعالیت استفاده کرد.

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۲: پرورش مهارت‌های یادگیری فردی

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۱	استاندارد عملکرد کار: پرورش مهارت‌های یادگیری فردی از طریق به‌کارگیری سبک‌های یادگیری زبان، توسعه شناخت زبان مادری و توسعه شناخت دو زبانگی براساس منابع علمی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	۳ L		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۱۲	کار	توسعه واژگان کودک واحدیادگیری۲:پرورش‌مهارت‌های یادگیری‌فردی	سطح شایستگی	تسلط		

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	به‌کارگیری سبک‌های یادگیری	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، موادمصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری سبک‌های یادگیری توسعهٔ شناخت زبان مادری براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری سبک‌های یادگیری براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به‌کارگیری سبک‌های یادگیری براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	توسعه شناخت زبان مادری	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، موادمصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان مادری طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان مادری براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان مادری طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان مادری براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				ارائه گزارش براساس کمتر از ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع ،مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت زبان مادری طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت زبان مادری براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۳	توسعه شناخت دو زبانگی	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، موادمصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت دوزبانگی طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت دوزبانگی براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				ارائه گزارش براساس حد اقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای توسعهٔ شناخت دوزبانگی طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای دو زبانگی براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				ارائه گزارش براساس کمتر از ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری) برای شناخت دوزبانگی طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای دو زبانگی براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:		**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	**مشاهده، آزمون عملکردی**	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان ۲

توسعهٔ مهارت‌های شنیداری کودک

«هر روز یک چیز جدید می‌توانی یاد بگیری، اگر خوب گوش کنی».

واحد یادگیری۱: تبدیل شنیدن به گوش دادن
واحد یادگیری۲: پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

واحد یادگیری ۱
تبدیل شنیدن به گوش دادن

مقدمه

گوش دادن فعال در کودکان به معنای توجه کامل و درک عمیق آنها از پیام‌ها و احساسات دیگران است. این مهارت به کودکان کمک می‌کند تا ارتباطات مؤثرتری برقرار کنند، احساسات خود را بهتر بیان کنند و نسبت به نیازهای دیگران حساس‌تر شوند. گوش دادن فعال شامل تمرکز بر صحبت‌های دیگران، ایجاد ارتباط چشمی، و نشان دادن واکنش‌های مناسب است. با تقویت این مهارت در کودکان، نه تنها توانایی‌های اجتماعی آنها بهبود می‌یابد، بلکه اعتماد به نفس و مهارت‌های حل مسئله نیز افزایش می‌یابد. آموزش گوش دادن فعال به کودکان می‌تواند به ایجاد روابط مثبت و سالم در زندگی آنها کمک کند. تبدیل شنیده‌ها به گوش دادن فعال فرایندی است که در آن فرد نه تنها صداها و کلمات را می‌شنود، بلکه به‌طور کامل و با تمرکز به محتوای آنها توجه می‌کند. گوش‌دادن فعال شامل درک عمیق پیام، تحلیل اطلاعات و واکنش مناسب به آنهاست. این مهارت به تقویت ارتباطات بین فردی کمک کرده و موجب بهبود روابط اجتماعی و حرفه‌ای می‌شود. با تمرین گوش دادن فعال، افراد می‌توانند بهتر نیازها و احساسات دیگران را درک کنند و پاسخ‌های مؤثرتری ارائه دهند. در نتیجه، این فرایند نه تنها به یادگیری بهتر کمک می‌کند، بلکه به ایجاد همدلی و فهم متقابل نیز می‌انجامد.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با توسعه شناخت مراحل شنیدن، پرورش گوش‌دادن فعال و پرورش سبک‌های شنیدن آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

تبدیل شنیدن به گوش‌دادن در کودکان از طریق توسعه شناخت مراحل شنیدن، پرورش گوش‌دادن فعال و پرورش سبک‌های شنیداری کودک بر اساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور؛

شایستگی‌های فنی

۱ توسعهٔ شناخت مراحل شنیدن
۲ پرورش گوش دادن فعال
۳ پرورش سبک‌های شنیدن

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش‌کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادگیری

دانش فنی پایه

۱ــ هدف توانمندسازی: مراحل شنیدن کلمات در کودکان پیش از دبستان را توضیح دهد.

شنیدن

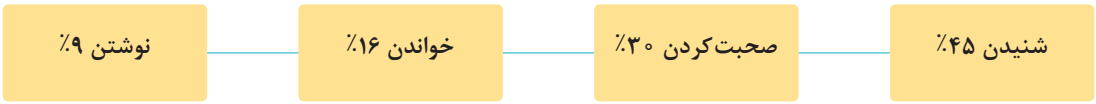
گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی، در مورد آیه «۳۶ سوره انعام» گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
تنها کسانی دعوت تو را می‌پذیرند که دارای گوش شنوا باشند. «سوره انعام/۳۶»

شنیدن از مهارت‌های مهم زبان است و مبنای سخن گفتن و لازمهٔ کسب مهارت در آن است. شنیدن یعنی توجه به کسی یا چیزی به‌منظور شنیدن آنچه آنها می‌گویند. بسیاری از صاحب‌نظران توصیه می‌کنند که رشد مهارت‌های دریافت کلامی (شنیدن) باید قبل از بیان مهارت کلامی یا آموزش سخن گفتن صورت گیرد. شنیدن معمولاً در مرحلهٔ اول به نظر امری بدیهی است و در یادگیری زبان مورد غفلت قرار می‌گیرد، در حالی که شنیدن، مهارتی پایه و اساسی است و می‌توان آن را بهبود بخشید.

ضرورت و اهمیت شنیدن

چهار مهارت اصلی ارتباطات کلامی شامل شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن است. نسبت هر کدام از این مهارت‌ها در ارتباطات کلامی به‌طور تقریبی شامل شنیدن ۴۵٪، صحبت کردن ۳۰٪، خواندن ۱۶٪، نوشتن ۹٪ است. این در حالی است که این نسبت در آموزش مدرسه برعکس می‌شود. به عبارت دیگر ما بیشترین زمان را برای آموزش نوشتن، سپس خواندن و بعد صحبت‌کردن اختصاص می‌دهیم و کمترین زمان را به شنیدن می‌پردازیم. در حالی که مهم و ضروری است که یک شنونده فعال باشیم که این درست نقطهٔ مقابل یک دریافت‌کننده صرف است (نمودار ۱).

نمودار ۱ــ مهارت‌های اصلی ارتباطات کلامی

وقتی که فعالانه گوش می‌دهیم باید به محتوای گفتار گوینده «زیر و بم صدا»، «لحن، آهنگ آن» و «زبان بدن» شخص توجه کنیم. نسبت این موارد شامل لغات شنیده شده ۷٪، آهنگ صدا ۳۸٪ و زبان بدن ۵۵٪ است (شکل ۱).

شکل ۱ــ گوش دادن فعال

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۲: یکی از هنرجویان متنی را برای شما می‌خواند، به لغات شنیداری، آهنگ، لحن بیان و زبان بدن او توجه کنید. در گروه‌های کلاسی نسبت این موارد را مشخص کنید. نتایج را با هم مقایسه نمایید و در مورد آن گفت‌وگو کنید.

۲ـ هدف توانمندسازی: با تهیه فهرست وارسی از مراحل رشد شنوایی، گزارشی تهیه کند.

مراحل رشد شنوایی

مراحل رشد شنوایی به شرح زیر است:

۱ـ پیش از تولد: جنین در حدود ۳ ماهگی در دوران بارداری مادر می‌تواند بشنود و شاید یکی از ماندگارترین و زیباترین صدایی که تجربه می‌کند، صدای ضربان قلب مادر است که بعدها نیز بر اساس آن به خواب می‌رود. به همین منظور به والدین پیشنهاد می‌شود که با فرزندشان صحبت کنند. برای او شعر بخوانند و با صداهای گوناگون آشنایش کنند.

تحقیقات نشان داده است که چنین کودکی پس از تولد نسبت به کتاب‌ها، اشعار و موسیقی‌های شنیده شده در دوران جنینی حساسیت نشان خواهد داد.

۲ـ پس از تولد: پس از تولد، خواندن را با لالایی‌ها و کتاب‌های ساده آهنگ‌دار ادامه دهید. اجازه دهید کودک لذت شنیدن را به مهارت شنیداری تبدیل کند (شکل ۲).[۱]

شکل ۲ـ لذت شنیدن

نکته

هر زمانی می‌تواند بهترین و دل‌انگیزترین زمان برای شنیدن باشد.[۲]

تمرین کنید

فعالیت ۳: با استفاده از جدول رشد شنیداری کودکان در کتاب همراه هنرجو، فهرست وارسی برای سنجش رشد شنوایی دو کودک ۷ ماهه، ۱۵ ماهه یا دو کودک ۲۴ ماهه و ۳۶ ماهه تهیه کنید. با مشاهده کودکان آن را کامل کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

تفاوت شنیدن و گوش دادن

شنیدن یک فرایند فیزیکی و جسمی است که به‌صورت خودکار و غیرارادی انجام می‌شود که به سیستم شنوایی مربوط است و کودک از تولد توانایی شنیدن دارد. گوش دادن یک فرایند فعال و آگاهانه است که فرد به قصد و تمرکز، اطلاعات صوتی را دریافت و پردازش می‌کند.

۱ـ مراحل رشد شنیداری به تفصیل (یک ماهگی تا شصت ماهگی) در کتاب همراه هنرجو آمده است.

۲ـ برای تهیه فهرست وارسی در این زمینه می‌توانید به جدول رشد شنوایی در کتاب همراه هنرجو مراجعه کنید.

گزارش دهید

فعالیت۴: به صداهای محیط خود توجه کنید. فهرستی از صداهایی که می‌شنوید را تهیه کنید. سپس به سؤال «آیا قبلاً این صداها را می‌شنیدید؟» پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.

تمرین کنید

۱ فهرستی از مهارت‌های اصلی ارتباطات کلامی تهیه کنید.
۲ گزارشی ضرورت و اهمیت شنیدن کودک ارائه دهید.
۳ مراحل رشد شنوایی را با هم مقایسه کنید.
۴ با تهیه فهرست وارسی گزارشی از مراحل رشد شنوایی کودک ارائه دهید.
۵ فعالیتی برای تشخیص «تفاوت شنیدن و گوش‌دادن» در کودکان طراحی و اجرا کنید.

خودارزیابی	
پودمان۱: پرورش مهارت‌های شنیداری کودک **مرحله۱ :** توسعه شناخت مراحل شنیدن	**واحد یادگیری۱:** تبدیل شنیدن کودک به گوش دادن
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۱** واحد یادگیری تبدیل شنیدن کودک به گوش‌دادن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.	

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از مهارت‌های اصلی ارتباطات کلامی خود تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می توانید با تهیه فهرست وارسی گزارشی از رشد شنوایی کودک ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید گزارشی از مقایسه ویژگی‌های مراحل رشد شنوایی کودک تهیه کنید؟			
۴	تاچه‌حدمی‌توانیدفعالیتی‌برای‌تشخیص«**تفاوت‌شنیدن‌وگوش‌دادن**»درکودکان‌طراحی‌واجراکنید؟			

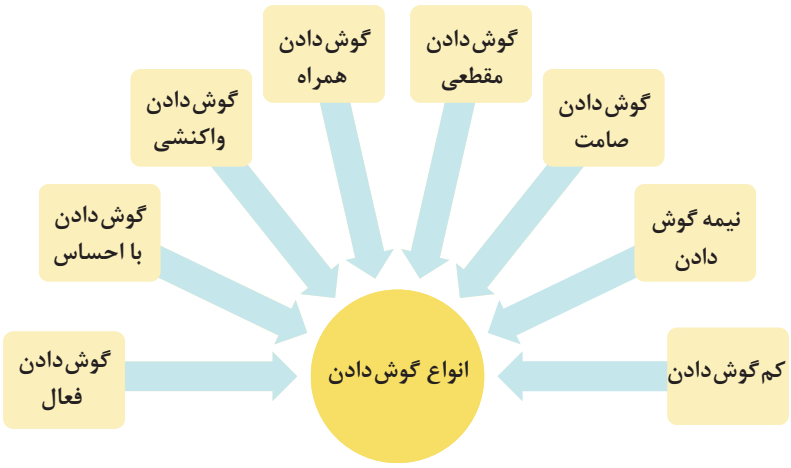
۳ـ هدف توانمندسازی: گوش دادن فعال را توضیح دهد.

انواع گوش‌دادن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی با یکدیگر در مورد موضوعی گفت‌وگو کنید و فعالیت‌های زیر را انجام دهید. سپس نظرات خود را با نظرات گروه‌های دیگر مقایسه کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
۱ به آنچه می‌گویید و آنچه می‌شنوید، با دقت توجه کنید.
۲ چند نوع گوش‌کردن را تجربه کردید؟

گوش‌کردن انواع مختلفی دارد و شامل موارد صفحه بعد است (نمودار۲):

نمودار ۲ــ انواع گوش‌دادن

۱ــ کم گوش کردن: کودک مشغول بازی است. شما با کسی درمورد خرید بستنی صحبت می‌کنید و کودک بلافاصله می‌گوید که بستنی می‌خواهد. به آنچه مورد علاقه‌اش است گوش می‌کند.

۲ــ نیمه گوش کردن: کودک در محاوره شما می‌شنود که اجازه دیدن تلویزیون را بعد از جمع کردن اسباب‌بازی‌ها به او خواهید داد. او به جمله‌ی «بعد جمع کردن اسباب‌بازی‌ها» گوش نداده به‌سرعت به سراغ تلویزیون خواهد رفت، مطالب کلی گوینده را مطابق میل خود می‌گیرد.

۳ــ گوش‌دادن صامت: شما در یک سخنرانی به‌عنوان شنونده و بدون هیچ بازتابی می‌نشینید و بدون هیچ بازتاب و واکنش به گوینده گوش می‌دهید.

۴ــ گوش‌دادن مقطعی: رادیو روشن است و مطالب گوناگونی را می‌گوید ناگهان گوینده درمورد بیماری قند صحبت می‌کند. شما به یکباره تمام حواستان جلب سخن می‌شود، چون خودتان به این بیماری دچار هستید. شنونده هرگاه به مطالبی می‌رسد که با تجارب او هماهنگی دارد گوش می‌دهد.

۵ــ گوش دادن همراه: گوینده مطلبی را بیان می‌کند، مثلاً چگونه لکه‌های لباس را برطرف کنیم. شما نیز تجاربی دارید. مثلاً برای زدودن لکه آدامس می‌گوید و شما به‌خاطر می‌آورید که استفاده از یخ نیز خوب است. شنونده مطالب رو با تجارب خود مربوط می‌کند .

۶ــ گوش‌دادن واکنشی: در رادیو مسابقه‌ای درحال اجراست. گوینده سؤالاتی می‌کند و شما بی‌اختیار پاسخ می‌دهید. این نمونه در مکالمات تلفنی به کرات دیده می‌شود. شنونده گوش می‌دهد تا در پاره‌ای از موارد پاسخ دهد یا بپرسد.

۷ــ گوش کردن با احساس: ترانه‌ای پخش می‌شود و خواننده از غم جدایی می‌گوید و شما واکنشی عاطفی نشان می‌دهید و گریه می‌کنید. شنونده گوش می‌کند و واکنش عاطفی از خود نشان می‌دهد.

۸ــ گوش‌دادن فعال: شما برای مصاحبه دعوت می‌شوید و متعاقب پرسش‌های گوینده، نگاه و اندیشه‌تان را بیان می‌کنید درواقع شنونده و گوینده یک رابطه متقابل دارند. شنونده گوش می‌کند تا بتواند با گوینده دادوستد، اندیشه و افکار داشته باشد.

نکته

هر شنیدنی به معنای گوش‌کردن نیست و تنها شنیدن است.

تمرین کنید

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی انواع گوش دادن را تمرین کنید و تفاوت‌های آنها را در کلاس گزارش دهید.

تفاوت شنیدن و گوش‌دادن فعال

شنیدن یک فرایند فیزیکی است که شامل دریافت امواج صوتی توسط گوش و ارسال آنها به مغز می‌شود. این فرایند ممکن است بدون هیچ نوع تمرکز بر پیام‌ها انجام شود. در واقع، شنیدن به معنای دریافت صداها و امواج صوتی است، اما آنچه اهمیت دارد این است که آیا فرد به این صداها توجه کرده و درک کرده است یا خیر.

اما گوش‌دادن فعال به معنای پردازش و درک آگاهانه اطلاعات است. این نوع گوش‌دادن به معنای صرفاً دریافت صدا نیست، بلکه شامل درگیری ذهنی و احساسی با آنچه گفته می‌شود، است. در گوش‌دادن فعال، فرد به دقت به پیام‌ها توجه می‌کند، علائم غیرکلامی مانند زبان بدن و حالت صورت گوینده را تحلیل می‌کند، و در نهایت تلاش می‌کند تا پیام کامل و دقیق را دریافت کند.

گوش‌دادن فعال نه تنها شامل توجه به کلمات گوینده است، بلکه شامل درک احساسات و نیت‌های پشت کلمات نیز می‌شود. این فرایند از مهارت‌های پیچیده‌ای همچون یادآوری، تحلیل و ارزیابی نیز بهره‌مند است. بنابراین در گوش‌کردن فعال فرد تمام توجه و تمرکز خود را به سخنان گوینده معطوف می‌کند (دریافت و توجه) در اینجا درک عمیق نه‌تنها بر کلمات بلکه لحن، صدا، زبان بدن و سایر نشانه‌های غیرکلامی توجه دارد. شنیدن به معنای گوش‌کردن فعال، طی کردن سه گام در ذهن است (نمودار ۳):

نمودار ۳ــ سه گام گوش‌دادن فعال در ذهن

بنابراین:

۱ در واقع کودک باید ابتدا از منبع صوت، صداها را بشنود و دریافت کند.

۲ سپس با توجه کردن به آنها از میان صداهای مزاحم (گفت‌وگوهای محیطی، سر و صدای تلویزیون و غیره) به صدای اصلی توجه کند و آن را انتخاب کند.

۳ در نهایت معنای آن را با توجه به تجربه‌های خود درک کند.

۴ــ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش گوش‌دادن فعال طراحی و اجرا کند.

شکل ۳ــ گوش دادن کودک به مربی

ویژگی‌های گوش‌کردن فعال

برای گوش‌کردن فعال باید ویژگی‌های زیر را در نظر گرفت:

■ **گوش دهندهٔ خوبی باشید:** پیش از حرف زدن سعی کنید که گوش دهید. حرف کسی را قطع نکنید و در بین کلام گوینده، پیشنهاد راه حل ندهید (شکل ۳).

■ **از زبان بدن[1] خود به طرز صحیح استفاده کنید:** آرام بودن و به سخنان گوینده گوش کردن بدون حرکات اضافی و داشتن ارتباط چشمی با او مهم است. در اینجا توجه به حرکات بدن که با نحوهٔ معاشرت هماهنگی دارد، پیشنهاد می‌شود (درست ایستادن، دست به کمر نبودن و غیره). با ارائهٔ حرکات بدنی متناسب مثل تکان دادن سر یا یک لبخند هماهنگ با مطلب، گوینده را تأیید کنید و نشان دهید به سخنان او گوش می‌دهید (شکل۴).

شکل ۴ـ استفاده زبان بدن در ارتباط با دیگران

نکته

استفاده از انگشت در صحبت کردن، نشانهٔ خط و نشان کشیدن است. در نتیجه کودک به جای گوش‌دادن، به نتایج و عواقب بعدی توجه دارد.

■ **تمرکز داشته باشید:** ذهنتان به دنبال کلام گوینده باشد، در ذهنتان معنای لغت به لغت را دنبال نکنید. کل پیام را دریافت کنید.

■ **از نکات مهم یادداشت‌برداری کنید:** یادداشت‌برداری سریع از شنیده‌ها، نشان‌دهندهٔ توجه شما و گوش‌دادن فعال است.

■ **نسبت به سخنان گوینده، اعلام صریح و روشن داشته باشید:** پرسیدن سؤال با تکرار اطلاعات و خلاصه‌کردن با لغات شخصی نشان می‌دهد که چقدر از سخنان را دریافت کرده‌اید.

بنابراین تمرکز کامل بر گوینده،پرسیدن سؤال برای درک بهتر و بالاخره نشان‌دادن علاقه با سر تکان دادن لبخند و پاسخ‌های کوتاه است.

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۷: رعایت نکردن کدام یک از ویژگی‌های بالا شما را از فهرست یک شنوندهٔ فعال دور می‌کند. در مورد دلایل آن با دوستان خود گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

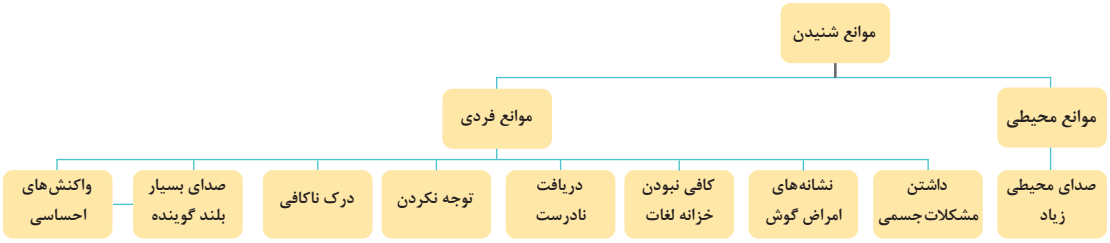
۱ـ زبان بدن یا Body language، شامل تمام حرکات و نشانه‌های بدنی است که در ارتباط با دیگران به کار می‌رود و بدون استفاده از کلمات، اطلاعات و احساسات را منتقل می‌کند. انواع زبان بدن شامل حرکات چشم، اشاره، نگاه، لبخند، ابرو، حرکات دست و بدن، نوع نشستن و ایستادن، حرکات سر و گردن و ... می‌شود.

تمرین کنید

فعالیت ۸: در گروه‌های کلاسی در مورد ویژگی‌های گوش دادن فعال گفت‌وگو کنید. هنگام گفت‌وگو این ویژگی‌ها را رعایت کنید. سپس عضو گروه که همه ویژگی‌ها را هنگام صحبت‌کردن رعایت کرد را مشخص کنید. دلایل آن را ارائه دهید.

موانع شنیدن

موانعی وجود دارد که می‌تواند شنیدن را مختل کند. این موانع به دو دستهٔ فردی و محیطی تقسیم می‌شوند (نمودار ۴):

نمودار ۴ــ موانع شنیدن

الف) مانع محیطی شنونده

صدای محیطی زیاد: صداهایی مانند عبورومرور ماشین، هواپیما، قطار، تلفن همراه، تلفن و به‌طور کلی آلودگی‌های صوتی هر یک می‌تواند مانع شنیدن و تمرکز کودک هنگام شنیدن شود و حواس‌پرتی ایجاد می‌کند (شکل۵).

شکل۵ــ آلودگی صوتی مانع گوش دادن فعال

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۹: با توجه به شکل روبه‌رو به سؤالات زیر پاسخ دهید و دلایل را در کلاس ارائه دهید:

۱ چه کسانی بیشتر به حرف‌های مربی گوش می‌دهند؟

۲ چند نفر دو به دو با هم تعامل کلاسی دارند؟

۳ چه کسانی به نظر شما اصلاً به معلم گوش نمی‌دهند؟

موانع محیطی شنیدن

نکته

از آنجا که گوش دادن یک فرایند دریافتی است، مربی به ندرت می‌تواند حدس بزند که درون کودک چه می‌گذرد؟ خیره شدن به مربی دلیل بر گوش دادن نیست. حتی گاهی تشویق‌های بی‌جا مثل اینکه «بابک چقدر خوب گوش می‌دهد» می‌تواند وضع کودک را بدتر کند، زیرا او اصلاً توجهی به مربی ندارد.

ب) موانع فردی شنونده

۱ـ داشتن مشکلات جسمی: یک شنونده خوب باید از نظر جسمانی، مشکلی مانند بیماری، خستگی، خواب‌آلودگی و یا گرسنگی شدید نداشته باشد، زیرا هر یک از این موارد، مانع تمرکز حواس می‌شود و نمی‌گذارد به مطلب خوب گوش دهد؛ در نتیجه، دریافت‌ها ضعیف می‌شود و یا اصولاً معنایی از جملهٔ شنیده شده درک نمی‌کند. طبیعی است کودکانی که دارای نقص شنوایی در تشخیص صداها هستند، در مهارت گوش‌دادن بیش از بقیه مشکل دارند (شکل ۶).

شکل ۶ـ مشکلات جسمی کودکان هنگام گوش‌دادن

۲ـ وجود نشانه‌های امراض گوش: مشکلاتی مانند گوش درد، تنفس با دهان، تلفظ غلط، سرگیجه و سردرد می‌تواند نشانه‌هایی از امراض گوش باشد که باید مداوا شود.

۳ـ کافی نبودن خزانهٔ لغات: چهره و حالت کودکان در هنگام گوش دادن متفاوت است، زیرا برخی خزانهٔ لغات محدودی دارند. برخی به اندازهٔ کافی تجربه دارند و لغات زیادی بلد هستند و می‌توانند پاسخ بدهند. بنابراین اگر کودکی نام روباه را می‌داند دلیل بر آشنایی با خصوصیات روباه نیست. او نمی‌داند که روباه مکار است و عاشق شکار مرغ است. بنابراین «عاشق شکار مرغ» هیجان داستان‌های روباه، مرغ و سگ را درک نخواهد کرد. پس باید به خزانهٔ لغات و تجارب آنها توجه شود.

۴ـ دریافت نادرست: سرعت فکر بسیار سریع‌تر از سرعت کلامی است. به همین دلیل، اغلب کودکان به افکارشان اجازه می‌دهند که حواسشان از شنیدن پرت شود. (حواس پرتی) زمانی که با کودکان کار می‌کنیم باید بستر ذهنی کودک را برای آنچه می‌خواهیم بگوییم آماده سازیم. این مسئله در مورد بزرگسالان نیز صادق است. برای مثال شما به عنوان شنونده باید بدانید که گوینده می‌خواهد در زمینهٔ پزشکی یا روان‌شناسی و غیره صحبت کند.

۵ـ توجه نکردن: عقاید و نظریات کودکان باعث می‌شود که به گوینده‌های خاصی توجه کنند. چنانچه با او و افکارش تضاد داشته باشد، به او گوش نمی‌دهد. پس گذشتهٔ سخنگو، لهجه، ظاهر و آداب معاشرت او مانع از گوش کردن به او خواهد شد.

۶ـ درک ناکافی: آنچه کودک می‌شنود یا می‌فهمد، بستگی بسیاری به تجارب گذشته او دارد، (پیش داوری نسبت به گوینده) زیرا توقعات ما از شنیده‌ها بر اساس آن نیست که گوینده چه می‌گوید، بلکه بر اساس خواسته‌های ما و آن چیزی است که ذهن ما می‌خواهد بشنود.

۷ـ واکنش‌های احساسی مثل خشم، ترس، نداشتن زمان کافی برای شنیدن، تفاوت‌های فرهنگی هر یک به نوبه خود در گوش‌کردن فعال اثر دارد (شکل۷).

شکل ۷ــ واکنش‌های احساسی مانع گوش‌دادن فعال

۸ــ صدای بسیار بلند گوینده: گاهاً مانع شنیدن پیام می‌شود زیرا شنونده در صدای گوینده محو شده است (شکل ۸).

شکل ۸ــ صدای بلند مانع گوش‌دادن فعال

پیش‌داوری ممنوع

آیا افراد باهوش شنوندهٔ بهتری هستند؟

به نظر می‌رسد، این خطا بین مردم بسیار رایج است. کاملاً واضح است که افراد باهوش قابلیت‌های بیشتری برای شنیدن دارند، اما این عقیده که افراد باهوش شنونده بهتری هستند، اشتباه است. واقعیت عکس این مطلب را نشان می‌دهد.

چند سال پیش، یک آزمون استاندارد گوش دادن و یک آزمون استاندارد هوش برای دانشجویان در چند کلاس اجرا شد. نتایج دو آزمون برای هر دانشجو مورد مقایسه قرار گرفت. با کمال تعجب مشاهده شد، همبستگی

کمی بین نمرات به دست آمده از این دو آزمون وجود دارد. دانشجویان باهوش‌تر در آزمون گوش دادن نمرات پایین‌تری نسبت به آنهایی که بهره هوشی کمتری داشتند، کسب کرده بودند. این نتیجه مبین آن است که افراد باهوش‌تر، به رغم برخورداری از این موهبت، تا زمانی که میل به گوش کردن نداشته باشند، لزوماً شنونده بهتری نیستند. همچنین هوش بالا می‌تواند متغیر مداخله‌گری در گوش دادن دانشجویان باهوش باشد.

آیا با افزایش سن، گوش دادن فعال‌تر می‌شود؟

استعداد یا توانایی گوش‌دادن و دستیابی به معنای مناسب پیام، با بالا رفتن سن و کسب تجربه بهتر می‌شود. البته هر چند در این سنین توانایی گوش دادن افزایش می‌یابد، ولی عملکرد گوش معمولاً کاهش می‌یابد. تحقیقاتی که در مورد ارتباط سن با رفتار شنیداری انجام شده است نشان می‌دهد نوجوانان و حتی جوانان در سنین اولین جوانی، شنونده بهتری هستند. والدین اغلب از این یافته‌ها تعجب نمی‌کنند و تصور می‌کنند وقتی افراد به سن بالاتر می‌روند، قوای شنیداری آنها بهتر می‌شود. اما متأسفانه این طور نیست. بزرگسالان مشکلات و موضوعات را بیشتر درک می‌کنند، ولی وقتی دریافت پیام به نسبت سن و سطح سواد در نظر گرفته می‌شود، نتایج آن کاهش در گوش دادن فعال را نشان می‌دهد. معمولاً قوای گوش دادن افراد با افزایش سن تحلیل می‌رود.

بروشور تهیه کنید

فعالیت ۱۰: در گروه‌های کلاسی با جست‌وجو در منابع علمی معتبر، بروشوری با عنوان «راهکارهایی برای مقابله با موانع فردی و محیطی شنیدن» کودکان تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین‌هایی برای تقویت مهارت گوش دادن فعال

- صداهایی مانند صدای قطار، بوق ماشین یا شیهۀ اسب، گربه و مانند اینها را ایجاد کنید تا کودکان آنها را تشخیص دهند.
- تعدادی کارت تصویری از اشیای صدادار (قطار، ماشین، هواپیما)، حیوانات (سگ، گربه، کلاغ) اشیا (جغجغه، سوت و غیره) تهیه کنید. سپس از کودکان بخواهید دایره‌وار بنشینند و هر یک کارتی را بردارند و صدای آن کارت را تولید کنند. بچه‌ها حدس بزنند صدای چه بود. بعد تصویر را نشان دهید.
- طراحی تعدادی سؤال که پاسخ با بله و خیر است. شما سؤال را مطرح کنید پاسخ آنها باید برعکس پاسخ صحیح باشد. آیا گربه می‌تواند از دیوار بالا برود. او طبیعتاً باید بگوید بله، اما آگاهانه باید پاسخ منفی بدهد.
- تکرار آخر جملات: دو جمله بگویید و از کودک بخواهید کلمۀ آخر را تکرار کند؛ «امروز هوا برفی بود، باران نمی‌بارید».
- داستان ساده‌ای را بخوانید. وسط داستان آن را قطع کنید و از آنها بپرسید فکر می‌کنید بعد چه می‌شود؟ بگذارید آنها پاسخ دهند. مهم پاسخ دادن است.
- داستانی را بخوانید و از آنها بپرسید کدام قسمت خنده‌دارترین، ترسناک‌ترین و... بود.

تمرین کنید

فعالیت ۱۱: در گروه‌های کلاسی با تقسیم کار ، فعالیت‌های پیشنهادی بالا را برای تقویت گوش دادن فعال با کودکان انجام دهید. ابزار آن را درست کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ فهرستی از ویژگی‌های گوش دادن فعال تهیه کنید.
۲ گزارشی از موانع شنیدن در کودکان ارائه دهید.
۳ سه مورد از فعالیت‌های آمده در بالا برای تقویت مهارت گوش‌دادن فعال در کودکان را اجرا کنید و گزارش آن را درکلاس ارائه دهید.

خودارزیابی				
پودمان۱: پرورش مهارت‌های شنیداری کودک **مرحله۲ :** پرورش گوش دادن فعال			**واحد یادگیری۱:** تبدیل شنیدن کودک به گوش دادن	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری تبدیل شنیدن کودک به گوش دادن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه وکمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از موانع شنیدن در کلاس تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید با تهیه فهرستی از ویژگی‌های گوش‌دادن فعال کودک و اجرای آنها، گزارشی از آنها در کلاس ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت‌هایی برای پرورش گوش‌دادن فعال در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: سبک‌های شنیدن را توضیح دهد.

سبک‌های شنیدن

گفت‌وگو کنید

فعالیت۱۲: در گروه‌های کلاسی، داستان زیر را بخوانید. سپس بررسی کنید برای شما در قصه خوانده شده، چه چیز اهمیت داشت؟ مواردی که برای شما اهمیت داشت را در کلاس ارائه کنید:
روزی روزگاری در کشوری دور، گوساله کوچولویی به‌نام فردیناند زندگی می‌کرد، همهٔ گوساله‌های کوچکی که با فردیناند زندگی می‌کردند کارشان این بود که این طرف و آن طرف بدوند، به‌هم بپرند، سُم بر زمین بکشند و شاخ‌هایشان را به‌هم بکوبند. اما فردیناند این کارها را دوست نداشت. او دوست داشت کاملاً آرام بنشیند و گل‌ها را ببوید. جایی که او دوست داشت بنشیند، سایه سار یک درخت بلوط در میان چمن‌زار بود فردیناند این درخت را خیلی دوست داشت و دلش می‌خواست تمام روز در سایه آن بنشیند و گل‌ها را ببوید. سال‌ها گذشت فردیناند بزرگ‌تر و بزرگ‌تر شد و حالا گاوی بسیار قوی و تنومند شده بود. گوساله‌های دیگر که فردیناند در

همان چراگاه با آنها بزرگ شده بود، هر روز با هم می‌جنگیدند تا برای مراسم گاوبازی انتخاب شوند. اما فردیناند این آرزو را نداشت تا آن‌که در یکی از همین روزها پنج مرد آمدند، آنها می‌خواستند بزرگ‌ترین، چابک‌ترین و خشن‌ترین گاو را برای جنگیدن انتخاب کنند. گاوهای دیگر برای نشان‌دادن این‌که خیلی قوی و خشن هستند، با هم جنگیدند؛ اما فردیناند قدم‌زنان به‌طرف درخت بلوط اش رفت تا کنار گل‌ها بنشیند. اما ناگهان روی یک گل که زنبور پشمالویی رویش بود، نشست و زنبور او را نیش زد. فردیناند از درد از جا پرید ،سُم بر زمین کشید و به هر فرد و هرجا شاخ می‌کوبید، انگار دیوانه شده بود. آن پنج مرد با خوشحالی فریاد کشیدن یافتیم قوی‌ترین خشن‌ترین گاو این چراگاه همین است. این‌طور شد که فردیناند را برای مسابقه گاوبازی با خود برده‌اند. گاوی که برای جنگیدن انتخاب‌شده بود در روز مسابقه به میدان آمد شما او را می‌شناسید، فردیناند بود. اما گاوبازها او را فردیناند خشن صدا می‌کردند، همه از او می‌ترسیدند، فردیناند به وسط میدان دوید؛ تماشاگران هم فریاد کشیدند و فردیناند به وسط زمین رفت و کنار تنها گل کوچکی که وسط زمین بود نشست. او نه اهل جنگ بود نه خشونت. برایش مهم هم نبود که دیگران چه می‌گویند و چه می‌کنند. فقط نشست و گلش را بو کرد.[1]

گوساله کوچولو

با توجه به تفاوت‌های فردی، نحوهٔ گوش‌دادن فعال نیز متفاوت است. افراد ترجیح می‌دهند اطلاعاتی را بشنوند که با سبک شنوایی آنها مناسب است. همچنین افراد تمایل دارند که به شیوه‌ای صحبت کنند که با شیوه گوش دادن خاص آنها هماهنگ باشد.

شنیدن کودکان دارای سه سبک است که در نمودار زیر نشان داده شده است:

سبک چرایی — سبک نتیجه‌ای — سبک فرایندی

نمودار ۵ــ سبک‌های شنیدن

با توجه به سبک‌های شنیدن و اثر آن بر گوش دادن فعال در این قسمت به بررسی خصوصیات افراد با توجه به سبک شنیدن او پرداخته می شود.

سبک چرایی: کودکان جست‌وجوگر، همیشه به دنبال یافتن چرایی‌های منطقی یا علت و معلولی در محیط اطراف و روند عادی زندگی مانند «چرا یخ لیز می‌خورد؟» و «چرا صابون کف می‌کند؟» هستند. سبک این دسته از کودکان در شنیدن، چرایی است؛ زیرا برای هر اتفاقی به دنبال چرا هستند. این شنوندگان می‌خواهند اساس و منطق آنچه را که یک نفر می‌گوید یا پیشنهاد می‌دهند، بدانند. آنها هر چیزی را می‌سنجند اگر از

۱ـ لیف، مونرو، اما فردیناند این کار را نکرد، ترجمه: طاهره آدینه پور ، نشر علمی و فرهنگی، سال ۱۳۸۳

آنها پرسش مستقیمی شود آنها اغلب جواب می‌دهند.

سبک نتیجه‌ای: کودکان این گروه کم حوصله و بی‌طاقت هستند، با شتاب با مسائل برخورد می‌کنند، به دنبال یافتن سریع نتایج هستند، معمولاً پاسخ‌های بسته و کوتاه «بله و خیر» را دنبال می‌کنند و همین پاسخ برای آنها کافی است. مانند پاسخ به سؤال «دانهٔ شن در آب حل می‌شود؟» یا «پرتقال ترش است؟» در این حالت کودکان تنها به دنبال نتیجهٔ نهایی هستند. این افراد شاخ و برگ دادن به موضوع را دوست ندارند. آنها دوست دارند که در پاسخ پرسش خود نقطه پایانی را ابتدا بشنوند.

سبک فرایندی: پیش‌بینی بردن به جزئیات برای کودکان این گروه از اهمیت خاصی برخوردار است. برای مثال «پختن غذا روی گاز و چراغ نفتی چه تفاوت‌هایی دارند؟» در پاسخ به این سؤال کودکان جزئی‌نگر به دو منبع یعنی گاز و چراغ توجه می‌کنند و سپس با مقایسهٔ آنها، نتیجه را بیان می‌کنند. بنابراین برخورد کودکان در شنیدن این نوع سؤال، شنیدن فرایندی است.

مثال: حل شدن نمک و شن در آب

سبک چرایی: به دنبال یافتن علت حل نشدن شن در آب است.

سبک نتیجه‌ای: به دنبال این است که آیا شن در آب حل می‌شود؟ پاسخ خیر و آیا نمک در آب حل می‌شود؟ پاسخ بلی

سبک فرایندی: به جزئیات شن و نمک توجه می‌کند (شکل، رنگ، اندازه) و آنها را با هم مقایسه می‌کند و به حلالیت این دو توجه ندارد.

شکل ۹ـ سبک‌های شنیدن

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: در گروه‌های کلاسی با توجه به شکل ۹، به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را با سایر گروه‌ها مقایسه کنید.

الف) سبک شنیدن هر فرد را مشخص کنید و دلایل خود را بیان کنید.

ب) شما دارای کدام سبک شنیدن هستید؟

ج) در مورد ویژگی‌های سبک شنیدن خود با هم گروه‌های خود گفت‌وگو کنید.

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای به کار گیری سبک‌های شنیدن در کودکان طراحی و اجرا کند.

تمرین‌هایی برای درک سبک‌های شنیدن در کودکان

هر کودک با ویژگی فردی خود با سؤال‌ها و آزمایش‌ها مواجه خواهد شد و سبک شنیدن هر کودک در حین انجام آزمایش قابل دیدن است.

الف) بادکنک در فریزر (شکل ۱۰)

شکل ۱۰ـ بادکنک در فریزر

مواد لازم: ۴ بادکنک شبیه به هم، کیسهٔ خرید

گام اول: استفاده از حواس

از کودک در مورد مشخصات بادکنک باد نشده سؤال کنید، با تشویق به استفاده از حواس پنج‌گانه.

مثال: بیرون بادکنک چه شکلی دارد؟

چقدر می‌تواند بادکنک را بکشد؟

آیا می‌تواند از بادکنک صدایی در بیاورید؟

آیا بادکنک را می‌تواند تا کند؟

گام دوم: فعالیت

چهار بادکنک را به یک اندازه باد کنید و به کودک بگویید که یکی را در فریزر بگذارد، یک بادکنک را در کیسهٔ خرید بگذارد و رویش را بپوشاند تا بادکنک دیده نشود و یکی را در کمد بگذارد. از خودش سؤال کنید که مایل است چهارمین بادکنک را کجا بگذارد. آن را همان‌جایی که او می‌خواهد، بگذارید. از او بخواهید تا نظرش را در مورد چهار بادکنک بعد از یک هفته بگوید. دلیلش را هم توضیح بدهد. یک هفته بعد، هر چهار بادکنک را از مخفیگاه‌هایشان بیرون بیاورید. از او بپرسید که نظرش را در مورد هر یک از بادکنک‌ها بگوید. آیا هیچ کدام تفاوتی کرده‌اند؟ کدام محل بهترین جا برای بادکنک‌ها بوده است و کدام یک پربادتر است؟ او را تشویق به یافتن دلیل بهتر ماندن بادکنک کنید.

گام سوم: تفکر

از او بپرسید که شیء دیگری (یک تکه نان، برگ) را می‌توان به همین ترتیب در فریزر و کیسهٔ خرید و کمد و جایی دیگر برای یک هفته نگهداری کرد. فعالیت را دوباره تکرار کنید. البته با چیزی که او انتخاب کرده

است و نتایج این تجربه‌ها را با هم مقایسه کنید.

ب) چه موقع یک مایع آب میوه است ؟

مواد لازم: یک لیوان شربت غلیظ، قاشق، یک لیوان بزرگ آب، یک ظرف محتوی شربت یخ زده (شربت غلیظ)

گام اول: استفاده از حواس

از کودک بخواهید که شربت غلیظ یخ زده را با آب میوه یا شربت معمولی مقایسه کند. تشویقش کنید قبل از جواب دادن، از حواس خود استفاده کند.

مثال: غلیظ بودن

آیا این شربت از شربت معمولی غلیظ‌تر است؟

آیا بوی آن تندتر است؟ شربت غلیظ مخلوط نشده با آب، چه تفاوتی با آب مخلوط شده با شربت دارد؟ چه شباهت‌هایی به هم دارند؟

گام دوم: فعالیت

به کودک کمک کنید تا سه قاشق مرباخوری از شربت غلیظ را در یک لیوان بزرگ بریزد. از او بخواهید حدس بزند چقدر آب لازم است تا مزهٔ مناسبی به آن بدهد و خوب حل شود. بعد از حدس زدن، از او بخواهید که پنج قاشق مرباخوری آب به آن اضافه کند. سپس بخواهید که آن را مزه و بو کند. از او بخواهید اضافه کردن آب را ادامه دهد و به همین ترتیب بوکردن و کمی مزه کردن را، شمار قاشق‌های اضافه شدهٔ آب را داشته باشید. وقتی به نظرش رسید که مزهٔ آب مانند شربت معمولی شده است، تعداد اضافه شدهٔ قاشق‌های آب را با حدس او تطبیق دهید. حال از او بپرسید چقدر باید آب ریخت تا شربت کاملاً مزهٔ خود را از دست بدهد. برای یافتن جواب بگذارید خودش تعداد قاشق‌های آبی را که اضافه می‌کند، بشمارد. شما هم حساب آن را داشته باشید. بعد با شماره‌های او مقایسه کنید.

گام سوم: تفکر

از او سؤال کنید آیا مثلاً با شربت آلبالو این تجربه را کرده است؟ آیا با شربت دیگر هم همین نتیجه به دست خواهد آمد؟ سپس با شربت دیگری امتحان کنید. هنگام پایان یافتن تجربه بگذارید او تعداد قاشق‌های آب لازم برای درست کردن شربت و بی‌مزه کردن را حدس بزند و مقایسه کند.

شکل ۱۱ـ اکتشافاتی برای نان

ج) اکتشافاتی در مورد نان

گام اول: استفاده از حواس

دربارهٔ ویژگی نان از کودک سؤال کنید. او را تشویق به استفاده از حواسش کنید.

مثال: می‌توان یک تکه نان را بدون پاره شدن[1] تا کنی؟

آیا نان بدون پاره شدن قابل کش آمدن است؟

خرده‌های نان کلفت‌تر از یک تکه نان هستند یا نازک‌تر؟ (نان ماشینی یا هر نوع نان دیگر)

۱ـ منظور تکه‌تکه شدن است.

مواد لازم: قطعه‌ای نان، چهار کیسه نایلونی، نوار چسب، قطره چکان، آب، یک پرتقال

گام دوم: فعالیت

از او بپرسید آیا می‌توان چیزی را روی نان پرورش داد؟ سپس بپرسید آیا آب و نور خورشید بر روی نان اثری دارند؟ او را تشویق کنید با ارائه دلیل نظراتش را بیان کند. بعد از او بخواهید که قطعه‌ای نان را به چهار قسمت مساوی تقسیم کند هر تکه را در یک کیسه نایلون بگذارد و بر روی یک تکه نوار چسب بنویسید «نور» و آن را روی یک کیسه بچسبانید. روی تکهٔ دیگر بنویسید «تاریکی» و آن را روی یک کیسه نایلون دیگر بچسبانید. بعد در هر دو کیسه را ببندید و بچسبانید.

از کودک بخواهید تا یکی را در جای نورانی و دیگری را در جایی تاریک بگذارد. بعد بر روی دو تکهٔ باقی‌مانده از آن هشت قطره آب بچکاند و هر یک را در کیسهٔ جداگانه‌ای بگذارد و دوباره بر روی تکه‌ای چسب بنویسد «نور و آب» و تکه‌ای دیگر «آب و تاریکی» و بر روی کیسه‌ها بچسباند و به همان گونه آنها را هم در جای مناسب بگذارید.

از کودک بخواهید در مورد چهار قطعه نان حدس بزند.

مثال: آیا بعد از یک هفته تمام قطعه‌ها به یک صورت دیده خواهند شد. اگر نه، کدام قطعه متفاوت خواهد بود و چرا؟

بعد از یک هفته، چهار کیسه را بیاورید و بگذارید تا او به نتیجهٔ کار دقت کند. بر مبنای مشاهدات از او بپرسید که کدام حالت برای رشد کپک مساعدتر است؟

گام سوم: تفکر

از کودک بپرسید آیا فکر می‌کند نتیجه تحقیق در مورد یک قطعه پرتقال هم، اگر در کیسه گذاشته شود همین است. او را به توضیح دادن تشویق کنید. سپس آزمایش را با یک قطعه پرتقال پوست نکنده تجربه کنید. در نهایت از او بخواهید نتیجه دو آزمایش را با هم مقایسه کند.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به قسمت «به کاربندید ـ تجربه کنید»، برای درک سبک‌های شنیدن یکی از فعالیت‌ها را انتخاب کنید و با سه کودک انجام دهید .سپس گزارشی از مراحل اجرای آن را تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

۲ سه کودکی که در فعالیت اول با شما بوده‌اند را به لحاظ سبک‌های شنیدن طبق آنچه در متن آمده مقایسه کنید وگزارش آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

۳ با مراجعه به والد کودکانی که انتخاب کرده بودید طبق محتوای که در سبک‌های شنیدن آمده با آنها مصاحبه کنید و بررسی کنید در موارد دیگر در زندگی، این کودکان چگونه هستند؟ گزارش آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

خود ارزیابی	
پودمان۱: پرورش مهارت‌های شنیداری کودک **مرحله۳ :** پرورش سبک‌های شنیدن	**واحد یادگیری۱:** تبدیل شنیدن به گوش دادن

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری تبدیل شنیدن به گوش دادن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش « **سبک شنیدن چرایی** » طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**سبک شنیدن فرایندی**» طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**سبک شنیدن نتیجه‌ای** »طراحی و اجرا کنید؟			

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۱: تبدیل شنیدن به گوش دادن

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۲	**استاندارد عملکرد کار:** تبدیل شنیدن به گوش دادن در کودکان از طریق توسعه شناخت مراحل شنیدن، پرورش گوش‌دادن فعال و پرورش سبک‌های شنیداری کودک بر اساس منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L ۳		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۲۱	کار	توسعه مهارت‌های شنیداری کودک واحد یادگیری ۱: تبدیل شنیدن به گوش دادن	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	**توسعهٔ شناخت مراحل شنیدن**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	تهیه فهرست مراحل رشد شنوایی بر اساس موضوع، گروه سنی، راهنمای تکمیل، تناسب ماده با موضوع، سنجش رفتارهای قابل مشاهده و مهم، آوردن هر ماده به‌صورت جملهٔ کوتاه و ارائه گزارش (موضوع،مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۳	
				تهیه فهرست مراحل رشد شنوایی بر اساس حداقل ۴ مورد از موارد بالا و ارائه گزارش بر اساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع،مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۲	
				تهیه فهرست مراحل رشد شنوایی بر اساس کمتر از ۴ مورد از موارد بالا و ارائه گزارش بر اساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۱	
۲	**پرورش گوش دادن فعال**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش گوش‌دادن فعال براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش گوش‌دادن فعال براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش گوش‌دادن فعال براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۳	**پرورش سبک‌های شنیدن**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، مواد مصرفی و رایانه **زمان:** ۲۰ دقیقه **مکان:** مرکز آزمون **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت دو زبانگی براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای دو زبانگی براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای دو زبانگی براساس کمتر۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش		**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	**مشاهده، آزمون عملکردی**	تقویت مهارت گوش‌کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجادکردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش‌کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲
پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

مقدمه

پرورش توانمندی‌های گوش‌کردن در کودکان یکی از ارکان اساسی رشد و آموزش است. کودکان به شدت تحت تأثیر محیط اطراف خود قرار دارند و توانایی‌های شنیداری آنها نقش کلیدی در توسعه مهارت‌های زبانی، اجتماعی و شناختی ایفا می‌کند. گوش‌کردن به کودکان کمک می‌کند تا اطلاعات جدید را دریافت کنند، ارتباطات مؤثری برقرار نمایند و درک بهتری از دنیای اطراف خود پیدا کنند. فعالیت‌هایی که به پرورش مهارت‌های گوش‌کردن اختصاص دارند، می‌توانند شامل قصه‌گویی، بازی‌های گروهی و تعاملات اجتماعی باشند. این فعالیت‌ها نه تنها به تقویت مهارت‌های شنیداری کمک می‌کنند، بلکه فرصتی را برای کودکان فراهم می‌آورند تا احساسات و نظرات خود را بیان کنند و با دیگران ارتباط برقرار کنند.

با توجه به اهمیت گوش کردن در فرایند یادگیری، مربیان باید به این موضوع توجه ویژه‌ای داشته باشند و با استفاده از روش‌های متنوع آموزشی، زمینه را برای تقویت این مهارت حیاتی فراهم کنند. این امر نه تنها به بهبود توانمندی‌های زبانی کودکان کمک می‌کند، بلکه پایه‌گذار موفقیت‌های آینده آنها در عرصه‌های مختلف زندگی خواهد بود.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدا کودک ، پرورش شعر خوانی کودک و پرورش کتاب خوانی کودک آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک از طریق پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک، پرورش شعرخوانی و پرورش کتاب‌خوانی کودک بر اساس منابع علمی ، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛

شایستگی‌های فنی

۱ پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک
۲ پرورش شعر خوانی کودک
۳ پرورش کتاب خوانی کودک

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه، پودمان ۱

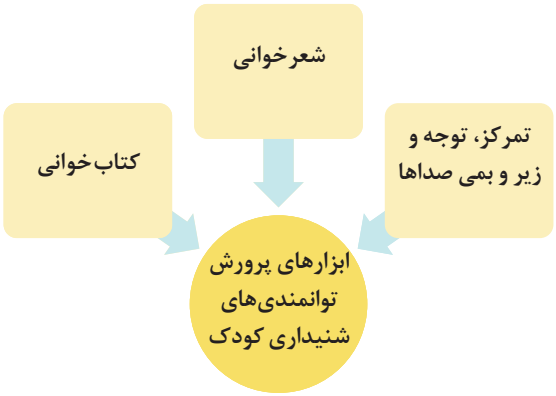
۱ـ هدف توانمندسازی: توانمندی‌های شنیداری تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک را توضیح دهد.

ابزارهای پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: آخرین جمله‌ای که قبل از ورود به کلاس شنیده‌اید، چه بود؟ آن را یادداشت کنید و جمله خود را با سایر هم‌کلاسی‌ها مقایسه کنید.

هر شنیدنی به معنای گوش‌کردن نیست. هر چند کودک با توانایی‌های شنیدن متولد می‌شود، اما گوش کردن یک فرایند اکتسابی است. از این‌رو برای تقویت و کسب این توانایی و رسیدن به توانمندی‌های شنیداری لازم است به موارد زیر توجه نمود (نمودار ۱).

نمودار ۱ـ توانمندی‌های شنیداری کودک

۲ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌هایی را برای پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک طراحی و اجرا کند.

همان‌گونه که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود توانمندی‌های شنیداری شامل سه قسمت به شرح زیر می‌باشد:

۱ـ تمرکز، توجه و زیر و بمی صداها

الف) تمرکز

تعریف تمرکز: تمرکز یعنی آگاهی از اتفاقاتی که در درون و اطراف در لحظه کنونی رخ می‌دهد.[۱]

مثلاً ریسمانی را در نظر بگیرید که مانند دانه‌های تسبیح پر از مهره است. اتفاقات رخ داده در طول روز همان دانه‌ها هستند و تمرکز حواس، ریسمان و نخی است که این دانه‌ها را کنار هم نگاه داشته است. استحکام ریسمان، نتیجهٔ تمرکزی است که به واسطهٔ کسب مهارت‌ها به دست آمده است.

ضرورت و اهمیت تمرکز: تمرکز داشتن و حضور ذهن، چارهٔ مؤثر برای رفع همهٔ مشکلات دنیا نیست، اما همیشه راهکارهایی مقابل ما، برای برخورد با واقعیت قرار می‌دهد. برای مثال در یک مرکز پیش از دبستان شما مشغول خواندن کتاب برای کودکان هستید، صدای زنگ تلفن و یا جاروبرقی در فضای مهد کودک، مانع ادامه کار شما و تمرکز کودکان می‌شود. برای ایجاد تمرکز در کودکان لازم است ابتدا صداها را قطع کرد. از آنجا که نمی‌توانید همیشه افراد و فضا را مطابق میل خود تغییر دهید، باید عادات و شیوه‌های برخورد درست

۱ـ اسکلوبرلین دبورا ۲۰۱۳

را به کار بست. تمرکز عادت مفیدی است که همواره به دنبال خود آگاهی حاصل می‌شود. پس وجود تمرکز حواس نه تنها در کودکان، بلکه در مربیان نیز اثر دارد و باعث افزایش کارایی خواهد شد.
برای تمرکز باید:
۱ـ عوامل مزاحم که مستلزم برقراری نظم و زمان‌بندی است، رفع گردد.
۲ـ توجه خاص به موضوع صورت گیرد؛ یعنی باید نقطهٔ موردنظر روشن شود.

نکته

همه در فکر تغییر دنیا هستند ،اما هیچ کس در اندیشهٔ تحول خویش نیست.[۱]

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۲: فرض کنید که در جمع دوستان خود می‌خواهید سخنرانی کنید. چه عواملی می‌تواند تمرکز شما را به هم بزند؟ در گروه‌های کلاسی در این مورد با هم گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فواید تمرکز

تمرکز باعث دلنشین‌تر شدن فضای آموزشی و بهره‌وری بیشتر کودکان می‌گردد. فواید تمرکز داشتن کودکان در نمودار زیر نمایش داده شده است.

نمودار ۲ـ فواید تمرکز

مهارت‌های مؤثر برای تمرکز

با توجه به فواید تمرکز در کلاس، برای ایجاد آن در کودکان در کلاس، راهکارهای زیر برای مربیان و کودکان پیشنهاد می‌شود:

الف) مربیان

- **داشتن علامت از پیش تعیین شده:** یک زنگ یا زنگولهٔ مخصوص یا پخش یک سرود و نواختن یک ساز می‌تواند نشانگر آغاز و یا شروع کلاس باشد.
- **ابتکار در حضور و غیاب:** به جای نام بردن کودکان در کلاس و پاسخ‌های همیشگی آنها (حاضر) می‌توانید از دست زدن یا ایستادن و یا تولید صدای خاص یا حتی اسامی دیگر استفاده کنید.
- **طرح چیستان و معما در فعالیت‌های گوناگون:** با طرح چیستان و معماهای ساده، با توجه به سن و علاقه‌مندی کودکان، از آنها بخواهید به‌صورت گروهی آن را حل کنند.
- **استفاده از اشعار آهنگین:** صبح‌ها را با یک قطعه شعر مورد علاقه کودکان شروع کنید.
- **استفاده از بازی‌ها:** جورچین‌های یک بعدی و سه بعدی لوتو و دومینوهای اشکال، رنگ و اشیا، با توجه

۱ـ لئوتولستوی ۱۹۱۰ـ ۱۸۲۴

به سن کودک و گاه با نشان دادن تصاویر کامل قبل از کار و یا بدون تصویر در اختیار کودکان قرار دهید.

■ **تمرین سکوت:** با یک دقیقه سکوت و کشیدن یک نفس عمیق می‌توانید به کودکان فرصت یافتن راه حل مناسب بدهید.

■ **رضایت از خود:** از عباراتی که منعکس کننده رضایت خاطر و مهربانی است، برای ایجاد تمرکز در کودکان استفاده کنید. مانند «من شاد هستم»، «روز خوبی را داشته‌ام» و «شما به من آرامش می‌دهید».

شکل ۱ــ تمرکز در کودکان

ب) کودکان

از کودکان بخواهید:

۱ هر روز صبح به شما بگویند اولین صدایی که شنیده‌اند، را بیان کنند.

۲ نفس عمیق بکشند و به پر و خالی شدن شش‌های خود توجه کنند.

۳ سه بار نفس عمیق بکشند، سپس آرام‌آرام آن را بیرون بدهند.

۴ به تصویری که شما آگاهانه به دیوار چسبانده‌اید، مانند منظره دریا یا جنگل و غیره، چند لحظه نگاه کنند.

۵ روی بدنشان تمرکز کنند و با اعلام شما، دست‌ها را باز و بسته و پاها را خم و راست کنند و حرکات را اجرا نمایند.

۶ به آنچه در محیط اطرافشان می‌بینند و می‌شنوند توجه کنند (شکل ۱).

توجه به صدا

فهرست تهیه کنید

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی، یک دقیقه سکوت کنید و به صداهای اطراف با تمرکز گوش کنید و موارد زیر را انجام دهید:

☐ فهرستی از صداهایی را که می‌شنوید، تهیه کنید.

☐ نتیجه را با دوستانتان مقایسه کنید و در کلاس ارائه دهید.

پس از تمرکز و حتی در سکوت بهتر می‌توانیم صداهای محیط را بشنویم. در زندگی عادی توجه به صداها نیاز به تمرین و کسب مهارت دارد و چه بسا می‌تواند ما را از بسیاری خطرات ناشی از بی‌توجهی به صداها برهاند؛ برای مثال، به صدای بوق ماشین و یا سقوط یک شیء بنابراین برای پرورش توجه به صدا باید:

۱ کودکان را تشویق کنید که با رعایت سکوت به صدای محیط توجه کنند و سپس منبع صدا را مشخص کنند. حتی می‌توانید با طرح سؤالات یا تمرین‌هایی توجه او را به صداهای گوناگون جلب کنید.

۲ با بستن چشم‌های کودک و ایجاد صدا مانند بستن در، مچاله کردن کاغذ، به زمین انداختن اشیای درون جعبه، انداختن اشیا و تکان دادن آنها و غیره، در مورد صداهای تولید شده و منبع آن صحبت کنید.

۳ از کودکان بخواهید صداهایی که در طبیعت می‌شنوند، تکرار کنند؛ مانند صدای باد، باران، طوفان، خش‌خش برگ و صداهای محیطی مانند تیک‌تاک ساعت، بوق ماشین، صدای قطار، آژیر، تکرار صدای حیوانات مانند گاو، گربه، سگ، مرغ، خروس و غیره. این صداها می‌تواند قبلاً ضبط شود و در کلاس استفاده شود.

۴ از کودکان بخواهید با ابزارهای ساده‌ای که در زندگی روزانه خود با آنها سر و کار دارند، صداهای مختلف را تولید کنند:

■ **انداختن** یک تکه سنگ به درون آب برای تولید صدای سقوط شیء در آب (شکل ۲).

شکل ۲ــ انداختن سنگ در آب

■ **کوبیدن** دو قطعه مکعب چوبی با سطح بزرگ برای تولید صدای گام‌های انسان (شکل ۳).

شکل ۳ــ کوبیدن دو قطعه چوب به هم

■ **کوبیدن با فاصله** دو تکه چوب با سطح کم برای تولید صدای بالا رفتن از پله‌ها (شکل ۴) .

شکل ۴ــ کوبیدن با فاصله دو تکه چوب

■ **کوبیدن** درِ یک جعبه چوبی برای تولید صدای باز و بسته شدن در (شکل ۵).

شکل ۵ــ کوبیدن در یک جعبه چوبی

■ **مچاله کردن** ظرف یک بار مصرف برای تولید صدای خرد شدن برگ‌ها و شاخه‌ها (شکل ۶).

شکل ۶ــ مچاله کردن برگ درخت

■ **حرکت دادن** تعدادی مهره در یک کاسه برای تولید صدای طوفان (شکل ۷).

شکل ۷ــ حرکت دادن مهره

■ **کشیدن** دستان خیس بر بادکنک باد شده برای تولید صدای باز شدن دروازه (شکل ۸).

شکل ۸ــ کشیدن دست خیس بر بادکنک

■ **ضربه زدن** به ظرف آلومینیومی یک بار مصرف برای تولید صدای شکستن شاخه درخت (شکل ۹).

شکل ۹ــ ضربه‌زدن به ظرف آلومینیومی

تمرین کنید

فعالیت ۴: چهارمورد از روش‌های بالا را انجام دهید و گزارشی از آن را در کلاس ارائه کنید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

زیر و بمی صدا

همه اصطلاح صدای کلفت و نازک را شنیده‌ایم و حتی با آن برخورد کرده‌ایم. طول موج در واقع همین خاصیت صداها است. در موسیقی از اصطلاحات دیگری مانند بم و بالا یا زیر و پایین، استفاده می‌شود.

ضرورت و اهمیت شناخت زیر و بمی صدا: معمولاً ما در ارتباطات کلامی، از زیر و بمی صدا استفاده می‌کنیم بدون اینکه آن را چنین بنامیم؛ مثلاً برای صدا کردن کودک یا دوست با توجه به فاصلهٔ مکانی از صدای بلند استفاده می‌کنیم و یا در پاسخ هیجانی به دوستی که بعد از مدت‌ها او را دیده‌ایم، صدایمان تغییر می‌کند. همچنین در خواندن لالایی برای کودک از صدای «زیر» استفاده می‌شود و یا در نقل داستان با توجه به شخصیت مورد نظر، صدا «بم یا نازک» می‌شود. از این رو این مسئله باید به کودکان آموخته شود:

■ زیرا اولین تجارب موسیقیایی کودک زمانی است که همراه با آواز یا ترانه‌ای، حرکتی انجام می‌دهد؛ مثلاً دست می‌زند، پا می‌کوبد و یا می‌پرد (شکل ۱۰).

شکل ۱۰ــ تجربه موسیقیایی کودک

■ حرکات آهنگ‌دار کودک برای او طبیعی است و در صورت تکرار علاوه بر یادگیری، اعتماد به‌نفس او را بالا می‌برد و موجب کاهش فشارهای روانی مانند خشم، خجالت، ترس و غیره می‌شود.

روش‌های تشخیص کیفیت صداها و پرورش آن: هنگامی که آموزش کودکان با بازی و سرگرمی همراه می‌شود، آنها با حوصله و تمرکز بیشتری به آن می‌پردازند، کمتر خسته می‌شوند و از آن لذت می‌برند. به همین خاطر، مربیان کودک می‌کوشند تا مفاهیم آموزشی کودکان را با سرگرمی و بازی توأم کنند و انگیزه و تمرکز آنها را برای یادگیری ترغیب نمایند.

با چند پیشنهاد زیر می‌توانید تشخیص کیفیت صداها را در کودکان پرورش دهید:

■ بگویند کدام حیوان صدای زیر و کدام یک صدای بم دارد.

■ با استفاده از قوطی و سنگ ریزه‌های مختلف، صداهای زیر و بم به‌وجود آورند.

■ اشعار یک ترانه را با نُت‌های مختلف (زیر و بم) بخوانند.

■ وسایل گوناگونی مانند نوارهای آلومینیومی، زنگوله، لیوان، ماهیتانه و... را با نخ از چهار پایه‌ای آویزان کنید و از کودکان بخواهید آنها را با ابزاری به صدا درآورند و تفاوت صداها را توضیح دهند.
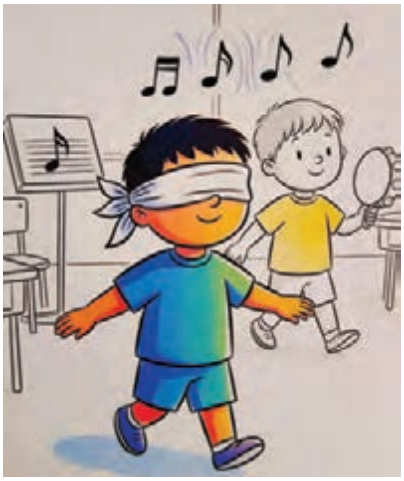
نکته

برای تقویت درک موسیقی و دقت شنوایی کودکان، از فعالیت‌ها و بازی‌های آهنگین استفاده فراوانی می‌شود. در واقع این بازی‌ها، ذهن کودک را برای درک عمیق و زیربنایی موسیقی پرورش می‌دهد و تشخیص و قضاوت او را نسبت به چگونگی اصوات، دقیق می‌سازد.

تمرین‌هایی برای پرورش تشخیص کیفیت صداها در کودکان

تمرین‌های زیر برحسب سن و مرحلهٔ آموزشی که کودک در آن قرار دارد، قابل استفاده است و مربی می‌تواند نمونه‌های زیادی از آنها را بسازد:

■ با دستمالی چشم‌های یکی از بچه‌ها را ببندید. از کودک دیگری بخواهید که به همراه ابزار کوبه‌ای[1] پیشاپیش او حرکت کند تا کودک مورد نظر صدایی را که می‌شنود تعقیب کند (شکل ۱۱).

شکل ۱۱ــ تقویت درک موسیقی

این تمرین به شکل دیگری هم انجام می‌شود؛ کودک‌ساز به دست، آهسته به گوشه‌ای از کلاس می‌رود و از آنجا ساز را به صدا درمی‌آورد. کودک چشم بسته باید با شنیدن صدا جای او را پیدا کند. در صورت موفقیت، کودک نوازنده می‌تواند جای خود را تغییر دهد و پس از سه بار موفقیت، بازی عوض می‌شود و نوبت به دیگری می‌رسد.

■ از کودکان بخواهید با فاصله کمی کنار هم بنشینند و چشمان خود را ببندند و یا سر خود را روی میز بگذارند. آنگاه یکی از کودکان آهسته از بالای سر آنها حرکت کند و به طور دلخواه بالای سر یکی از آنان ساز کوبه‌ای (مانند جغجغه) را به صدا درآورد، سپس آن کودک بلند شود و بگوید «من» و مجدداً سر خود را روی میز بگذارد. کودکان می‌توانند به جای نواختن ساز، دست خود را آهسته برهم بزنند.

■ از کودکان بخواهید در سکوت و بی‌حرکت بایستند و به محض شنیدن صدای ساز، هر حرکتی را که دوست

۱ــ منظور کوبیدن دو شیء به هم است ، مثلاً دو قطعه چوب یا یک قوطی خالی و یک مداد و...

دارند، انجام دهند. با قطع صدا به حالت سکوت و سکون کامل بازگردند و مجدداً با شنیدن صدا، حرکت دلخواه خود را انجام دهند.

- از کودکان بخواهید با چشم بسته بدون آن که مسیر راه رفتن و قدم زدن مربی را ببینند و تنها با توجه به‌صدای پای او، مسیر حرکت را حدس بزنند.
- کودکان به نوبت اشیا را بی‌صدا از روی میز بردارند و روی میز بگذارند؛ به‌طوری که صدای حرکت دست و پا و یا بلند کردن شیء و جابه‌جایی آنها به گوش کسی نرسد.

تمرین کنید

فعالیت ۵: سه مورد ازتمرینات پرورش تشخیص کیفیت صداها را با دوستان خود اجرا کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**ساخت ابزار با بازیافت برای تشخیص صدا**» از میان ابزارهای ارائه شده، سه وسیله را بسازید و در کلاس ارائه دهید.

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**تکرار پیام**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

۳ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**اجرای دستور**» را با کودکان مرحله به مرحله انجام دهید و گزارش اجرای آن در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

۴ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**شمارش تعداد**» را با کودکان دهید و گزارش اجرای آن در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه گزارش آزاد هستید).

۵ موارد جذاب در تجربه کار با کودکان در حین انجام چهار تمرین بالا را یادداشت کنید و در کلاس ارائه دهید.

خود ارزیابی

پودمان۲: توسعه مهارت‌های شنیداری کودک — **واحد یادگیری۲:** پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

مرحله۱ : پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۱ واحد یادگیری پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش تمرکزدر کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توجه به صدا در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توجه به زیر و بمی صدا در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توانمندی‌های شنیداری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فهرستی از مهارت‌های مؤثر برای ایجاد تمرکز در کودکان تهیه کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فهرستی از روش‌های تشخیص کیفیت صداها و پرورش آن در کودکان تهیه کنید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: شعر خوانی کودک را توضیح دهد.

۲ـ شعرخوانی

معمولاً اولین تجربه موسیقایی کودک، خواندن ترانه یا شعر با حرکات است. اگر کودکان کلام آهنگینی را مرتب بشنوند، یاد می‌گیرد که همراه آن بخوانند و بر این اساس، اولِ آخرین کلمه یک بیت را می‌گویند.

گردن کجه گلابی مال کرجِ گلابی

در اینجا اولین حرف آخرین کلمه، «گ» است که تکرار می‌کنند. رفته رفته، با اعتماد به‌نفس می‌توانند کلمات بهتر و بیشتری را بگوید به همین ترتیب کلمات آهنگین تند آنها را بیشتر جلب می‌کند، به‌خصوص اگر با حرکات و موسیقی توأم باشند.

جوجه جوجه طلایی نوکت زرد و حنایی
تخم خود را شکستی چگونه بیرون جستی
گفتا، جایم تنگ بود دیوارش از سنگ بود
نه پنجره نه در داشت نه کس زمن خبر داشت
تخم خود را شکستم یکباره بیرون جستم.[۱]

شعر از جمله مواردی است که علاوه بر افزایش مجموعهٔ لغات، حساسیت به گوش دادن را نیز گسترش می‌دهد. سعی کنید اشعاری را پیدا کنید که در آن افعال زیادی برای نمایش وجود داشته باشد.

تمرین کنید

فعالیت ۶: در گروه‌های کلاسی، مجموعه‌ای از اشعار کودکانه را به صورت کتابچه تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

ضرورت و اهمیت استفاده از شعر و سرود

گوش کردن کودکان به شعر، به دلایل زیر مهم و ضروری است:

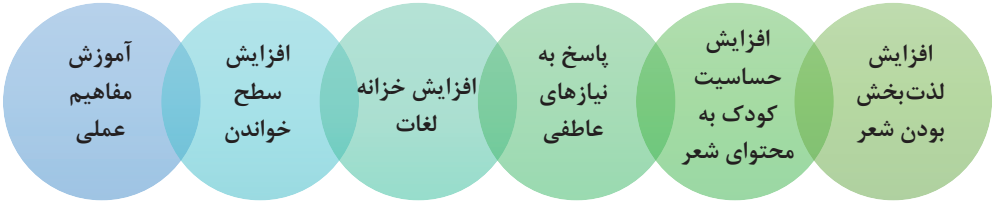
- گوش کردن به شعر، برای کودکان لذّت‌بخش و مطبوع است؛
- زیبایی کلام در شعر باعث افزایش حساسیت کودکان نسبت به هر آنچه در محتوای شعر وجود دارد (مردم، اشیا، گیاهان و جانوران) می‌شود؛
- کودکان با گوش دادن به اشعار می‌آموزند که نیاز به مهربانی و زیبایی دوستی، نیاز مشترک انسان‌هاست و آنها می‌توانند از طریق شعر با این نیازها آشنا شوند و پیوند عاطفی برقرار کنند (شکل ۱۲)؛

شکل ۱۲ـ پیوند عاطفی

۱ـ جبار باغچه بان

- شعرها خزانهٔ لغات کودکان را افزایش می‌دهند و سطح خواندن را بالا می‌برند؛
- با آموزش شعر و سرود می‌توان مفاهیم علمی را به کودکان آموزش داد (نمودار۳).

نمودار ۳ــ فواید گوش‌کردن کودک به شعر

۴ــ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش شعر خوانی کودک طراحی و اجرا کند.

انتخاب شعر برای کودکان

برای انتخاب شعر مناسب برای کودکان به موارد زیر توجه کنید:

۱ مضامین شعر کودکان باید به گونه‌ای باشد که همهٔ کودکان جامعه، اگر هم نسبت به آنها تجربهٔ فردی ندارد، لااقل با آنها آشنا باشند و از زندگی روزمرهٔ آنها الهام گرفته باشد. این مضامین باید با ویژگی‌های سنی کودک و علایق وی نیز مرتبط باشد؛ درخشندگی خورشید، شگفتی یک روز برفی، پرواز پرندگان، الاکلنگی که سوار می‌شود و غیره. از جمله مفاهیم مورد علاقهٔ آنهاست.

۲ معمولاً اشعار ویژهٔ کودکان نباید زیاد طولانی باشند، مگر در مورد قصه‌های منظوم. زیرا کودک خیلی زود از یکنواختی خسته می‌شود و نمی‌تواند مدت طولانی تمرکز داشته باشد.

۳ استفاده از استعارات و تشبیهات زیاد در شعر کودکان مجاز نیست، زیرا کودک معنای شعر را درک نمی‌کند و در بمباران تصاویر و لغاتی قرار می‌گیرد که برایش مأنوس نیست؛ در نتیجه هرگز از شعر لذت نمی‌برد و سعی می‌کند که آهنگ شعر را به خاطر بسپارد.

۴ مربیان باید با مطالعهٔ شعرهای مختلف، اشعار مناسب را برای کودکان انتخاب و فهرست نمایند تا در زمان مقتضی از آنها استفاده کنند.

ترغیب کودکان به شعر خواندن

برای ترغیب کودکان به شعر خواندن لازم است به موارد زیر توجه کنید:

- برای آموزش شعر به کودکان هرگز نباید آنها را به اجبار وادار به خواندن شعر کرد. خواندن یک بیت شعر از روی علاقه و رغبت چه بسا با ارزش‌تر از حفظ کردن یک شعر کامل است.
- خودتان آن شعر را دوست داشته باشید، در غیر این صورت نمی‌توانید آن گونه که باید، احساس را چاشنی شعرخوانی کنید.
- اشعار را قبل از اجرا چندین بار (با صدای بلند) برای خودتان بخوانید تا کاملاً آن را حس کنید و وزنش را یاد بگیرید.
- چنانچه گمان می‌کنید لغاتی در شعر برای کودک قابل درک نیست، قبل از شعرخوانی آن را معنا کنید.
- قبل از شعرخوانی، برای کودکان توضیح دهید که می‌خواهید شعر جدیدی را با این نام و با این موضوع برایشان بخوانید.
- در شعر خواندن لغات را واضح بیان کنید و از مکث‌های به موقع استفاده کنید.
- پس از خواندن شعر، چند لحظه سکوت کنید و سپس دوباره شعر را بخوانید.

■ از کودکان بپرسید که آیا دوست دارند با شما شعر را تکرار کنند؟ در صورت تمایل آنها، شعر را با آنها بخوانید. طبیعی است که بعضی از آنها تنها بعضی لغات را تکرارمی‌کنند و به تدریج شعر کامل می‌شود (شکل۱۳).

شکل ۱۳ــ تکرار لغات

■ هرگز شعرها را بخش بخش نکنید چون مفهوم شعر ناقص می‌شود.
■ گاهی از دست زدن و یا زدن دو قطعه چوب به هم، برای همراهی شعر استفاده کنید (شکل۱۴).

شکل ۱۴ــ دست‌زدن

■ هرگز از کودکان نخواهید که با صدای بسیار بلند که شبیه جیغ زدن است، شعر بخوانند.
■ یک نسخه از اشعار را به کودکان بدهید تا در صورت تمایل، والدینشان برای آنها بخوانند.
■ برای آشنایی کودکان با آهنگ، از بازی‌های مناسب مثل بازی با لغات هم قافیه نیز استفاده کنید.

نکته

وقتی کودکی شعری را حفظ کرد، احساس لذت و غرور می‌کند و این احساس، پایه و انگیزه یادگیری‌های بعدی او خواهد بود.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش«به کاربندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**بازی در قسمت شعر خوانی**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در ارائه دهید (در نحو ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش «به کاربندید - تجربه کنید»، فعالیت « **چیستان** » را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در ارائه دهید (در نحو ارائه آزاد هستید) .

۳ با مراجعه به بخش «به کاربندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**شعر**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در ارائه دهید (در نحو ارائه آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان۲: توسعهٔ مهارت‌های شنیداری کودک — **واحد یادگیری۲:** پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

مرحله۲ : پرورش شعرخوانی کودک

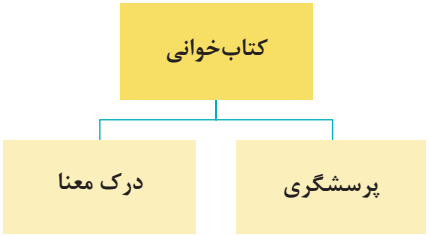
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید برای کودکان شعر انتخاب کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید کودکان را به شعر خواندن ترغیب کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی با استفاده از بازی برای شعر خوانی کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی با استفاده از چیستان برای شعر خوانی کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیتی با استفاده از آهنگ کلمات در قالب یک شعر برای شعر خوانی کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید کتابچه‌ای از شعر کودکان در ایران طراحی و ارائه دهید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: کتاب خوانی کودک را توضیح دهد.

۳ـ کتاب‌خوانی

آخرین مرحله پرورش توانمندی‌های شنیداری، کتاب‌خوانی است. کتاب‌خوانی می‌تواند در دو جهت پرسشگری و درک معنا اثرگذار باشد. زیرا خواندن کتاب برای تمرین گوش دادن بسیار مفید است. در انتخاب کتاب به سن و علایق کودک باید توجه شود. کتاب علاوه بر ادراک بصری، توجه به جزئیات و رشد مهارت گویایی، قدرت شنوایی و درک مطلب را نیز بالا می‌برد (نمودار ۴).

نمودار ۴ـ فواید کتاب‌خوانی

در انتخاب کتاب تنوع از جمله مواردی است که زمینه را برای گفت‌وگو آماده می‌سازد؛ مانند کتاب تصویری که فرصتی برای گفت‌وگو پیرامون تصاویر فراهم می‌سازد یا کتاب‌های آوازی که به سرودها و اشعار کودکان توجه دارد و بالاخره کتاب‌های داستان و غیره[1] که در فصول آینده مفصلاً در این مورد بحث خواهد شد (شکل ۱۵).

شکل ۱۵ـ کتاب‌خوانی برای کودک

پرسشگری

آنچه که شنیدن را می‌تواند تبدیل به گوش‌کردن فعال نماید، پرسش‌هایی است که در زمینه آن مطلب خواندنی، مطرح می‌شود و در شخص درونی می‌گردد؛ از این رو ابتدا باید به پرسش و نوع آن توجه خاص داشت. این مسئله‌ای است که در تمام مراحل رشد کلامی کاربرد دارد.

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۷: در گروه‌های کلاسی، در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.
الف) چرا پروندهٔ زرد در دفتر نقاشی با رنگ قرمز نارنجی و یا آسمان آبی با رنگ زرد، سبز می‌شود؟
ب) اگر حیوانات لباس بپوشند چه می‌شود؟
ج) در این زمینه دلایل خودتان را در کلاس ارائه دهید.

کودکان وقتی صدایی را می‌شنوند، سرشان را به آن سمت می‌چرخانند؛ وقتی بوی بدی را حس می‌کنند، دماغشان را می‌خارانند؛ وقتی بیسکویتشان در فنجان چای ناپدید می‌شود با تعجب به ما نگاه می‌کنند؛ و وقتی اولین حباب صابون در دست‌هایشان می‌ترکد، بی‌اختیار می‌ترسند. این نشان‌دهندهٔ آن است که کودکان ذاتاً کنجکاو هستند و نسبت به محیط اطرافشان حساس‌تر و کنجکاوتر هستند.

پرسش چیست: سؤال و یا سؤالاتی است که فرد را مجبور به پاسخ می‌کند.

ضرورت و اهمیت پرسشگری: نخستین مکانی که کودک توانایی پرسیدن را می‌آموزد، محیط خانه است. اما همین کودکان وقتی وارد مرکز آموزشی می‌شوند، مکالماتشان با معلم کاهش می‌یابد. در طول مکالمه مربی معمولاً آغاز کننده و پاسخ دهنده است. کمتر صحبت می‌کنند، کمتر از جمله‌های دشوار استفاده کرده و کمتر می‌پرسند و نهایتاً از زبان کمتر استفاده می‌کنند. دلیل چیست؟ دلیل را می‌توان در نوع پرسش مربی‌ها جست‌وجو کرد. پرسش‌هایی با جواب‌های معلوم، نداشتن شناخت کامل از دانش کودک، ندادن انگیزه و توجه‌نکردن به دیدگاه و تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها، هر یک می‌تواند یکی از موارد کاهش دهنده مکالمات کودک باشد. پس طرح پرسش درست گام‌های یادگیری را مشخص و استوار می‌سازد و ضرورت و اهمیت پرسیدن را بیشتر نمایان می‌سازد (شکل ۱۶).

۱- در پودمان ۳ همین کتاب در مورد انواع کتاب‌های کودکان گفت‌وگو خواهد شد.

شکل ۱۶ـ پرسشگری در کودک

نکات اساسی در راستای پرسشگری

۱ معمولاً از سؤالات ساده توصیفی «چه» و «چگونه» به سؤالات «چرا» و «برای چه» باید حرکت کنید.

۲ پرسش‌هایی کمتر اما بهتر از کودکان بپرسید.

۳ زمان بیشتری برای پاسخگویی به کودکان بدهید.

«زمان انتظار» کیفیت پاسخگویی را افزایش می‌دهد. منظور از «زمان انتظار» فرصتی است که شما به عنوان مربی در اختیار کودک قرار می دهید تا پاسخ بگوید. این زمان در دو حالت به کودک داده می‌شود:

■ **بعد از پرسش:** در این حالت شما برای تشویق کودکان به گفتن پاسخ متفکرانه باید به او زمان بدهید. مثلاً از کودک می‌پرسیم چرا مار نمی‌تواند لباس بپوشد؟

■ **بعد از پاسخ:** در این حالت، شما نمونه‌ای از پاسخ متفکرانه را به عنوان الگو معرفی می‌کنید. پس سؤال را گسترده‌تر می‌کنید و اجازه می‌دهید کودکان دیگر به سؤال شما فکر کنند و پاسخ مناسب را ارائه دهند. بعد از سؤال اول از کودکان بپرسید چرا جوجه تیغی و بز نمی‌توانند لباس بپوشند؟

۴ از داوری‌های عجولانه و قضاوت‌های سریع بپرهیزید. باید توجه داشته باشید دسته‌ای از کودکان سریع و با کمی فکر جواب می‌دهند (شتاب‌زده‌ها)؛ در صورتی که گروهی از آنها باید فکر کنند تا پاسخ دهند (کودکان متفکر).

نکته مهم قضاوت سریع شماست، چرا که چه بسا تشخیص این دو گروه بسیار سخت است و شاید گروه دوم به دلیل ترس از پاسخ غلط و گروه اول به دلیل ندانستن زمان پاسخگویی را طولانی کنند. چرایی را شما به عنوان مربی باید به مرور بتوانید تشخیص دهید.

۵ کودکان را به پرسیدن بهتر و بیشتر تشویق کنید. تشویق باعث ترغیب آنها به ادامه پرسش و تفکر می‌شود.

۶ در پرسش و پاسخ هرگز تقویت‌های غیرکلامی کودکان را فراموش نکنید. یک لبخند، تماس چشمی، تأیید با تکان دادن سر و غیره می‌تواند باعث تقویت روحیه پرسشگری و پاسخ‌دهی در آنها شود.

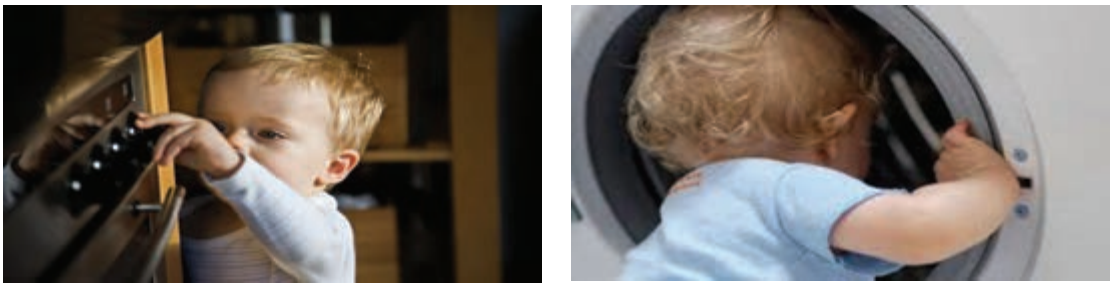
جست‌وجو کنید

فعالیت ۸: با مراجعه به واژه‌نامه فارسی ـ انگلیسی در کتاب همراه هنرجو، مشتقات واژه question را به همراه معانی آن از فرهنگ نامه انگلیسی ـ فارسی پیدا کرده و در کلاس ارائه دهید.

۶ـ هدف توانمندسازی: **فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش کتاب خوانی کودک طراحی و اجرا کند.**

روش‌های پرسشگری

«پرسیدن سکویی است برای یادگیری جدید»؛ بنابراین با دادن فرصت‌های مناسب به کودکان و پرسش‌های درست، می‌توان آنها را در مسیر مناسب قرار داد، چرا که آنها ذاتاً کنجکاوند و دوست دارند از همه چیز سر درآورند (شکل ۱۷).

شکل ۱۷ـ کودکان کنجکاو

از آنجا که کودک دنیا را از طریق حواس کشف می‌کند، در ابتدا باید گیرنده‌های حسی آنها تقویت شود. در عین حال انگیزهٔ آنها برای جست‌وجو، مقایسه، خاموش‌کردن، کشف‌کردن و غیره از طریق اجرای فعالیت‌ها، کسب تجربه و اعلام نظر و تصمیم‌گیری ادامه یابد و به تفکر او شکل باثبات‌تر و کامل‌تری بدهد تا او نتیجه جست‌وجوهایش را در دنیای پیرامونش تعمیم دهد (نمودار ۵).

نمودار ۵ـ روش‌های پرسشگری

۱ـ استفاده از حواس

حداقل در هر مرحله باید پنج سؤال داشته باشید و کودک به سه مورد از آنها باید جواب دهد. این سؤال‌ها برای برانگیختن حواس او، یعنی حس لامسه، بویایی، چشایی، شنوایی و بینایی، بسیار مهم هستند(شکل ۱۸).

شکل ۱۸ـ برانگیختن حواس

در مورد بعضی یا تمامی فعالیت‌های فکری که استفاده شده است کودک موارد زیر را می‌تواند انجام دهد:

■ **مقایسه کردن:** توضیح و ارزیابی برای هر چیزی، تا ببیند از لحاظ بو، مزه، شنیده شدن، دیده شدن و لمس شدن آنها، چقدر تفاوت دارند یا به هم شبیه هستند.

مثال: کدام پارچه در نظرش نرم‌ترین است؟

■ **فاش کردن:** مواد را از نزدیک بررسی کند.

مثال: اکلیل زیر ذره‌بین به نظرش چطور می‌آید؟

■ **کشف‌کردن:** تجربه کردن و دریافتن این که شیء موردنظر قابل غلتاندن یا خم کردن و پاره شدن و حالت ارتجاعی داشتن و کش آمدن یا ساختن صدا است.

مثال: آیا یک سکه را می‌توانید بکشید تا کش بیاید؟

■ **توضیح‌دادن:** بگوید که آن شیء از لحاظ حس چشایی چه موقعیتی دارد و چگونه است؟

مثال: سرکه چه مزه‌ای می‌دهد؟

■ **ادامه‌دادن:** تفکر کردن در مورد اینکه سایر اشیا دارای چه حالتی هستند و چه بو، مزه، صدا و شکلی دارند.

مثال: چه چیز دیگری به دانهٔ نمک شباهت دارد؟

نکته

این پنج نوع سؤال که در بالا ذکر شد به آسانی به یاد خواهند ماند.

تمرین کنید

فعالیت ۹: فعالیتی را طراحی کنید که در آن امکان مقایسه، کشف، توضیح دادن و ادامه کار وجود داشته باشد.

۲ـ فعالیت

فعالیت‌های پیشنهادی برای اجرای پرسشگری کودکان:

فعالیتی را پیشنهاد کنید که برانگیزانندهٔ اصلی تفکر و تخیل قوی باشد. فعالیت‌های که شامل یک یا چند نمونه از موارد زیر باشد:

خلاقیت: چیزی به خصوص را بسازد که تکراری نباشد و از چیزهای معمولی اطرافش باشد.

مثال: چه طور از تیله برای نقاشی استفاده می‌کنیم؟

عقیده: چیزی را که مربوط به عقیدهٔ شخصی اوست، درجه‌بندی و ارزش‌گذاری شود.

مثال: به نظرت برای مرتب کردن اتاقت چه ترتیبی بهتر است؟

تجربه: خودش تحقیق و مشاهده کند که اگر اشیای آشنا را در موقعیت‌های مختلف قرار دهد، چه می‌شود؟

مثال: اگر یک سکهٔ مسی را در آب لیمو بگذاریم، چه می‌شود؟

تصمیم‌گیری: در مورد چیزی تصمیم فوری بگیرد یا چیزی را به‌وسیله مشخص کردن خصوصیات شیء یا اشیا مرتب کند (شکل ۱۹).

شکل ۱۹ـ تصمیم‌گیری

مثال: دکمه‌ها را بر اساس شکل، رنگ و اندازه با تشخیص خودش طبقه‌بندی کند.
در قدم دوم فعالیت‌هایی را که باید انجام شوند، می‌توان به صورت **خلاقیت، عقیده، تجربه و تصمیم‌گیری** مشخص کرد.

گزارش دهید

فعالیت ۱۰: در گروه‌های کلاسی، در مورد نقش عوامل خلاقیت، عقیده، تجربه و تصمیم‌گیری در برانگیختن تفکر کودک گفت‌وگو کنید و بیان کنید کدامین عامل مهم‌ترین است و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.

۳ـ تفکر

این قسمت از ادامهٔ فکر واقعاً می‌تواند بی‌پایان باشد. در حقیقت هر فعالیتی می‌تواند صرفاً سکوی پرشی برای پریدن به طرف فعالیت‌های دیگر باشد (شکل ۲۰).

شکل ۲۰ـ تفکر در کودکان

فعالیت‌ها می‌توانند ادامه داشته باشند، اگر شما:
اضافه کنید: همان فعالیت اصلی را تکرار کنید، اما مواد تازه‌ای را جانشین کنید.
مثال: چه چیزی می‌توان به رنگ اضافه کرد تا براق شود و برق بزند؟
تکرار کنید: دوباره همان فعالیت را به دقت تکرار کنید، اما با این سعی که افق دید را وسیع‌تر کنید.
مثال: علاوه بر ساختن رنگ براق، به آن براق کننده‌های دیگری بیافزایید.
چشم‌پوشی کنید: همان فعالیت اصلی را تکرار کنید، اما از یک ماده یا شیء چشم‌پوشی کنید.
مثال: در رنگ ساخته شده یکی از مواد رنگی را حذف کنید.
جایگزین کنید: همان فعالیت اصلی را تکرار کنید. مواد را جابه‌جا یا کم و زیاد کنید.
مثال: برای ساختن رنگ سبز مقدار رنگ آبی را کم کنید.
کشف کنید: همان فعالیت اصلی را تکرار کنید، اما فکر کنید که در مکان یا موقعیتی دیگر آیا عوض کردن مسیر نتیجه را تغییر می‌دهد؟
مثال: از رنگ ساخته شده در نقاشی ساختمانی می‌توانیم استفاده کنیم.

تمرین کنید

فعالیت ۱۱: فعالیتی را طراحی کنید که با افزودن مواد جدید به آن نتیجه جدیدی بگیرید و آن را در کلاس ارائه بدهید.

پرسش‌های پیشرفته

استفاده از روش‌های پرسشگری (استفاده از حواس، فعالیت، تفکر) مربی را به سمت سؤالات پیشرفته و

عمیق و در نتیجه پاسخ‌های عمیق‌تر سوق می‌دهد. در نتیجه با طرح سؤالاتی در حوزه اندیشیدن، مقایسه‌کردن، تصمیم‌گرفتن و خیال‌کردن به کودک یاد می‌دهید که بهتر و بیشتر یاد بگیرد و از یادگیری‌اش لذت ببرد (نمودار ۶).

نمودار ۶ــ پرسش‌های پیشرفته

پرسش‌های پیشرفته شامل موارد زیر است:

الف) اندیشیدن: از کودک سؤال‌هایی بپرسید و او را وادار به فکرکردن در مورد اصل مطلب، اختراعات و لغت‌های مربوط به آن کنید. اینکه چگونه شیء مشخص و کاری به خصوص ممکن است در آینده تغییر حالت بدهد، چرا بعضی کارها و اشیا برای افراد دیگر به خصوص بعد از تغییرات معین و مشخص، جلوه‌ای دیگر دارند؟
مثال: دیگ زودپز اسمش چگونه تعیین شده است؟

ب) مقایسه کردن: پرسیدن سؤال‌هایی که ادامهٔ مقایسه کردن بین دو حالت یا دو شیء است.
مثال: چگونه لباس پوشیدن، مثل بسته‌بندی کردن کادو است؟

ج) تصمیم گرفتن: پرسیدن سؤال‌هایی است که تصمیم گرفتن در مورد چیزی باشد. سپس او را تشویق به پشتیبانی از جوابش با آوردن دلیل کنید.
مثال: آیا یک کتاب می‌تواند دوست باشد؟ چرا بله؟ و چرا نه؟

د) خیال کردن: یک موقعیت متفاوت و جدید را پیشنهاد کنید. سپس از کودک سؤال‌هایی بپرسید که حالت مقایسه‌ای داشته باشند و او را تشویق به ساختن و پرداختن چیزی کنید که ارائه کرده‌اید.
مثال: شما شیوه‌ای اختراع کرده‌اید که بدون استفاده از آب و صابون می‌توانید شیشه منزل را تمیز کنید (آب و سرکه). این اختراع شما چگونه انجام می‌شود؟

درک معنا

پس اگر خود نمی‌دانید از اهل ذکر (دانایان) بپرسید.

سوره انبیاء/ آیهٔ ۷

شکل ۲۱ــ غوطه‌ور در کتاب

پس از گفت‌وگو در زمینه پرسشگری، این سؤال پیش می‌آید که آیا با طرح سؤالات مناسب می‌توان یقین داشت که کودک به آنچه می‌شنود توجه نماید و درست درک کند، حتی زمانی که با لذت غرق در فعالیت انتخابی خودش است (شکل ۲۱). آیا حتی بین پاسخ صحیح و درک معنا رابطه‌ای وجود دارد؟

در اینجا مسئله **حافظه** مطرح می‌شود. حافظه یعنی توانایی یادآوری و تشخیص اطلاعاتی که بدان توجه شده سپس دریافت و نهایتاً پردازش شده است.[۱]

بنابراین برای رابطه بین خواندن و یا شنیدن و درک معنا باید مسیری طی شود:

۱ـ مرور ذهنی: تکرار کردن اطلاعات شنیداری، دیداری و غیره برای خود فرد است.

۲ـ سازماندهی: اطلاعات دسته‌بندی شده و در ذهن با هم ارتباط می‌یابد تا در صورت نیاز استفاده شود.

۳ـ گسترش: به وجود آوردن رابطه یا معنی مشترک بین دو دسته از اطلاعات یا بیشتر که با هم ارتباط ندارند.

نکته

نکته: «آن کس که بسیار بپرسد، بسیار خواهد آموخت و بسیار خشنود خواهد شد. البته پرسش‌ها باید در دایرهٔ مهارت فرد پاسخ دهنده طراحی شود».[۲]

در دو مرحله سازماندهی و گسترش کودک امکان می‌یابد تا اطلاعات بیشتری را حفظ کند و حافظه فعالش را گسترش دهد. کامل کردن این مراحل یعنی حرکت از مروز ذهنی تا گسترش به زمان و تلاش نیاز دارد و راه را برای درک بهتر معنی هموار می‌سازد.

از این‌رو با استفاده از جدول **ووکلیچ**[۳] و نوع پرسش‌های هدف‌داری که مطرح می‌شود، کودک ضمن مرور ذهنی سازماندهی و گسترش، پاسخ‌هایی ارائه می‌دهد که برداشت کلی از شنیده‌های اوست.[۴] جدول ووکلیچ یکی از بهترین و آسان‌ترین ابزار برای رسیدن به تشخیص درک معنا، نه فقط در کودکان بلکه در بزرگسالان، است زیرا با واکاوی ذهن کودک بر اساس پرسش‌های مطرح شده میزان درک را که همانا نشان دهنده اهمیت و ارزش خواندن است، مشخص می‌کند. این پرسش‌ها از ساده‌ترین که همان مرور ذهنی است، به سمت تحلیلی پیش می‌رود.

جدول ۱ـ ووکلیچ برای درک معنا

نوع پرسش	هدف	نمونه
پرسش بر اساس یادآوری	کمک به کودک برای یادآوری نکات مهم	بعد از خواندن کتاب یا قصه آیا او می‌تواند به یاد آورد که موش چرا به دنبال دوست بود؟
پرسش از لغات داستان	کمک برای درک معانی لغات	معنای دوستی چیست؟ دوست چه کسی است؟
پرسش تشخیص ایده‌های اصلی داستان	کمک به کودک برای توجه به مهم‌ترین نکات کتاب	اسم این کتاب به نظر تو چه باشد بهتر است و یا درباره چه بود؟
پرسش تشخیص حدس	کمک برای پیش‌بینی (کسب توان پیش‌بینی) اتفاقات	داستان دربارهٔ موشی بود که به دنبال دوست بود. او چرا نمی‌توانست زود تصمیم بگیرد که با کیفیت بازی کند؟

۱ـ در کتاب پرورش مهارت‌های شناختی و خلاق در پایه ۱۲ مفصلاً در این زمینه گفت‌وگو خواهد شد.

۲ـ Francis Bakan ۳ـ Carol Vukelich

۴ـ مثال‌هایی که در بخش نمونه جدول آمده است از داستان بهترین دوست که در ادامه آمده، طرح شده است.

نوع پرسش	هدف	نمونه
پرسش عاطفی	کمک برای تشخیص احساسات قهرمان داستان	موش از پنجه‌های گربه و صدای او چه احساسی کرد؟
پرسش دربارهٔ نتیجه‌گیری	کمک به کودک برای آنکه بفهمد چرا وقایع باید اتفاق بیفتد.	چرا او نتوانست با زنبور یا مرغ دوست بشود؟
پرسش دربارهٔ کاربرد داستان در زندگی روزمره	کمک به کودک برای کاربرد آموزش در زندگی	آیا شما تا به حال برای بازی‌کردن به دنبال پیدا کردن دوست بوده‌اید؟

نمونه داستان

موش کوچولو در یک خانه خیلی قدیمی زندگی می‌کرد. او دوستی نداشت که با هم بازی کنند. یک روز موش از خانه‌اش بیرون رفت تا یک دوست برای بازی پیدا کند. او رفت و رفت تا به یک زنبور رسید و از او پرسید می‌توانم با تو بازی کنم؟

زنبور گفت: «بله، حتماً» «چه بازی با هم بکنیم»؟ زنبور گفت یک بازی خوب. بیا با هم «وز وز» کنیم دور موش چرخید و «وز وز» کرد. اما موش کوچولو این بازی را دوست نداشت و به دنبال یک دوست بهتر رفت. موش کوچولو به همین ترتیب با یک سگ روبه‌رو شد. و او بازی «واق واق» را پیشنهاد کرد. موش دوست نداشت. دوست بعدی مرغ بود و بازی «قُد قُد قُدا» را پیشنهاد کرد که موش آن را هم دوست نداشت. موش رفت و رفت تا به گربه رسید، به گربه گفت: من می‌توانم با تو بازی کنم؟ گربه پنجه‌هایش را باز کرد و به طرف موش پرید و گفت: من می‌توانم با تو بازی کنم؟ «میو... میو». موش این بازی را دوست نداشت و به سرعت از گربه دور شد. او میان علف‌های بلند تنهایی بازی کرد و جریس جریس صدا داد. چند تا موش که از آن نزدیکی می‌گذشتند به طرف او آمدند و گفتند «ما می‌توانیم با تو بازی کنیم ؟» موش گفت: «بله، حتماً.» موش‌ها گفتند «چه بازی با هم بکنیم ؟» موش گفت با هم وز وز کنیم. آنها از این بازی خوششان آمد. موش گفت «حالا با هم واق واق کنیم.» آن را هم دوست داشتند. موش گفت «حالا قد قد قدا». همه تکرار کردند و بالاخره موش پنجه‌هایش را باز کرد و گفت حالا با هم میو... میو کنیم. موش‌ها تا صدای میو میو را شنیدند به میان علف‌ها دویدند و پنهان شدند. بعد از بازی به طرف خانه قدیمی رفتند و همه خوابیدند (شکل ۲۲).

شکل ۲۲ـ داستان برای پیدا کردن دوست خوب[1]

۱ـ وادل، مارتین، یک دوست بهتر، ترجمه: افسانه شعبان‌نژاد، تصویرگر: ویرجینیا میلر، نشر: نشانه ۱۳۸۷

تمرین کنید

فعالیت ۱۲: داستانی را انتخاب کنید و برای کودکان بخوانید. پس از اجرای آن برای کودکان، با پرسش‌هایی میزان درک کودک از شنیده‌ها را طبق جدول ووکلیچ مشخص کنید.

تمرین کنید

۱ گزارشی از نکات اساسی در پرسشگری را ارائه دهید.

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**بیا یک ساندویچ عجیب بسازیم**» را قدم به قدم با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۳ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**تمرین در قسمت درک معنا**» را قدم به قدم انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۴ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**مقایسه در قسمت درک معنا**» را قدم به قدم انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۵ یک قصه را برای کودک شش ساله اجرا کنید و چهار نوع از پرسش‌های مطرح شده در **جدول ووکلیچ** را بپرسید و نتیجه را گزارش دهید.

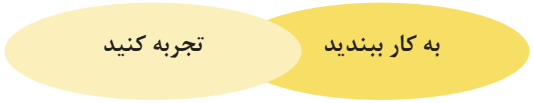
خود ارزیابی

پودمان ۲: توسعهٔ مهارت‌های شنیداری کودک — **واحد یادگیری ۲:** تبدیل شنیدن به گوش دادن

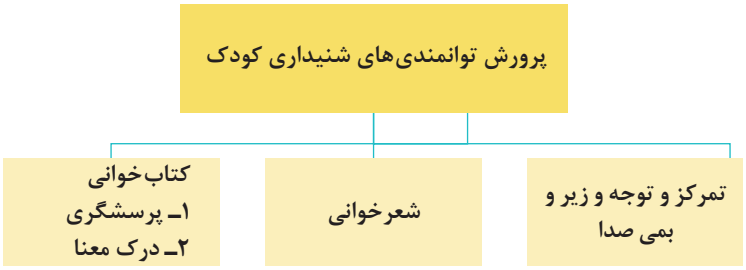
مرحله ۳ : پرورش کتاب خوانی کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری تبدیل شنیدن به گوش دادن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانیدگزارشی از نکات اساسی در پرسشگری تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش پرسشگری در کودکان با استفاده از حواس، طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش پرسشگری درکودکان با استفاده از فعالیت‌های پیشنهادی، طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش پرسشگری درکودکان با استفاده از تفکر طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش پرسشگری درکودکان با استفاده از پرسش‌های پیشرفته، طراحی و اجرا کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید با طراحی یک قصه، فعالیتی برای پرورش پرسشگری درکودکان با استفاده از جدول ووکلیچ، طراحی و اجرا کنید؟			

با توجه به آنچه در این پودمان آموختید، جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات کافی نیست. زیرا تا زمانی که اطلاعات به دست آمده از محتوا را عملاً به کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.
از طرفی با توجه به مراحل رشد که به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام به گام باشد و این همان چیزی است که شما با آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید. (نمودار ۷).

نمودار ۷ـ پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

جدول ۲ـ فعالیت‌های پرورش توانمندی‌های شنیداری		
تمرکز و توجه به صداها		ساخت ابزار با بازیافت‌ها برای تشخیص صدا
		تکرار پیام
		اجرای دستور
		شمارش تعداد ضربه‌ها
		تکرار پیام تلفنی
شعرخوانی		آشنایی با ریتم کلمات در قالب یک بازی
		آشنایی با ریتم کلمات در قالب یک چیستان
		آشنایی با ریتم کلمات در قالب یک شعر
کتاب‌خوانی	پرسشگری	پرورش پرسشگری از طریق احساس، فعالیت، تفکر (بیا یک ساندویچ عجیب بسازیم)
	درک معنا	تمرین برای درک معنا در جدول ووکلیج
		مقایسه درک معنا در جدول ووکلیج

۱ـ فعالیت‌هایی برای تمرکز و توجه به صداها

الف) ساخت ابزار با بازیافت‌ها برای تشخیص صدا

هدف: تشخیص صداهای گوناگون

جلب توجه کودکان نسبت به محیط زندگیشان از جمله مواردی است که باید یکی از اهداف مهم آموزشی باشد. در این راستا می‌توان از وسایل بی‌مصرف و بازیافت آنها، ابزارهای مناسبی برای درک و تشخیص صدا تولید کرد. انجام این فعالیت‌ها که توسط کودکان صورت می‌گیرد، علاوه بر سرگرمی و لذت بردن، نگاهی دوباره به محیط زندگی است که نتیجه مثبتی در پرورش مهارت شنوایی کودکان دارد.

مراحل اجرا

قوطی‌های خالی نوشابه: کودکان می‌توانند با استفاده از قوطی‌های خالی پلاستیکی و یا فلزی نوشابه و ریختن سنگ‌ریزه در آن یک وسیلهٔ ساده موسیقی بسازند (شکل ۲۳).

شکل ۲۳ـ قوطی نوشابه

- با ریختن مقدار متفاوت شن ریزه می‌توان در یک زمینه صداهای متفاوتی را به‌وجود آورد.
- با ریختن مواد مختلف (حبوبات، شن‌ریز و درشت) صداهای گوناگونی تولید کرد.

با چسباندن کاغذهای رنگی و یا رنگ کردن می‌توان این وسیله موسیقیایی را زیبا کرد.

لیوان‌های پلاستیک یک بار مصرف: می‌توان لیوان‌های یک بار مصرف را با مواد مختلفی چون حبوبات، سنگ‌ریزه، شن رنگی، نمک درشت، کلیپس و غیره پر کرد و سر آنها را با نایلون و کش محکم نمود. تکان دادن این لیوان‌ها صداهای گوناگونی را تولید می‌کند (شکل ۲۴).

شکل ۲۴ـ لیوان یک بار مصرف

جعبه‌های مستطیل شکل ماست (جعبه‌های توخالی): جعبهٔ خالی مستطیل شکل ماست و یا ظروف یک بار مصرف مستطیل شکل پس از شست‌وشو می‌تواند وسیله جالبی برای تولید صدا باشد. تعدادی کش را دور جعبه قرار دهید. کودکان با کشیدن کش‌ها صداهای گوناگونی را می‌شنوند (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ـ جعبه خالی

گلدان‌های سفالی: می‌توانید با استفاده از گلدان‌های سفالی کوچک و طناب، زنگ‌هایی با صداهای مختلف بسازید. با افزودن گلدان‌ها در اندازه‌های مختلف صداهای گوناگون به‌وجود می‌آید. روی گلدان‌ها را می‌توان با رنگ، کاغذ و غیره تزیین کرد. برای تولید صدا چوب را باید با احتیاط به گلدان کوبید (شکل ۲۶).

شکل ۲۶ــ گلدان‌های سفالی کوچک

نی نوشابه: تعدادی نی نوشابه را شکل روبه‌رو ببرید، سپس با کمی خمیر آنها را به هم متصل کنید و کل نی‌ها را با نوار چسب محصور کنید (شکل ۲۷).

- با تغییر در طول نی‌ها صداهای گوناگون تولید می‌شود.
- چون باید در این وسیله فوت کرد، بهتر است هر کودکی شخصاً این ابزار را برای خود بسازد.

شکل ۲۷ــ نی نوشابه

سوت سوتک قرقره‌ای:

وسایل لازم: قرقرهٔ چوبی، یک تکه بادکنک، نخ یک تکه بادکنک را مانند شکل بر روی قرقره بکشید و قسمت اضافی آن را با نخ به تنهٔ قرقره ببندید. با دمیدن از طرف دیگر قرقره سوت سوتک به صدا درمی‌آید (شکل ۲۸).

شکل ۲۸ــ سوت سوتک قرقره‌ای

چوب لباسی برای ساختن سه گوش: با استفاده از یک چوب لباسی فلزی کلفت می‌توانید یک سه گوش بسازید در بالای آن یک حلقه و نوار بگذارید که بتوانید آن را در دست بگیرید و سپس با یک قطعه فلز به سه گوش بکوبید تا صدای آن را بشنوید (شکل ۲۹).

شکل ۲۹ـ سه گوش

■ از زنگ‌های سه گوش مدارس نیز برای این منظور می‌توان استفاده کرد (شکل ۳۰).

شکل ۳۰ـ زنگ سه گوش

زنگوله: مقداری کش پهن را به اندازه مچ دست کودک ببرید و دو سر آن را بدوزید، سپس تعدادی زنگوله روی آن بدوزید. کودکان با در دست کردن النگوهای کشی، ریتم موسیقی را همراهی می‌کنند (شکل ۳۱).

■ از این ابزار می‌توانید در اندازه‌های بزرگتر نیز برای در دست گرفتن تهیه کنید.

■ با کم و زیاد کردن تعداد زنگوله‌ها، صداهای متفاوتی ایجاد می‌شود.

شکل ۳۱ـ زنگوله با النگو

قوطی‌های گرد خالی:

۱ می‌توانید دایرهٔ دور قوطی‌های خالی مثلاً (سوهان) را انتخاب کنید. سپس دور روی دایره چند سوراخ نمایید و تعدادی مهره را با روبان به سوراخ‌ها وصل کنید دایره زنگی بسازید (شکل ۳۲).

شکل ۳۲ـ قوطی‌های گرد خالی

■ سطح بیرونی دایره را می‌توانید با مقداری تکه‌های روزنامه تا ارتفاع نیم سانت بچسبانید تا صدا زیباتر شود.

۲ با استفاده از سطح زیرین قوطی‌ها نیز می‌توان ابزار تولید صدا ساخت. سطح زیرین این ظرف را از بیرون با مقداری کاغذ رنگی تزیین کنید. کودکان می‌توانند با ضربه دست یا چوب و یا یک پیچ بلند صدای زیبایی تولید کنند (شکل ۳۳).

■ می‌توانید به دور آن مهره آویزان کنید.

شکل ۳۳ـ قوطی برای ایجاد صدا

۳ قوطی خالی را بردارید و پس از تزیین با کاغذهای رنگی، روی لبه تیز را با چسب نوار کاغذی بپوشانید، سپس روی آن را با یک بادکنک (مثل پوست) بپوشانید و آن را از خارج با نواری محکم کنید تا کاملاً کشیده شود. کودک با ضربه زدن بر روی آن می‌تواند به صورت طبل از آن استفاده کند.

■ قوطی‌های بزرگ‌تر را می‌توانید با اتصال دو نخ به دو طرف آن به‌صورت طبل بزرگ‌تر در آورید و کودک آن را به گردن آویزان کند (شکل ۳۴).

شکل ۳۴ـ قوطی تزیین شده

شکل۳۵ـ گلدان‌های پلاستیکی

گلدان‌های پلاستیکی: دو گلدان پلاستیکی یک اندازه انتخاب کنید و آنها را به‌صورت شکل روبه‌روی هم قرار دهید، سپس با کشیدن پوست یا بادکنک کلفت به دو طرف آن، یک طبل دو طرفه بسازید. از لیوان‌های فلزی هم می‌توانید استفاده کنید.

- دو گلدان باید به وسیله نوار یا طناب‌های نازک به هم وصل شوند (شکل ۳۵).

ب) تکرار پیام

هدف: ایجاد و گسترش مهارت گوش دادن کودکان از راه تکرار پیام شنیده شده

وسیلهٔ مورد نیاز: تهیهٔ چند جملهٔ کوتاه مورد علاقه و فهم کودکان توسط مربی؛ مانند:

«من مادرم را دوست دارم.» «من دوست دارم بازی کنم.» «من گرسنه هستم، غذا می‌خواهم.»

گام اول: آماده‌سازی

مربی به کودکان یادآوری می‌کند، من یکی از شما را از کلاس بیرون می‌برم و در گوش او آهسته جمله‌ای را می‌گویم، سپس هر یک از شما به ترتیب باید نزد او در بیرون از کلاس بروید. او آهسته آن جمله را در گوش شما می‌گوید، سپس باید به کلاس برگردید و آن جمله را عیناً در گوش من آهسته تکرار کنید. باید دقت کنید که شما نباید کلمه‌ای به آن اضافه یا از آن کم کنید. بنابراین هر یک از شما، وقتی آهسته جمله در گوشتان گفته شد، می‌توانید چند بار آن را پیش خودتان تکرار کنید تا به خوبی در یاد شما بماند، بعد وارد کلاس شوید.

گام دوم: اجرای فعالیت

مربی پس از کسب اطمینان از اینکه کودکان با شیوهٔ بازی آشنا شده‌اند، بازی را شروع می‌کند. کودکی را به بیرون از کلاس می‌برد و در گوش او جملهٔ مورد نظر را می‌گوید. پس از مطمئن شدن از اینکه آن کودک جمله را کاملاً به یاد سپرده است و می‌تواند آن را عیناً تکرار کند، به کلاس باز می‌گردد. آنگاه یکی یکی کودکان را به ترتیب به بیرون از کلاس نزد او می‌فرستد تا جملهٔ مورد نظر، آهسته در گوششان گفته شود به کلاس برگردند و جمله را عیناً، آهسته و شمرده، در گوش مربی تکرار و بازگو کنند. کودکی که جمله را صحیح تکرار می‌کند، در یک ردیف و کودکی که جمله را صحیح تکرار نمی‌کند، به طور موقت در ردیف دیگری قرار داده می‌شود تا مجدداً در بازی شرکت داده شود.

ج) اجرای دستور

هدف: ایجاد و گسترش مهارت گوش دادن در کودکان از راه «اجرای دستور» شنیده شده؛

وسیلهٔ مورد نیاز: مربی باید فهرستی از دستورهای سادهٔ قابل اجرا و فهم کودکان را پیش‌بینی و تهیه کند؛

مانند: نشان دادن اعضای بدن خود یا نشان دادن وسایل کار در قالب شعر کودکان.

حرکت‌های معمولی کاربردی روزانه: «راه رفتن، دویدن، خندیدن و غیره»

گام اول: آماده‌سازی

مربی برای کودکان توضیح می‌دهد که هر یک از شما با گوش دادن به دستوری که من می‌دهم، باید فوری آن را به طور صحیح انجام دهید.

گام دوم: اجرای فعالیت

مربی پس از کسب اطمینان از اینکه کودکان به شیوهٔ انجام بازی آشنا شده‌اند، بازی را شروع می‌کند. آنگاه از هر کودک می‌خواهد دستوری را که می‌شنود، صحیح اجرا کند. مثال:

دستور مربی	عمل کودک
دست راست خود را نشان بده!	کودک باید فوری دست راست خود را بالا برد.
پای چپ خود را نشان بده!	کودک باید فوری پای چپ خود را نشان دهد.
کنار تختهٔ کلاس برو و گچ را بردار!	کودک باید فوری به کنار تختهٔ کلاس برود و گچ را بردارد.
برو! یک لیوان آب بیاور!	کودک باید فوری برود و یک لیوان آب بیاورد.

د) شمارش تعداد ضربه‌ها

هدف: ایجاد و گسترش مهارت گوش دادن از راه شمارش صحیح ضربه‌های شنیده شده

وسیلهٔ مورد نیاز: یک دستمال تمیز

گام اول: آماده‌سازی:

مربی به کودکان توضیح می‌دهد که روش بازی بدین ترتیب است که چشم هر یک از شما با پارچه بسته خواهد شد، سپس با دست ضربه‌هایی کوتاه یا بلند روی میز نواخته می‌شود. آنگاه شما باید ضمن گوش دادن به ضربه‌ها و شمارش آنها نزد خود، به‌طور صحیح بگویید صدای چند ضربهٔ پی‌درپی به گوش شما رسیده است.

باید توجه داشت که مربی می‌تواند در ایجاد شدت ضربه‌ها از نظر بلندی و کوتاهی صدای آنها، آزاد باشد؛ گاهی به دلخواه، ضربه‌ها را بلند و گاهی کوتاه بزند یا برای کودکی ضربه‌ها را بلند و برای دیگری ضربه‌ها را کوتاه بزند. همچنین مربی می‌تواند نظر کودک را به این نکته جلب کند که باید تشخیص دهد و شمارش کند که چند ضربه بلند و چند ضربه کوتاه را شنیده است.

گام دوم: اجرای فعالیت:

مربی پس از اطمینان از اینکه کودکان با شیوهٔ بازی آشنا شده‌اند، بازی را شروع می‌کند. بدین ترتیب که هر بار روی چشم یک کودک را با دستمال می‌بندند، سپس با دست، ضربه‌هایی روی میز می‌زند. در پایان، از کودک می‌خواهد که بگوید صدای چند ضربه به گوشش رسیده است.

تذکر: مربی گاهی می‌تواند برای تنوع و دقت بیشتر، از کودک نیز بخواهد که مشخص کند ضربه‌ها روی چه چیزی زده شده است؛ مثلاً میز، دیوار، تختهٔ کلاس، کتاب و غیره.

کودک در اینجا باید مشخص کند که از ضربه‌های زده شده، چند تا بلند و چند تا کوتاه و روی چه چیزی بوده است. چنانچه کودکی در تشخیص خود، دچار اشتباه شود، به طور موقت از دور بازی کنار می‌رود تا مجدداً در بازی شرکت داده شود.

هـ) تکرار پیام تلفنی

هدف: ایجاد و گسترش مهارت گوش دادن کودکان از راه تکرار پیام تلفنی شنیده شده

وسیلهٔ مورد نیاز: یک خط تلفن برای تماس گرفتن و تهیهٔ فهرستی از چند پیام مورد علاقه و خواست کودکان؛ مانند پیام‌های صفحه بعد:

- دوست داری امروز چه غذایی برای ناهار بخوری؟
- دوست داری با کدام یک از دوستانت در مدرسه بازی کنی؟
- دوست داری امروز به میهمانی چه کسی بروی؟
- امروز دوست داری چه کسی به میهمانی شما بیاید؟
- وقتی دوستت را می‌بینی، باید چه بکنی؟
- در منزل به مادرت چه کمکی می‌کنی؟

گام اول: آماده‌سازی

مربی باید امکان یک خط تلفن را در کلاس یا محل دیگری به‌وجود آورد. سپس زمینه را آن‌گونه فراهم کند که فردی از محل دیگری، به تلفن مورد نظر تلفن کند و هر بار یکی از کودکان پای تلفن خواسته شود. آنگاه یکی از پیام‌های طرح شده در بالا، با تلفن به او گفته شود. سپس تلفن قطع گردد و از کودک خواسته شود عیناً پیام گوش داده شده را به طور طبیعی و رسا تکرار کند.

بنابراین مربی شیوهٔ کار را برای کودکان توضیح می‌دهد و حتی یک یا دو بار این فعالیت می‌تواند به‌صورت آزمایشی برای یادگیری کودکان در کلاس انجام گیرد.

گام دوم: اجرای فعالیت

سپس مربی پس از کسب اطمینان از اینکه کودکان با شیوه بازی آشنا شده‌اند، بازی را شروع کند.

۲ـ فعالیت‌هایی برای شعرخوانی

الف) بازی

هدف: آشنایی با ریتم کلمات در قالب یک بازی

مواد لازم: انتخاب یک بازی در قالب ریتم شعر گونه مثل «عمو زنجیرباف» یا «گرگم و گله میبرم»

روش اجرا: بچه‌ها درحالی‌که دست‌های یکدیگر را گرفته‌اند به‌صورت دایره می‌ایستند. سپس یک نفر به‌عنوان مجری اصلی سؤالاتی می‌پرسد که بقیه باید به آن پاسخ بدهند. در اینجا کودکان سؤال را پاسخ می‌دهند و برای عبور نام یک حیوان صدای او به صورت تکرار صدا اجازه عبور می‌گیرند.

- عمو زنجیرباف

بله

- زنجیر منو بافتی؟

بله

- پشت کوه انداختی؟

بابا اومده

- چی چی آورده؟

نخود و کشمش

- بخور و بیا

با صدای کی؟

- با صدای گربه و سپس کلاغ، گنجشک و غیره

ب) چیستان

هدف: آشنایی با ریتم کلمات در قالب یک چیستان

مواد لازم: انتخاب تعدادی چیستان به منظور آشنایی با ریتم شعر و طرح معما برای حدس زدن و نام بردن

۱ میوهٔ ترد آشنا، منم من
گل به سر و سبز قبا، منم من
بی‌نمکم، بگو نمکدان کجاست؟
بچه سبز بوته‌ها، منم من

۲ یک میوه مفید است
محصولی از شمال است
اسم برادرانش
نارنج و پرتقال است.

۳ با اینکه شکل گوجه‌ام
گوجه‌فرنگی نیستم
کال مرا هرگز نخور
حالا بگو من چیستم؟

ج) شعر

هدف: آشنایی با آهنگ کلمات در قالب یک شعر

مواد لازم: انتخاب شعر کودک

من دو چشم دارم هردو بیناست — یکی چشم چپ یکی چشم راست
من دو گوش دارم هر دو شنواست — یکی گوش چپ یکی گوش راست
من دو پا دارم هر دو پا پویاست — یکی پای چپ یکی پای راست
من دو دست دارم هر دو تواناست — یکی دست چپ یکی دست راست

« جبار باغچه بان»

۳ـ فعالیت‌هایی برای کتاب‌خوانی

پرسشگری

د) بیا یک ساندویچ عجیب بسازیم

مواد لازم: نان همبرگر، جوانهٔ حبوبات (جوانه‌ای که از سبز کردن حبوبات به دست می‌آید از جمله ماش)، کره، کمی خرده شکلات، کشمش، بستنی، بیسکویت، حلقه‌های خیار، حلقه‌های گوجه‌فرنگی، بادام، خردل، بشقاب، کارد کند.

گام اول: استفاده از حواس

از او بخواهید در مورد تهیهٔ یک ساندویچ عجیب فکر کند. مواد را مقابل او بگذارید و از او بخواهید که از حواسش استفاده کند.

مثال: کدام مادهٔ غذایی بوی قوی‌تری دارد؟
کدام یک از همه شیرین‌تر است؟
کدام یک بدمزه‌تر است؟

کدام یک با کارد کند بهتر بریده می‌شود؟

گام دوم: فعالیت

از او بخواهید چیزهایی را که در یک ساندویچ معمولی به‌کار نمی‌رود؛ نام ببرد؛ مانند بستنی، ذرت، لوبیا سبز و یا نخود.

بعد بخواهید از موادی که حاضر است ساندویچی درست کند؛ البته ساندویچی عجیب از او سؤال‌هایی کنید که در خلاق بودن هنگام تهیهٔ ساندویچ مشوق او باشد.

مثال: آیا در یک ساندویچ عجیب مواد لازم را می‌توان به شکل چیزی روی نان قرار داد؟ (مثلاً در یک خط، یا به شکل دایره).

وقتی کار او تمام شد، از او بخواهید به کارش اسمی بدهد. بعد بپرسید آیا سایر بچه‌ها حاضرند آن را بخورند؟ تشویقش کنید که چرا بله و چرا نه؟ او را وادار کنید که شما را متقاعد کند که ساندویچ خوبی درست کرده و شما حتماً باید آن را امتحان کنید. سعی کنید شجاع باشید. در نهایت از خودش بخواهید که آن را امتحان کند. در این صورت از خودش بخواهید که مزهٔ ساندویچ خود را امتحان کند.

گام سوم: تفکر

از او بپرسید پختن شیرینی با چه ماده‌ای می‌تواند عجیب باشد (مثلاً پوست پرتقال). یک خمیر بیسکویت آماده کنید و بگذارید کمی از مواد را به آن اضافه کند. بعد آن را بپزند و از او بخواهید کارش را بسنجد و به آن نمره بدهد.

درک معنا

الف) تمرین

هدف: تمرین برای درک معنا در جدول ووکلیچ

مواد لازم: انتخاب قصه و داستان

مراحل اجرا: پس از خواندن قصه با پاسخ به هفت پرسش جدول ووکلیچ، میزان درک معنا را مشخص کنید.

«باران می‌بارید. باد می‌وزید. باد با خود یک دستمال آورد. موش کوچولویی که زیر باران خیس شده بود، دستمال را پیدا کرد. خوشحال شد. دستمال را به چوب بست و یک چتر درست کرد. آن را روی سرش گرفت. موش کوچولو به لانه رفت؛ اما درِ ورودی لانه‌اش تنگ بود. چتر توی لانه نرفت. موش کوچولو چتر را بیرون گذاشت. باد آمد و چتر را با خود برد.

قورباغه کوچولویی چتر را پیدا کرد. خوشحال شد. روی آن نشست و زیر باران آواز خواند: قور قور قور. خانه قورباغه روی درخت بود. قورباغه کوچولو نمی‌توانست چتر را به خانه‌اش ببرد. آن را همان جا گذاشت و رفت. باد آمد و چتر را با خود به کنار رودخانه برد. خارپشت کوچولویی چتر را پیدا کرد خوشحال شد و با آن یک قایق درست کرد. لانهٔ خارپشت آن طرف رودخانه بود. خارپشت توی قایق نشست و به آن طرف رودخانه رفت. چتر را همان جا گذاشت و به طرف لانه‌اش رفت. باد وزید، آب چرخید، قایق را با خود برد. قایق رفت و رفت تا به یک بوته کنار رودخانه گیر کرد. آب چوب آن را با خود برد. اما دستمال روی بوته ماند. مدتی گذشت. باران بند آمد. دختر کوچولویی آمد. دختر کوچولو دنبال چیزی می‌گشت. ناگهان دستمال را دید. خوشحال دستمال را برداشت و گفت: «دستمال قشنگ من، کجا بودی ؟» دختر کوچولو دستمال را شست. آن را روی یک شاخه انداخت. نسیم وزید، آفتاب تابید، دستمال خشک شد. دختر کوچولو با خوشحالی دستمالی را به خانه برد.»

ب) مقایسه

هدف: مقایسهٔ درک معنا در جدول ووکلیچ

مراحل اجرا: کاربرد این قصه را در زندگی روزمره با پرسش کاربردی قصه قبلی مقایسه کنید.

گربه زیر درخت دراز کشیده بود. او می‌خواست بخوابد. اما گنجشک‌ها جیک جیک می‌کردند و نمی‌گذاشتند او بخوابد.

او جایش را عوض کرده و زیر میزی که توی حیاط بود رفت. اما تا خواست بخوابد دوباره گنجشک‌ها آمدند و جیک جیک کردند.

گربه عصبانی شد و یک میوی بلندی کشید، یک لحظ گنجشک‌ها ساکت شدند. اما دوباره شروع کردند. گربه خمیازه‌ای بلند کشید. دست‌ها و پاهایش را کش داد و کش داد. بعد یک مرتبه بلند شد و به طرف گنجشک‌ها دوید. این طرف حیاط، اون طرف حیاط، حتی جستی روی درخت و دیوار زد. گنجشک‌ها پر زدند و رفتند و گربه آسوده خوابید، چون خیلی خسته شده بود.

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۲: پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۲	**استاندارد عملکرد کار:** پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک از طریق پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک، پرورش شعرخوانی کودک و پرورش کتاب‌خوانی کودک براساس منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L۳		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۲۲	کار	توسعه مهارت‌های شنیداری کودک واحد یادگیری ۲: پرورش توانمندی‌های شنیداری کودک	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره‌دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	**پرورش تمرکز، توجه به زیر و بمی صدای کودک**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک،تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش تمرکز، توجه و زیر و بمی صدای کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	**پرورش شعر خوانی کودک**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش شعرخوانی کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش شعرخوانی کودک براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش شعرخوانی کودک براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۳	**پرورش کتاب خوانی کودک**	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک،تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی،ایمنی،بهداشت، توجهات‌زیست‌محیطی‌ونگرش	**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	**مشاهده، آزمون عملکردی**	تقویت مهارت گوش‌کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ پوشیدن روپوش ـ ایجادکردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش‌کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

۱ـ معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲ـ تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان ۳

توسعهٔ مهارت‌های بیانی کودک

«صحبت کردن را با مطالعه یا حتی نگاه کردن نمی‌توان آموخت، بلکه باید آن را انجام داد و تمرین کرد».

واحد یادگیری۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی
واحد یادگیری۲: پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه

واحد یادگیری ۱
آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

مقدمه

حرف زدن در کودکان آغاز جالبی دارد، چرا که از زمانی آغاز می‌شود که هنوز به دنیا نیامده‌اند، اولین صدای او گریه است که در باور عموم آدم‌ها وسیله‌ای برای ارتباط نیست. بعد از آن با صدا و زمزمه‌ها برای خودش بازی می‌سازد. هرچه محیط کودک غنی‌تر باشد و ارتباط عمده او با بزرگسال آگاه بیشتر باشد، کلام در کودک به‌طور شگفت‌آوری گسترش می‌یابد. توجه به سخن گفتن کودک در مراکز پیش از دبستان یک فرایند مهم و جذاب است که به تقویت مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی او کمک می‌کند و باعث می‌شود تا کودک با اعتماد به نفس بیشتری در جمع صحبت کند. در این مرحله، کودکان با یادگیری نحوه بیان افکار و احساسات خود، افزایش اعتماد به نفس و توانایی تعامل با دیگران را تجربه می‌کند.

هدف نهایی در مراکز پیش از دبستان این است که کودکان نه‌تنها توانایی سخن گفتن و برقراری ارتباط کلامی با دیگران را بیاموزند، بلکه از این طریق، روابط اجتماعی خود را نیز گسترش دهند و به رشد عاطفی، اجتماعی، شناختی و کلامی خود کمک کنند.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با توسعه شناخت مراحل سخن‌گویی، آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک، توسعه شناخت کودک از خود و تشویق کودک به صحبت کردن آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

آماده کردن کودک برای سخن‌گویی از طریق توسعه شناخت مراحل سخن‌گویی، آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک، توسعه شناخت کودک از خود و تشویق کودک به صحبت کردن براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛

شایستگی‌های فنی

۱ توسعهٔ شناخت مراحل سخن‌گویی
۲ آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک
۳ توسعه شناخت کودک از خود
۴ تشویق کودک به صحبت کردن

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

۱ـ هدف توانمندسازی: مراحل سخن‌گویی کودک را توضیح دهد.

صحبت کردن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی درباره عبارت زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس به اشتراک بگذارید.
«حرف بزنید تا شناخته شوید، زیرا انسان‌ها در زیر زبانشان پنهان هستند» «نهج‌البلاغه/ کلمات قصار ۳۹۲»

تعریف

سخن گفتن فرایندی است که بر شناخت و اندیشه مبتنی است و از روی قصد و اراده برای بیان مفاهیم و خواسته‌های انسان به‌کار می‌رود.

کودکانی که در زمینهٔ مهارت‌های کلامی ضعیف هستند، در مدرسه با مشکلات خواندن روبه‌رو می‌شوند. اما در هر حال کودک طبیعتاً زبان را می‌آموزد.

در سال‌های اخیر بررسی زبان کودکان به‌طور قابل ملاحظه‌ای گسترش یافته است که با همه تفاوت‌ها در دو نکته اتفاق نظر دارند:

۱ـ کودکان نظام زبانی خاص خود را دارند و صرفاً مقلد نیستند: کودکان در هر مرحله قواعد درونی خود را دارند که با قواعد زبان بزرگسال متفاوت است. برای مثال، ادای کلمه «گوشتوایی» برای گوشت فروشی (قصابی) که براساس کلمه نانوایی می‌سازند.

۲ـ شباهت در تکامل زبان کودکان: کودکان جدا از این که در کدام کشور یا منطقه زندگی می‌کنند، در تکامل زبان شبیه هم هستند و از یک روند خاصی پیروی می‌کنند.

اهمیت سخن گفتن

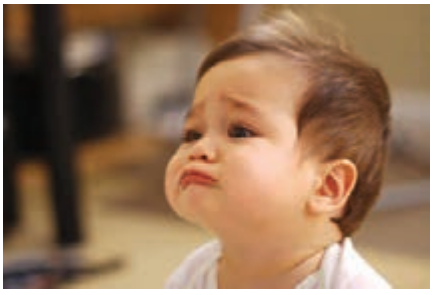
فرایند سخن گفتن همیشه الهام‌بخش در زمینهٔ آموزش است. پیش‌فرض مراحل رشد، از ساده به مشکل، از کم به زیاد، از کمّی به کیفی، از تقلیدی به خلاق، از وابسته به مستقل است. فرایند رشد کلامی که در ادامهٔ به آن پرداخته می‌شود، می‌تواند نکات حائز اهمیتی را در این زمینه آشکار سازد.

۲ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی برای توسعهٔ شناخت مراحل سخن‌گویی را طراحی و اجرا کند.

مراحل رشد سخن گفتن

سخن گفتن دارای مراحل رشدی زیر است:

- گریه قابل ادراک‌ترین صدایی است که نوزاد تولید می‌کند. تغییر در آهنگ گریه، خشم، درد، گرسنگی و غیره را نشان می‌دهد. گریه هر چند اولین ابزار ارتباطی کودک است؛ اما واقعاً ارتباط کلامی نیست (گریه زبان نیست).کودکان در زمان تولد با صداهای مختلفی گریه می‌کنند و والدین گاهی می‌توانند از گریهٔ فرزندشان بفهمند که گرسنه است یا خسته و یا مشکلی دیگر دارند. البته در این دوره بیشتر از نظر موقعیت آنها حدس می‌زنند. اما در ماه‌های بعد مادر به‌درستی گریه ناشی از گرسنگی یا خواب را تشخیص می‌دهد (شکل ۱).

شکل۱ـ گریه کودک

تمرین کنید

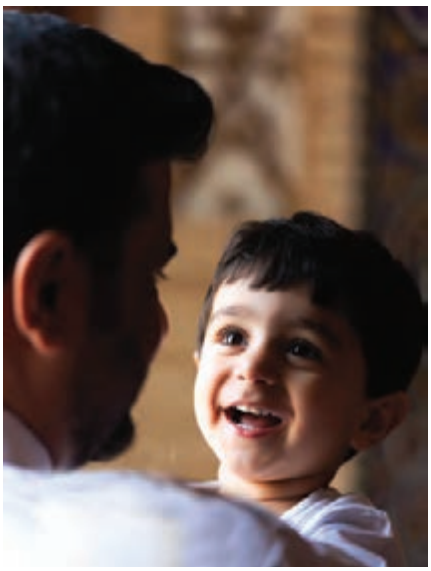
فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی صدای گریه چند نوزاد را ضبط کنید و در کلاس پخش نمایید و به آن گوش دهید. سپس سؤال زیر را پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس جمع‌بندی کنید.
آیا گریه همهٔ کودکان یکسان است و یا تفاوت دارند؟

شکل ۲ـ تولید صدا توسط خود کودک

■ کودک در حدود **۳ ماهگی**، زمان بیداری را صرف ساختن و تولید صدا می‌کند که بیشتر به بَغ‌بَغوی کبوتر شبیه است، اما تنوع دارد و به‌نظر می‌رسد که می‌تواند این صداها را کنترل کند (**مرحله زمزمه کردن**[۱]). او می‌تواند صدای خود را کم و زیاد کند و یا با شنیدن صدای مزاحم آن را قطع نماید (شکل ۲).

■ کودک به مرور صداهای **تولید شده‌اش را با صداهایی شبیه به حروف صدا دار و بی‌صدا** درمی‌آمیزد و وقتی با او حرف می‌زنیم، این کار را ادامه می‌دهد، حتی لبخند می‌زند. بنابراین در این مرحله هر کاری را که با لبخند و ارتباط چشمی انجام می‌دهید، باید با صدای بلند و واژگان صحیح بگویید. به‌خاطر داشته باشید او سخن گفتن را با شنیدن می‌آموزد (شکل ۳).

شکل ۳ـ لبخند کودک به بزرگسال

هر چند کودک صدای مادرش را از دیگر صداها بیشتر تشخیص می‌دهد، ـ صدایی که از دوران جنینی در رحم شنیده است و به آن خو گرفته است[۲]ـ اما به مرور می‌آموزد که چگونه به صدای مادر گوش کند.

صدای شما باید آرام و با محبت و عشق باشد. در حین لباس پوشیدن، حمام کردن و یا غذا دادن فرصت‌های طلایی برای حرف زدن پیش می‌آید. برای کودک مدام شرح دهید که مشغول چه کاری هستید. با تلفظ صحیح لغات و جملات کامل این فعالیت را ادامه دهید؛ «الان وقت شیر خوردن است»، «بگذار، بلوزت را از تنت بیرون بیاورم». این نکات را به کمک مربی هم گوشزد کنید.

نکته

ارتباط کلام با اعمال باعث گسترش خزانهٔ لغات و درک بهتر کودک می‌گردد.

۱ـ Cooing

۲ـ جنین از شش ماهگی صدای مادر و ضربان قلب او را می‌شنود. پس از شش ماهگی صدای محیط را می‌تواند در درون رحم گوش دهد.

پیشنهاد

- به صداهایی که در محیط زندگی‌اش وجود دارد، اشاره کنید؛ «این صدای زنگ تلفن است»، «این صدای زنگ در است».
- اسم اشیای در دیدرس او را بلند بگویید؛ «این شیشه شیر است»؛
- جمله‌ها را کامل، روشن و واضح بگویید؛ «این کلاه است».
- کودک به مرور شروع به **بَل‌بَل کردن**[1] **(غان و غون)** می‌کند. به صداهای اطراف گوش می‌دهد و از گریه او کاسته می‌شود و مدام بین خواب و بیداری است. این دوره از جهت گفتاری اهمیت خاص دارد، زیرا تقلیدی از ریتم و صداهای محیط و صدای تولید شده خودش است. با، ما، دا و غیره او ممکن است، در اثر تکرار از این حروف لذت ببرد و بعضی از حالات هیجانی خود را با این گونه صداها به ما نشان دهد.
- با گذر زمان، **هجاهای ساده‌ای چون لا، دا و صداهای دو سیلابی** مانند ماما و دادا آغاز می‌شود. این صداها را نمی‌توان کلمه دانست. کودک به خاطر خودش آنها را به وجود می‌آورد و در واقع **گفتار کودکانه**[2] است که از ترکیب صداهای گوناگون تشکیل شده است؛ تک سیلابی‌ها به دو سیلابی تبدیل می‌شوند و آغازی برای رسیدن به کلمه است.
- **پژواک کلامی**[3] در واقع، تکرار کلمات شنیده شده کودک است. بنابراین طبیعی است که کودک از کلمات بد هم تقلید کند. پس باید از الگوهای صحیح کلامی برخوردار باشد. گاهی بزرگ‌ترها به واسطه شیرینی «گفتار کودکانه» نه فقط لغات او را تصحیح نمی‌کنند، بلکه با لبخند و واکنش خود، لغت اشتباه را تکرار می‌کنند.

پیشنهاد

- ادغام رفتارهای عملی و گفتاری «خداحافظی» یا دست تکان دادن
- عکس‌العمل با لبخند در قبال بیان کلمات کودک و تکرار آن به‌صورت صحیح

تمرین کنید

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی در صورت امکان، از لغاتی که در کودکی به اشتباه می‌گفتید و والدین شما آنها را به یاد دارند (حتی کلمات شنیده از دیگر کودکان) فهرستی تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

- کودک پس از این مرحله، به‌دلیل آشنایی بیشتر با لغات کلیدی و کسب مهارت نسبت به تکرار، می‌تواند معنای بسیاری از **گفته‌ها و دستورهای شفاهی** را درک کند. با وجود محدودیت خزانه لغات از نظر بیان (۳ تا ۴ کلمه) می‌تواند آن را در جای درست و برای مقصودی درست استفاده کند. مانند «بغل» یعنی مرا بغل کن، آب «یعنی آب بده». او یک کلمه را برای بیان یک جمله به کار می‌برد.

پیشنهاد

کودک را در مقابل آینه قرار دهید و اجزای بدن او را با نشان دادن نام ببرید.

کودک و آینه

- کودک به مرور، **ایما و اشاره** را به کلام خود می‌افزاید و واژگان درکی او ۵ برابر واژگان بیانی می‌شود. یعنی کودک ظاهراً ۱۰ کلمه را بیان می‌کند، اما معنای ۵۰ کلمه را می‌فهمد. از طرفی او از یک کلمه می‌تواند به جای معنای چند واژه استفاده کند،

۱ـ Babbling تقلیدی از ریتم صداهای محیط و صداهای شنیده شده کودک است. این مرحله همان غان و غون است.

۲ـ Lalling ۳ـ Echoicstage

برای مثال کلمه «جیز» را برای لغت داغ به آتش بخاری، کتری آب‌جوش، شمع و غیره اطلاق می‌کند یا «جوجو» را برای همه پرندگان، حتی هواپیما، به‌کار می‌برد.

تمرین کنید

فعالیت ۴: فرصتی برای صحبت کردن با کودک نوپا[1] پیدا کنید. نحوهٔ صحبت کردن شما با روشی که معمولاً با یک بزرگسال صحبت می‌کنید، چه تفاوتی دارد؟ نتیجه آن را در کلاس ارائه دهید.

نکات کلیدی در صحبت کردن با کودک نوپا

- کودک را به صحبت کردن تشویق کنید، به او نخندید و انتقاد نکنید.
- از جملات کوتاه و یا پرسش‌های زیاد استفاده کنید.
- موقعی که صحبت می‌کند، تمام توجه‌تان را به او معطوف کنید.
- به سؤالات او با کلمات ساده پاسخ دهید.
- صبور و شکیبا باشید، چرا که او برای بیان آن چه می‌خواهد بگوید، به زمان نیاز دارد.

کودکان به مرور با افزایش خزانه لغات، قادر به ساختن جمله هستند. هر چند جملات آنها بیش از دو کلمه نیست؛ مثل بابا توپ، مامان سوپ. ترکیبات دو کلمه‌ای کودکان نوع خلاصه شدهٔ جملات بزرگسالان است (فعل، اسم و صفت)؛ جملات آنها بیشتر تلگرافی، بدون حروف اضافه، ربط و یا تعریف است.

اغلب نوپاها به‌طور ناگهانی کلمات تازهٔ زیادی را به سرعت می‌آموزند که گاهی به آن **«مرحله جهش یا فوران کلمه»** می‌گویند. رشد کلامی تمامی کودکان از یک الگو پیروی می‌کند که آنها را به ساختن جملات کامل می‌رساند؛ یعنی جملاتی دارای اسم، فعل، حرف اضافه و غیره آنها تا این مرحله که تنها چند جمله را می‌توانستند بیان کنند، به زودی یاد می‌گیرند کلمات را کنار هم بگذارند و ترکیب جدیدی را خلق و بیان کنند، حتی اگر آن را نشنیده باشند.

نکته

کودک نوپا وقتی بهتر می‌آموزد که مکالمات واقعی داشته باشد.

باید به کودک اجازه داد تا افکارش را به زبان آورد. جملات او با الهام از آن چه در محیط اطرافش رخ می‌دهد، از ساده به سمت پیچیده پیش می‌رود. با ایجاد شرایط مناسب به او فرصت تلاش و جست‌وجو داده شود تا خود تجارب دست اول را آزمایش و بیان کند؛ اگرچه ممکن است او بخش‌هایی از جمله را حذف نماید، اما معانی کلام در آنها گسترش می‌یابد. کودکان با استفاده از حروف اضافه، تعریف و به‌کارگیری حالات مختلف فعل، جملات پیچیده‌تری را به‌کار می‌گیرند.

ویژگی‌های واژگان کلامی[2] براساس سن در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱ــ ویژگی‌های واژگان کلامی براساس سن

سن	ویژگی‌ها	تعداد کلمات
۳ سالگی	جملات ساده	۱۰۰۰

۱ــ کودک نوپا به کودکی گفته می‌شود که معمولاً در بازده سنتی ۳ـ۱ سالگی قرار دارد. یعنی از زمانی که کودک شروع به راه رفتن مستقل می‌کند.

۲ــ به جدول رشد کلامی در کتاب همراه هنرجو مراجعه کنید.

۳ تا ۴ سالگی	استفاده از خزانه لغوی بیشتر همراه با ضرب آهنگ کلام	۱۵۰۰
۴ تا ۵ سالگی	جملات ۳ تا ۵ کلمه به همراه حروف اضافه	۲۵۰۰
۵ تا ۶ سالگی	جملات ۶ تا ۸ کلمه با حرف ربط	۱۰۰۰۰
۶ تا ۸ سالگی	جملات کامل با رعایت قواعد	۳۰۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰

تمرین کنید

فعالیت ۵: مطالبی را که به‌عنوان مراحل رشد سخن گفتن مطرح شد، مرور کنید و جدولی برای رشد سخن‌گویی کودک تهیه کنید.

تمرین کنید

- ۱ با تهیه فهرست وارسی و تکمیل آن برای رشد کلامی کودک دو ساله، گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.
- ۱ فعالیت‌های آموزشی برای توسعهٔ شناخت مراحل سخن‌گویی را طراحی و اجرا کنید.
- ۱ گزارشی از نکات کلیدی در صحبت کردن با کودک نوپا تهیه کنید.
- ۱ با تهیه فهرست وارسی، گزارشی از ویژگی‌های واژگان کلامی کودک تهیه کنید.

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک
مرحله ۱: توسعه شناخت مراحل شنیدن

واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

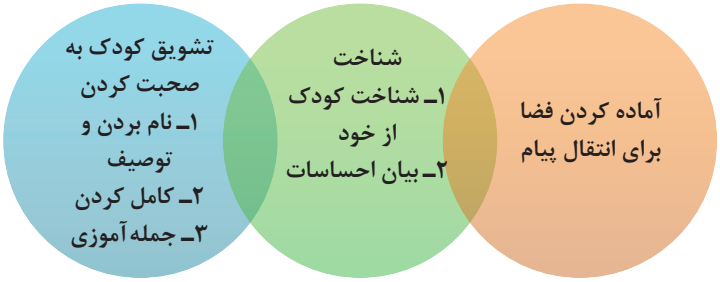
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت های شما در مرحله ۱ واحد یادگیری آماده کردن کودک برای سخن‌گویی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید با تهیه فهرست وارسی و تکمیل آن، برای اثر رشد کلامی کودک دو ساله گزارش در کلاس ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیت‌های آموزشی برای توسعهٔ شناخت مراحل سخن‌گویی کودک طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید گزارشی از نکات کلیدی در صحبت کردن با کودک نوپا تهیه کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید با تهیه فهرست وارسی و تکمیل آن، گزارشی از ویژگی‌های واژگان کلامی کودک تهیه کنید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک را توضیح دهد.

آماده کردن کودک برای سخن گفتن

با توجه به رشد زبانی پر شتاب کودک، همان‌گونه‌که اشاره شد، کودک سخن گفتن را در محیط می‌آموزد. این محیط هر قدر غنی‌تر باشد و موارد شنیداری مناسب وجود داشته باشد (افراد گوناگون، اصوات دلنشین و غیره) طبیعی است که رشد زبانی بهتر صورت می‌گیرد. بنابراین در کنار فعالیت‌های روزمرهٔ کودک، می‌توان با تمرین و اجرای طرح‌های آموزشی زبان، بستر را برای توسعهٔ آن ممکن ساخت. شاید بتوان راهکارهای اجرایی را در سه بخش ارائه کرد که هر یک دارای شاخه‌هایی است که نهایتاً منجر به صحبت کردن بهتر کودک می‌شود. سه راهکار اصلی آماده کردن کودک برای سخن گفتن طبق نمودار ۱ عبارت‌اند از:

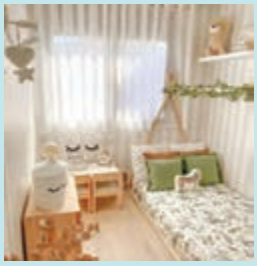
نمودار ۱ـ آماده کودک برای سخن گفتن

آماده کردن فضا برای انتقال پیام

به هر مکانی که وارد می‌شویم، فضای آنجا نمایانگر فعالیتی است که در آن صورت می‌گیرد. طبیعی است که فضای مذهبی، تفریحی، آموزشی و سیاحتی هریک تزیینات خاص خود را دارد و به ما می‌گوید که مناسب چه فعالیتی است. به‌همین ترتیب فضای اتاق کودک نیز از این مسئله جدا نیست. کودکان از ابتدای تولدشان هر یک با احساسات و شخصیت‌های فردی‌شان به دنیا می‌آیند. بعضی خیال پردازند، گروهی آرام و یا کنجکاو. درحالی‌که والدین براساس سلایق و علاقه‌مندی‌های خود فضا را برای فرزند خود آماده می‌سازند و در طی دوران کودکی فضا می‌تواند تغییر کند.

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۶: به تصاویر زیر با دقّت نگاه کنید. تصاویر چه تفاوتی با هم دارند؟ نظرات خود را با هم گروه‌های کلاسی خود به اشتراک بگذارید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

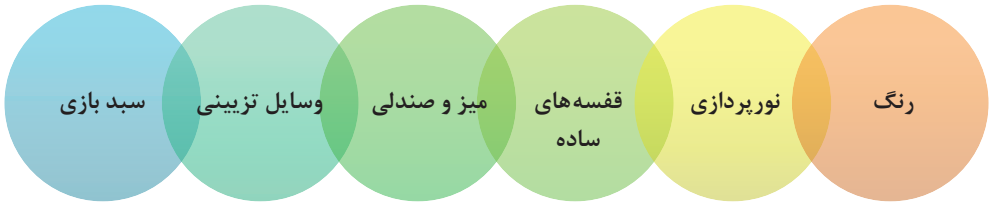

فضاهای مربوط به کودک

۴ـ هدف توانمندسازی: گزارشی از آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک را ارائه دهد.

عناصرفضا برای سخن گفتن

عناصرفضا برای گفت‌وگو و سخن گفتن شامل مواردی مانند رنگ، نورپردازی، قفسه‌های ساده، میز و صندلی، وسایل تزیینی و سبد اسباب‌بازی کودک می‌تواند باشد (نمودار۲).

نمودار۲ـ عناصر فضا برای گفت‌وگو و سخن گفتن

رنگ: کلید اصلی فضا رنگ است. برای زیباسازی، پنهان کردن عیوب ساختمان و هماهنگی و تغییر به‌کار گرفته می‌شود. درست است که والدین رنگ‌آمیزی را انتخاب می‌کنند اما در سنین بالاتر ترجیحات کودک و علایق آنها در این انتخاب مؤثر هستند. با نگاه کردن به استفادهٔ کودک از رنگ در نقاشی‌ها یا انتخاب مدادرنگی محبوب، حتی رنگ لباس موردنظر آنها یا به‌کارگیری یک رنگ خاص در استفاده از آجرهای ساختمان‌سازی، می‌توان سلیقه و علاقه او را به رنگ خاص مشخص کند. اما جدا از این مسئله رنگ‌های گرم (زرد، قرمز، نارنجی) برای سرزندگی و شادابی انتخاب ایده‌آلی برای فضای اتاق‌هاست که در معرض نور شمال و یا شرقی قرار دارد، استفاده از رنگ‌های سرد (سبز، آبی) در اتاق‌های جنوبی یا غربی آرام‌بخش و تسکین‌دهنده بوده و انتخابی مناسب است. افزودن رنگ سفید به این رنگ‌ها می‌تواند به تیرگی یا روشن‌تر کردن فضا کمک کند. اما به‌طورکلی استفاده از رنگ‌های ملایم باید مدنظر باشد.

جست‌وجو کنید

فعالیت۷: در گروه‌های کلاسی در مورد سؤال زیر در منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را به‌صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

رنگ‌های ایرانی

نورپردازی: در نورپردازی فضای مراکز بهتر است به نکات زیر توجه شود:

- از نور طبیعی استفاده شود؛
- برای کم یا زیاد کردن نورپردازی‌های ساده پیشنهاد می‌شود،چراغ خواب استفاده شود؛
- قرار دادن چراغ‌های رومیزی که در سنین بالاتر به‌کار گرفته می‌شود، باید سمت چپ میز قرار گیرد؛
- کودکان معمولاً در فضای تاریک احساس آرامش نداشته و دوست دارند فضا را ترک کنند؛
- برای سخن گفتن با کودک نیاز به فضایی هست که او احساس راحتی بیشتری نماید.

نکته

انتخاب تخت‌خواب چوبی ساده بدون لبه تیز مکان مناسبی برای یک گفت‌وگوی ساده آخر شب می‌سازد.

قفسه‌های ساده: برای گذاشتن کتاب‌ها که می‌تواند عمدتاً از چوب پیش‌ساخته یا چند جعبه چوبی ساده با روکش پارچه‌ای یا حتی چمدان بی‌مصرف انتخاب شود مثلاً در چمدان با کشیدن یک طناب ساده، کتاب‌ها به‌صورت عمودی در آن قرار گرفته و قابل‌دسترسی و رؤیت باشد. درضمن قفسه‌ها باید روی زمین محکم شوند، چون کودکان گاهی از قفسه‌ها بالا می‌روند و خطرآفرین است. همه مواردی که در اتاق کودک گذاشته می‌شود، امکانی برای گفت‌وگو و موضوعی برای گفت‌وگو می‌سازند (شکل۴).

شکل ۴ـ چمدان بی‌مصرف

میز و صندلی

- انتخاب میزگرد بدون لبه‌های تیز صندلی پلاستیکی محکم یا چوبی در استاندارد کودک می‌تواند برای نقاشی سایر فعالیت‌های دستی همراه شما مورد استفاده قرار گیرد.
- هرگز از رومیزی برای میز استفاده نکنید، زیرا کودک با کشیدن رومیزی اشیاء روی آن را سرنگون کرده و به کودک لطمه می‌زند.
- تخصیص فضایی برای نشستن روی زمین، فضایی دنج و آرام با چند بالش و زیرانداز نرم، کودک را به گفت‌وگو کردن خواندن و دیدن کتاب‌ها تشویق می‌کند (شکل ۵).

شکل ۵ـ گوشه دنج در خانه برای کودک

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۸: شکل‌های زیر را با دقت مشاهده کنید و در مورد سؤالات زیر با هم‌گروه‌های خود گفت‌وگو کنید:
الف) برای گفت‌وگو با کودک کدام میز و صندلی مناسب است؟
ب) هر دو میز و صندلی« الف وب» چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟
ج) نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

الف ب

میز و صندلی فضای گفت‌وگو

سبد اسباب‌بازی: سبد می‌تواند برای گذاشتن وسایل بازی کودک، مناسب باشد و او را تشویق به گفت‌وگو و حرف زدن و بازی نماید. بنابراین:

- هرگز نگران پخش کردن وسایل بازی در اطراف اتاق کودک نشوید، زیرا او با جست‌وجو در آن سبد به خواسته خود دسترسی پیدا می‌کند.
- فقط کودک را تشویق به جمع کردن وسایل نمایید.
- گاهی وسایل درون آن سبد مبنایی برای گفت‌وگو بین شما و کودک می‌شود.
- گذاشتن وسایل هنری (کاغذ، مقوا، مجلات قدیمی، مدادرنگی، چسب و قیچی) برای فعالیت‌هایی چون کشیدن، بریدن، چسباندن و بیان مقاصد و ساختن داستان‌ها با کودک الزامی است.

تمرین کنید

فعالیت۹: شما مربی یک مرکز پیش از دبستان هستید. برای گفت‌وگو با دختر ۵ ساله، کدام تزیین را برای دیوار بزرگ اتاق کودکان، انتخاب می‌کنید؟ دلایل انتخاب خود را فهرست کنید و در کلاس ارائه دهید.

الف ب ج د

تزیین اتاق گفت‌وگو

وسایل تزیینی: اتاق کودک باید نوآوری داشته و با تغییر وسایل تزیینی مثل تابلو یا پوسترها او را تشویق به دیدن و سخن گفتن نماید. بنابراین:

- استفاده از چند رنگ برای دیوار و پوسترهای بزرگ برای کودک خسته‌کننده است؛
- تصاویر حیوانات، وسایل و غیره که مدام تغییر کند، کودک را بیشتر جذب محیط خواهد کرد. تصاویر باید در ارتفاعی نصب شود که برای او قابل رؤیت باشد؛
- تابلویی از یونولیت یا چوب پنبه در روی یکی از دیوارها، کودک را به عکس‌های مورد علاقه یا نقاشی‌هایش جذب می‌نماید؛
- هرگز از پونز استفاده نکنید، گاهی یک طناب ساده به دیوار و چند گیره لباس می‌تواند همین کار را انجام دهد.
- از آنجا که کودک تا پنج سالگی بیشتر در فضای اتاق حرکت می‌کند و این در مناسب‌ترین سن برای خلاقیت، قدرت تخیل، سخن گفتن و شنیدن کودک است، بنابراین هرچه بیشتر در این مکان با او کار کنید و از هر آنچه نصب شده یا فعالیتی که انجام شده، صحبت کنید، کودک برای یادگیری مشتاق‌تر خواهد شد. درنتیجه رنگ‌های اتاق و نورپردازی به او کمک می‌کند که بهتر ببیند و درمورد دیده‌هایش سخن بگوید.

نکته

هر نگاه کودک به فضای اطرافش می‌تواند پشتوانه کلامی باشد که او بر زبان می‌آورد.

تمرین کنید

۱ عناصر لازم برای گفت‌وگو در اتاق یک کودک پیش از دبستان را مشاهده کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.
۲ از یک اسباب بازی فروشی بازدید کنید. سپس گزارشی از رنگ، نور و سایر وسایل داخل مکان گفت‌وگو با کودک تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.
۳ گزارشی از نکات کلیدی و فضای مناسب برای گفت‌وگو با کودک ارائه دهید.
۴ یک کتابخانه کودک را مشاهده کنید و براساس مطالب متن، ده مورد از نقدهای خود را در کلاس ارائه دهید.

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک
مرحله ۲ : آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک
واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری آماده کردن کودک برای سخن‌گویی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس، خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از راهکارها برای آماده کردن کودک برای سخن گفتن تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید با مشاهده یک اسباب‌بازی فروشی، گزارشی از رنگ، نور و سایر وسایل داخل مکان گفت‌وگو با کودک تهیه کنید و گزارش آن‌را در کلاس ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید عناصر فضا برای گفت‌وگو و سخن گفتن را در یک مرکز پیش از دبستان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید گزارشی از نکات کلیدی فضای مناسب برای گفت‌وگو با کودک را ارائه دهید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: توسعه شناخت کودک از خود را توضیح دهد.

شناخت کودک از خود

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۰: در گروه‌های کلاسی، در مورد بارزترین ویژگی خود مانند: «ویژگی من احساساتی بودن است» و یا «زود گریه‌ام می‌گیرد»،گفت‌وگو کنید و نتیجه را جمع‌بندی کنید و در کلاس ارائه دهید.

شناخت شامل موارد زیر است:

الف) شناخت خود (هویت)

ب) بیان احساسات

الف) شناخت کودک از خود (هویت)

ترغیب کودک به صحبت کردن «واقعیت بخشیدن به خود»، یعنی من کیستم؟ یکی از موارد مهم در بسترسازی ذهن او برای گفت‌وگو است.

در مفهوم «من کیستم» (یعنی شناخت خود)، سه جنبهٔ اساسی وجود دارد:

۱ شناخت خود با درک تفاوت‌ها و تشابهات مانند مقایسه رنگ مو یا چشم با دیگر دوستان؛

۲ مرتبط کردن نقش خود با اجتماع مانند وظیفهٔ من در مقابل مدیر یا والدین؛

۳ کشف و پرورش استعداد خود مانند به نقاشی بیش از خواندن علاقه‌مند است.

با توجه به این سه جنبه، نوع احساس ما دربارهٔ خودمان بر نحوهٔ گوش دادن، صحبت کردن، دریافت‌ها و به خاطر سپردن‌ها اثر می‌گذارد. آنچه حائز اهمیت است، ترتیب این سه مرحله است:

۱ شناخت خود

۲ مرتبط کردن نقش خود با اجتماع

۳ کشف استعدادهای فردی

تمرین کنید

فعالیت ۱۱: در داستان‌های کودکان موارد بسیاری از شناخت خود یافت می‌شود که در آن موجودی به‌دلیل نشناختن خود، دچار مشکل شده و یا ناراضی است. در اینجا به دو نمونه کتاب در شکل زیر اشاره می‌شود. با مطالعه این دو نمونه، خودشناسی را در دیگر کتاب‌های کودکان بررسی نمایید و به دوستانتان معرفی کنید.

داستان شناخت خود

خلاصه داستان اول[1]: خرس درون غار به خواب زمستانی فرود می‌رود، زمانی که بیدار می‌شود. بیرون غار جنگل نیست، بلکه کارخانه‌ای است. در کارخانه هیچ‌کس نمی‌پذیرد او خرس است و تبدیل به یک کارگر کارخانه‌اش می‌کنند تا اینکه پاییز فرا می‌رسد و خستگی سراغ خرس می‌آید و از کارخانه اخراج می‌شود، خرس که باید می‌خوابید، در راه پیدا کردن جایی برای خواب دوباره می‌شنود که خرس است و به جنگل برمی‌گردد.
خلاصه داستان دوم[2]: فرفری (گوسفندکوچک) به دنیا می‌آید و برعکس همهٔ گوسفندان بزرگ نمی‌شود. همه گوسفندان مسخره‌اش می‌کردند. او کارهای مختلفی می‌کند تا بزرگ شود، اما اثر ندارد تا اینکه گرگ به گله حمله می‌کند و فرفری با استفاده از جثهٔ کوچکش به گله کمک می‌کند و بعد از آن دیگر فرفری مسخره نمی‌شود.

ب) بیان احساسات

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۲: در دنیای کودکان ۱+۱ برای دوست داشتن کافی است. در دنیای شما آن، چه عدد است؟ نظر دوستانتان را بپرسید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

کودک عشق و تعلق داشتن و محبت را احساس و درک می‌کند. او احساس می‌کند که به‌جایی تعلق دارد و قادر است به دیگران محبت کند و به آنها بپیوندد. او با گریه و گاه با خنده احساساتش را بیان می‌کند و یا از آن به‌عنوان وسیله‌ای برای درخواست استفاده می‌کند.
احساس چیست؟ اصلاً چیزی به نام احساس در وجودتان دارید؟ آیا نباید واژهٔ احساس را از آن جا که علمی‌نیست، به واژهٔ هیجان تبدیل کنید؟
واژه‌ای که در عام همیشه با احساس می‌شناسید، می‌تواند شامل احساس ترس، نفرت، خشم و عشق باشد. درحالی‌که همهٔ اینها از هیجان ناشی می‌شود. هیجان‌ها بسیار پیچیده‌تر از آن هستند که ابتدا به چشم می‌خورند. در وهله اول تمام هیجان‌ها را به‌عنوان احساس می‌شناسیم، چون براساس تجربیات روزمره ما هستند. اما احساسات جزیی از هیجان هستند که ما آن را به‌صورت علائمی‌مثل اخم کردن، شانه بالا انداختن، گوش نکردن، در آغوش گرفتن، لبخند زدن و غیره نشان می‌دهیم (شکل ۶).

شکل ۶ـ هیجان کودک

تعریف هیجان: هیجانات، حالات رفتاری هستند که بر اثر محرک خاصی به وجود می‌آیند و فرد را به نوعی کنش و واکنش وامی‌دارند.
هیجان‌های اصلی: شامل خشم، ترس، نفرت، غم، شادی و علاقه است که عکس‌العمل هریک از ما در تقابل با این هیجان‌ها می‌تواند متغیر باشد.
اهداف هیجان عبارت‌اند از:
- احساسات ما را به دیگران منتقل می‌کنند؛

۱ـ اشتاینر، یورگ، «خرسی که می‌خواست خرس بماند» ـ ترجمه ناصر ایرانی ـ انتشارات کانون پرورش فکری کودک و نوجوان آخر فصل ۳ـ سال ۱۳۷۷
۲ـ لویس، راب، گوسفندی که خیلی کوچک بود، مترجم: هوشنگ آزادی، تصویرگر: لویس، راب، نشر: کانون پرورش فکری کودکان ۱۳۸۸ آخر فصل ۳

- بر نحوهٔ تعامل دیگران بر ما تأثیر می‌گذارند؛
- به تعامل اجتماعی کمک می‌کند؛
- روابط را ایجاد، حفظ و قطع می‌کند.

ضرورت و اهمیت هیجان: کودکان از طریق جلوه‌های هیجانی آنچه را که نمی‌توانند به‌صورت کلامی بیان کنند، به‌صورت غیرکلامی‌از طریق صورت، صدا و رفتارهای هیجانی در کل انتقال می‌دهند. آنها بعد از تولد می‌توانند شادی، علاقه و نفرت را اجرا کنند؛ در ۲ ماهگی غم و خشم را ابراز می‌کند؛ در ۶ ماهگی ترس را ابراز می‌کنند. در طول دوران طفولیت، علاقه، شادی، نفرت و خشم تقریباً به شکل صددرصد جلوه‌های صورت مبتنی بر هیجان را نشان می‌دهد.

برای مثال وقتی کودکان بر سر تصاحب یک وسیلهٔ بازی دعوا می‌کنند، کودکی که تأثرات خود را با خشمگین شدن و یا گریه کردن نشان می‌دهد، طبیعتاً می‌تواند اسباب‌بازی را تصاحب کند.

جلوه‌های هیجانی به‌صورت غیرکلامی به ما قدرت پیش‌بینی رفتار می‌دهد. نظر به اهمیت جلوه‌های هیجانی، مجموعه‌ای از پاسخ‌های غیرکلامی‌در تصویر زیر ارائه شده است.

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: شما می‌توانید با توجه به تصاویر روبه‌رو تشخیص دهید هریک چه احساسی را بدون ابراز کلمه‌ای نشان می‌دهند؟ آن را یادداشت کنید و در کلاس ارائه دهید.

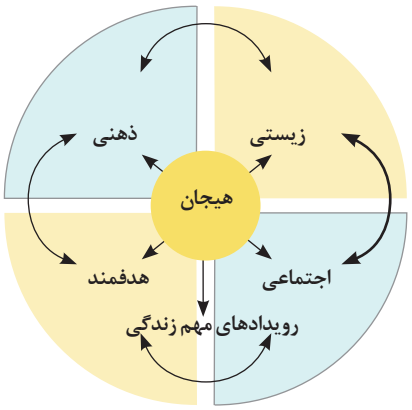

کارت‌های رفتار غیرکلامی

ابعاد هیجان

هیجانات چند بعدی هستند و به‌صورت پدیده‌های ذهنی، زیستی، هدفمند و اجتماعی وجود دارند (شکل ۷).

برای مثال اغلب کودکان، جدایی از مادر را در روزهای اولیهٔ ترک خانه در رفتن به مهدکودک و یا دبستان تجربه کرده‌اند و مادر و کودک از آن روز خاطرات ناخوشایندی دارند. غم حاصل از این جدایی در چهار عنصر هیجان (ذهنی، زیستی، هدفمند و اجتماعی) کاملاً قابل مشاهده است:

شکل ۷ـ چهار عنصر هیجان

- **زیستی:** به واسطهٔ غم جدایی از مادر واکنش بدنی کودک عبارت‌اند از کاهش ضربان قلب، بی‌تحرکی و غیره؛
- **اجتماعی:** به واسطهٔ غم جدایی از مادر واکنش اجتماعی کودک عبارت‌اند از بالا رفتن ابروها، پایین آمدن گوشه لب، گریه کردن و لرزیدن؛
- **هدفمند:** به واسطهٔ غم جدایی از مادر واکنش‌های هدفمند کودک عبارت‌اند از پشت مادر پنهان شدن و فرار به سوی در مدرسه؛
- **ذهنی:** به واسطهٔ غم جدایی از مادر واکنش ذهنی کودک عبارت‌اند از احساس ناخوشایند منفی، پریشانی و نگرانی از فردا؛

جدول ۲ـ خزانه پاسخ‌های (رفتارهای) غیرکلامی

رفتارهای غیرکلامی					
بالا کشیدن ابرو	قرار دادن انگشت روی لب (روی نوک بینی) به علامت سکوت	حرکت دادن دست به شکل دایره	ضرب گرفتن با انگشتان روی میز یا سکو	روی میز یا نیمکت خم شدن	حرکت دست به علامت دور شدن
اخم کردن	گوش راست کردن (گوش تیز کردن؛ دست پشت گوش گذاشتن)	بالا بردن دست‌ها به طوری‌که کف دست‌ها به سوی بالا باشند.	چپ نگاه کردن (با چشم نیمه‌باز نگاه کردن، لوچ کردن چشم‌ها)	کج و معوج کردن بینی (با انگشت)	با انگشت به کسی اشاره کردن
سر جنباندن	باز و گشودن به علامت «کافی است»	اشاره کردن از شاگردی به شاگرد دیگر	با چشم اشاره کردن (چشم‌ها را بستن؛ چشمک زدن، با چشم فهماندن؛ با چشم اغماض کردن)	دست‌ها را در جیب کردن	پا کوبیدن کف زدن
لبخند زدن	غنچه کردن لب‌ها	ضربه زدن با مداد یا قلم	کشیدن یکی از گوش‌ها و متفکرانه نگاه کردن	دست‌ها را به هم چسباندن (قفل کردن)	به زمین نگاه کردن
حرکت دست به علامت جلو آمدن	حالت متفکرانه به خود گرفتن	چانه به دست گرفتن و متفکر شدن	دست‌ها را بیرون کشیدن به علامت «چرا؟»	گاز گرفتن انگشت‌ها	نگاه کردن عمدی آن‌طورکه به دانش‌آموزی نگاه می‌کنید.

حرکت انگشت به علامت جلو آمدن	سر تکان به علامت «نه»	سر خاراندن	بازوها را گره کردن	لب پایین را گاز گرفتن (لب گزیدن)	نمایش ایستادن
حرکت انگشت به علامت دور	حرکت از یک طرف کلاس به طرف دیگر	سنگینی بدن را از روی یک پا به پای دیگری انداختن	دست‌ها را به کمر گذاشتن	به سقف نگاه کردن	نمایش نشستن

تمرین کنید

فعالیت ۱۴: جدول بالا، ۴۳ مورد گفتار غیرکلامی را معرفی می‌کند. چند مورد را با دوستان یا برابر آینه اجرا نمایید و یا با دوربین ضبط کنید و از آثار خود نمایشگاهی برگزار کنید.

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌هایی را برای پرورش شناخت کودک از خود طراحی و اجرا کند.

پیشنهاداتی برای تمرین و طراحی فعالیت‌های پرورش شناخت خود

برای تمرین و طراحی فعالیت‌های پرورش شناخت خود می‌توانید از فعالیت‌های زیر استفاده کنید:

۱ کمک کنید تا کودک در مورد حوادث روزانه صحبت کند. به‌طور مثال در یک روز بارانی از او بپرسید برای بیرون رفتن نیاز به پوشیدن چه چیزهایی است؟

۲ با طرح سؤالاتی مثل امروز کجا رفتیم یا چه کسانی را دیدیم و... قصه خوب براساس همان روز بسازید. توجه کنید شروع قصه باید با شما باشد.

۳ پیرامون عکس‌های خانوادگی، معرفی، نام‌بردن افراد (استفاده از آلبوم خانوادگی) و حوادث مربوط به آنها گفت‌وگو کنید.

۴ با عکس‌های بریده شده از مجله و روزنامه به همراه کودک ،کتاب درست کنید.

۵ همراه کودک دست روی کاغذ گذاشته و دور آن را خط بکشید و همراه کودک روی خط را برش زده و با آن، کاردستی‌های خلاق بسازید.

۶ با انتخاب و نام بردن شخصیت‌های کتاب، بگذارید توصیف ظاهری آنها توسط کودک انجام شود و از او بخواهید شباهت‌های کتاب را با خودش را بیان کند.

۷ با بیان یک جمله مانند «خرگوش از گرگ ترسید و فرار کرد»، از کودک بخواهید با صدای بم مانند «پدر» یا با صدای زیر مانند « مادر» جمله را بیان کند.

۸ دست کودک را در رنگ قرار دهید و با دست رنگی او، تصویر بسازید.

۹ عکس‌های قدیمی کودک از زمان تولد تا سن حاضر، سیر رشد بسازید و در باره بزرگ شدن کودک با هم قصه بسازید.

۱۰ قصه را بگویید سپس تصاویری را به آنها نشان دهید و از آنها بخواهید از بین تصاویر، تصویری که با قصه ارتباط دارد را پیدا کرده، ارتباطش را بگوید.

تمرین کنید

فعالیت ۱۵: از بین فعالیت‌های پیشنهادی بالا ، دو نمونه آن را با کودک اجرا کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

فعالیت ۱۶: به نظر شما در بین پیشنهادات مطرح شده برای پرورش شناخت خود، چه فعالیتی سازنده‌تر است؟ آن را در کلاس ارائه و اجرا کنید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**هویت**» را با سه کودک قدم به قدم اجرا کنید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۲ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**من می‌توانم، آنها می‌توانند**» را با سه کودک اجرا کنید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**توصیف احساس**» را با سه کودک اجرا کنید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۴ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**شناخت احساس**» را با سه کودک اجرا کنید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید.

۵ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، قسمت «**ماسک‌سازی**» یک نوع ماسک بسازید و گزارش ساخت آن را درکلاس ارائه دهید.

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک — **واحد یادگیری ۱:** آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

مرحله ۳: توسعه شناخت کودک از خود

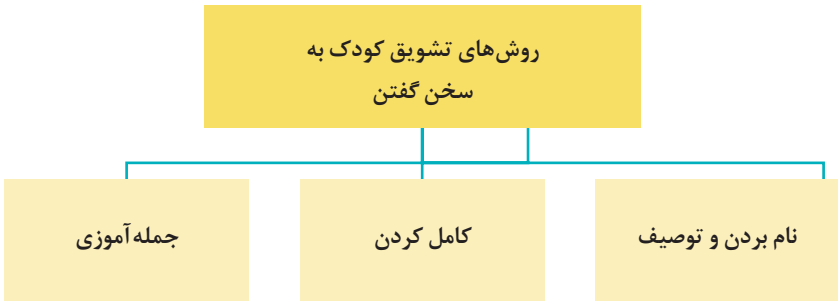
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری آماده کردن کودک برای سخن‌گویی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**هویت**» در کودک طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش جنبه‌های اساسی «**شناخت خود**» برای کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**بیان احساسات**» برای کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**توصیف احساس**» برای کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**چهار عنصر هیجان**» در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**گفتار غیرکلامی**» در کودکان طبق جدول ۱، طراحی و اجرا کنید؟			

۷ـ هدف توانمندسازی: تشویق کردن کودک به سخن گفتن را توضیح دهد.

روش‌های تشویق کودک به سخن گفتن

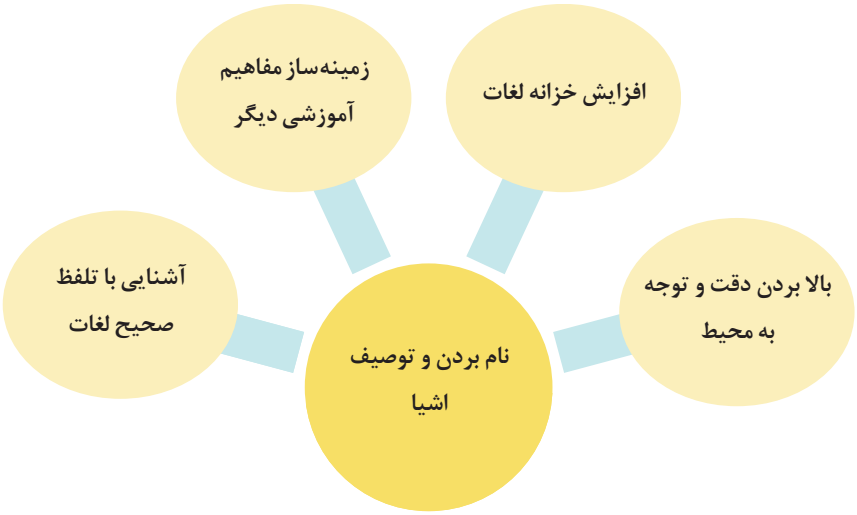
یکی از راهکارهای اصلی برای آماده کردن کودک تشویق او به سخن گفتن است که در نمودار ۳ نشان داده شده است.

نمودار ۳ـ روش‌های تشویق به سخن گفتن

الف) نام بردن اشیا، شناخت و توصیف

اولین گام در ارتباط با محیط، نام بردن اجزا است. کودک شاید ابتدا از لحاظ تلفظ اشیا را نادرست بیان کند و یا از یک نام برای چند شیء استفاده کند، اما شما نام بردن را ابتدا از اشیای ملموس شروع کنید و سپس دامنهٔ آن را توسعه دهید و به نکات ایمنی توجه داشته باشید. هدف از نام بردن و توصیف اشیا در نمودار ۴ نشان داده شده است:

نمودار ۴ـ نام بردن و توصیف اشیا

چند پیشنهاد

- با وجود اشتباهات گفتاری کودکان، آنها را به نامیدن و نام بردن تشویق کنید.
- به آنها کمک کنید تا نام‌گذاری کنند و نام‌ها را تکرار نمایند، زیرا یکی از مهم‌ترین عوامل برای سخن‌گویی می‌باشد.
- وقتی کنجکاوی آنها تحریک می‌شود و یا سؤالی را طرح می‌کنند، بهترین فرصت برای شناخت بیشتر و توصیف است؛ زیرا کودک پس از نام بردن الگوی سخن گفتن خود را از طریق توصیف توسعه می‌دهد (شکل ۸).

شکل ۸ــ نام بردن اشیا توسط کودک

تمرین کنید

فعالیت ۱۷: در گروه‌های کلاسی، کارت یا کاغذهایی در ابعاد ۵×۱۰ سانتی‌متر تهیه کنید. سپس روی هر کارت نام یک شیء را بنویسید و تصویر آن را بکشید. سپس مجموعه را در یک کیسه بگذارید. هرکدام از شما کاغذی را بردارید و با توصیف ویژگی‌ها، از هم‌کلاسی‌های خود بخواهید حدس بزنند آن شیء چیست؟

ب) کامل کردن

فکر کنید

فعالیت ۱۸: شکل روبه‌رو را با دقت مشاهده کنید:

- ☐ اولین نکته‌ای که به ذهنتان می‌رسد، چه مواردی است؟ در این‌باره بیندیشید و اقدام کنید.
- ☐ چرا شکل به نظر ناقص است؟
- ☐ برای رفع این نقص چه باید کرد؟
- ☐ به اطرافتان نگاه کنید، آیا در محیط چیزهایی را می‌بینید که ناقص و به عبارتی نیمه تمام است؟

شکل ناقص

هر آنچه در اطرافمان می‌بینیم، از اجزایی تشکیل شده است و تا زمانی که همهٔ اجزای آن کنار هم قرار نداشته باشند، کامل نیستند (شکل ۹).

شکل ۹ــ کشتی نیمه تمام

شکل ۱۰ــ قطعه‌ای از پازل

منظور از کامل کردن چیست؟ قرار گرفتن جزء یا اجزا در جای مناسب خود حال با این قطعه آیا تصویر شما کامل شده است (شکل ۱۰).

ضرورت و اهمیت کامل کردن: باید به خاطر داشته باشیدکه کل از اجزایی به‌وجود آمده است و خواص یا ویژگی‌هایی دارد که در اجزای تشکیل‌دهندهٔ آن یافت نمی‌شود.

برای مثال در یک بازی عروسکی، کودک می‌خواهد لباسی برای عروسکش آماده کند و آن را به مهمانی ببرد. اجزا شامل لباس عروسک (بلوز، شلوار، جوراب، گردنبند)، تزیینات و مجموعه‌ای که او برمی‌گزیند، است.

در این فرایند کودک با مکث لازم، دقّت، تمرکز حواس روی مسئله، کوشش و انگیزه، نهایتاً برای عروسک، لباس مناسب انتخاب می‌کند. به یاد بیاورید که شما برای حل پازل نیز همین مراحل را طی کردید.

نکته

مکث، دقّت، تمرکز حواس روی مسئله، کوشش و انگیزه ضرورت کامل کردن است.

تمرین کنید

فعالیت ۱۹: تعدادی تصویر روی مقوا بچسبانید. هریک با برداشتن یک کارت تصویری، باید برای آن تصویر جمله بسازد و آن را روی کارت زیر تصویر بنویسد. نهایتاً جملات هم‌کلاسی‌ها را روی تخته بچسباند. با پس و پیش کردن جملات، قصّه‌ای ارائه دهد که آغاز، میانه و پایان داشته باشد.

ج) جمله آموزی

اصلی‌ترین ویژگی ارتباطی انسان زبان است و بزرگ‌ترین واحد زبان، جمله است. در واقع با قرار دادن کلمات در جمله خواسته‌هایمان را بیان می‌کنیم. اهداف مهم جمله‌سازی با کودکان در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۵ــ هدف جمله آموزی

۱ـ زبان معیار همان زبان رسمی آموزش و پرورش می‌باشد.

شکل ۱۱ـ صحبت با کودک

چگونگی جمله‌آموزی: در جمله‌آموزی معمولاً سه راهکار زیر پیشنهاد می‌شود:

۱ قرار دادن کودک در معرض شنیدن (دریافت پیام)؛

۲ تشویق کودک در جهت حرف زدن برای تولید جمله (بیان)؛

۳ ساختار جمله با قواعد دستور (نحو).

۱ـ قرار دادن کودک در معرض شنیدن (دریافت پیام): در این راهکار، باید کودک را در معرض گوش کردن به رادیو، تلویزیون، لوح‌های فشرده[۱] قصه و خواندن کتاب قرار داد و با او صحبت کرد تا خزانهٔ لغوی او افزایش یابد و با کاربرد لغات آشنا شود (شکل ۱۱).

پیشنهاد

- سعی کنید در آغاز، جملات با کمترین واژه شروع شود و ظرفیت آن به مرور با توان فکری و زبانی کودکان گسترده شود.
- در مناطق دو زبانه از جمله‌های کوتاه، صریح و شفاف استفاده شود.
- هر جمله با آهنگ خاص خود بیان شود (امری، سؤالی، خبری، عاطفی)؛
- جمله‌ها با زندگی و تمایلات کودک رابطه مستقیم داشته باشد.
- محل تأکیدها در جمله دقیقاً رعایت شود؛ زیرا تأکید و سنگینی هر کلمه معنای جمله را تغییر می‌دهد.

شما با وزن دادن به هریک از کلمات جملهٔ «من می‌خواهم شربت را در لیوان بنوشم»، به یک نوع پاسخ رسیده‌اید. برای مثال، در پاسخ به سؤال «چی دوست داری در لیوان بنوشی؟» شما تأکیدتان روی کلمه **شربت** است.

«من می‌خواهم **شربت** را در لیوان، بنوشم.»

یا در محاوره ساده شما با تأکید و وزن دادن به لیوان، علاقه‌مندی خود را به نوشیدن در لیوان نشان می‌دهید.

«من می‌خواهم شربت را در **لیوان** بنوشم.»

تمرین کنید

فعالیت ۲۰: جملهٔ زیر را با وزین کردن هر کلمه بخوانید و به چندین نوع سؤال که در ذهن ایجاد می‌شود، توجه کنید:

«من در حالی که چمدان سنگینی را در دست داشتم با اتوبوس به منزل مادرم رفتم»، در مورد سؤال‌ها گفت‌وگو کنید.

۲ـ تشویق کودک در جهت حرف زدن برای تولید جمله[۲]: برای رسیدن به این منظور باید موارد زیر را رعایت کنید:

- بچه‌ها جمله‌های شنیده را تکرار کنند. در تکرار نیز آهنگ و محل تکیه‌ها را در نظر بگیرید.
- در برابر اشتباهات واکنش آنی نشان ندهید. خطاهای گفتاری را با ملایمت اصلاح کنید. به‌جای اصلاح مستقیم خطاها، خودمان شکل درست جمله را ادا کنیم.

۱ـ لوح فشرده همان CD است.

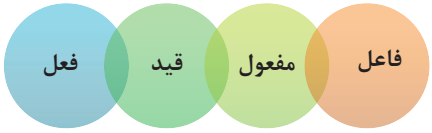
۲ـ در قسمت شنیدن و صحبت کردن توضیحاتی در این راستا داده شده است.

■ جمله‌ها را طی یک داستان پیوسته یا داستان‌های کوتاه به کار ببرید. داستانی را برای کودک بخوانید[1] (شکل ۱۲) پس از خواندن کتاب دستورالعمل صفحهٔ قبل را اجرا کنید. می‌توانید داستان دیگری را نیز تجربه کنید.

شکل ۱۲ـ کتاب داستان

۳ـ ساختار جمله یا قواعد دستوری (نحو): در نمودار ۶ ساختار جمله نشان داده شده است.

نمودار ۶ـ ساختار جمله

چنانچه می‌دانید، کودک نوپا با گفتار تلگرافی و ترکیب دو کلمه جمله‌سازی خود را شروع کرده است. او با همان دو کلمه منظورش را بیان می‌کند؛ «مامان بغل».

اما برای کامل کردن جملات کودک همانند دیگر فعالیت‌ها برای زبان‌آموزی باید با تمرین و تکرار زمینه را آماده سازید. در ساختار جمله به فعل، فاعل، مفعول، و قید نیاز داریم. طبیعی است که در جمله‌های آغازین «مامان بغل» فاعل وجود دارد و فعل به‌عنوان کننده مطرح است، اما به شکل ناقص. با دادن فعالیت‌هایی در این زمینه و صحبت‌های مداوم با کودک، الگوهای مثبتی را در اختیارش قرار دهید. برای نیل به این منظور:

فاعل: در ابتدا سه جمله را برای کودک بخوانید و از او بخواهید که با دقت گوش کند:

«او به پارک رفت» ـ «علی به مهد کودک می‌رود» ـ «او به خانه آمد». حال از او بپرسید.

چه کسی به پارک رفت؟ چه کسی به مهد می‌رود؟ کی به خانه آمد؟

مفعول: ابتدا چند جمله می‌گوییم با دو شخصیت که بر هم اثر می‌گذارند.

«نوشین، خواهرش را انداخت» ـ «گربه موش را گرفت»

حال بپرسید: نوشین چه کسی را انداخت؟ گربه چه چیزی را گرفت؟

قید: به جمله‌تان مکان بدهید.

«مادر به بازار رفت»ـ«موش به سوراخ وارد شد». در اینجا اما کنی که بدان اشاره شد، قید مکان است (سوراخ، بازار و غیره).

فعل: از افعال استفاده کنید.

استفاده از افعال صحیح در جای‌جای جمله با بیان داستان یا توصیف یک اتفاق:

■ داستان درختی که از صدای پرنده‌ها خوشش می‌آمد و....

■ داستان موشی که دوست داشت به مدرسه برود و....

«خوش آمدن» و «رفتن» فعل است.

بنابراین ساختن مجموعه‌ای از کارت‌های تصویری که افعالی مثل دویدن، خندیدن و پریدن را نشان می‌دهد ضروری است. اما مجدداً تأکید می‌شود، یادگیری استفاده از جمله کامل زمانی مؤثرتر است که کودکان، شانس شنیدن جملات کامل را در مکالمات عادی روزانه بزرگسال داشته باشند.

پیشنهاد

■ در صحبت کردن از جملات کامل استفاده کنید. به جای «ناهار حاضره»، بگویید «ناهار حاضر است بیا غذا بخوریم».

۱ـ هوتن، کریس، کمی گم شده‌ام، ترجمه: شهلا انتظاریان، نشر: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی ۱۳۹۴ آخر فصل ۳: جغد کودکی در خواب از بالای لانه به زمین می‌افتد. او راه می‌افتد که مادرش را پیدا کند. دوستش سنجاب از او می‌پرسد: مامانت چه شکلی است؟ جغد کوچک با دادن نشانه‌هایی به سنجاب سراغ مادرش را می‌گیرد. سنجاب او را پیش حیوانات مختلف می‌برد، (خرس، خرگوش، قورباغه) تا اینکه بالاخره قورباغه او را نزد مادر می‌برد.

- به جای «دستتو بشور»، بگویید «وقت غذاست، باید دستتو بشویی».
- کودک را برای جمله‌سازی آزاد بگذارید و مدام اشتباهات او را تصحیح نکنید.
- چنانچه جملات کودک با هم ارتباط نداشت، خودتان ارتباط برقرار کنید؛ مثلاً با تصویر موش او را به گفتن دعوت کنید و او می‌گوید موش سفید بود. می‌پرسید بعد چی؟ و او می‌گوید گربهٔ همسایه روی دیوار است. شما قصهٔ او را به هم مرتبط می‌کنید. موش سفید از دیدن گربهٔ همسایه روی دیوار ترسید. بعد چی شد؟

تمرین کنید

فعالیت ۲۱: در گروه های دو نفره،گفت‌وگویی با موضوع «احترام به بزرگسالان» طراحی کنید:
الف) ساختار جمله را (فاعل، مفعول، قید، فعل) رعایت کنید.
ب) پیشنهادات بالا را اجرا کنید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش« به‌کار ببندید ـ تجربه کنید »، فعالیت «**یادآوری اجزا یک گروه از اشیا**» را با دو کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش « به کار ببندید ـ تجربه کنید »، فعالیت «**توصیف یک تصویر**» را با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید »، فعالیت «**کامل کردن یک تصویر**» را با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۴ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**جمله آموزی با تصویر**» را با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۵ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**استفاده از جمله کامل**» را با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک
مرحله ۳: توسعه شناخت کودک از خود

واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۳ واحد یادگیری آماده کردن کودک برای سخن‌گویی تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می توانید فهرستی از روش‌های تشویق کودک به سخن گفتن تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**نام بردن و توصیف**» در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**کامل کردن**» در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش «**جمله آموزی**» در کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تاچه‌حدمی‌توانیدفهرستی‌ازپیشنهاداتاجرایی‌برای«**پرورش‌نام‌بردن‌وتوصیف‌اشیا**»درکودکان‌ارائه‌دهید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فهرستی از پیشنهادات اجرایی برای پرورش «**جمله آموزی**» در کودکان ارائه دهید؟			

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۱	استاندارد عملکرد کار: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی از طریق توسعه شناخت مراحل سخن‌گویی، آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک، توسعه شناخت کودک از خود و تشویق کودک به صحبت کردن براساس منابع علمی و آموزشی استانداردهای وزارت آموزش و پرورش کشور.	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	۳ L		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۱۲	کار	توسعه مهارت‌های بیانی کودک واحد یادگیری ۱: آماده کردن کودک برای سخن‌گویی	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	توسعهٔ شناخت مراحل سخن‌گویی کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	تهیه فهرست مراحل رشد سخن‌گویی کودک براساس موضوع، گروه سنی، راهنمای تکمیل، تناسب ماده با موضوع، سنجش رفتارهای قابل مشاهده و مهم، آوردن هر ماده به‌صورت جملهٔ کوتاه و ارائه گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۳	
				تهیه فهرست مراحل رشد سخن‌گویی کودک براساس حداقل ۴ مورد از موارد بالا و ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۲	
				تهیه فهرست مراحل رشد سخن‌گویی کودک براساس کمتر از ۴ مورد از موارد بالا و ارائه گزارش براساس حداقل ۳ مورد از موارد ساختار گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و نتیجه‌گیری)	۱	
۲	آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای آماده کردن فضا برای سخن‌گویی کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۳	توسعه شناخت خود	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت خود براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت خود براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت خود براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۴	تشویق کودک به صحبت کردن	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت خود براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای تشویق کودک به صحبت کردن براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای تشویق کودک به صحبت کردن براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها نگرش: توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	مشاهده، آزمون عملکردی	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:
۱ـ معیار شایستگی انجام کار:
ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱، ۳ و ۴ (مراحل بحرانی)
ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش
ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار
تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.
مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها
تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲
پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه

مقدمه

توانایی‌های گفتاری کودک به او کمک می‌کنند تا با محیط اطرافش ارتباط برقرار کند. از زمان آغاز گفت‌وگوهای ساده تا تعاملات پیچیده‌تر، مهارت‌های گفتاری به کودکان این امکان را می‌دهند که افکار، احساسات و نیازهای خود را به وضوح بیان کنند. این مهارت‌ها نه‌تنها در روابط اجتماعی و دوستی‌ها اهمیت دارند، بلکه در محیط‌های آموزشی نیز ضروری هستند. با تقویت توانایی‌های گفتاری، کودکان می‌توانند اعتماد به نفس بیشتری پیدا کرده و در فعالیت‌های گروهی مشارکت کنند، که به رشد اجتماعی و عاطفی آنها کمک می‌کند. به‌طور کلی، توانایی‌های گفتاری پایه‌گذار موفقیت‌های آینده آنها در زندگی شخصی و حرفه‌ای خواهند بود.

در این مرحله حساس از زندگی، کودکان به سرعت در حال یادگیری زبان و ارتباطات هستند و محیط‌های آموزشی می‌توانند به‌عنوان بسترهایی غنی برای تقویت این مهارت‌ها عمل کنند.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با کاربرد اسباب‌بازی، قصه‌گویی، قصه‌سازی، وانمود بازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه از طریق کاربرد اسباب بازی، قصه‌گویی، قصه‌سازی، وانمود بازی و نمایش براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.

شایستگی‌های فنی

۱ کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک
۲ کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک
۳ کاربرد وانمودبازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

۱ــ هدف توانمندسازی: کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک را توضیح دهد.

کاربرد توانایی‌های گفتاری در زندگی روزانهٔ کودک

گفت‌وگو کنید

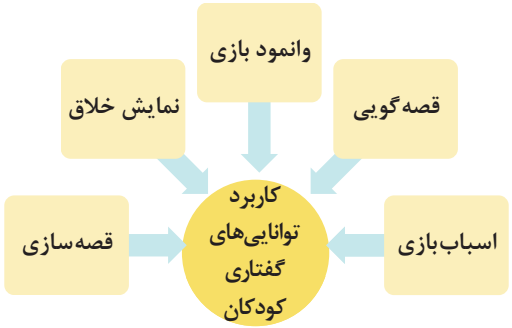
فعالیت ۱: فرض کنید کودکی در پارک، زمین می‌خورد و گریه می‌کند و یا در یک فروشگاه اسباب‌بازی به‌دلیل نخریدن اسباب‌بازی مورد علاقه‌اش جیغ و داد به راه می‌اندازد.

- ☐ شما برای آرام کردن این کودکان چه راهکاری پیشنهاد می‌کنید؟
- ☐ با چه نوع کلامی‌او را دعوت به آرامش می‌کنید؟
- ☐ پیشنهاد خود را با سایر دوستان در میان بگذارید.

بهترین بستر برای آنکه کودک درگیر موضوع شود و یک گوینده خوب باشد، فعالیت‌های روزانه است. فعالیت‌های روزانه و صحبت درباره آن، فرصت مغتنمی‌برای یک محاوره دو نفره بدون سر و صدای دیگران است که شنوندهٔ شما (کودک) سراپا گوش است؛ بنابراین باید در موقعیت مناسب بتوانیم شرایط را با مکالمات متناسب و درست، به سمت و سوی یک محاورهٔ موفق که نتیجه‌اش بالا بردن توانایی گفتار است، سوق دهیم. پس باید:

- کاربرد کلمات و عبارات با موقعیت متناسب باشد.
- صحبت کردن بلند در حدی که فرد یا گروه شنونده آن را بشنود.
- به کارگیری صحیح کلمات به‌صورتی که به روشنی بیانگر اندیشه باشد.
- نظم دادن به نظرات اصلی از جمله مواردی است که همهٔ ما برای صحبت کردن به آن نیاز داریم؛ یعنی از شاخه‌ای به شاخهٔ دیگر نپریدن و آنچه را می‌خواهیم بگوییم، مرتب و مرحله به مرحله باشد.

کودک از طریق بازی با اسباب‌بازی، قصه‌سازی، وانمود کردن، نمایش خلاق، و به‌طور کلی فعالیت روزمره می‌تواند به این توانایی برسد (نمودار ۱).

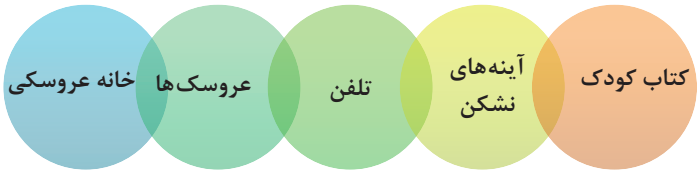
نمودار ۱ــ کاربرد توانایی‌های گفتاری کودکان

۱ــ اسباب‌بازی

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۲: چه خاطره‌ای از عروسک‌بازی یا اسباب‌بازی‌های دوران کودکی خود دارید؟ در گروه‌های کلاسی بیان کنید و نتیجه را جمع‌بندی کنید.

اسباب‌بازی‌ها وسایل مناسبی برای تمرین صحبت کردن هستند. انواع کتاب‌های کودک، تلفن، آینه‌های نشکن و عروسک‌ها از جمله وسایلی هستند که در مجموعهٔ اسباب‌بازی‌ها همیشه وجود دارند (نمودار۲).

نمودار۲ـ انواع اسباب‌بازی

۲ـ هدف توانمندسازی: انواع اسباب بازی را برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودک به‌کار گیرد.

به‌کارگیری انواع اسباب بازی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودک مناسب و مفید است.

الف) کتاب

یک وسیلهٔ مناسب برای برقرار کردن ارتباط با کودک است، هر چند ساختار ظاهری کتاب گاهی این شبهه را ایجاد می‌کند که وسیلهٔ بازی نیست. امروزه در کتاب‌های تولید شده نمونه‌هایی وجود دارد که به این نکته توجه دارند و ساختار و جنس آن متفاوت است. در این نمونه از کتاب‌ها، کودک با لمس کردن، جویدن، کشیدن و حتی تکان دادن آنها، کتاب را کشف و زمینه را برای صحبت کردن و برقراری ارتباط با محیط میسر می‌سازد. این کتاب‌ها تنوع بسیار دارند که در اینجا به چند نمونه اشاره می‌شود؛ پلاستیکی، پارچه‌ای، مقوایی، موزیکال و غیره.

■ برای کودک زیر ۶ ماه کتاب‌های پلاستیکی «برای استفاده در حمام» بهترین است کودک می‌تواند آنها را به دهان ببرد، خم کند و شست‌وشو دهد (شکل ۱).

شکل۱ـ کتاب پلاستیکی

نکات ایمنی و بهداشتی کتاب‌های پلاستیکی: از آنجا که کودکان معمولاً این کتاب‌ها را به دهان می‌برند، باید موارد بهداشتی و ایمنی زیر رعایت شوند.

۱ قابل شست‌وشو باشند و مرتباً شسته شود؛

۲ از رنگ‌های غیرسمی استفاده گردد؛

۳ لبه‌های کتاب‌های پلاستیکی تیز و برنده نباشد.

■ **کتاب‌های پارچه‌ای** نمونهٔ دیگری از کتاب‌ها برای این گروه سنی است. این کتاب‌ها علاوه بر ارائهٔ تصاویر واضح و داشتن رنگ‌های درخشان، به کودک فرصت می‌دهد از طریق لامسه و بینایی این کتاب‌ها را تجربه کند. در حین استفاده از این نوع کتاب‌ها در مورد تصاویر با او صحبت کنید (شکل۲).

شکل ۲ـ کتاب پارچه‌ای

کتاب‌های پارچه‌ای می‌تواند در انواع گوناگون، کودک را به خود جلب کند. مثلاً قسمت‌هایی از کتاب جدا و یا اضافه می‌شود (شکل ۳).

شکل ۳ـ کتاب پارچه‌ای با قطعات جداشونده

- **کتاب مقوایی کلفت که به‌صورت پازل** از درون کتاب خارج شده و در جای مناسب قرار می‌گیرد (شکل ۴ـ الف)
- **کتاب‌های مقوایی کلفت که گاهی آهنگین است** یعنی با دکمه‌ای آهنگ پخش می‌کند و یا با توجه به شخصیت‌های قصه صدای آنها شنیده می‌شود (شکل ۴ـ ب)

ب **الف**

شکل ۴ـ انواع کتاب کودک

کتاب‌های تصویری[1]، با نشان دادن اشیا و پدیده‌های آشنا به کودک، فرصت بازشناسی واژه‌ها و سخن گفتن دربارهٔ آنها را ایجاد می‌کند و جزء اولین کتاب‌هایی است که ضمن ارائه اطلاعات مفید به کودک، نگرش او را نسبت به محیط افزایش می‌دهد و زمانی که کودک توانایی سخن گفتن را پیدا کرد، سریع‌تر می‌تواند بر صحبت کردن خود مسلط باشد و واژه‌هایی را که در هنگام شنیدن و دیدن تصویر ذخیره کرده است، استفاده کند.

تمرین کنید

فعالیت ۳: فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

۱ با استفاده از رومیزی‌های گلدار پلاستیکی و بریدن آنها و درست کردن یک کتابچهٔ تصویری، یک کتاب ساده پلاستیکی تهیه کنید.

۲ با بریدن و چسباندن عکس به‌صورت تکه‌دوزی (اپلیکه) یک کتاب پارچه‌ای تهیه کنید.

۳ با استفاده از پارچه‌های رنگی نقش‌دار از جنس‌های گوناگون کتاب درست کنید.

ب) آینه‌های نشکن

اکثر کودکان در ۶ ماهگی از نگاه کردن در آینه لذت می‌برند، این کار باعث می‌شود که متوجه لب و دهان خود شوند و با حرکت دادن آنها صدا تولید کند. آینه‌های آموزشی نشکن می‌تواند بازیچهٔ مناسبی برای صحبت کردن کودک باشد. نگاه کردن در آینه و صحبت با خود حتی در سنین بالاتر نیز ادامه دارد. کودک گاهی به ایفای نقش در آینه می‌پردازد (شکل ۵).

شکل ۵ــ آینه‌های آموزشی

ج) تلفن

استفاده از تلفن‌های اسباب‌بازی در یک سالگی، از جمله وسایلی است که او را به صحبت کردن وا می‌دارد. کودک روزانه بارها و بارها به‌وسیلهٔ تلفن ثابت یا همراه با دوستان خیالی‌اش صحبت می‌کند و یا طرز صحبت کردن را از بزرگ‌ترها تقلید می‌کند (شکل ۶).

شکل ۶ــ تقلید کودکان در استفاده از تلفن همراه

تمرین کنید

فعالیت ۴: با هماهنگی از یک مرکز پیش از دبستان بازدید کنید:

الف) با استفاده از آینه‌های نشکن و تلفن خانگی و همراه اسباب‌بازی از کودکان بخواهید در مورد موضوع روزانه با شما صحبت کنند.

ب) گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

۱ــ در پودمان ۴ همین کتاب در مورد کتاب‌های تصویری توضیحات کاملی آورده شده است.

د) عروسک‌های انگشتی: استفاده از عروسک‌های انگشتی ساده با شخصیت‌های شناخته شده یکی دیگر از مواردی است که در صحبت کردن با کودک می‌تواند بسیار مفید و ضروری باشد. این عروسک‌های انگشتی می‌تواند توسط شما و براساس داستان‌های مورد علاقه کودکان تهیه شود (شکل ۷).

شکل ۷ــ عروسک انگشتی

گاهی با استفاده از عروسک‌های پارچه‌ای و گذاشتن آن در گوشه و کنار اتاق، فرصت برای صحبت کردن در مورد آن را ایجاد کنید. این عروسک‌های پارچه‌ای توپر به کودک فرصت می‌دهد که با آنها صحبت کند و یا خود را به جای آنها بگذارد. این مکالمه کوتاه در نهایت فرصت مناسبی برای رد و بدل لغات و افزایش خزانه لغات آنها است (شکل ۸).

شکل ۸ــ عروسک پارچه‌ای

گاهی پرنده‌های پارچه‌ای، حتی حیوانات پلاستیکی قابل شست‌وشو، هم می‌توانند به کودک فرصت صحبت کردن با واژه‌های جدید را بدهند و یا وسیله‌ای تشویقی برای بیان موقعیت و فضای موجود باشند (شکل ۹).

شکل ۹ــ پرنده پارچه‌ای

نکات ایمنی و بهداشتی: عروسک‌های پارچه‌ای از اسباب‌بازی‌های مورد علاقه و محبوب کودکان هستند. این عروسک‌ها گاه به‌عنوان یک ابزار بازی و گاه به‌عنوان وسیله‌ای برای نمایش عروسکی و یا داستان‌گویی و داستان‌سازی مورد استفاده کودکان قرار می‌گیرند؛ لذا باید به نکاتی در راستای بهداشت و ایمن بودن آنها توجه شود.

■ این عروسک‌ها پارچه‌ای هستند، لذا چون قابل شست‌وشو نیستند و نمی‌توانند برای مدت زیادی مورد استفاده قرار گیرند.

■ بعضی از نمونه‌ها از پارچه‌های پرزدار ساخته شده‌اند، لذا در آغوش گرفتن و احیاناً به خواب رفتن کودک در کنار آنها می‌تواند مشکل‌زا شود، زیرا پرزهای پارچه جدا می‌شود و از راه تنفس وارد ریه کودک می‌گردد و می‌تواند عوارضی را باقی بگذارد.

■ معمولاً در این عروسک‌ها از دکمه یا چشم‌های پلاستیکی استفاده می‌شود که چون از چسب استفاده شده، به آسانی کنده می‌شود و کودک با بلعیدن و یا فرو کردن آن در گوش و بینی به خود صدمه می‌زند.

■ عروسک‌های پارچه‌ای معمولاً با موادی پر شده‌اند که ممکن است بهداشتی نباشند. تکه پنبه و خرده پارچه و یا تکه‌های ابر که در مجاورت شعله به سرعت مشتعل می‌شوند.

هـ) خانه عروسکی

شکل ۱۰ـ خانه عروسکی

خانه عروسکی یا خانه‌های بازی یکی از ابزارهای مناسب برای تقویت رشد کلامی (صحبت کردن و شنیدن) است. جداسازی فضا برای کودکان ـ خواه به‌صورت نصب یک پرده و یا ساختار مشخص خانه عروسکی که در کتاب دانش فنی پایه پیرامون آن صحبت شده ـ یکی از بهترین مکان‌ها برای تقابل کلامی کودکان است. کودکان در این فضا که معمولاً در گروه‌های کوچک شکل می‌گیرد، به تقلید رفتار بزرگ‌ترها می‌پردازند. آنچه در اینجا مهم است، ضرورت درست کردن خانهٔ عروسکی توسط کودک است، حالا با هر چه باشد (متکا، بستن چادر و ملحفه) و هر کجا قرار گیرد (زیر میز، پشت در، پشت مبل و غیره) (شکل ۱۰).

شکل۱۱ـ همراهی با کودک در بازی

همراهی والدین یا مربیان با کودک در اینجا ضروری است؛ زیرا فرصتی است تا کودک گفتار را بشنود و با تکرار آن، با قواعد صحبت کردن (مکث‌ها، تأکیدات کلامی، تلفظ صحیح کلمه، بالا و پایین بردن صدا) آشنا شود (شکل ۱۱).

نکته

باید به خاطر داشته باشیم که همراهی در این فعالیت‌ها ضروری و زیبا است، اما نباید مانع خلاقیت، نوآوری و ساختار بازی آنها بشویم. در واقع همراهی به معنای سد راه شدن نیست.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به قسمت «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**اسباب بازی**» یک صحنه نمایش بسازید و در کلاس ارائه دهید (از بین گزینه الف و ب مختار هستید).
۲ انواع عروسک انگشتی و عروسک پارچه‌ای را درست کنید و در کلاس ارائه دهید.
۳ با عروسک ساخته شده خودتان «**یا انگشتی یا پارچه ای**» یک نمایش با موضوعی کودکانه در کلاس اجرا کنید.
۴ با استفاده از عروسکی که ساختید و صحنه نمایش که آماده کردید، برای سه کودک یک قصه را اجرا کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه گزارش آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک **واحد یادگیری ۲:** پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه
مرحله ۱: کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۱** واحد یادگیری پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از مواردی که به پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان کمک می‌کند، در کلاس ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**کتاب**» فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**کتاب**» فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**آینه‌های نشکن**» فعالیتی برای پرورش توانایی های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**تلفن**» فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**عروسک**» فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۷	تا چه حد می‌توانید با استفاده از «**خانه عروسکی**» فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۸	تا چه حد می‌توانید انواع کتاب برای کودکان را درست کنید و با آنها فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۹	تا چه حد می‌توانید انواع عروسک‌های انگشتی و پارچه‌ای را برای کودکان درست کنید و با آنها فعالیتی برای پرورش توانایی‌های گفتاری کودکان طراحی و اجرا کنید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: استفاده از قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک را توضیح دهد.

۲ـ قصه‌گویی

قصه‌گویی یکی از فنون رایج در انتقال مفاهیم است و برای تمام گروه‌های سنی، گیرایی خاصی دارد. قصه‌گو، مجموعه‌ای از مفاهیم پیچیده را به مخاطب منتقل می‌کند بدون آن که سن یاد گیرنده، موضوع آموزشی یا سطح یادگیری، کاربرد آن را محدود سازد.

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۵: به تصویر روبه‌رو با دقت نگاه کنید.

قصه کودکانه

۱ به‌نظر شما خرس در مورد چه موضوعی می‌خواهد قصه بگوید؟

۲ حدس‌های خود را فهرست کنید.

۳ بعد از انتخاب یک حدس در گروه‌های کلاسی، درباره آن گفت‌وگو کنید.

از آنجا که قصه به معنای حکایت و سرگذشت است و به آثاری اطلاق می‌شود که در آنها تأکید بر حوادث خارق‌العاده بیشتر از تحول و تکوین آدم‌ها و شخصیت‌ها است.

قصه‌ها کودک را با واژگان، اصطلاحات، نام‌ها، مکان‌ها و غیره آشنا می‌کند و علاوه بر ایفای نقش مهم در زبان‌آموزی، فرصت خوبی برای اصلاح لغزش‌ها، اشتباهات و اشکالات زبانی ایجاد می‌کند.

شکل ۱۲ـ قصه‌گویی برای کودک

ضرورت و اهمیت قصه‌گویی

- کمک به پرورش قدرت بیان و افکار کودک
- تقویت و پرورش نیروی تخیل کودک
- تحریک قوهٔ ابتکار و ابداع
- رشد اعتماد به نفس و تجارب جدید
- برآوردن نیازهای عاطفی برای دریافت پیام‌ها (شکل ۱۲).

نکته

یک معلم یا مربی خوب باید قصه‌گوی خوبی باشد و از طریق داستان، علاوه بر جذاب کردن موضوع تدریس، تمرکز کودکان را افزایش دهد و در نهایت یادگیری را ساده‌تر کند.

۴ـ هدف توانمندسازی: قصه‌گویی و قصه‌سازی را برای پرورش توانایی گفتاری کودک به‌کار گیرد.

نکات مهم در اجرای قصه‌گویی

برای اجرای قصه لازم است به نکات مهم زیر توجه کنید:

الف) انتخاب قصه با توجه به سن شنونده و موقعیت خاص: از آنجا که مدت تمرکز کودکان محدود است، قصه باید از نظر طول زمان و محتوا با سن شنونده هماهنگ باشد. شما می‌توانید در بازنگری کارت کتاب قصه[1] مناسب آن موقعیت را انتخاب کنید؛ مثلاً در یک روز بارانی کتاب مهمان‌های ناخوانده مناسب است.

ب) انتخاب محل نشستن: کودکان دوست دارند روی زمین بنشینند به قصه گوش دهند. زیرانداز تمیز و راحت و استفاده از چند بالش می‌تواند فضا را دلنشین کند، اما نکتهٔ مهم این است که آنها بتوانند شما را ببینند.

ج) استفاده از ابزار مناسب برای قصه‌گویی: گاهی اشیای مربوط به قصه مثلاً یک شال، روسری، کت قرمز یا یک قلم‌مو می‌تواند در قصه‌گویی شما اثرگذار باشد. گاه یک عروسک یا عروسک‌های انگشتی بهترین همراه شما در قصه‌گویی است.

د) کارت قصه‌گویی: یکی دیگر از وسایل در اجرای قصه است که می‌توانید با چسباندن تصاویر کتاب‌های پاره شده روی مقواهای مختلف، مجدداً قصه را بازسازی نمایید و برای کودکان تعریف کنید؛ سپس از آنها بخواهید براساس تصاویر و یا با استفاده از کارت‌های قصه‌گویی[2] آماده[3] قصه را بیان کنند (شکل ۱۳).

شکل ۱۳ـ کارت‌های قصه‌گویی

هـ) مجموعه کتاب (تهیه کارت کتاب): مجموعه‌ای از کتاب‌های داستانی کودک را برحسب سن انتخاب کنید (معمولاً گروه الف و در بعضی موارد گروه الف ـ ب) و پس از مطالعه، برای هر یک از آنها کارت کتاب تهیه کنید. برای این منظور یک کاغذ A۴ را تا کنید و هرکدام از صفحات را به روش زیر انجام دهید (شکل ۱۴):

۱ـ طرز تهیه آن در قسمت مجموعه کتاب آمده است.

۲ـ نویسنده: مورمنی، تریس، خرگوش خوشحال، خرگوش غمگین، ترجمه: صبا رفیع، نشر: فنی ایران،۱۳۹۳ و نویسنده: هایوین اورام، روز بد خرس کوچولو، تصویرگر: فردریک جوس، مترجم: طاهره طالع ماسوله، نشر: با فرزندان ۱۳۹۸.

۳ـ نظر به اهمیت قصه‌گویی ناشران اقدام به تهیه کارت قصه‌گویی کرده‌اند که می‌توانید از آنها استفاده کنید و از دستورالعمل‌های اجرایی آنها بهره‌مند شوید.

نام کتاب: نویسنده، تصویرگر: مترجم: ناشر: سال چاپ: ص ۱	خلاصه داستان: قصه بچه جغدی که از لانه‌اش بیرون می افتد و در جنگل به‌دنبال یافتن مادر، نشانه‌هایی از او به حیوانات مختلف می‌دهد و آنها حیواناتی با همان مشخصه را به او معرفی می‌کنند که همگی اشتباه است اما بالاخره مادر را می‌یابد. ص۲	پرسش‌های اولیه صحبت پیرامون ویژگی جغد، خرگوش، خرس و سنجاب اگر شما گم شوید چه کار می‌کنید؟ ص ۳	پرسش‌های اختتامیه چرا جغد کوچولو از لانه اش بیرون افتاد؟ در برخورد با سنجاب به او چه گفت؟ برای پیدا کردن مادر، جغد چه نشانه‌ای داد؟ مامان جغد چگونه از حیوانات تشکر کرد؟ ص ۴

شکل ۱۴ــ نمونه کارت کتاب تهیه شده توسط هنرجویان

صفحه اول: مشخصات ظاهری کتاب، نام کتاب، نام نویسنده، تصویرگر، مترجم، ناشر و سال چاپ را در این صفحه بنویسید.
صفحه دوم: خلاصه‌ای از کتاب را به منظور انتخاب سریع‌تر و مناسب با موقعیت‌ها و مناسبت‌ها در این صفحه بنویسید.
صفحه سوم: مشخص کردن لغات سخت و کلیدی و نکاتی که باید قبل از خواندن به آن اشاره شود. در واقع زمینه ذهنی کودک را برای پذیرا شدن داستان آماده می‌کند.
صفحه چهارم: با طرح سؤالات پایانی (سؤالات اختتامیه) مثل جرقه زدن است که ایده‌های بهتری در ذهن به وجود می‌آورد و راهی برای مشارکت کودک می‌شود و افکارش را با موضوع ارتباط دهد. از این‌رو، تکرار اطلاعات و بیان آن با لغات شخصی معلوم می‌کند که چقدر از سخنان را دریافت کرده است.
به این ترتیب شما می‌توانید آرشیو خوبی از کتاب‌های کودکان تهیه کنید تا در کوتاه‌ترین زمان بتوانید به مجموعه‌تان که می‌تواند در یک جعبهٔ کفش جای گرفته باشد، دسترسی داشته باشید و در موقعیت‌های خاص با مراجعه به آن کتاب مورد نظر را انتخاب کنید.
در شکل ۱۵ چند نمونه از کارت‌های کتاب تهیه شده توسط هنرجویان ارائه شده است:

شکل ۱۵ــ الف) نمونه کارت‌های کتاب

شکل ۱۵ــ ب) نمونه کارت‌های کتاب

و) درست کردن کاردستی، نقاشی،... بعد از قصه‌گویی: پس از قصه‌گویی می‌توانید کودکان را به درست کردن کاردستی یا وانمود کردن بعضی از رفتارها تشویق کنید.

نکته

در قصه‌گویی آن چه مهم است، دوست داشتن قصه است. باید قصه را دوست داشته باشید.

تمرین کنید

فعالیت ۶: سه قصه کودکانه برای گروه‌های سنی مختلف جست‌وجو کنید. سپس برای هر قصه، کارت کتاب آن را تهیه کنید و مراحل آن را براساس مثال در کارت کتاب ارائه کنید.

شکل ۱۵ـ ج) نمونه کارت‌های کتاب

۳ـ قصه‌سازی

با توجه به فعالیت‌های روزمرهٔ زندگی که کودک را برای سخن گفتن آماده می‌سازد، می‌توانید:

- مجموعه‌ای از آنها را در هم بیامیزید و کودک را به سمت قصه‌سازی و قصه‌گویی سوق دهید.

«سوسک وقتی از لانه‌اش بیرون آمد، پرنده‌ای را دید. او به محض دیدن پرنده، دوباره به لانه برگشت».

آیا سوسک از ترس خورده شدن باید تا آخر عمر در لانه بماند و از گرسنگی بمیرد؟

- کودکان تا اشتباه نکنند، یاد نمی‌گیرند. باید به آنها فرصت دهید حرف بزنند و همیشه آنها را وادار به سکوت نکنید، بلکه به پاسخ دادن تشویق کنید. مانند: «من تعجب می‌کنم که تو چگونه این را کشیدی؟» یا «میل دارم در این زمینه بیشتر صحبت کنی.» یا «میل داری قصه خرس گرسنه را بگویم؟» «قصه را به یاد داری؟»
- با توجه به این که کودکان یک فراگیر منفعل نیستند و در طی بازی، کلمات را در ذهن خود مرور می‌نمایند و از الگوهای بزرگسالان تقلید می‌کنند، بنابراین می‌توانید آنها را به سمت قصه‌سازی سوق دهید (شکل ۱۶).

شکل ۱۶ـ تقلید از بزرگسالان

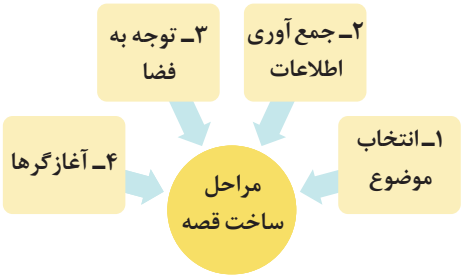
■ برای نیل به این هدف شما می‌توانید در چهار گام کودک را به ساخت قصه تشویق کنید. هر چند ساختن قصه در ابتدا سخت به نظر می‌رسد، امّا کودکان از این کار لذّت می‌برند.

تمرین کنید

فعالیت ۷: بیایید با هم قصه بسازیم. جملهٔ اول را من می‌گویم، با دوستانتان آن را دنبال کنید، بنویسید و کتاب بسازید. نام کتاب فراموش نشود.
«روزی یک سوسک سیاهی از لانه‌اش بیرون آمد».

مراحل ساخت قصه

مراحل ساخت قصه شامل موارد زیر است (نمودار ۳):

نمودار ۳ـ مراحل ساخت قصه

۱ـ انتخاب موضوع: براساس تصویر یا مفاهیمی که شما تعیین می‌کنید، موضوع تعیین می‌شود. از او بپرسید که در چه زمینه‌ای می‌خواهد قصه بگوید؛ مثلاً در مورد عروسکش یا گربه و یا خورشید و غیره.[1]

۲ـ جمع آوری اطلاعات: پس از مشخص شدن موضوع باید اطلاعاتی در آن زمینه داشته باشد و یا توسط شما بیان شود.
مثلاً «گربه چه شکلی است؟» چه می‌خورد؟ و...، «عروسک او چه لباسی می‌خواهد بپوشد؟ و یا به کجا می‌رود؟» و یا «خورشید چه رنگی است؟ و شب‌ها کجا می‌رود؟»

۳ـ توجه به فضا: با توجه به موضوع قصه مشخص می‌شود که در فضای باز یا بسته اتفاق می‌افتد. طبیعی است که محل زندگی گربه، فضای داستان را مشخص می‌کند و یا خورشید در آسمان است، عروسک در خانه یا در جعبه عروسک قرار دارد.

۴ـ آغازگرها: شروع یک قصه باید با موضوع همخوانی داشته باشد؛ برای نمونه:

■ در یک روز برفی بچه‌ها می‌خواستند آدم برفی بسازند پس...
■ در خانه سوراخی پیدا کردیم که مال موش بود...
■ حیوانی را دیدم که...
■ یک روز گربه از منزل بیرون آمد، یا عروسک گم شده بود و یا در یک روز ابری خورشید...

نکته

علاوه بر توجه به نکات فوق، فعالیت‌هایی که کودک را به تعامل کلامی می‌کشاند، بسیار مهم است. هر حرکت و فعالیتی باید از جایی شروع شود و نهایتاً به پایان برسد. اول چی، بعد چی؟
روند و تسلسل یک اتفاق از جمله مواردی است که او قبلاً بارها و بارها در شنیدن، صحبت کردن و غیره با آن روبه‌رو شده است.

۱ـ در بخش فعالیت‌های «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید» نمونه‌هایی ارائه شده است.

تمرین کنید

فعالیت۸: با توجه به تصویر روبه‌رو، فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

- ☐ خرس چه قصه‌ای را بیان می‌کند؟
- ☐ دوستان خرس به او چه کمکی می‌کنند ؟
- ☐ قصه را ادامه دهید و تصویر بعد را ترسیم کنید؟

خرس قصه

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**بیان قصه براساس یک تصویر**» را با دو کودک انجام دهید و قصه‌ای که آنها بیان می‌کنند را یادداشت کنید و درکلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**قصه‌گویی براساس مرتب کردن تصویر**» را با دو کودک انجام دهید وگزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه گزارش آزاد هستید).

۳ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**تمرین قصه‌گویی در برابر جمع**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید(در نحوهٔ ارائه گزارش آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک **واحد یادگیری ۲:** پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه
مرحله۲: کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید با در نظر گرفتن نکات مهم، یک قصه برای کودکان اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید با استفاده از یک تصویر، قصه‌ای برای کودکان بنویسید و آن را اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید با استفاده از مرتب کردن تصاویر، قصه‌ای برای کودکان بنویسید و آن را اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید قصه‌ای با توجه به مراحل ساخت قصه، برای کودکان بسازید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید کارت تصویری برای این قصه طراحی کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: وانمود بازی و نمایش را برای پرورش توانایی گفتاری کودک توضیح دهد.

۴ـ وانمود بازی

شکل ۱۷ـ وانمود بازی کودک

«وانمود بازی، بخشی از طبیعت کودکی است؛ در حقیقت نوعی آموزش مقدماتی برای زندگی کردن مانند یک بزرگسال»[۱].

کودک به مرور با صحبت کردن‌های مکرر و استفاده از لغات و تکرار آنها، از لغات مفهومی بیش از یک واژهٔ ساده برداشت می‌کند و در قبال این آموخته‌های کلامی‌به درک معنا می‌رسد.

کودکی که برایش زیاد کتاب خوانده و یا قصه گفته‌اند، این بار دوست دارد که خود گوینده قصه و کتاب باشد. او اغلب به خواندن برای خودش یا عروسک‌هایش وانمود می‌کند (شکل ۱۷).

در این مرحله او گاه با لغات خود ساخته در رابطه با تصاویر، مطلبی را بیان می‌کند و یا از حفظ به دوباره‌گویی قصه می‌پردازد. در این حالت نشان دهید که از خواندن او لذت می‌برید و باید تمام قواعد یک شنونده خوب را رعایت کنید. حتی به او پیشنهاد کنید زمانی که مشغول فعالیت هستید، براساس تصاویر یک کتاب قصه بگوید. پس از پایان کتاب ضمن تشویق او می‌توانید با طرح یک سری سؤال مشوق خوبی برای خواننده شدن او باشید.

- در این تصویر چه اتفاقی افتاد؟
- من تعجب می‌کنم چرا خرگوش فرار کرد؟
- فکر می‌کنی اگر فرار نمی‌کرد، چه می‌شد؟
- فکر می‌کنی خرگوش ترسیده بود؟
- کدام قسمت کتاب را بیشتر دوست داشتی؟

بگذارید، جملات، لغات و آنچه در آن زمینه وانمود و یا بیان می‌کند، از آن خودش باشد. همراهی و تشویق شما حتی به‌صورت لبخند می‌تواند راهگشای کلامی او باشد (شکل ۱۸).

شکل ۱۸ـ وانمود بازی کودکان

۱ـ Erike Erikson

تمرین کنید

فعالیت ۹: برای هریک از تصاویر بالا جمله‌ای که گویای تصویر باشد، بنویسید و در کلاس ارائه دهید.

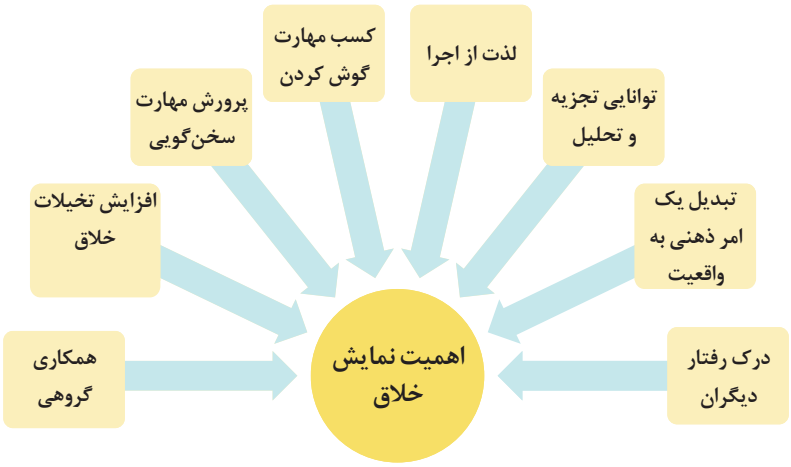
۵ـ نمایش خلاق[۱]

کودکان در دومین سال زندگی با تخیلاتشان به بازی وسعت می‌بخشند و در این بازی‌ها مقدار زیادی تقلید یا وانمود می‌کنند. نمایش خلاق یک نوع وانمود بازی است که از تخیل سرچشمه می‌گیرد و فرد با توجه به آگاهی‌های خود به اجرای آن می‌پردازد.

نمایش خلاق: نمایش خلاق یعنی انجام تمرین نمایشی بدون مراعات رسمی‌نمایش و پانتومیم. شکلی از وانمود بازی که با دقت طراحی شده و به اجرا درمی‌آید.

هدف نمایش خلاق بیشتر توجه به رشد و پرورش کلامی کودک است و ارتباطی به سرگرم شدن تماشاچی ندارد (برعکس نمایش).

ضرورت و اهمیت: ضرورت و اهمیت نمایش خلاق در نمودار ۴ ذکر شده است:

نمودار ۴ـ اهمیت نمایش خلاق

کودکان به‌وسیلهٔ نمایش خلاق، صحنه، رویداد، مشکل یا واقعه برخاسته از قصه را با هدایت مربی خلق یا بازآفرینی می‌کنند.

نکته

- ☐ نمایش خلاق فعالیت نمایشی سازمان‌یافته‌ای است که در آن بیشتر مراحل انجام دادن مهم است.
- ☐ نیازی به دکور و صحنه ندارد.
- ☐ دیدگاه اجراکنندگان مورد نظر است نه تماشاچی
- ☐ نمایش خلاق یک تمرین برنامه‌ریزی شده برای یادگیری است و مسئولیت مربی، طراحی و سازمان‌دهی تمرین‌ها است.
- ☐ هدف مربی راهنمایی کودک به سمتی است که منجر به پرورش قوه ابتکار کودک شود.
- ☐ شیوهٔ نمایش خلاق به‌گونه‌ای است که مهارت‌های بسیاری را درهم می‌آمیزد پس می‌توان در موضوعات متنوع از آن استفاده کرد.

۱ـ Creative Dramatic

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای به‌کارگیری نمایش خلاق در پرورش توانایی‌های گفتاری کودک طراحی و اجرا کند.

مراحل اجرای نمایش خلاق

برای اجرای یک نمایش خلاق مناسب، انجام مراحل زیر می‌تواند به شما کمک کند:

- داستانی را برای کودک انتخاب کنید و بخوانید.
- از کودکان سؤال شود که دوست دارند کل داستان و یا قسمتی از آن را نمایش دهند.
- با توجه به شخصیت‌های داستان چند کودک را انتخاب کنید.
- به دیگر کودکان اطمینان بدهید که نوبت آنها نیز خواهد شد.
- حال کودکان به دو قسمت بازیگران و تماشاچیان تقسیم شده‌اند.
- به تماشاچیان گوشزد کنید که سکوت کنند و به روش اجرای دوستانشان توجه کنند.
- با یک علامت از پیش تعیین شده (سوت، زنگ) اجرا را شروع کنید.
- پس از اتمام از تماشاچیان بپرسید، اجرا چگونه بود؟
- در گروه کودکان تماشاچی می‌توانید سؤالاتی را در رابطه با اجرا بپرسید.
- «آیا مثل خرگوش راه رفت؟ آیا غذا را تند تند خورده؟ و غیره»
- پس از اجرای گروه اول، از گروه دوم دعوت کنید، مجدداً اجرا کنند.

نکته

۱ در نمایش خلاق با کودکان، مهم قدرت تجسم شنیده‌ها و بیان آن با لغات ساده خودشان است.
۲ طبیعی است که در گروه‌های سنی پایین کتاب‌های ساده با شخصیت‌های شناخته شده و حوادث محدود برای نمایش خلاق استفاده می‌شود.

تمرین کنید

عروسک خرس برای قصه‌گویی

فعالیت ۱۰: با توجه به تصویر روبه‌رو و گفتن «دو تا خرس بودند...»، قصه را آغاز کنید.

الف) قصه را با دو تا خرس ادامه دهید و حوادثی برای آنها ایجاد کنید. (زمین خوردن، فرار، ترسیدن و غیره)

ب) قصه را به‌صورت نمایش خلاق اجرا کنید.

اتاق بازی‌های نمایشی

فعالیت ۱۱: شکل روبه‌رو نشان‌دهنده فضایی برای وانمود کردن، با کلیه وسایل برای بازی‌های نمایشی است.[۱]

با توجه به آن چه تاکنون آموخته‌اید، به نظرتان چند کودک ۵ و ۶ ساله در این محل چه نمایشی را اجرا می‌کنند و تا چه حد امکانات فضا، بر نوع گفت‌وگوی آنها اثر می‌گذارد. مکالمات را یادداشت کنید و در کلاس ارائه دهید.

۱ـ برای یادآوری و کسب اطلاعات بیشتر در مورد فضای خانه عروسکی و نمایش به پودمان ۴ دانش فنی پایه ۱۰ رجوع کنید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**وانمود کردن**» را با رعایت کامل نکات، اجرا کنید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**نمایش خلاق در صحبت کردن**» را اجرا کنید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

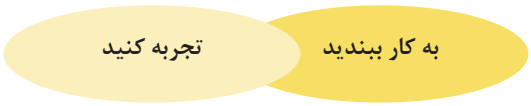
۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**نمایش خلاق با بازی و شعر**» را اجرا کنید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان ۳: پرورش مهارت‌های بیانی کودک **واحد یادگیری ۲:** پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه
مرحله ۳: کاربرد وانمودبازی و نمایش خلاق برای پرورش توانایی گفتاری کودک

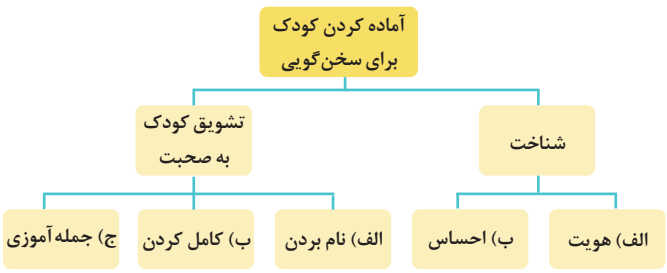
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توانایی گفتاری کودک با استفاده از وانمودسازی طراحی و اجرا کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید داستان کودکانه‌ای را طبق مراحل اجرای نمایش خلاق، اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توانایی گفتاری کودک با استفاده از نمایش خلاق طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیتی برای پرورش توانایی گفتاری کودک با استفاده از نمایش خلاق با بازی و شعر طراحی و اجرا کنید؟			

با توجه به آنچه در این پودمان آموختید، جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی شما را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات کافی نیست، زیرا تا زمانی که اطلاعات به‌دست آمده از محتوا را عملاً به‌کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.

از طرفی، با توجه به مراحل رشد که به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام‌به‌گام باشد و این همان چیزی است که شما به آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید. (نمودار ۵).

نمودار ۵ـ آماده کردن کودک برای سخن‌گویی

جدول ۱ــ فعالیت‌های آماده کردن کودک برای سخن گفتن

شناخت	هویت	ـ شناخت ویژگی‌های خود ـ من می‌توانم، آنها می‌توانند	
		ـ آشنایی با خود	ـ ماسک‌سازی با کودک ـ ماسک‌سازی برای کودک
	احساس	ـ توصیف احساس ـ شناخت احساس ـ وانمود کردن احساس	
تشویق کودک به صحبت کردن	نام بردن	ـ نام بردن اشیا ـ شناخت رنگ ـ طبقه‌بندی غذا ـ شناخت و توصیف یک شیء	ـ نام بردن اشیای موجود در کلاس ـ یادآوری اجزای یک گروه از اشیا ـ توصیف اشیای مفرد و جمع ـ توصیف یک تصویر
	کامل کردن	ـ کامل کردن یک تصویر ـ کامل کردن با انتخاب وسایل ـ شناخت اعضای صورت با کامل کردن تصویر ـ کامل کردن اجزای بدن و توصیف عملکرد آنها	
	جمله‌آموزی	ـ جمله‌آموزی با یک کلمه ـ جمله‌آموزی با تصویر ـ استفاده از جملهٔ کامل	

فعالیت‌های شناخت کودک از خود

الف) هویت

۱ــ شناخت ویژگی‌های خود

هدف: شناخت ویژگی‌ها و آگاهی از منحصر به فرد بودن خود

وسایل لازم: عکس، استامپ و زیراکس فرم نمونه به تعداد لازم، ذره‌بین

روش اجرا

۱ فرم نمونه را پس از پر کردن نام و تاریخ بین کودکان توزیع کنید.

۲ از هرکودک بخواهید عکس خود را در سمت راست بالای صفحه بچسباند.

۳ انگشت شست خود را به استامپ بزنند و در کادر مربع سمت چپ فشار دهند.

۴ از یکایک کودکان سؤال کنید و پاسخ را مشخصاً یادداشت نمایید و برای کودک بلند بخوانید.

در ادامه فعالیت کودکان باید اثر انگشت خود و سایرین را با ذره‌بین نگاه کنند و در این مورد گفت‌وگو کنند.

■ وقتی اثر انگشت خود را با اثر انگشت هم‌کلاسی‌تان مقایسه کردید، چه دیدید؟ اثر انگشت شما و دوستتان چه تفاوت‌هایی داشت؟

■ وقتی پاسخ‌های دیگران به سؤالات ورقهٔ نمونه را شنیدید، چه شباهت‌هایی بین پاسخ‌های خودتان و پاسخ‌های آنها دیدید؟ چه تفاوت‌هایی بین آنها وجود داشت؟

نمونه کاربرگ	
نام:	تاریخ: .....
محل چسباندن عکس	اثر انگشت من
می‌توانم به خانواده‌ام کمک کنم:	
می‌توانم به معلمم کمک کنم:	
کاری که می‌توانم آن را به خوبی انجام بدهم:	

۲ـ من می‌توانم، آنها می‌توانند

اهداف: هر کس نقاط قوت و ضعفی دارد و آدم‌ها به رغم نقاط ضعف‌شان، ارزشمند هستند.

وسایل لازم: تخته سیاه، دو مکعب یا آجر، میز کوتاهی که کودک زیر آن بخزد، وسیلهٔ سنگینی مثل یک سطل پر از شن که فقط یک کودک قوی‌تر می‌تواند آن را بردارد.

روش اجرا:

۱ قبل از اجرای فعالیت، اتاق را به شکل زیر آماده کنید:

- مکعب‌ها یا آجرها را روی یک قفسه بگذارید، طوری که فقط دست یک بچهٔ بلند قد به آن برسد.
- میز را در یک فضای کوچک قرار دهید تا فقط یک بچهٔ کوتاه قد بتواند زیر آن بخزد.
- سایر وسایل را نیز در دسترس بگذارید.

۲ از بچه‌ها بپرسید هر کس که کارهای زیر را می‌تواند انجام بدهد، دستش را بلند کند.

- راه رفتن روی آب
- پرواز مثل پرندگان
- سریع دویدن
- تلفظ کلمات
- مهربانی با دیگران
- بالا رفتن از کوه

۳ تأکید کنید که بعضی از کارها را همه می‌توانند انجام بدهند، بعضی از کارها را هیچ کس نمی‌تواند انجام بدهد و بعضی از کارها را برخی آدم‌ها می‌توانند انجام بدهند. از بین بچه‌ها چند داوطلب پیدا کنید تا در اجرای تکالیف به شما کمک کنند. این تکالیف نشان می‌دهند آدم‌ها نقاط قوتی دارند و برخی از کارها را می‌توانند انجام بدهند و نقاط ضعفی دارند و برخی از کارها را نمی‌توانند انجام بدهند.[۱]

۴ در تکلیف اول از بچهٔ کوتاه قد و بلند قدی بخواهید دستش را دراز کند و مکعب‌ها یا آجرها را بردارد. سپس از بچه‌ها بخواهید ببینند چه اتفاقی می‌افتد. قبل از اجرای تکلیف دوم، دربارهٔ نتایج حاصل کمی بحث کنید. در تکلیف دوم از یک بچه لاغر و یک بچه چاق بخواهید زیر میز بخزند. در تکلیف سوم از یک بچهٔ لاغر و یک بچهٔ چاق بخواهید شیء سنگینی را بردارند.

۱ـ پس از انجام فعالیت، تأکید کنید که هر کس توانایی‌های خاص دارد و این توانایی در هر فردی متفاوت است.

با طرح این سؤالات کودک را به صحبت کردن تشویق کنید:

۱ وقتی دو کودک دستشان را به طرف مکعب‌ها یا آجرها دراز کردند، چه اتفاقی افتاد؟ آیا این کار برای هر دو نفر آنها به یک اندازه آسان بود؟ اگر نبود، چرا؟

۲ وقتی دو کودک زیر میز خزیدند، چه اتفاقی افتاد؟ آیا این کار برای هر دو نفر آنها به یک اندازه آسان بود؟ چرا؟

۳ وقتی دو کودک، شیء سنگین را بلند کردند، چه اتفاقی افتاد؟ آیا این کار برای آنها آسان بود یا سخت؟ چرا؟

۳ـ آشنایی با خود

هدف: آشنایی با خود

لوازم مورد نیاز: تعدادی کاغذ، مداد و کش

مراحل اجرا:

به هر کودک یک کاغذ سفید می‌دهیم که روی آن باید چشم، دهان، ابرو و مانند آن بکشد. سپس آن نقاب را با کش برای فعالیت آماده کند. این نقاب جدید در واقع نمادی از خود کودک است. حال باید خود را در پس این نقاب معرفی کند.

- من کیستم؟
- چه دوست دارم؟
- کجا هستم؟ و...

در مراحل بعد یک ماسک آماده به کودک بدهید تا او براساس ماسک وانمود کند و همان سؤالات را پاسخ دهد و یا به تهیهٔ ماسک بپردازد (شکل ۱۹).

شکل ۱۹ـ نقاب

ماسک‌سازی با کودک

یکی از هیجان‌انگیزترین بازی‌ها، بازی‌های تقلیدی و تخیلی است. برای این منظور استفاده از ماسک‌ها بسیار مناسب به‌نظر می‌رسند. کودکان از این نوع بازی‌ها لذت می‌برند و انجام این فعالیت‌ها، قوهٔ تخیل آنها را تحریک و تقویت می‌کنند.

ماسک‌هایی که توسط کودکان می‌تواند تهیه شود. معمولاً از جنس کاغذ، مقوا و یا ترکیبی از آن است (شکل ۲۰).

ساخت ماسک‌ها با استفاده از پاکت‌های کاغذی:
ساختن این ماسک‌ها بسیار آسان است. پاکت را روی سر کودک بگذارید. محل چشم‌ها، بینی و دهان آنها را با مداد بر روی پاکت مشخص کنید. حالا آن را از سر کودک خارج کرده، چشم‌ها را قیچی کنید و به هر شکلی که کودک دوست دارد، آن را تزیین کنید.

ماسک‌سازی برای کودک
با وسایل ساده نقاب بسازیم .

مواد لازم: سریش، روزنامه، آبرنگ یا گواش، کمی‌مقوا، قیچی، کاتر (تیغ موکت‌بری)، سمباده.

با استفاده از فن پاپیه ماشه (پوششی از روزنامهٔ تکه‌تکه شده و سریش) می‌توانیم نقاب‌هایی زیبا در طرح‌های مختلف بسازیم.

برای ساخت این نقاب‌ها یک قالب اصلی در اختیار داریم که با کمی‌تغییر در قسمت‌هایی از آن می‌توانیم نقاب‌های گوناگون بسازیم. برای ساخت نقاب‌های مختلف لازم است بعضی از قسمت‌های صورت برجسته‌تر شود. برای برجسته کردن این قسمت‌ها، هم می‌توانیم از روزنامهٔ خیس استفاده کنیم و هم از خمیر روزنامه با این تفاوت که وقتی از روزنامهٔ خیس استفاده کنیم، می‌توانیم بعداً آن را از نقاب جدا کنیم. در این صورت نقاب سبک‌تری خواهیم داشت. در اینجا برای نمونه، روش ساخت نقاب یک روباه را ذکر می‌کنیم.

روش ساخت:

۱ چند ورق روزنامه را در اندازه‌های مختلف می‌بریم.

۲ کمی‌سریش در آب حل می‌کنیم. باید دقت کنیم که سریش کاملاً در آب حل شود تا روی سطح نقاب برآمدگی به‌وجود نیاورد (شکل ۲۱).

شکل ۲۰ــ ماسک مقوایی

شکل ۲۱ــ مرحلهٔ ۲

۳ خمیر روزنامه یا روزنامهٔ خیس را مثل شکل ۲۲ روی قالب می‌گذاریم. همان‌طور که می‌بینید، برای ساخت نقاب روباه باید بینی برجسته و کناره‌های صورت پهن‌تر شود.

شکل ۲۲ـ مرحله ۳

۴ تکه‌های روزنامه را به نقاب می‌چسبانیم، طوری‌که سطح نقاب را بپوشاند. این کار را یک بار دیگر تکرار می‌کنیم و بعد می‌گذاریم خشک شود (شکل ۲۳ـ مرحله ۴ـ الف).

شکل ۲۳ـ مرحله ۴ـ الف

پس از خشک شدن، نقاب را از روزنامه و سریش با حرکت دادن کناره‌های آن جدا می‌کنیم (شکل ۲۴ـ مرحله ۴ـ ب).

شکل ۲۴ـ مرحله ۴ـ ب

۵ در این مرحله می‌توانیم از پشت نقاب خمیر روزنامه را بیرون آوریم و نقاب را سبک کنیم (شکل ۲۵ـ مرحله ۵)

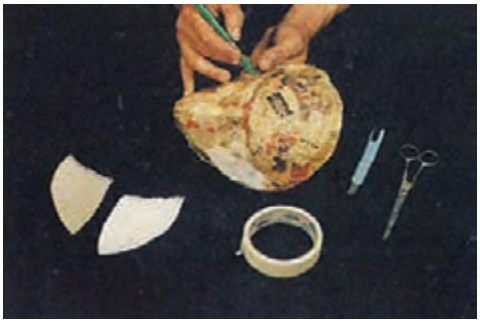
شکل ۲۵ـ مرحله ۵

۶ قسمت‌های اضافی نقاب را جدا می‌کنیم، یعنی قسمت‌های زیر کنارهٔ نقاب را که پهن کرده‌ایم و قسمت زیر پوزهٔ روباه را که با برجسته کردن بینی ساخته‌ایم، می‌بریم. در این مرحله متوجه تغییر شکل نقاب می‌شویم (شکل ۲۶ـ مرحله ۶).

شکل ۲۶ـ مرحله ۶

۷ محل چشم‌ها را با کاتر سوراخ می‌کنیم و به لبه‌های آن سریش می‌زنیم تا از هم جدا نشوند (شکل ۲۷ـ مرحله ۷).

شکل ۲۷ـ مرحله ۷

۸ دو تکه مقوا را به شکل مثلث متساوی‌الساقین می‌بریم و دو زاویهٔ پایین آن را کمی انحنا می‌دهیم. قاعدهٔ مثلث را چند برش کوتاه می‌دهیم و تا می‌کنیم (شکل ۲۸ـ مرحله ۸).

شکل ۲۸ـ مرحله ۸

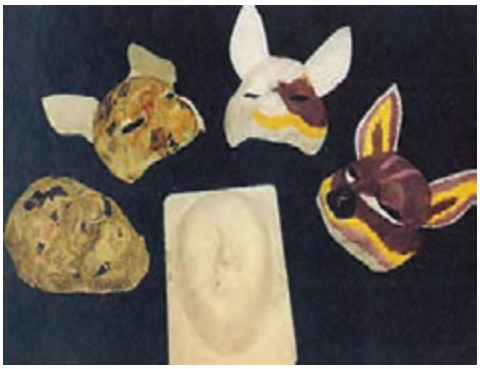
۹ با چسب نواری گوش‌ها را با چهار سانتی‌متر فاصله از هم روی نقاب می‌چسبانیم و آنها را با روزنامه و سریش می‌پوشانیم تا هم استحکام بیشتری پیدا کنند و هم با نقاب یکی شوند.

۱۰ اگر رنگ پلاستیک یا گواش سفید در دسترس بود، سطح نقاب را رنگ می‌کنیم تا رنگ‌های بعدی، نقاب را بهتر بپوشاند (شکل ۲۹ـ مرحله ۹).

شکل ۲۹ـ مرحله۹

۱۱ بعد از خشک شدن، رنگ‌های دلخواه را انتخاب می‌کنیم و سطح نقاب را نقاشی می‌کنیم.
۱۲ برای استفاده از این نقاب در نمایش‌ها، یک تکه کش به طول ۲۰ سانتی‌متر به کناره‌های نقاب می‌چسبانیم تا راحت روی صورت جا بگیرد.
۱۳ برای اینکه سطح داخلی نقاب به صورت آسیب نرساند، می‌توانیم یک تکه پارچهٔ نرم یا یک حولهٔ نو داخل نقاب بچسبانیم (شکل ۳۰ـ مرحله ۱۰).

شکل ۳۰ـ مرحله ۱۰

ب) احساس

۱ـ توصیف احساس

هدف: توصیف احساس براساس ظاهر

وسایل لازم: مقوا، قیچی، مداد، چوب بستنی

مراحل اجرا: چند دایره روی کاغذی ترسیم کنید. آن را به کودکان بدهید تا با چند خط ساده مترسک‌ها را شاد و غمگین و حالت‌های دیگر ترسیم کنند. در مراحل اولیه خودتان می‌توانید این مترسک‌ها را بکشید و روی یک چوب وصل کنید.

سپس آنها را بین کودکان تقسیم کنید و از آنها بخواهید با توجه به تصویرشان جمله‌ای مبتنی بر احساس تصویر بگویند (شکل ۳۱).

شکل ۳۱ـ احساس

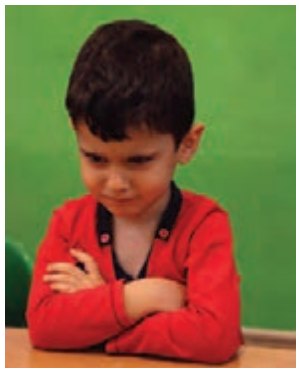
۲ـ شناخت احساس

هدف: شناخت احساس براساس تصاویر

وسایل لازم: کارت‌های تصویری (شکل ۳۲).

شکل ۳۲ـ کارت‌های احساس کودکان

مراحل اجرا: با نشان دادن تصاویر از کودک بپرسید، در هریک کودک چه احساسی دارد؟
شما می‌توانید به مرور کارت‌های تصویری احساسی خود را افزایش دهید و آن را در پوشه‌ای به‌عنوان «مجموعهٔ احساس» بایگانی کنید.

۳ـ وانمود کردن احساس

هدف: وانمود کردن احساس پس از خواندن کتاب

وسایل لازم: کتاب کودک مناسب (شکل ۳۳)

شکل ۳۳ـ نمونه‌هایی از کتاب‌های احساس تو

مراحل اجرا: می‌توانید کتابی را انتخاب کنید و بعد از خواندن آن، از کودک بخواهید احساس مطرح شده در کتاب را نشان دهد؛ در واقع به نوعی حالات قهرمان را وانمود کند.

- خرگوشی که از دویدن خسته شده است.
- دخترکی با دیدن گرگ ترسیده است.
- از شدت وزش باد به خود می‌پیچد.
- از افتادن روی زمین دردش گرفته است.

در اینجا نمونه‌هایی از کتاب‌های احساس‌های تو[1] برای تمرین و آگاهی شما معرفی می‌شوند.

۱ـ موزس، برایان، احساس‌های تو، ترجمه: قاسم کریمی، نشر: قدیانی ۱۳۸۴

نمونه فعالیت‌های تشویق کودک به سخن گفتن

تشویق کودک به سخن گفتن، شامل نام بردن، کامل کردن و جمله‌آموزی است.

الف) نام بردن

۱ـ نام بردن اشیا

هدف: نام بردن اشیا

وسایل لازم: تعدادی اشیا که درون کیسه قرار دارد.

مراحل اجرا:

۱ روبه‌روی کودکان بنشینید، سپس با درآوردن تک تک اشیا، نام آنها را از کودک بپرسید.

۲ با تغییر و افزایش مواد درون کیسه، فعالیت را گسترش دهید.

۲ـ نام بردن اشیای موجود در کلاس

هدف: نام بردن اشیای موجود در کلاس

وسایل لازم: کلیهٔ وسایل موجود در کلاس و بخش‌های مختلف

مراحل اجرا: در تمام مدتی که با کودکان مشغول فعالیت‌های گوناگون در بخش‌های مختلف (خانه عروسکی، هنر، کتابخانه و غیره) و حتی موقع صرف غذا هستید، می‌توانید وسایل و اشیا را نام ببرید.

۳ـ شناخت رنگ

هدف: شناخت رنگ و یادگیری اسم رنگ‌ها

وسایل لازم: کاغذ روغنی در سه رنگ قرمز، آبی و زرد که به‌صورت نوارهایی با ابعاد ۳×۱۵ سانتی‌متر بریده شده باشد، چسب مایع، قلم‌مو باریک، ظروف پلاستیکی برای ریختن چسب.

مراحل اجرا:

۱ به هر کودک تعداد ۱۰ نوار از رنگ‌های مختلف بدهید.

۲ به کودک بیاموزید که چگونه با این کاغذها زنجیر درست کند.

۳ پس از آماده شدن زنجیرهای ۱۰ حلقه‌ای کودکان، تمرین برای اسم رنگ‌ها را شروع کنید.

۴ یک نوار مثلاً قرمز انتخاب کنید و با نشان دادن آن به کودکان از آنها بخواهید تا حلقهٔ قرمز خودشان را پیدا کنند.

۵ اسم رنگ را دوباره بگویید و از کودکان بخواهید نام رنگ را تکرار کنند.

۶ نوار دیگری با رنگ قرمز بردارید و از کودکان بخواهید نام آن را بگویند.

۷ این فعالیت را با سایر رنگ‌ها ادامه دهید.

۸ از بچه‌ها بخواهید تعداد رنگ‌های قرمز یا آبی زنجیر خود را بشمارند.

شکل ۳۴ـ نوارهای رنگی

۹ با دادن نوارهای دیگر، می‌توانید آنها را به ساخت زنجیر تک رنگ و یا دو رنگ تشویق کنید (شکل ۳۴).

۴ـ یادآوری اجزای یک گروه از اشیا

هدف: یادآوری اجزای یک گروه از اشیا به وسیلهٔ رنگ

وسایل لازم: تعدادی قاشق پلاستیکی به رنگ‌های مختلف

مراحل اجرا:

۱ چهار قاشق از چهار رنگ را به کودکان نشان دهید.
۲ مروری بر رنگ‌ها داشته باشید.
۳ یکی از قاشق‌ها را پنهان کنید و از بچه‌ها بپرسید چه رنگی غیب شده است.
۴ کودکان را تشویق کنید که به‌جای یک کلمه (رنگ موردنظر) با استفاده از یک جمله کامل پاسخ دهند. شما قاشق قرمز را پنهان کرده‌اید.
۵ وقتی کودکی جواب درست می‌دهد، قاشق را به او بدهید.
۶ وقتی بازی را یاد گرفتند، کودکان می‌توانند آن را ادامه دهند.
۷ می‌توانید از اشیای رنگی دیگر نیز استفاده کنید.

نکته

- وقتی با کودکی صحبت می‌کنید، خود را تا حدی خم کنید تا در حد چشم‌های کودک قرار گیرید.
- به نوع ایستادن یا نشستن خود توجه کنید. حالت شما می‌تواند رابطهٔ شما را با کودکان مستحکم‌تر کند و یا از بین ببرد.
- وقتی با کودک صحبت می‌کنید، می‌توانید دست‌هایتان را روی شانه او قرار دهید. حتماً تماس چشمی‌را نیز داشته باشید.

۵ـ طبقه‌بندی موادغذایی

هدف: تشخیص و طبقه‌بندی غذا و نام بردن آنها

وسایل لازم: تصاویر از غذاهای مختلف و در صورت امکان نمونه‌هایی از آنها
سبزیجات (لوبیا، نخود، هویج، کاهو، کدو و غیره)
میوه‌جات (سیب، پرتقال، لیمو، گوجه و گیلاس)
گوشت (گوشت مرغ، ماهی، گوسفند و غیره)
حبوبات و غلات (برنج، ماش، نخود، لوبیا، نان، ماکارونی و غیره)
لبنیات (پنیر، شیر، بستنی و غیره)
۵ عدد مقوای بزرگ، چسب و قیچی

مراحل اجرا:

۱ با کودکان در مورد غذاهایی که در خانه می‌خورند و غذاهایی که با خود به مهدکودک می‌آورند، صحبت کنید.
۲ بحث را با یک گروه از غذاها، مثلاً میوه‌ها ادامه دهید. در صورت امکان و با توجه به میوه‌های فصل میوه‌ای را به کلاس بیاورید و از بچه‌ها بپرسید که نام آن میوه چیست؟
۳ میوه را به دو بخش تقسیم کنید و ضمن نشان دادن به کودکان، توجه آنان را به داخل آن جلب کنید.
۴ در مورد مزهٔ آنها (ترش، شیرین و غیره) با تقسیم کردن میوه‌ها به قطعات کوچک و مزه کردن آنها توسط کودکان، صحبت کنید.
۵ در مورد ویژگی میوه‌ها از کودکان سؤال کنید.
۶ بحث خود را در مورد غذاهایی که می‌توان از میوه‌ها تهیه کرد و یا نحوهٔ خوردن آنها ادامه دهید.
۷ با توجه به آگاهی کودکان، میوه‌های شبیه و یا میوه‌های یک فصل را روی مقوای میوه‌ها بچسبانید.

۸ همین فعالیت را برای سایر موادغذایی، خصوصیات و ویژگی‌هایشان ادامه دهید و تصاویر مربوط به آن را روی مقوای خود بچسبانید.

نکته

- این گفت‌وگو در ساعات تغذیه و غذا خوردن می‌تواند ادامه داشته باشد. در ضمن می‌توانید موارد استفاده آنها را بیان کنید. کیک ـ مربا ـ آب‌میوه ـ کمپوت
- تصاویر را می‌توان در طول سال با نمونه‌های جدید کامل کرد.
- در صورت امکان برای کودکان بازدیدی از فروشگاه‌های مربوط تدارک ببینید.
- این فعالیت را می‌توانید با تصاویر حیوانات، وسایل نقلیه، انواع پوشاک و غیره انجام دهید.

وقتی کودکان تا حدودی با انواع مختلف غذا آشنا شدند، آنها را تشویق کنید در کلاس یک مغازه درست کنند. با جعبه‌های مقوایی و تعدادی لوازم مثل قوطی و سینی از آنها بخواهید شکل انواع میوه‌ها، حبوبات، گوشت و غیره را نقاشی کنند. پس از رنگ‌آمیزی آنها را براساس میوه، گوشت، سبزیجات و غیره طبقه‌بندی کنند و در مغازه‌شان روی سینی‌ها بگذارند.

۶ـ توصیف اشیای مفرد و جمع

هدف: نام‌گذاری و توصیف اشیای مفرد و جمع

وسایل لازم: تعدادی تصویر (وسایل نقلیه، حیوانات، اشیا) که بعضی بیش از یک عدد و بعضی تنها تصویر یک چیز است. مقداری گیره کاغذ، یک چوب بلند، مقداری نخ، یک قطعه آهنربا و یک تشت کوچک.

مراحل اجرا:

۱ تصاویر گوناگون را که روی مقوا چسبیده و بریده شده است، به کودکان بدهید تا رنگ کنند.

۲ گیره‌ها را به تصاویر وصل کنید.

۳ نخ را به چوب وصل کنید و آهنربا را به سر دیگر نخ ببندید.

۴ تصاویر را درون ظرف قرار دهید، در حالی که گیره به آن وصل شده است.

۵ به کودک فرصت دهید تا «عکس‌گیری» کند.

۶ به کودک فرصت دهید ضمن تشخیص تصویری که از درون ظرف انتخاب کرده است بگوید که تعداد آن شیء در تصویر مفرد است یا جمع.

۷ دقت کنید که او متوجه مفرد و جمع بشود و با گفتن «این..... است»، «اینها..... هستند»، در بیان باید روی این نکته‌ها توجه شود.

۸ موقعی که کودک توانست با این دو مفهوم آشنا شود، می‌توانید بازی را گسترده‌تر کنید و با افزودن ویژگی‌های دیدن تصویر، بازی را ادامه دهید. این یک ماشین است و چهار چرخ دارد. من یک ماهی قرمز دارم.

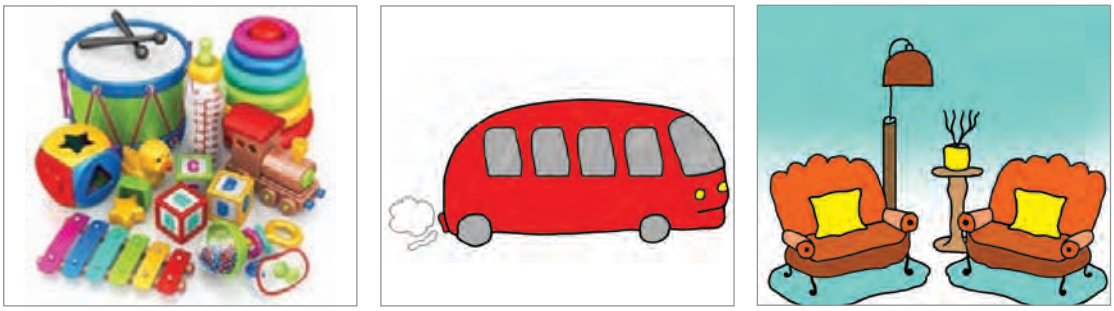
نکته

- اشیای مفرد و جمع را در کلاس به کودکان نشان دهید.
- در مورد اعضای مفرد و جمع بدن صحبت کنید. (دست‌ها، پاها، چشم‌ها، بینی، دهان و سایر اعضا)

۷ـ شناخت و توصیف یک شیء

هدف: شناخت و توصیف یک شیء

لوازم مورد نیاز: تصویر اشیا را روی مقواهای چهارگوش بچسبانید (شکل ۳۵).

شکل ۳۵ـ انواع کارت تصویر

تصویر حیوانات، مبلمان، وسایل نقلیه، انواع غذاها و سبزیجات، اسباب‌بازی و نظیر آنها.

مراحل اجرا:

۱ فعالیت را به‌صورت بازی شروع کنید. «من یک چیز مرموز دارم.»

۲ تصویر را نشان ندهید.

۳ در مورد تصویری که هنوز به آنها نشان نداده‌اید، توصیفاتی داشته باشید.

مثلاً از نظر فیزیکی چگونه است در چه گروهی قرار دارد، کجا یافت می‌شود و چگونه استفاده می‌شود.

۴ بگذارید آنها با توجه به سر نخ‌هایی که می‌دهید، حدس بزنند.

۵ چنانچه حدس زد، عکس را به او بدهید.

۶ وقتی همه عکس‌ها بین بچه‌ها تقسیم شد، از تک‌تک آنها بخواهید تصویر را بالا بگیرند و از دیگران بخواهید نام عکس را بگویند.

در همین راستا می‌توان فعالیت دیگری را نیز ارائه داد.

۱ کودکان را تشویق کنید که خودشان شیء را توصیف کنند و دیگران حدس بزنند.

۲ کودکان را تشویق کنید صدای حیوانی را تقلید کنند تا دیگران حدس بزنند.

۸ـ توصیف یک تصویر

هدف: توصیف یک تصویر براساس آنچه می‌بینید.

وسایل لازم: تهیهٔ تعدادی تصویر واضح و روشن در موضوعات مختلف (خرید در فروشگاه، بازدید از پارک، ایستگاه اتوبوس و غیره)

مراحل اجرا:

۱ تصاویر را به کودکان نشان دهید و از آنها بپرسید که در تصویر چه می‌بینند؟

۲ ضمن تکرار دیده‌های آنها، از دیگر کودکان بخواهید تا گفته‌ها را تکمیل کنند.

۳ در مراحل بعدی با طرح سؤالات جدید، تخیلات آنها را برانگیزید. مثلاً «در فروشگاه چه چیزهایی می‌توان خرید؟» و یا «اگر ماشین در پارک حرکت کند چه می‌شود؟» و نظیر آنها.

نکته

- ☐ مجموعهٔ تصاویرتان را افزایش دهید.
- ☐ پس از گفت‌وگو دربارهٔ تصاویر، می‌توانید کودکان را به قصه‌گویی تشویق کنید.
- ☐ می‌توانید از کودکان بخواهید که وانمود کنند در فروشگاه و یا پارک هستند و آن چه را در خیال می‌بینند، بیان کنند.

ب) کامل کردن

۱ـ کامل کردن یک تصویر

هدف: کامل کردن تصاویر

وسایل مورد نیاز: مجموعه‌ای عکس تهیه کنید و قسمتی از هر یک از عکس‌ها را حذف کنید (شکل ۳۶).

شکل ۳۶ـ کارت شکل‌های ناقص

مراحل اجرا:

۱ تصاویر را به کودک بدهید و بخواهید قسمت حذف شده را حدس بزند.

۲ تصاویر کامل شده را به کودکان نشان دهید و از آنها بخواهید مجدداً بگویند چه قسمتی از تصویر ناقص بوده است.

۲ـ کامل کردن با انتخاب وسایل (شکل ۳۷).

هدف: کامل کرن با انتخاب وسایل و کاربرد صحیح آنها

۳ـ شناخت اعضای صورت با کامل کردن تصویر

هدف: شناخت اعضای صورت با کامل کردن تصویر و بیان آن آیا می‌توانی چهرهٔ خودت را نقاشی کنی (شکل ۳۸).

شکل ۳۷ـ کامل کردن با انتخاب وسایل

شکل ۳۸ـ کامل کردن تصویر اعضای صورت

۴ـ کامل کردن اجزای بدن و توصیف عملکرد آنها

هدف: کامل کردن اجزای بدن و صحبت پیرامون عملکرد هر جزء

وسایل مورد نیاز: مقوا، قیچی، چسب، داشتن الگو، مداد رنگی

مراحل اجرا:

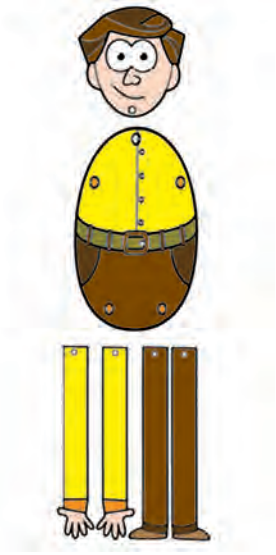
۱ الگو به بچه‌ها داده می‌شود (شکل ۳۹).

۲ بچه‌ها طبق الگو اجزا را می‌چینند.

۳ اجزای بدن را روی مقوا می‌چسبانند.

۴ آدمک را رنگ‌آمیزی کنند.

۵ نامی برایش برگزینند.[1]

شکل ۳۹ـ کامل کردن اعضای بدن

ج) جمله‌آموزی

۱ـ جمله‌آموزی با یک کلمه

هدف: جمله‌آموزی با یک کلمه (آغاز قصه‌گویی کودکان)

مراحل اجرا:

۱ یک کلمهٔ مورد علاقه کودکان را انتخاب کنید مثلاً «توپ».

۲ ابتدا خودتان با کلمهٔ «توپ» یک جمله بسازید: «من یک توپ آبی دارم».

۳ از بچه‌ها بخواهید هریک، جمله‌ای به جملهٔ اول بیفزایند: «توپ من یک روز پاره شد.» بعد چی شد؟ «مادر برای من یک توپ سبز خرید.»

۴ می‌توانید جمله‌های کودکان را بنویسید. سپس جملات آنها را بخوانید و تشویق‌شان کنید آن را نقاشی کنند.

۲ـ جمله‌آموزی با تصویر

هدف: جمله‌آموزی با چند تصویر مرتبط (شکل ۴۰)

شکل ۴۰ـ کارت‌های زنجیره‌ای

مراحل اجرا:

۱ تصاویر را به کودکان نشان دهید.

۲ اجازه دهید در مورد تصاویر صحبت کنند.

۳ از آنها بخواهید کار خرگوش را به‌ترتیب براساس تصاویر تعریف کنند.

۴ قصهٔ خرگوش کودکان را بنویسید.

۵ از آنها بخواهید برای قصه نامی انتخاب کنند.

۱ـ برای درست کردن عروسک متحرک به پودمان ۳ دانش فنی پایه سال دهم مراجعه شود.

۳ـ استفاده از جملهٔ کامل

هدف: استفاده از جملهٔ کامل برای موضوعات گوناگون

وسایل لازم: تعدادی تصویر مثل «کودکی که گریه می‌کند»، «اسبی می‌دود» و غیره انتخاب کنید.

مراحل کار:

۱ با نشان دادن یک تصویر به کودکان، جمله‌ای بگویید؛ «مثلاً این تصویر یک دختر است».

۲ با نشان دادن تصویر، از کودکان بخواهید آن را توصیف کنند (شکل ۴۱).

شکل ۴۱ـ شکل برای توصیف

معلم: در این تصویر چه می‌بینید؟

کودکان: این یک دختر است که دارد گریه می‌کند.

۳ همین سؤال را در مورد سایر تصاویر بپرسید.

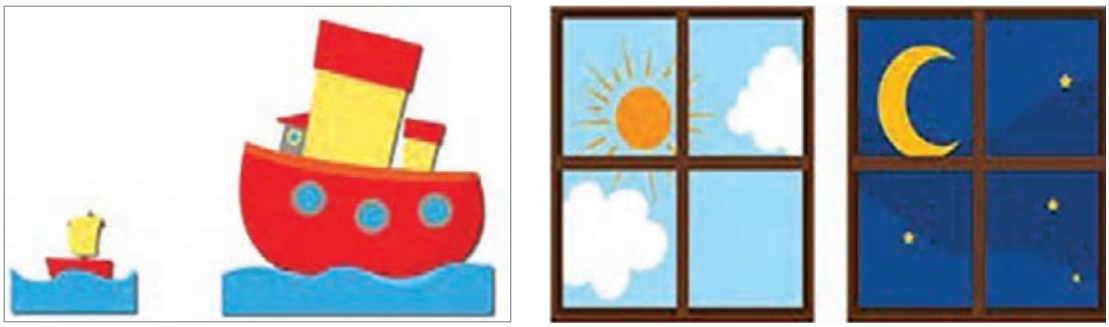
۴ وقتی کودکان با روش پاسخ‌گویی آشنا شدند، تعداد سؤالات توصیفی را زیاد کنید. «مثلاً چرا دختر دارد گریه می‌کند؟»

۵ این فعالیت را می‌توانید با همکاری سایر کودکان ادامه دهید. هریک از آنها می‌توانند جمله‌ای بیفزایند. «دختر گریه می‌کند چون گرسنه است، برای اینکه مادرش را گم کرده و... و بعد از پیدا شدن مادر می‌خندد».

۶ تأکید شما باید روی کامل گفتن جمله باشد.

۷ چنانچه جملات در رابطه با موضوع اول ربط نداشت، خودتان ارتباط برقرار کنید.

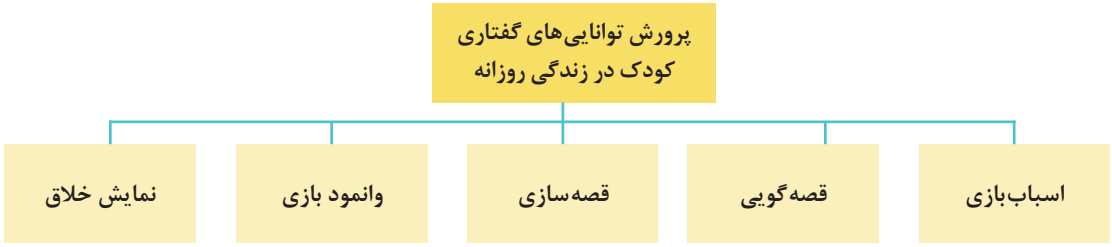
۸ براساس تنظیم تصاویر حتی می‌توانید متضادها و یا مفاهیم را در جمله وارد کنید و بگویید (شکل ۴۲).

شکل ۴۲ـ کارت تصویر متضادها و مفاهیم

کاربرد توانایی‌های گفتار در زندگی روزانه

براساس آنچه یاد گرفته‌اید و فعالیت‌هایی که طراحی کرده‌اید، آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید. شما با راهنمایی هنرآموز و با توجه به علایق و نیازهای خود از هر مبحث حداقل یک یا دو فعالیت انجام دهید (نمودار ۶).

نمودار ۶ـ کاربرد توانایی‌های گفتار در زندگی روزانه

جدول ۲ـ فعالیت‌های پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه	
اسباب‌بازی	عروسک
قصه‌گویی	بیان قصه براساس یک تصویر
	قصه‌گویی براساس مرتب کردن تصاویر
	تمرین قصه‌گویی در برابر جمع
قصه‌سازی	ساختن کتاب توسط کودکان
وانمود بازی	توصیف یک تصویر و وانمود کردن آن
نمایش خلاق	استفاده از نمایش خلاق در صحبت کردن
	اجرای یک نمایش خلاق با بازی و شعر

الف) اسباب‌بازی

عروسک: تا زمانی که شما به عروسک‌ها زندگی نبخشیده‌اید، آنها تنها یک شیء (عروسک) هستند. اما به کمک شما جان می‌گیرند، می‌توانند بپرند، حرف بزنند، بدوند و در نهایت کاری کنند که شما می‌خواهید. در این مرحله آنها دیگر عروسک بی‌جان نیستند و به‌عنوان عروسک‌های نمایشی[1] برای کلیه فعالیت‌های کلامی از نام بردن، توصیف، قصه و غیره و حتی پیام‌های اخلاقی و آموزشی توسط مربیان و یا کودکان استفاده می‌شوند.

هدف: استفاده از عروسک‌ها برای صحبت کردن

وسایل لازم: صحنه برای نمایش، عروسک‌های نمایشی

مراحل اجرا:

۱ تهیهٔ یک صحنه نمایش

الف) اتصال پرده میان چهارچوب در (درگاهی) (شکل ۴۳).

ب) استفاده از یک کارتون بزرگ که رویش را کودکان نقاشی کرده‌اند و پنجره باز شده است (شکل ۴۴).

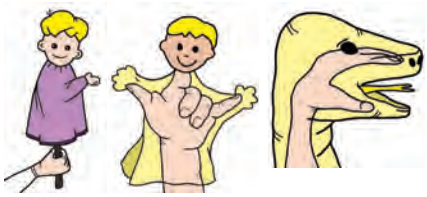
شکل ۴۳ـ درگاهی

شکل ۴۴ـ طراحی پنجره روی کارتون

۱ـ Puppets

۲ استفاده از عروسک‌ها با توجه به محتوای کتاب یا قصهٔ انتخابی و گفتن قصه از زبان عروسک‌ها (شکل ۴۵).

شکل ۴۵ــ عروسک‌ها

ب) قصه‌گویی

۱ــ بیان قصه براساس یک تصویر

هدف: بیان قصه و برخورد با حیوانات در جنگل

کمک کنید تا موش به خانه‌اش برسد. براساس حیواناتی که سر راه موش قرار دارند، می‌توانید قصه‌ای بگویید (شکل ۴۶).

شکل ۴۶ــ تصویر برای قصه‌گویی

۲ــ قصه‌گویی براساس مرتب کردن تصاویر

هدف: قصه‌گویی براساس تصاویر

وسایل مورد نیاز: تهیهٔ تصاویری برای قصه‌سازی (شکل ۴۷).

شکل ۴۷ــ قصه‌گویی براساس تصاویر

مراحل اجرا: از کودک بخواهید ابتدا تصاویر را نگاه کند و ضمن مرتب کردن مراحل آن، از او بخواهید مراحل درست کردن آدم برفی را تعریف کند. سپس از او بپرسید در یک روز آفتابی تصویر چه شکلی می‌شود. از او بخواهید آن را بگوید و بکشد، سپس، قصه آدم برفی را تعریف کند و برای آن نامی‌انتخاب کند و عاقبت آدم‌برفی را بگوید.

شکل ۴۸ـ جعبه مقوایی

۳ـ تمرین قصه‌گویی در برابر جمع

هدف: تمرین برای قصه‌گویی در برابر جمع

وسایل لازم: یک جعبه مقوایی بزرگ (شکل ۴۸).

مراحل اجرا:

۱ سوراخ بزرگی وسط جعبهٔ مقوایی ایجاد کنید و جعبه را شبیه صفحه تلویزیون درآورید.

۲ کنار و یا پایین جعبه چند دکمه (خاموش و روشن کردن ـ تغییر صدا و کانال) بچسبانید.

۳ جعبه را روی میز قرار دهید و سطح پشت آن را ببرید.

۴ از کودکان بخواهید هریک غذای مورد علاقه خود را از پشت جعبهٔ مقوایی نام ببرد و تعریف کند.

۵ از بچه‌ها بخواهید از پشت جعبه قصه‌ای را تعریف کنند.

۶ به همهٔ کودکان فرصت دهید تا این فعالیت را انجام دهند.

ج) وانمود کردن

هدف: توصیف یک تصویر و وانمود کردن آن

لوازم مورد نیاز: تعدادی تصویر که هریک فعالیتی را نشان می‌دهد.
خندیدن، از کوه بالا رفتن، سرخوردن روی برف

مراحل اجرا:

۱ هر تصویر را روی مقوایی بچسبانید. زیر هر مقوا فضا برای جملات توصیفی کودکان وجود داشته باشد.

۲ تصویر را به کودکان نشان دهید و از تک‌تک آنها بپرسید که درعکس چه اتفاقی دارد می‌افتد؟

۳ آنها را تشویق کنید که با به کار بردن یک جمله اتفاق را تعریف کنند.

۴ جملات آنها را بنویسید.

۵ با تکرار جملات آنها و نشان دادن تصویر از آنها بخواهید آن را وانمود کنند.

نکته

- ☐ تصاویر باید بزرگ باشند تا همه کودکان بتوانند ببینند.
- ☐ تصاویر را در ارتفاع مناسبی قرار دهید تا کودکان ناچار نباشند دیگران را هُل دهند و یا به‌دلیل ندیدن، از فعالیت دلسرد شوند.
- ☐ تصاویر باید متناسب با تعداد کودکان باشد.
- ☐ اتفاقات تصویر شده باید با سن کودک و شناختشان همخوانی داشته باشد.

د) نمایش خلاق

۱ـ استفاده از نمایش خلاق در صحبت کردن

هدف: استفاده از نمایش خلاق برای مهارت کلامی
عکس‌العمل خود را با بیان جملات نشان دهید.

۱ پسرک در قبال فروش گاو چند دانه لوبیا می‌گیرد، مادر عصبانی می‌شود و لوبیاها را به باغچه پرتاب می‌کند (واکنش حرکتی).
۲ فکر کنید که روزنامه نام شما را به‌عنوان برنده یک مسابقه اعلام کرده است. کلام و عکس‌العمل‌تان را اجرا کنید (واکنش‌های هیجانی).
۳ برای رفتن به مهمانی دیرتان شده است، اما شما موفق به یافتن یک لنگه کفش‌تان نشده‌اید. چه می‌گویید؟ (دور خود چرخیدن و گشتن)
۴ در یک جعبه را باز می‌کنید، ناگهان یک موش در آن می‌بینید و فریاد می‌زنید (واکنش کلامی). حرکت را نشان دهید.
در مراحل بعدی، کتاب‌های خوانده شده را به صورت نمایش خلاق با کودکان اجرا کنید.

۲ـ اجرای نمایش خلاق با بازی و شعر

هدف: اجرای نمایش خلاق با شعر و بازی

مراحل اجرا: ابتدا باید در مورد حیوانات و زندگی آنها صحبت شود. سپس ریتم ابتدایی را که مکرراً تکرار می‌شود، با کودکان تجربه کنید. سپس حیوانات را یک به یک وارد داستان کنید و در مورد محل زندگی آنها از کودکان بپرسید.

نام شعر: دس ـ دس، نخود و عدس[1]

■ این درو وا کن سلیمون
اومده باز یه مهمون
او درو وا کن سلیمون

بز وارد می‌شود.

■ ببین که من سُم دارم
شاخم بلند و تیزه
حالا بگو جای من
یا توی آب‌های روون؟
پشت سرم دُم دارم
بزغاله‌ام عزیزه
کجاس؟ زمین یا آسمون؟

بچه‌ها جواب می‌دهند: زمین.

****

■ این درو وا کن سلیمون
اومده باز یه مهمون
اون درو وا کن سلیمون

کلاغ وارد می‌شود.

■ ببین که من بال دارم
بالم سیاه و نازه
حالا بگو که جای من
یا توی آبهای رَوون؟
یک دل خوشحال دارم
منقار من درازه
کجاس؟ زمین یا آسمون؟

۱ـ شاعر افسانه شعبان‌نژاد

بچه‌ها جواب می‌دهند: آسمون.

****

■ این درو وا کن سلیمون — اون درو وا کن سلیمون
اومده باز یه مهمون

مرغ وارد می‌شود.[1]

■ ببین که من دون می‌خوام — از این و از اون می‌خوام
قدقدقدا صدامه — خروسه هم باهامه
حالا بگو که جای من — کجاس؟ زمین یا آسمون؟

بچه‌ها جواب می‌دهند: زمین

****

■ این درو وا کن سلیمون — اون درو وا کن سلیمون
اومده باز یه مهمون

ماهی وارد می‌شود.

■ ببین که من قشنگم — به رنگ غنچه، رنگم
نه دست دارم نه پایی — نه های و هوی، صدایی
حالا بگو که جای من — کجاس؟ زمین یا آسمون
یا توی آب‌های روون؟

بچه‌ها جواب می‌دهند: آب

****

■ این درو وا کن سلیمون — اون درو وا کن سلیمون
اومده باز یه مهمون

قورباغه وارد می‌شود.

■ ببین که من زرنگم — به رنگ برگا، رنگم
با قور قور و با قور قور — اومدم از راه دور
حالا بگو که جای من — کجاس؟ زمین یا آسمون؟
یا توی آب‌های روون؟

بچه‌ها جواب می‌دهند: آب

****

■ دس و دس و دس — نخود و عدس
هر کسی یک جایی نِشَس. — نخود و نخود،
نخود و نخود. — هر کی خونهٔ خود
هر کی بره دوون دوون — تو آب، زمین یا آسمون

۱ـ مربی اشاره کند که بعضی از پرندگان در آسمان هستند و بعضی روی زمین.

هـ) قصه‌سازی

هدف: ساختن کتاب توسط کودکان

وسایل لازم: کاغذ سفید یا کاغذ کلاسور، چسب، مداد رنگی، عکس‌های بریده شده از مجلات

مراحل اجرا:

۱ برای ساختن چنین کتابی چند عدد کاغذ سفید را در کلاسوری قرار دهید و یا به‌صورت کتابچه بدوزید.

۲ با کودک مشورت کنید که چه نوع کتابی را دوست دارد؟ کتابی در مورد اسباب‌بازی‌ها، ماشین‌ها و غیره.

۳ کودک را به کشیدن تصاویر مربوط تشویق کنید یا تصاویر موردنظر کتاب را از مجلات ببرید.

۴ تصاویر بریده شده را در دفتر به‌گونه‌ای بچسبانید تا بتوانید زیر آن، چیزی را که می‌گوید، بنویسید.

۵ کتاب باید کوشش مشترک بزرگسال و کودک باشد (لااقل در کتاب‌های اولیه).

۶ از کودک بخواهید تا دربارهٔ آن تصویر هرچه را که دوست دارد، برای شما بگوید و شما آن را زیر تصویر بنویسید.

۷ کتاب را باید با حروف ساده و درشت بنویسید.

۸ او را تشویق کنید جملات را با شما بلند بخواند.

۹ این کتاب را بدون شما نیز می‌تواند بخواند.

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۲: پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه

نام و نام خانوادگی			شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۳	استاندارد عملکرد کار: پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه از طریق کاربرد اسباب‌بازی، کاربرد قصه‌گویی، قصه‌سازی و کاربرد وانمودبازی و نمایش براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L ۳	
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۳۲	کار	توسعه مهارت‌های بیانی کودک واحد یادگیری۲: پرورش توانایی‌های گفتاری کودک در زندگی روزانه	سطح شایستگی	تسلط	

ردیف	مرا حل کار	شرایط انجام کار (ابزار، مواد، تجهیزات، زمان، مکان و...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد اسباب بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد اسباب‌بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد قصه‌گویی و قصه‌سازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۳	کاربرد وانمود بازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد وانمود بازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد وانمود بازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد وانمود بازی و نمایش برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس کمتر ۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی، وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی **توجهات زیست‌محیطی:** احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	مشاهده، آزمون عملکردی	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)					بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

۱ـ معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۲ (مراحل بحرانی)

ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲ـ تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان ۴

آماده کردن کودک برای خواندن

«وقتی بتوانی بخوانی، گویا دنیایی را در جیب خود حمل می‌کنی».

واحد یادگیری ۱: پرورش مهارت‌های خواندن کودک
واحد یادگیری ۲: کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک

واحد یادگیری ۱
پرورش مهارت‌های خواندن کودک

مقدمه

پرورش مهارت‌های خواندن در کودکان پیش از دبستان یکی از اساسی‌ترین مراحل یادگیری است، چرا که اولین پله‌های خواندن شامل دیدن کلمه، شنیدن کلمه و بیان کلمه در این مرحله به‌عنوان هدف مطرح است. این هدف با توسعه حافظه دیداری کودک و ایجاد توجه مفید به نماد کلمه دنبال می‌شود، توجه به نماد کلمه‌ها هرگز به معنی حرف‌آموزی نیست. در این مرحله از طریق بازی و استفاده از انواع کتاب‌ها، حافظه دیداری ارتقا یافته تا کودکان به کمک آن اطلاعات را کسب کنند و تخیل و خلاقیت آنها نیز تقویت شود. همچنین، ایجاد عادت‌های مثبت مانند ورق زدن روزانه کتاب، بودن کتاب در محیط زندگی کودک و تشویق به استفاده از کتاب برای جواب انبوه سؤالات، می‌تواند به تقویت علاقه و انگیزه کودک نسبت به یادگیری کمک کند و در نهایت زمینه‌ساز موفقیت‌های آینده کودک در تحصیل و زندگی اجتماعی خواهد بود.
در این واحد یادگیری، هنرجویان با توسعهٔ شناخت خواندن کودک، پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی) و پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

پرورش مهارت‌های خواندن کودک از طریق توسعهٔ شناخت خواندن، پرورش کتاب‌خوانی (شعرخوانی) و پرورش کتاب‌خوانی (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛

شایستگی‌های فنی

۱ توسعهٔ شناخت خواندن کودک
۲ پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی)
۳ پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

۱ــ هدف توانمندسازی: خواندن کودکان را توضیح دهد.

خواندن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی:
۱ در مورد آیه ۱، سوره علق، چه برداشتی دارید؟
۲ چرا اولین آیه نازل شده به پیامبر اعظم ﷺ این آیه بود؟
۳ نظرات خود را در کلاس به اشتراک بگذارید.

بخوان به نام پروردگاری که تو را خلق کرده است.

(سورهٔ علق، آیهٔ ۱)

فراگیری خواندن مستلزم گرد هم آوردن مهارت‌های کلامی گوناگونی است که کودک می‌تواند از سنین پایین کسب کند. والدین و مربیان باید بتوانند به کودکان کمک کنند تا این مهارت‌ها را برای آمادگی فراگیری خواندن کسب کنند.

تعریف خواندن: تفسیر معنادار نمادهای کلامی نوشته شده و یا چاپ شده است.

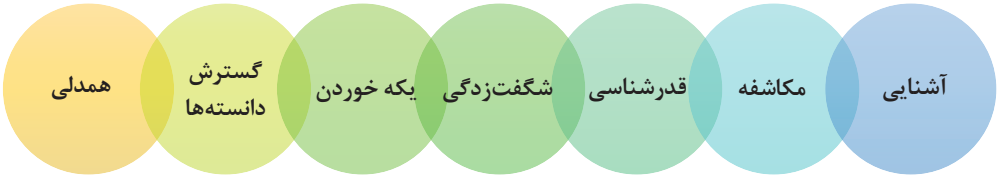
بین رشد زبانی و فراگیری خواندن پیوند محکمی وجود دارد. روشن است که کودکان پیش از آن که توانایی خواندن پیدا کنند، باید به سطح خوبی از شناختِ کاربرد و مهارت‌های کلامی رسیده باشند.

نکته

تحقیقات نشان داده است که کودکی که خوب حرف می‌زند، می‌تواند خوب بخواند.

ضرورت و اهمیت خواندن

ضرورت و اهمیت خواندن را می‌توان تحت‌عنوان هفت شادی خواندن طبقه‌بندی کرد (نمودار ۱).

نمودار ۱ــ هفت شادی خواندن

بنابراین خواندن به کودک کمک می‌کند تا مهارت‌های زبانی خودش را رشد بدهد. او ضمن خواندن با زبان کتاب آشنا می‌شود و متوجه می‌شود که کتاب دارای ساختاری است که شامل شروع، زمان، مکان، شخصیت‌ها، طرح اصلی مشکل و چگونگی راهکارهایی برای حل مشکل تا رسیدن به هدف است. او براساس همین شناخت از عناصر داستان، وقایع را پیش‌بینی خواهد کرد و نسبت به جهان اطراف خود بیناتر و کنجکاوتر خواهد بود (شکل ۱).

شکل ۱ــ کنجکاوی کودک نسبت به جهان اطراف

تمرین کنید

فعالیت ۲: شادی کتاب خواندن خودتان را با نمودار صفحه قبل مقایسه کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

اهداف خواندن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۳: در گروه‌های کلاسی در مورد سؤالات زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس به اشتراک بگذارید:

- ☐ می‌خوانیم تا لذت ببریم و یا می‌خوانیم تا سرگرم شویم؟
- ☐ چگونه خزانهٔ واژگان کودک با خواندن توسعه می‌یابد؟

هدف از آموزش خواندن

اهداف آموزش خواندن شامل موارد زیر است:

۱ بهبود توانایی کلی زبانی از نظر تولید آواها، معنی‌شناسی و کاربرد صحیح واژگان و عبارات؛

۲ لذت بردن از کتاب‌ها و درک این نکته که آنها منابعی بی‌شمار از اطلاعات هستند؛

۳ درک مطالب شفاهی؛

۴ درک رابطهٔ بین گفتار و نوشتار؛

۵ خلق مطالب نوشتاری جدید؛

۶ رشد واژگان و کاربرد صحیح واژگان آشنا؛

۷ درک هم‌نشینی آواها در کنار هم و تأثیر متقابل آنها بر یکدیگر؛

۸ شناخت کلمات هم‌قافیه؛

۹ توانایی ارتباط با اشیای واقعی؛ (شکل ۲)

۱۰ شناسایی و اجرای دستورالعمل‌های متوالی.

شکل ۲ــ توانایی ارتباط با اشیای واقعی

خواندن را چه‌وقت شروع کنید؟

«خواندن را چه وقت شروع کند؟»یکی از مهم‌ترین سؤالات است. صاحب‌نظران مناسب‌ترین زمان را از ۳/۵ تا ۶ سالگی متغیر دانسته‌اند، زیرا در این سنین کودکان ذخیره واژگانی مناسبی در اختیار دارند. البته چنانچه در محیط مناسبی پرورش یافته باشند، در ۵ سالگی حدود ۲۵۰۰ کلمه در خزانهٔ واژگانی خود دارند و اگر در محیط رشدی نامناسب قرار گیرند، به ۲۰۰۰ کلمه کاهش می‌یابد.

با تمام تحقیقاتی که در زمینهٔ سن آموزش خواندن صورت گرفته مهم‌ترین چیزی که می‌تواند به کودک کمک کند تا به خواندن علاقه‌مند شود، لذت بردن از کتاب‌خوانی در کنار شما و با شماست. کودکان قبل از اینکه حتی کلمات را یاد بگیرند، با نگاه کردن، ورق زدن، سرک کشیدن به درون کتاب این لذت را کسب می‌کنند (شکل ۳).

شکل ۳ــ لذت بردن از ورق زدن کتاب

آنان تصویر را ابتدا فقط به‌صورت رنگ، شکل و طرح می‌بینند، کم‌کم شکل‌ها برایشان قابل تشخیص می‌شود و می‌فهمند بین شکل و صدای خاص رابطه‌ای هست. کودکان به مرور ورق زدن را می‌آموزند و چیزهایی را که می‌شناسند، نام می‌برند.

نکته

فراموش نکنید که در طول روز برنامه کتاب‌خوانی را بیشتر کنید.
- مواقع خاصی مثلاً پیش از استراحت نیم روز و یا قبل از خواب، برای کودک کتاب بخوانید یا قصه بگویید تا این عادت در او درونی شود.
- هیچ وقت برای خواندن زود نیست.

بروشور تهیه کنید

فعالیت ۴: بروشوری برای والدین با موضوع «تشویق فرزندان به کتاب خواندن» تهیه کنید.

پرورش تصویرخوانی[1]

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۵: به شکل زیر با دقت نگاه کنید و هر آنچه را می‌بینید و احساس می‌کنید، یادداشت کنید. در کلاس با هم‌گروه‌های خود گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

شکل ۴ـ پرورش تصویر خوانی[2]

کودکان خواندن را با تصاویر آغاز می‌کنند، سپس با تجربهٔ بیشتر، آرام‌آرام به متن نیز توجه می‌کنند؛ بنابراین تصویر جزء جدایی‌ناپذیر کتاب‌های کودکان است و کتاب‌های تصویری از مهم‌ترین ابزار هستند (شکل ۴).

کتاب تصویری[3]: کتابی است که از طریق مجموعه‌ای از تصاویر مرتبط به هم با متنی کوتاه یا بدون متن، قصه‌گویی می‌کند یا اطلاعاتی را انتقال می‌دهد.[4]

خصوصیات تصویرخوانی:

تصویرخوانی دارای خصوصیات زیر است:

۱. کتاب‌های تصویری قالبی هستند که می‌توانند همه موضوعات را در خود جای دهند؛
۲. کودکی که هنوز خواندن نیاموخته یا خواندنش محدود است، با تصویر می‌خواند؛
۳. تصاویر نقش محوری دارند و گاه مهم‌تر از متن هستند؛
۴. تصویر در امتداد متن یا همراه با متن پیوسته پیش می‌رود.

۱ـ در این قسمت فقط به کتاب‌های تصویری اشاره می‌شود. در قسمت بعدی به انواع ادبیات کودکان پرداخته خواهد شد.

۲ـ وادل مارتین، خوش‌بخوابی خرس کوچولو. ترجمهٔ هیرمندی. نشر افق فندق ۱۳۸۶.

۳ـ Picture Book

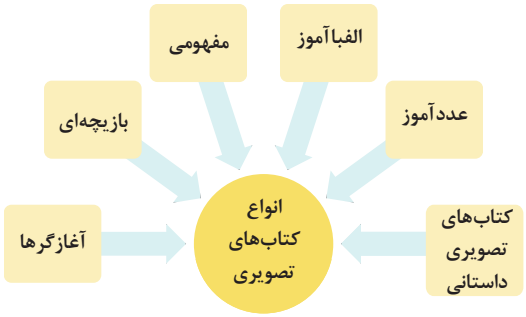
۴ـ Norton, Donnael , 1999

نکته

کتاب تصویری کتاب مصوّر نیست[1]. زیرا در کتاب مصوّر، تصویرها نقش محوری ندارند و گاه تکمیل‌کننده متن هستند؛ مثل تصویر چرخهٔ آب.

انواع کتاب‌های تصویری

انواع کتاب‌های تصویری عبارت‌اند از: (نمودار ۲)

نمودار ۲ـ انواع کتاب‌های تصویری

۱ـ (حسی ـ لمسی) آغازگرها[2]: کتاب‌هایی که قوهٔ بینایی را تحریک می‌کنند؛ توانایی تشخیص رنگ و شکل را به کودک می‌دهند و در ابتدای سخن گفتن مشارکت کودک را در نام بردن اشیا، تکرار اشعار ساده و حرکت دست‌ها تقویت می‌کنند.[3]

۲ـ کتاب‌های بازیچه‌ای[4]: در واقع ابزار انتقالی بین اسباب‌بازی و کتاب واقعی هستند، مثلاً در کتابی یک لانه طراحی شده، تعدادی پرنده پارچه‌ای که با نخ به بدنه متصل است و می‌خواهند وارد لانه شوند.[5]

۳ـ کتاب‌های مفهومی[6]: در این کتاب‌ها متن چندان نقشی ندارد و کودک از طریق قدرت مشاهده مفاهیم را درک می‌کند. برای مثال، در کتاب درخت، کودک با فصول گوناگون آشنا می‌شود (شکل ۵).

شکل ۵ـ کتاب مفهومی[7]

۴ـ الفبا آموزها: هر چند هدف این کتاب‌ها آموزش الفبا نیست، اما کودک را با صدا و شکل حروف آشنا می‌کند. در واقع بازی با حروف است که گاهی داستانی هم است، یعنی حروف در یک ماجرای داستانی وارد می‌شوند. این بازی برای کلاس اولی‌ها به بالاست. برای شناسایی حروف نمونه‌ها باید اشیای آشنا و ملموس انتخاب شوند (شکل ۶).

۱ـ Illustrated Book

۲ـ Firstbook

۳ـ در پودمان سوم در این مورد به‌طور مفصل مطالب آورده شده است.

۴ـ Toybook

۵ـ در پودمان سوم این مورد به‌طور مفصل مطالب آورده شده است.

۶ـ Conceptbook

۷ـ ماری، ایلا، درخت، ترجمه: راهنمای سرور پایا، کانون پرورش فکری سال ۱۳۶۴.

شکل ۶ـ الفبا آموز[1]

۵ـ عدد آموزها: هدف این نوع کتاب‌ها آموختن عدد نیست، بلکه صرفاً آشنا کردن با شکل عدد و مفهوم آن است. معمولاً اعداد را در کنار پدیده‌های آشنا (مثلاً سیب، ماشین) معرفی می‌کنند. گاهی در بازی‌ها و ترانه‌ها نیز اعداد دیده می‌شود. یک مرغ دارم... پس چند تا... ده بیست سی چهل پنجاه شصت... حالا که رسید به صد تا، دستمال آبی بردار، پر از گلابی بردار (شکل ۷).

شکل ۷ـ عدد آموزها

۶ـ کتاب‌های تصویری داستانی

الف) کتاب‌های داستانی بدون متن

ب) کتاب‌های داستانی با متن

الف) کتاب‌های داستانی بدون متن: کتاب‌هایی که هر تصویر، زمینه را برای تصویر بعدی آماده می‌کند و نهایتاً مسیر داستان را می‌توان دنبال کرد. دو نمونه کتاب تصویری بدون متن که مسیر داستانی دارد، به‌منظور آشنایی آورده شده است:

۱ در تصاویر شکل ۸ دو موش تصمیم می‌گیرند به بالای تپه‌ای بروند و پس از طی کردن مسیر به بالای تپه می‌رسند و خوشحال می‌شوند، اما متوجه می‌شوند که آن بلندی تپه نبوده و کوهان شتر است.

۱ـ نورالدین زرین کلک، آ اول الفباست، مؤسسه فرهنگی پژوهشی چاپ و نظر (کتاب خروس)، ۱۳۹۶

شکل ۸ـ داستان بدون متن[1]

نکته

در کتاب‌های داستانی بدون کلام بیان همه حالات، عواطف، رویدادها، تحول شخصیت‌ها، کنش‌ها و واکنش‌ها به عهده تصویر است.

۲ـ قصه‌های من و بابام: این قصه گاه در ۴ تصویر و یا در ۹ تصویر گویای داستانی بین پدر و پسر است. اعداد کناری تصاویر روند داستان را نشان می‌دهند. در اینجا و در نمونه قبلی اطلاعات تنها از طریق تصاویر بیان می‌شود (شکل ۹).

شکل ۹ـ داستان بدون متن[2]

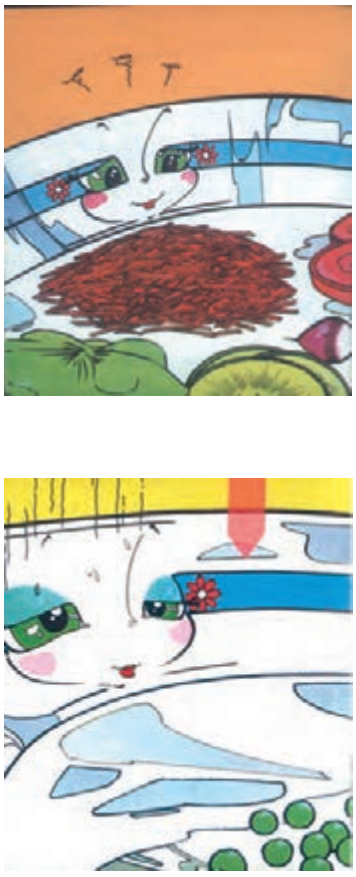
۱ـ خدایی، علی ـ موش موشی جان کجایی ـ نشر کانون پرورش فکری، ۱۳۸۴

۲ـ أزِر، اریش ـ قصه‌های من و بابام. (کتاب اول: بابای خوب من)، باز پرداخت: ایرج جهانشاهی، نشر فاطمی، ۱۳۹۶

ب) کتاب‌های تصویری داستانی با متن: در این نوع کتاب‌ها درون‌مایه[1] دو بار تکرار شده است؛ یک‌بار در قالب کلام نوشته شده است و بار دیگر در قالب تصویر (شکل، رنگ و...). در واقع خواننده در هریک چیزی را به‌دست می‌آورد که دیگری فاقد آن است.

۱ داستان خانم بشقابی که متعلق به پسری به نام «فِردو» است؛ و احساس خانم بشقاب را از نحوهٔ استفاده فردو از او بیان می‌کند (شکل ۱۰).

۲ داستان موشی که داخل تونل مترو زندگی می‌کند و کنجکاو است آخر تونل چیست؟ (شکل ۱۱).

شکل ۱۰ــ داستان با متن[2]

شکل ۱۱ــ داستان با متن[3]

۱ــ درون‌مایه عبارت از فکر اصلی که در خلال داستان ادامه می‌یابد و در واقع متن اصلی داستان است.

۲ــ مورل، ژان لوک ــ مجموعه بابالوها (خانم بشقاب) ــ مترجم شادی جمشیدی، نشر صدا، ۱۳۸۰

۳ــ رید، باربارا، موش مترو، مترجم: نسرین وکیلی، نشر میچکا، ۱۴۰۳

تمرین کنید

فعالیت ۶: نمونه‌هایی از کتاب‌های آغازگر، الفباآموز، عددآموز، داستانی (بی‌متن و با متن) را انتخاب کنید و در کلاس ارائه دهید و آنها را به هم‌کلاسی‌هایتان معرفی کنید.

۲ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای توسعهٔ شناخت مراحل خواندن کودک طراحی و اجرا کند.

ویژگی‌های کتاب تصویری

از آنجا که تصاویر نباید تنها نقش تزیینی و زیبایی داشته باشند و باید به‌عنوان مکمل مفاهیم اصلی کتاب مطرح شوند، پس باید موارد زیر دربارهٔ آنها رعایت شوند:

■ **استفاده درست از رنگ:** کودکان از رنگ‌آمیزی تند لذت نمی‌برند. استفاده درست از رنگ مهم‌تر از رنگی است که به‌کار برده می‌شود (شکل ۱۲).

شکل ۱۲ـ استفاده از رنگ[1]

■ **گویایی و وضوح تصویر:** در اینجا تصویر کلید درک محتوا است. گویایی و وضوح تصویر و انطباق آن با موضوع کتاب اهمیت فراوانی دارد (شکل ۱۳).

شکل ۱۳ـ وضوح تصویر[2]

۱ـ قاسم‌پور، اکرم، لبخند نیلوفر، تصویرگر: نسیم، آزادی، نشر: شباویز، ۱۳۸۰
۲ـ فلک، جی، تیلی و تانک، مترجم: مهرنوش پارسا نژاد، نشر: چشمه، ۱۳۹۷

شکل ۱۴ــ تناسب تصویر با درک کودک[۱]

■ **تناسب تصویر با درک کودک:** تصاویر باید با درک کودک و آنچه او از آن موضوع می‌داند، متناسب باشد (شکل ۱۴).

شکل ۱۵ــ سفیدخوانی[۲]

■ **سفیدخوانی:** تصاویر باید بزرگ و زیبا باشند ولی تمام صفحه را پر نکنند و جایی برای سفیدخوانی یعنی تمرکز روی تصویر خاص را به کودک بدهند (شکل ۱۵).

■ **جایگاه مناسب برای متن و تصویر:** در کتاب تصویری، انتخاب جایگاه مناسب برای متن و تصویر از اهمیت بسزایی برخوردار است و در ارائه پیام، وحدت بین متن و تصویر باید حفظ شود. این نکته گاه به شکل‌های مختلف در کتاب‌ها دیده می‌شود که شامل موارد صفحه بعد است:

۱ـ ویتینگر بریگیته، تقصیر من بود، ترجمه: فراز پندار، انتشارات فنی، ۱۳۹۱

۲ـ باربارا، ام جوس، مادرجان مرا دوست داری؟ مترجم، حسین فتاحی، انتشارات سروش، ۱۳۹۱

الف) تصویر نمایشگر متن: گاهی دقیقاً تصویر نمایشگر متن است؛ بنابراین باید با محتوا و عنوان داستان صفحه به صفحه پیش برود (شکل ۱۶).

شکل ۱۶ـ تصویر نمایشگر متن[1]

ب) متن روی تصویر: گاهی متن روی تصویر قرار گرفته است؛ در واقع متن با تصویر ادغام شده‌اند (شکل ۱۷).

شکل ۱۷ـ متن روی تصویر[2]

۱ـ بارت، جودی، چرا حیوانات نباید لباس بپوشند، امیرکبیر، ۱۳۵۱

۲ـ الین ترسلت، قورباغه چاه‌نشین، ترجمه: فریدون رحیمی، کانون پرورش فکری، ۱۳۸۴

ج) تصویر بزرگ‌تر از نوشته: گاهی تصویر بزرگ‌تر از متن است و نوشته در زیر تصویر دیده می‌شود (شکل ۱۸).

شکل ۱۸ــ تصویر بزرگ‌تر از نوشته[1]

د) تصویر تمام صفحه: گاهی تصویر تمام صفحه را پر می‌کند و متن صفحه قبل از تصویر قرار دارد، ولی احساس درون آن تصویر بیان می‌شود نه در کلام؛ در واقع تصویر است که سخن می‌گوید (شکل ۱۹).

شکل ۱۹ــ تصویر تمام صفحه[2]

۱ـ نومان ـ ویلمن، کریستین، ملاقات دختر کوچولو و موش، تصویرگر: ماریان، بارسیلون، ترجمه: نوشابه، امیری، نشر مرغابی، ۱۳۹۶
۲ـ واتس، فرانس، بوسه‌هایی برای بابا، مترجم: مینا پورشعبان، نشر میچکا، ۱۴۰۲

تصویر خوب، تصویر بد

معمولاً کتاب‌های تصویری بسیاری در فروشگاه‌ها و دکه‌های روزنامه‌فروشی یافت می‌شود که ظاهراً دارای تصویر مناسب کودکان است، درحالی‌که منظور از تصویر در کتاب تصویری صرفاً نمایش شخصیت‌ها و یا نمادها به شکل تصویر نیست.

در یک کتاب تصویری خوب، خواننده یک‌بار با متن حرکت می‌کند و بار دوم همهٔ آنچه را که در متن داشته است، در تصویر باید دنبال کند. در این حالت ما با یک کتاب روبه‌رو هستیم که درون‌مایه آن دو بار تکرار شده است؛ یکی در قالب کلام مکتوب، دیگری در قالب خط و نقطه، حجم، رنگ، تصویر و غیره. در یک کتاب تصویری خوب فضاهایی که متن قادر به پرداخت آن نیست با تصویر نشان داده می‌شود (شکل ۲۰).

شکل ۲۰ـ تصویر خوب[1]

نکته

کودکانی که با کتاب‌های خوب تصویری آشنا می‌شوند، یاد می‌گیرند از متن و تصویر روایتی جداگانه دریافت کنند که در دیگری وجود نداشته است.

لازم به یادآوری است که در آموزش رسمی زبان کلاس اول، آموزش از تصویرخوانی آغاز می‌شود؛ در نتیجه داشتن تجربهٔ قبلی از طریق شناخت تصویر خوب می‌تواند به آنها کمک کند.

تمرین کنید

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی ویژگی‌های کتاب خوب را با تهیه تصاویر از انواع کتاب‌ها به‌صورت یک پوستر ارائه دهید.

نمایشگاه برگزار کنید

فعالیت ۸: از کتاب‌های ارائه شده و پوستر و بروشورهای تهیه شده در فعالیت ۶ و ۷ نمایشگاهی برپا کنید.

۱ـ وبستر، شریل، بافتنی عجیب، تصویرگر: پدلر، کارولین، ترجمه: شیما، شریفی، نشر علمی و فرهنگی، ۱۳۹۴

تمرین کنید

۱ با خواندن داستانی کودکانه، فهرستی از هفت شادی خواندن برای کودکان را ارائه کنید.
۲ فهرستی از انواع کتاب‌های تصویری تهیه کنید.
۳ دو نوع از انواع کتاب‌های تصویری را با شیوه خلاق و با موضوع کودکانه درست کنید.
۴ برای یک کتاب تصویری کارت قصه‌گویی (بر پایه موضوع قصه‌گویی در فصل صحبت کردن) تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

خود ارزیابی				
پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن **مرحله۱:** توسعه شناخت خواندن کودک			**واحد یادگیری ۱:** پرورش مهارت‌های خواندن کودک	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۱** واحد یادگیری پرورش مهارت‌های خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	**موارد**	**۳**	**۲**	**۱**
۱	تا چه حد می‌توانید با خواندن داستانی کودکانه ، فهرستی از هفت شادی خواندن برای کودکان را ارائه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فهرستی از انواع کتاب‌های تصویری تهیه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید انواع کتاب‌های تصویری را با شیوه خلاق و با موضوع کودکانه درست کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید برای یک کتاب تصویری کارت قصه‌گویی (بر پایه موضوع قصه‌گویی در قسمت صحبت کردن) تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: پرورش کتاب‌خوانی (شعرخوانی) را در کودکان توضیح دهد.

پرورش کتاب‌خوانی

بلندخوانی (من می‌خوانم، تو گوش می‌کنی)

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۹: شما دوست دارید کتاب را خودتان بخوانید یا برای شما خوانده شود؟ با دوستانتان گفت‌وگو کنید و دلایلتان را در کلاس ارائه دهید.

کودکانی از کتاب لذت می‌برند که از همان کودکی عشق به کتاب و کتاب‌خوانی در آنها نهادینه شده باشد. حتی کودکان کوچک دوست دارند صدای شما را وقتی کتاب می‌خوانید، بشنوند و گاهی در تکرار بعضی از کلمات با شما شریک شوند. وقتی کودک همراه با شما به کتاب نگاه می‌کند، فقط از دیدن تصاویر و شنیدن داستان لذت نمی‌برد، بلکه توجه خاص و نزدیکی فیزیکی شما با او و احساس محبت و امنیت کودک، باعث

توجه بیشتر او نسبت به کتاب می‌شود (شکل ۲۱). بدین‌ترتیب دانش کودک از جهان گسترش می‌یابد و درک او از تجربیاتش که به‌تازگی به‌دست آورده است، عمیق‌تر می‌شود. کودکی که با کتاب انس گرفته به زودی اطلاعات زیادی کسب می‌کند که برای فراگیری خواندن لازم است، مثلاً می‌فهمد که کتاب را از راست به چپ ورق می‌زنید و هر صفحه از بالا به پایین و هر سطر را از راست به چپ دنبال می‌کنید. می‌فهمد که تصاویر به فهم مطلب کمک می‌کند؛ کلمات با جای خالی از هم جدا شده‌اند؛ داستان‌ها آغاز، ادامه و پایانی دارند و اغلب از الگوی مشخصی پیروی می‌کنند. آنها به مرور یاد می‌گیرند که حتی پیش‌بینی کنند اول چی بعد چی؟ و بالاخره آخر چه خواهد شد؟

شکل۲۱ـ بلند خوانی

شکل۲۲ـ تمرین خواندن

زبان کتاب‌ها و قصه‌ها از آنجا که رسمی‌تر از زبان رایج است به کودکان این فرصت را می‌دهد که مهارت بیشتری در زبان کسب کنند و وقتی که زمان خواندن فرا برسد، از مهارت بیشتری برخوردار باشند (شکل ۲۲).

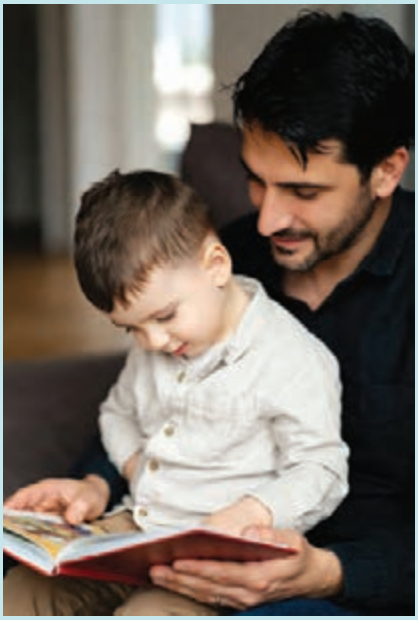
فواید بلندخوانی برای کودکان

اگر کودک شما را در حال خواندن کتاب ببیند، این تفکر در ذهنش شکل می‌گیرد که کتاب دارای اهمیت است و برای او نیز شیء ارزشمندی خواهد بود. علاوه بر این:

- مدت تمرکز افزایش می‌یابد؛
- لغات بیشتری می‌آموزد؛ در نتیجه بهتر صحبت می‌کند و دیدش وسعت می‌یابد؛
- خواندن کتاب‌ها به او یاد می‌دهد که با قهرمانان کتاب هم ذات‌پنداری نماید؛
- خواندن به او یاد می‌دهد که خوب گوش کردن را یاد بگیرد؛
- او با خواندن یاد می‌گیرد که چگونه احساساتش را بیان کند؛
- احساس همدلی با دیگران، یکرنگی و هماهنگی از جمله مواهب کتاب‌خوانی است؛
- با خواندن، کودک فرصت می‌یابد مراحل گذر زمان یا حادثه را دنبال کند (اول چی بعد چی؟)؛
- ریتم و قافیه شعر و متن به کودک چیزی بیشتر از کلمه می‌دهد که لذت است؛
- فضای خالی بین کلمات نمایانگر ارزش و اثربخشی هر کلمه است؛
- در کتاب‌خوانی، کودک می‌آموزد که داستان‌ها آغاز، ادامه و پایانی دارند؛
- او به مرور با خواندن قدرت پیش‌بینی پیدا می‌کند؛
- خواندن فرصتی برای آشنایی با زبان رایج پیرامون است.

نکته

مطالعات نشان داده است که تمایل کتاب‌خوانی برای کودکان، در مادران بیش از پدران است. اما به خاطر داشته باشید که کودکان به‌خصوص پسرها دوست دارند پدرانشان برای آنها کتاب بخوانند.

کتاب‌خوانی با پدر

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۰: با کدام‌یک از فواید بلندخوانی بیشتر موافق هستید؟ در کلاس با سایر هم‌کلاسی‌ها در مورد آن گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

انتخاب کتاب برای کودکان

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۱: اگر به یک کتاب‌فروشی مراجعه کنید، معیارهای شما برای انتخاب کتاب را فهرست کنید؟ با هم‌کلاسی‌های خود گفت‌وگو کنید و نظر آنها را بپرسید.

«پیرزن در مسیر خانهٔ دخترش، برای رها شدن از دست گرگ، شیر و حیوانات درنده مجبور می‌شود به آنها وعده بدهد...»

«قورباغه بعد از اینکه آب چاه تمام شد، مجبور شد از درون چاه بیرون بیاید و با...»

«دخترک عروسکش را زیر درخت خرمالو جا گذاشت، باران شروع به باریدن کرد و...»

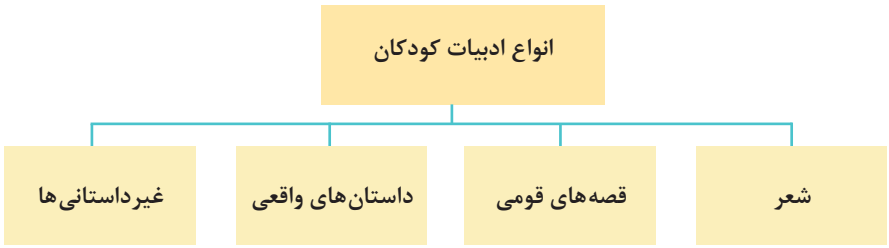
«عروسک قشنگ من قرمز پوشیده، تو رختخواب مخمل آبیش خوابیده»

دنبال کردن پیرزن، نگرانی قورباغه و عروسک زیر باران مانده و شعر عروسک قشنگ من، از جمله مواردی است که ما را به تعقیب حوادث علاقه‌مند می‌کند و این همان بخش مهم از ادبیات کودکان است که لذت و شادی، ماجراجویی و شخصیت‌ها درهم می‌آمیزند و ما را با تجارب جدید آشنا می‌سازند.

ادبیات کودکان همانند ادبیات بزرگسالان دارای انواع گوناگون است که هر یک ویژگی خاص خود را دارند. در ادامه به مواردی از آن اشاره می‌شود.

انواع ادبیات کودک

ساده‌ترین تقسیم‌بندی انواع ادبیات کودکان در نمودار زیر نشان داده شده است.

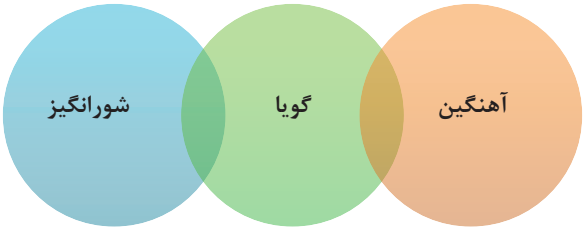

نمودار ۳ـ انواع ادبیات کودکان[۱]

الف) شعر: شعر کودک کلامی است موزون و زیبا که هم از نظر ترکیب اصوات و کلمات و هم از نظر محتوا، عامل زیبایی در آن وجود داشته باشد. شعر وسیله‌ای برای بازی، حرکت و آواز کودک است.

ویژگی‌های شعر کودک

ویژگی‌های شعر کودک در نمودار ۴ نشان داده شده است:

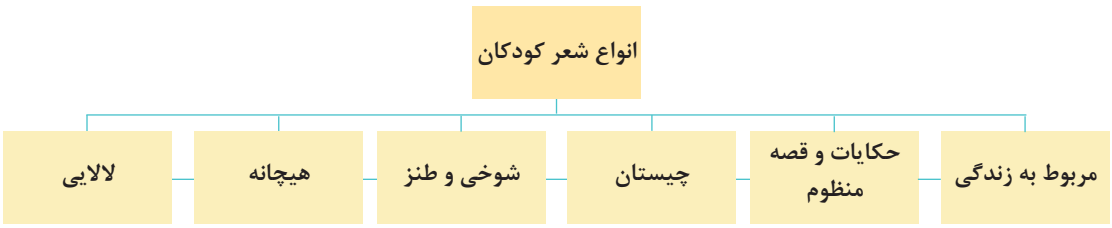

نمودار ۴ـ ویژگی‌های شعر کودک

۴ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی (شعر) کودکان طراحی و اجرا کند.

انواع شعر کودکان

انواع شعر کودکان در نمودار زیر نمایش داده شده است.

نمودار ۵ـ انواع شعر کودکان

۱ـ لالایی: لالایی‌ها معمولاً از آرزوهای مادران و درد دل و گلایه از زندگی الهام گرفته است که به نوعی ادبیات کاربردی است.

۱ـ در این نمودار دسته کتاب‌های غیر داستانی در بخش کاربرد فعالیت روزانه در توسعه توانایی خواندن کودک آورده شده است.

- لالالا گل خشخاش/ بابات رفته خدا همراش

۲ـ هیچانه‌ها: در این نوع اشعار مقصود خاصی دنبال نمی‌شود و تنها نوعی بازی کلامی است. در هیچانه بیشترین تأکید بر بُعد موسیقیایی کلام است و گاه با حرکات بدنی همراه است.

- اتل متل توتوله/ گاو حسن چه جوره
- جم جمک برگ خزون/ مادرم زینب خاتون
- تاپ تاپ خمیر/ گردو و پنیر

۳ـ شوخی و طنز: در این اشعار آنچه کودکان را جذب می‌کند، مطالب عجیب و غریب و بدون ضابطه است؛ مثل «بادکنک به شرط چاقو» (شکل ۲۳).

شکل ۲۳ـ شوخی و طنز[1]

۴ـ چیستان‌ها: چیستان سخنی پوشیده در وصف چیزی است. که حالتی رمزگونه و معماگونه دارد. در چیستان‌های کودکان، توصیف‌ها نباید با ابهام همراه باشد.

- برگ سبز چمنی / ورق ورق می‌شکنی (کاهو)

۵ـ اشعار مربوط به زندگی روزانهٔ کودک: این دسته از اشعار درباره انسان‌ها، حیوانات، گیاهان، عوامل طبیعت و حوادث روزانه گفت‌وگو می‌کند (شکل ۲۴).

شکل ۲۴ـ اشعار مربوط به زندگی روزانه کودک[2]

۶ـ حکایات و قصه‌های منظوم: گاه قصه و یا حکایتی در قالب شعر بیان می‌شود (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ـ حکایات و قصه‌های منظوم[3]

۱ـ سیدآبادی، علی‌اصغر، بادکنک به شرط چاقو، نشر افق، ۱۳۸۶

۲ـ کشاورز، ناصر، مجموعه بابا تو بهترینی، نشر افق، ۱۳۹۵

۳ـ احترامی، منوچهر، گربه من ناز نازیه، همه‌ش به فکر بازیه، نشر پدیده گوتنبرگ، ۱۳۸۲

۷ـ ترانه‌های مشارکتی: گاه اشعار کودکانه حالت محاوره‌ای دارد و نوعی شعرخوانی مشارکتی است که در آن فردی شعر را آغاز می‌کند و طی آن شنوندگان با طرح سؤال، پاسخی را می‌طلبند.

یه مرغ زردی داشتم/ خیلی دوستش می‌داشتم/ سگه اومد و بردش/ سر پا نشست و خوردش/
سگ اومدا / کدام سگ؟/ همون سگ که مرغو خورد ...

علاوه بر این بسیاری از این نمونه سرودها، علاوه بر وزن و قافیه، جنب‌وجوش آفرین و بازی‌ساز است و گروه همراهی می‌کنند.

عمو زنجیرباف / بعله / زنجیر منو بافتی؟ / بعله / پشت کوه انداختی؟ ...

جست‌وجو کنید

فعالیت ۱۲: با هم‌کلاسی خود اشعار متناسب در زمینه‌های گوناگون را انتخاب کنید و نمونه‌ها را به‌صورت کتابچه در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ گزارشی از فواید بلندخوانی برای کودکان ارائه دهید.
۲ فهرستی از انواع شعر برای کودکان ارائه دهید.
۳ با تهیه دو نوع از انواع شعرهای مناسب برای دو کودک پیش از دبستان آن را اجرا کنید.
۴ با توجه به ویژگی‌های شعر کودک مجموعه‌ای از انواع اشعار کودکان به‌صورت تصویری درست کنید.

خود ارزیابی

پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن — **واحد یادگیری ۱:** پرورش مهارت‌های خواندن کودک
مرحله۲: پرورش کتاب‌خوانی برای کودک (شعر خوانی)

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری پرورش مهارت‌های خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

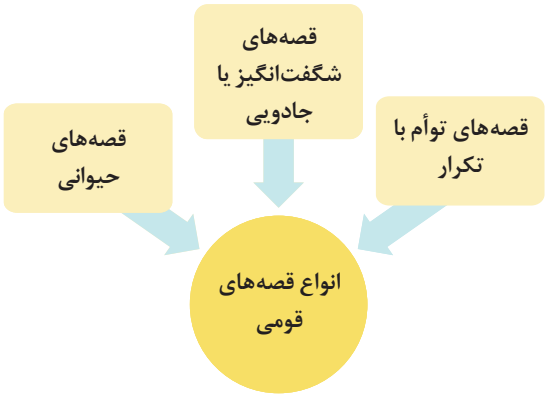
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از فواید بلندخوانی برای کودکان ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فهرستی از انواع شعر برای کودکان تهیه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید با تهیه انواع شعرهای مناسب با توجه به ویژگی‌های یک شعر خوب برای کودکان در سنین مختلف آنها را اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید با توجه به ویژگی‌های شعر کودک مجموعه‌ای از انواع اشعار کودکان به‌صورت تصویری درست کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: پرورش کتاب‌خوانی (قصه‌های قومی، داستان‌های واقعی و داستان‌های غیرداستانی‌ها) را برای کودکان توضیح دهد.

ب) قصه‌های قومی

قصه‌هایی هستند که به‌دلیل داشتن عوامل تخیلی زیاد ماجراهایشان امکان وقوع بسیار بعید یا غیرممکن را دارند. این نوع ادبیات که اکثراً شفاهی است و توسط مردم خلق شده، انتقال‌دهندهٔ ارزش‌های اخلاقی و تربیتی است و علاوه بر لذت بردن، در انتقال هویت نقش اساسی دارد که پس از شکل‌گیری اندیشه چاپ توسط گوتنبرگ در سال ۱۴۵۰ میلادی قصه‌ها توسط افراد گردآوری و مکتوب شدند.

انواع قصه‌های قومی: انواع قصه‌های مناسب برای کودکان عبارت‌اند از (نمودار ۶):

نمودار۶ـ انواع قصه‌های قومی

۱ـ قصه‌های توأم با تکرار یا زنجیره‌ای: در این نوع قصه‌ها که برای کودکان پیش از دبستان بسیار مناسب است، عناصر داستانی (شخصیت و حوادث) به‌طور منظم تکرار می‌شوند. این تکرارها به کودکان فرصت می‌دهند که جریان قصه را به خوبی درک کنند؛ کتاب مهمان‌های ناخوانده از این نوع می‌باشد (شکل ۲۶).

شکل۲۶ـ قصه‌های توأم با تکرار یا زنجیره‌ای[1]

۲ـ قصه‌های حیوانی: قهرمانان این قصه‌ها حیوانات هستند که ویژگی‌های انسان‌ها را نمایش می‌دهند. پس در واقع، ظاهری حیوانی با زبان و رفتار انسان‌ها دارند. معمولاً ویژگی‌های این حیوانات تابع فرهنگ جامعه‌ای است که از آنجا برخاسته‌اند؛ برای مثال، انانسی عنکبوتی است بسیار عاقل در قصه آفریقایی و یا روباه نماد حیله‌گری، کلاغ نماد خبرچین، بز نماد مادری در ایران و بالاخره حیواناتی که نماد دانایی و یا هوش و ذکاوت مانند خرگوش و لاک‌پشت هستند.

۱ـ فرجام، فریده، مهمان‌های ناخوانده، نشر کانون پرورش فکری کودکان، ۱۳۸۷

۳ـ قصه‌های شگفت‌انگیز یا جادویی: در این نوع از قصه‌ها معمولاً از عوامل و موجودات و اشیای فراطبیعی استفاده می‌شود. معمولاً عشق و ماجراجویی درهم تنیده‌اند و امکان تغییر همه چیز در آن وجود دارد؛ مانند پیر یا جوان شدن؛ زشت و یا زیبا شدن و تبدیل انسان به حیوان و بالعکس.
اما نکتهٔ مهم پایان خوشی است که در این نمونه‌ها دیده می‌شود و همیشه خوب‌ها بر بدها غلبه می‌کنند، مانند قصهٔ ماه پیشانی.

نکته

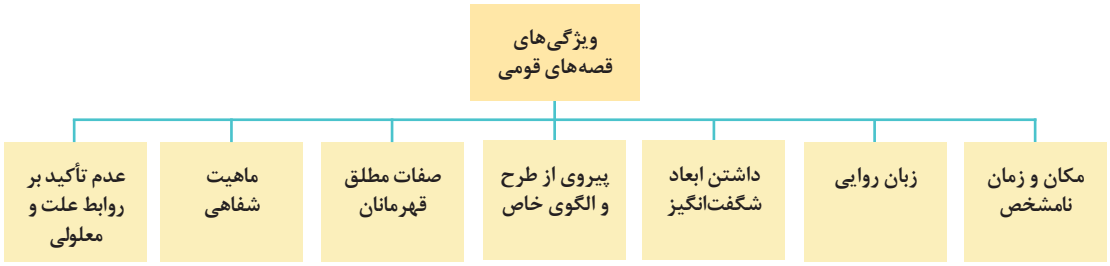
نظر به زیبایی و جذابیت قصه‌های قومی، امروزه بسیاری از نویسندگان براساس الگوی آنها به نوشتن قصه‌های جدید می‌پردازند. تولیدات این گروه بیشتر در زمینهٔ قصه‌های حیوانی است اما شاهد نمونه‌های دیگر نیز هستیم.

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: با توجه به طبقه‌بندی ارائه شده، با خواندن کلیله و دمنه کدام نوع از قصه‌ها را می‌توان در آن دید. هریک از شما دو نمونه در کلاس ارائه دهید.

ویژگی‌های قصه‌های قومی

ویژگی‌های قصه‌های قومی شامل موارد زیر است (نمودار ۷):

نمودار ۷ـ ویژگی‌های قصه‌های قومی

۱ـ ماهیت شفاهی: این نوع قصه‌ها روزی از ذهن خلاقی جوشیده است و در طول زمان بر اثر انتقال شفاهی صیقل یافته و نهایتاً ضبط و چاپ شده است.
۲ـ تأکید نداشتن بر رابطهٔ علت و معلولی: در این نوع قصه‌ها، حوادث غیرمترقبه و تصادف نقش اساسی دارند و رخدادها بدون داشتن روابط علت و معلول نقل می‌شود. این قصه‌ها اغلب در زمینهٔ اصول اخلاقی، برابری و عدالت هستند و از نیازهای انسان الهام می‌گیرند.
۳ـ صفات مطلق قهرمانان: این قصه‌ها مطلقاً یا خوب یا بد هستند و هرگز شخصیتشان تغییر نمی‌کند. شخصیت‌های این نوع قصه‌ها که در تمام کشورها نمونه‌هایی از آن وجود دارند، ساختار کلیشه‌ای دارند، مثلاً غول و یا جادوگر که دارای صفات مشخصی هستند.
۴ـ پیروی و طرح و الگوی خاص: این قصه‌ها الگو و طرح واحدی دارند. در کلیهٔ قصه‌های قومی جدال ابدی بین خوبی و بدی، روز و شب و سیاه و سفید وجود دارد و جالب اینکه همیشه خوبی، پیروز است.
۵ـ داشتن ابعاد شگفت‌انگیز: برای غلبهٔ خوبی بر بدی‌ها، قهرمان با کمک گرفتن از نیروهای ماوراءطبیعی

مانند: غول‌ها، دیوها، جادوگران، قالیچه‌ها و انگشترهای جادویی و... پیروز می‌شود. این نیروها گاه به‌عنوان یاری‌دهنده و در بعضی از موارد مشکل‌آفرینان قصه هستند و قهرمان باید با آنها جدال کند.

۶ـ مکان و زمان نامشخص: فرضی بودن زمان و مکان از جمله ویژگی‌های این قصه‌هاست؛ مانند «سال‌های دور»، «در شهری»، «روزی روزگاری».

۷ـ زبان روایی: در این قصه‌ها زبانِ روایی بسیار عادی است، زیرا قصه‌ها چون نقل شده‌اند، زبانی ساده دارند و سال‌ها توسط مردمان عادی شفاهاً بیان شده است. لازم به یادآوری است که این قصه‌ها وقتی چاپ می‌شوند زبان روایی خود را از دست می‌دهند، مگر اینکه دوباره قصه‌گویی آنها را نقل کند.

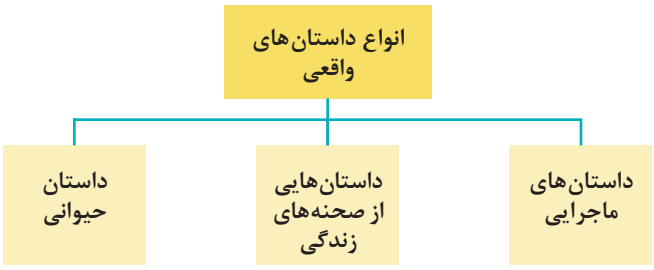
گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۴: در گروه‌های کلاسی در مورد ویژگی‌های غول (قصه‌ها) گفت‌وگو کنید و فهرستی از ویژگی‌های آن تهیه و در کلاس ارائه کنید.

ج) داستان‌های واقعی

داستان واقعی، داستانی است که محصول ذهن خلاق نویسنده است، اما ارتباط تنگاتنگی با واقعیت‌ها دارد؛ یعنی در مسیر ماجرا چیزی وجود ندارد که وقوع آن را غیرممکن سازد.

این داستان‌ها به کودک فرصت می‌دهد علاوه بر خودشناسی، با همسان‌پنداری با قهرمانان به حل مشکلات یا مسائل زندگی واقعی بپردازد. هر چند تنوع این نوع داستان‌ها بسیار است، از انواع داستان‌های واقع‌گرایانه سه گروه آن، بیشتر مورد استفاده کودک قرار می‌گیرد که عبارت‌اند از (نمودار ۸):

نمودار ۸ـ انواع داستان‌های واقعی

۱ـ داستان‌های حیوانی: حیوانات در این نوع داستان‌ها با ویژگی‌های ظاهری و باطنی خود وارد می‌شوند و نویسنده باید اطلاعات علمی کافی دربارهٔ رفتار آنها داشته باشد. از آنجا که شخصیت محوری این داستان‌ها حیوانات هستند بنابراین داستان، حول آنها و یا در رابطه با انسان‌هاست. نمونهٔ داستان‌های حیوانی در فیلم‌ها بسیار دیده شده است.

۲ـ داستان‌هایی از صحنه‌های زندگی: این داستان‌ها دربارهٔ برخورد کودک و نوجوان با محیط زندگی، همسالان، خانواده و غیره است و مبارزه با مشکلات، جدایی‌ها، بیماری، فقر، تنهایی و نظایر آنها محوریت این داستان‌ها را تشکیل می‌دهد. این داستان‌ها تنها به ترسیم بدی‌های زندگی نمی‌پردازند، بلکه واقعیت‌ها چه تلخ و چه شیرین، باید بیان شوند؛ در نتیجه؛ تنوع موضوعی در این نمونه بسیار زیاد است؛ از جمله می‌توان به تولد نوزادِ جدید، رابطهٔ دو خواهر، رابطهٔ بین مادر و دختر، آرزوهای کودکانه اشاره کرد.

مثال: داستان کودکی که پدرش دنبال او به مدرسه نمی‌آید و کودک پشت در بسته منزل می‌ماند. (شکل ۲۷).

شکل ۲۷ــ داستان‌هایی از صحنه‌های زندگی[۱]

۲ــ داستان‌های واقعی ماجرایی: این نوع داستان‌ها به رویدادهای عادی زندگی می‌پردازد، اما در حوادث با اتفاقاتی روبه‌رو می‌شویم که با وجود قابلیت وقوع، جزء ماجراهای روزمره به حساب نمی‌آید. مثلاً: داستان پسری که یک خروس دارد و برای نجات جان خروسش، به جای او قوقولی قوقو می‌کند (شکل ۲۸).

شکل ۲۸ــ داستان‌های واقعی ماجرایی[۲]

تمرین کنید

فعالیت ۱۵: از روزنامه یک گزارش یا خبری را انتخاب کنید و آن را به‌صورت داستانی واقعی بنویسید و در کلاس ارائه دهید.

۶ــ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش کتاب‌خوانی کودکان (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) طراحی و اجرا کند.

چگونه برای کودک کتاب بخوانیم

قبل از پرداختن به نحوهٔ خواندن کتاب، نکات زیر را باید در نظر داشت:

- مکان مناسب و راحتی را برای نشستن و کتاب‌خوانی انتخاب کنید؛
- هر صدای زمینه‌ای (رادیو، تلویزیون و غیره) را قطع کنید؛
- هرگز به زور کودکی را برای شنیدن و یا دیدن کتاب، از کار مورد علاقه‌اش جدا نکنید؛
- مجموعه کتاب‌ها را در معرض دید او (در سبد کتاب‌ها یا در کتابخانه) قرار دهید (شکل ۲۹)؛

شکل ۲۹ــ در معرض دید بودن کتاب

۱ــ نیلسون، اولف، تک و تنها توی دنیای به این بزرگی، تصویرگر: اوا، اریکسون، ترجمه: فریده خرمی، نشر آفرینگان، ۱۳۹۱

۲ــ رزاق‌پناه، ویولت، قصه‌های من و مامان، تصویرگر: ویدا لشکری فرهادی، نشر چشمه، ۱۳۸۶

- کتاب‌هایی را انتخاب کنید که گمان می‌برید او دوست دارد. حتماً باید کتاب را قبلاً خوانده باشید؛
- لغات سخت و کلیدی داستان را انتخاب کنید؛
- برای شروع باید دربارهٔ کتابی که می‌خواهید بخوانید، بسترسازی کنید؛[1]
- چنانچه کودک تمایل به خواندن و یا شنیدن نداشت، آن را به بعد موکول کنید؛
- در حین خواندن به کودک فرصت بدهید که تصاویر را نگاه کند؛
- به او فرصت بدهید تا در حین نگاه کردن به تصاویر، به اشیا اشاره کند و یا نسبت به آنها واکنش نشان دهد. می‌توانید از او سؤال کنید «گربه کجاست؟ دُمش کو؟» حتی گاهی خود شما باید پاسخ بدهید؛
- تشویق شما، برای انتخاب کتاب می‌تواند به کودک فرصت بدهد تا کتاب مورد علاقه‌اش را از میان کتاب‌ها انتخاب کند؛
- قبل از خواندن جلد کتاب را به او نشان دهید و نام نویسنده و نام کتاب را بگویید. سپس از اول کتاب شروع کنید؛
- کتاب را به‌گونه‌ای در مقابل کودک قرار دهید که او بتواند به‌راحتی تصاویر را دنبال کند؛
- به آهستگی بخوانید و برای دیدن و شنیدن و تطبیق دیده‌ها و شنیده‌ها به کودک فرصت بدهید؛
- با انگشت کلمه‌ها را دنبال کنید تا کودک تشخیص دهد که شما کلمهٔ چاپی را می‌خوانید؛
- از تجاربتان استفاده کنید و با ایجاد صداهای محیط، به داستان جذابیت بدهید مثل صدای باد، سگ، گربه، خرس بزرگ، خش خش برگ و غیره؛
- کودکان را تشویق کنید که بعضی از جملات و یا کلمات قافیه‌دار کتاب را با شما تکرار کنند. کودکان نوپا علاقهٔ بسیاری به شنیدن قصه‌های تکراری دارند، این تکرار اعتماد به نفس آنها را افزایش می‌دهد و برای کسب مهارت‌های کلامی مهم است. آنها نیاز دارند که زبان داستان به همان صورتی باشد که اولین بار شنیده‌اند و مهم نیست که چند بار تکرار شده است؛
- حالات روحی و عاطفی کودک در حین خواندن و یا شنیدن بسیار اهمیت دارد. گاهی دراز کشیدن روی زمین، گذاشتن سر روی میز و یا ایجاد مزاحمت برای کودک پهلویی، نشانه‌های خستگی و دلزدگی است. باید به این مسئله توجه شود.

نکته

- قبل از خواندن برای نوپا و یا هر گروه سنی دیگر فرصتی برای خواندن کتاب به خودتان بدهید؛ چراکه وقتی کتابی قبلاً خوانده شود، بهتر می‌توان لغات را تلفظ کرد؛ مکث‌ها و سکوت مناسب‌تر انتخاب می‌شوند و مانع سردرگمی کودک می‌شود.
- هدف اصلی کتاب‌خوانی، لذت بردن از کشف واژه، معانی و بالاخره هرآنچه در کتاب است. به این لذّت، باهم بودن را باید بیفزاییم.

تمرین کنید

فعالیت ۱۶: از میان کتب گروه سنی الف و ب چند کتاب انتخاب کنید که در آن تعداد شخصیت‌ها محدود و یا حادثه کم؛ اما تکرار در بعضی از جملات و افعال بسیار باشد و آن را در کلاس با دوستان تمرین کنید و بعد برای کودک بخوانید.

۱ـ در کارت کتاب مفصلاً به این نکته اشاره شده است.

الف[1]

ب[2]

کتاب قصه

تمرین کنید

۱ مجموعه‌ای از داستان‌های قومی متعلق به یکی از شهرهای ایران را تهیه کنید.
۲ فهرستی از ویژگی‌های قصه‌هایی که در تمرین ۱ پیدا کردید را به کلاس بیاورید.
۳ دو نوع از انواع داستان‌های واقعی کودکان را با شیوه خلاق و با موضوع کودکانه به‌صورت کارت تصویری درست کنید.

خودارزیابی

پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن **واحد یادگیری۱:** پرورش مهارت‌های خواندن کودک
مرحله۳: پرورش کتاب‌خوانی برای کودک (قصه‌های قومی، داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها)

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳**، واحد یادگیری پرورش مهارت‌های خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید مجموعه‌ای از داستان‌های قومی ایرانی را به‌صورت تصویری تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید سه قصه قومی را تهیه کنید و فهرستی از ویژگی‌های آن در کلاس ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید انواع داستان‌های واقعی کودکان را با شیوه خلاق و با موضوع کودکانه به‌صورت کارت تصویری درست کنید؟			

۱ـ شکل الف) مرغ سرخ پاکوتاه، از قصه‌های فولکلور (فرهنگ مردم)، تصویرگر: جان میلر، نشر علمی فرهنگی، ۱۳۸۳
۲ـ شکل ب) موروف، لورانو، اگر یک موش را به مدرسه ببری، ترجمه: فرمهر منجزی، نشر چشمه، ۱۳۸۷

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۱: پرورش مهارت‌های خواندن کودک

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۴	استاندارد عملکرد کار: پرورش مهارت‌های خواندن کودک از طریق توسعهٔ شناخت خواندن کودک، پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی) و پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی، داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L۳		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۴۱	کار	آماده کردن کودک برای خواندن واحد یادگیری۱: پرورش مهارت‌های خواندن کودک	سطح شایستگی	تسلط		

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	توسعهٔ شناخت خواندن کودک	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت خواندن کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت خواندن کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعهٔ شناخت خواندن کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی)	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی) براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی) براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (شعرخوانی) براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۳	پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها)	**ابزار:** لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه **مکان:** مرکز آزمون **زمان:** ۲۰ دقیقه **استاندارد و سایر شرایط:** منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیرداستانی‌ها) براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش کتاب‌خوانی کودک (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی و غیر داستانی‌ها) براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی،ایمنی،بهداشت، توجهات‌زیست‌محیطی‌ونگرش:	**شایستگی‌های غیرفنی:** (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران **ایمنی:** رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام‌فعالیت‌ها **بهداشت:** رعایت موارد بهداشتی توجهات زیست‌محیطی: احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها **نگرش:** توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	مشاهده، آزمون عملکردی	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
	ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)				بلی ☐ خیر ☐	

توضیحات:
معیار شایستگی انجام کار:
ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۲ و ۳ (مراحل بحرانی)
ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش
ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار
تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.
مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها
تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲

کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک

مقدمه

فعالیت‌های روزانه در مراکز پیش از دبستان نقش حیاتی در توسعه مهارت‌های خواندن کودکان دارند. این فعالیت‌ها که شامل بازی‌های آموزشی، داستان‌گویی و تعاملات اجتماعی است به کودکان کمک می‌کند تا با واژگان جدید آشنا شوند و توانایی‌های زبانی خود را تقویت کنند. از طریق فعالیت‌های روزمره، مانند خواندن کتاب‌های تصویری یا شناسایی حروف و اعداد در محیط، کودکان به‌طور طبیعی و لذت‌بخش مهارت‌های خواندن را یاد می‌گیرند. همچنین، این فعالیت‌ها فرصت‌هایی برای تقویت تفکر انتقادی و درک مطلب فراهم می‌کنند. به این ترتیب، مراکز پیش از دبستان می‌توانند با ایجاد یک محیط یادگیری غنی، پایه‌ای مستحکم برای خواندن و یادگیری‌های آینده کودکان فراهم آورند. همچنین، گفت‌وگو در حین انجام فعالیت‌ها، مانند خرید یا پخت و پز، می‌تواند به تقویت درک مطلب و تفکر انتقادی کمک کند. با ایجاد یک محیط غنی از متن و گفت‌وگو، والدین و معلمان می‌توانند علاقه و انگیزه کودکان را برای خواندن افزایش دهند و پایه‌ای قوی برای یادگیری‌های آینده آنها فراهم کنند.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با کاربرد استفاده از کتابخانه در توسعه خواندن کودک، کاربرد استفاده از نشریات و تلویزیون در توسعه خواندن کودک و پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک از طریق کاربرد استفاده از کتابخانه، تلویزیون و نشریات در توسعه خواندن کودک و پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور؛

شایستگی‌های فنی

۱ کاربرد استفاده از کتابخانه در توسعه خواندن کودک
۲ کاربرد استفاده از تلویزیون در توسعه خواندن کودک
۳ کاربرد استفاده از نشریات در توسعه خواندن کودک
۴ پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه

۱ــ هدف توانمندسازی: استفاده از کتابخانه در توسعهٔ توانایی خواندن کودکان را توضیح دهید.

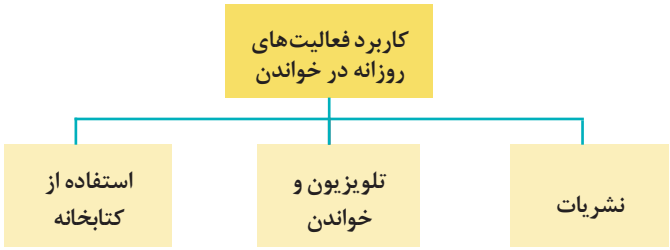
کاربرد فعالیت روزانه در توسعهٔ خواندن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: شما در روز چند ساعت کتاب می‌خوانید؟ چه کتاب‌ها و موضوعاتی می‌خوانید؟ منابع خواندنی خود را چگونه به‌دست می‌آورید؟ در گروه‌های کلاسی نظرات خود را با هم مقایسه کنید.

استفاده از خواندن کتاب و خواندن زمانی می‌تواند مفید باشد که به‌صورت یک عادت مستمر درآید. به این منظور باید خواندن را در لابه‌لای فعالیت‌های روزانه او نهادینه کنید. این به معنای آن است که خواندن در تمامی شرایط زندگی او قرار گیرد؛ چه زمانی که او به تنهایی کتاب را نگاه می‌کند و تصویر را دنبال می‌نماید و یا با شما به خرید می‌آید و علائم تصویری را می‌خواند، چه در زمانی که تلویزیون می‌بیند و قهرمان مورد علاقه‌اش را دنبال می‌کند.

نمودار زیر، کاربرد فعالیت‌های روزانه در خواندن نشان می‌دهد:

نمودار ۱ــ کاربرد فعالیت‌های روزانه در خواندن

الف) استفاده از کتابخانه

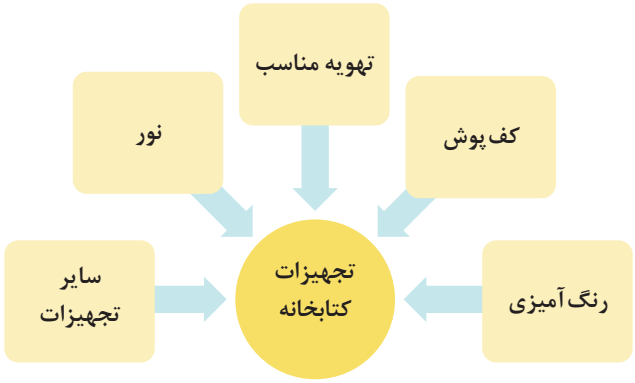
گفت‌وگو کنید

فعالیت ۲:
به شکل‌های روبه‌رو با دقت توجه کنید.
از میان شکل‌های روبرو، شما تمایل دارید در کدام‌یک از فضاها کتاب بخوانید؟ دلایل خود را در کلاس ارائه دهید.

کتابخانه کودک

همه جنبه‌های زبان‌آموزی، خواندن، نوشتن و گوش دادن و سخن گفتن را می‌توان در کتابخانه تقویت کرد. کودک با دیدن تصاویر کتاب و شنیدن محتوای کتاب‌ها متوجه می‌شود که دیگرانی هستند که مثل آنها می‌اندیشند و حتی مشکلات مشابهی داشته و برای حل آنها تلاش می‌کنند. از طرفی کتاب به کودک کمک می‌کند تا شناخت بیشتری نسبت به محیط اطراف پیدا کرده و یاد می‌گیرد که وقایع و نیازها را پیش‌بینی کند. بنابراین کتابخانه مکانی است که زمینه‌ساز و جاذب برای آنها. در چنین فضایی که بس سازنده است باید نکاتی مورد توجه قرار گیرد (نمودار ۲).

نمودار ۲ـ تجهیزات کتابخانه

رنگ‌آمیزی

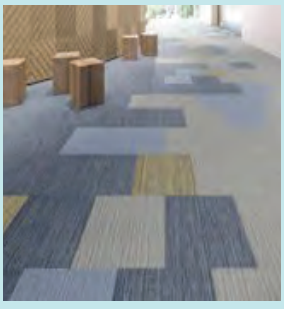
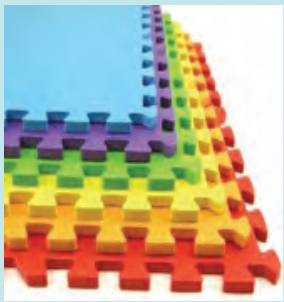
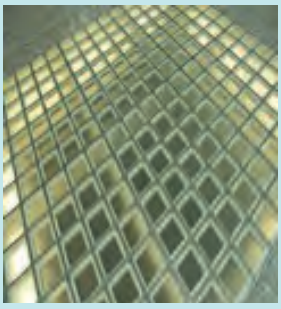
برای رنگ‌آمیزی دیوارها و سقف‌ها باید از رنگ‌های روشن استفاده شود. رنگ‌های روشن علاوه‌بر زیبایی، فضا را بزرگ‌تر نشان می‌دهد. رنگ‌ها نباید براق باشد و اصول استفاده از رنگ با توجه به شمال و جنوب مکان توجه شود.

نور

یکی دیگر از عوامل مهم در کتابخانه استفاده از نور است، چرا که سطح و میزان نورپردازی بسیار اساسی است. بهترین نور، نور طبیعی است، نور سفید سقف برای تأمین نور فضای کتابخانه مفید است و برای دیدن کلیه کتاب‌ها و تصاویر ضروری است.

تمرین کنید

فعالیت ۳: از میان شکل‌های زیر، شما کدام کف‌پوش را برای کتابخانه کودکان انتخاب می‌کنید؟ دلایل خود را در کلاس ارائه کنید.

کف‌پوش کتابخانه

کف‌پوش

کف‌پوش فضای کتابخانه بیش از هر چیزی دارای ویژگی عملی و کاربردی است زیرا که روی آن حرکت می‌کنیم و وسایل را روی آن قرار می‌دهیم.کف‌پوش نباید لیز باشد زیرا باعث لیز خوردن کودک یا صندلی می‌شود. زیبایی و قابل شست‌وشو و تمیز بودن کف کتابخانه بسیار اهمیت دارد. در قسمت‌هایی از کتابخانه با استفاده از پوشش‌های ساده نخی یا موکت‌های ضدحساسیت می‌توانید محلی برای نشستن کودک روی زمین ایجاد کنید تا در صورت نیاز روی آن بنشیند و کتاب‌ها را ورق بزند و یا به قصه‌گویی توجه کند. علاوه‌بر این، از آنجا که فعالیت‌های دیگر مثل بریدن و چسباندن و رنگ‌آمیزی در کتابخانه انجام می‌گیرد، پوشش زمین باید کمی طرح‌دار و متناسب با رنگ دیوارها باشد که تمیزی و نظافت آن قابل دیدن باشد.

تهویه مناسب

از آنجا که کودک مدتی را در این محل می‌گذراند، بنابراین کمبود هوا و تهویه نامناسب منجر به کاهش حافظه، تمرکز و یادگیری می‌شود. گرما و سرما در کتابخانه مثل دیگر فضاهای مرکز پیش از دبستان باید درنظر گرفته شود. باز و بسته شدن پنجره‌ها و استفاده از وسایل گرمایشی و سرمایشی اهمیت بسیار دارد. این وسایل باید از نظر ایمنی مناسب باشند و با حفاظت درست مشکلی ایجاد نکند. درجه حرارت مناسب حداقل ۱۸ درجه سانتی‌گراد و حداکثر ۲۵ درجه سانتی‌گراد است. استفاده نکردن از بخاری گازی و نفتی ضروری است.

تجهیزات کتابخانه

تجهیزات کتابخانه‌ای شامل قفسه، میز، صندلی و غیره می‌باشد که باید ساده و ایمن باشد. قفسه‌های کتاب‌ها معمولاً چوبی یا فلزی است که در هر دو صورت، باید استحکام و مقاوم بودن آنها رعایت شود. ارتفاع قفسه کتاب‌های کودک باید کوتاه باشد، زیرا درغیر این‌صورت امکان دسترسی به طبقه‌های بالا برای کودکان وجود ندارد. قفسه‌ها حداکثر ۱۲۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد و معمولاً ۳ طبقه است و طبقه پایین حدود ۱۵ سانتی‌متر از کف زمین فاصله دارد تا بتوان زیر آن را تمیز کرد. همچنین آنها باید به سقف یا زمین محکم شوند تا مانع برگشتن آنها به سمت کودک شود. معمولاً قفسه‌های شیب‌دار برای مجلات و کتب تصویری درنظر گرفته می‌شود. با شیب ۵۰ درجه و نواری در زیر شیب ۴cm که مانع از لیز خوردن کتاب‌ها می‌شود.

میز و صندلی

میز و صندلی کتابخانه بهتر است چوبی یا پلاستیکی محکم باشد، اما زیاد سنگین و بزرگ نباشد که مانع از جابه‌جایی شوند و از آنجا که کودک تنوع را دوست دارد گاه الزام به تغییر محل هستید. از طرفی اگر زیاد سبک باشد، کودک می‌تواند آن را به هر طرف هل بدهد یا آن را واژگون کند. به‌خصوص درمورد صندلی‌ها، ارتفاع میز بین ۶۰ تا ۶۵ سانتی‌متر بوده و بهتر است گرد و بدون لبه تیز باشد. میزهای گرد برای فعالیت‌های مشارکتی مناسب است. ارتفاع صندلی ۳۵سانتی‌متر است که باز هم تأکید می‌شود که زیاد سبک نباشد که باعث افتادن کودک می‌شود.

تمرین کنید

فعالیت ۴: از میان صندلی‌ها و میزهای‌های شکل صفحه بعد با توجه به مطالب آمده در بالا:

الف) کدام را برای کتابخانه کودک مناسب می‌دانید؟

ب) به سازنده این میز و صندلی‌ها، پیشنهادی سازنده ارائه دهید.

میز و صندلی کتابخانه کودک

سایر تجهیزات

از آنجا که کتابخانه برای فعالیت‌های دیگر مانند قصه‌گویی، نمایش خلاق، فعالیت‌های هنری نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد، بنابراین تجهیزاتی همچون کاغذ، مقوا، رنگ، قیچی نوک گرد، روزنامه و مجلات قدیمی، ماژیک و چسب و سطل زباله، الزامی است. درضمن سبد عروسک‌ها و تخته‌های نقاشی[1] و غیره می‌تواند در آن قرار گیرد. نصب عکس نویسندگان کودک، نقشه جغرافیا و ایران در کتابخانه جذاب است. شما می‌توانید با استفاده از دیوارک‌ها[2] برای نصب این تصاویر استفاده کنید. نکته مهم در تزیین کتابخانه سادگی و استفاده از کارهای کودکان است زیرا دیوارهای شلوغ علاوه بر کاستن تمرکز کودک، بعد از مدتی برای او یکنواخت شده و به آن توجه نمی‌کند. با توجه به فضایی که نامش را کتابخانه گذاشتیم، وقتی در آن راه می‌رویم و قفسه‌های مملو از کتاب را می‌بینیم، فضا با ما سخن می‌گوید و ما به دنیای پر از زیبایی و شگفتی گام برداشته‌ایم. هر مکانی در کتاب‌ها رنگ‌وبوی خاص خود را دارد و هر قهرمانی در کتاب‌ها کسی است که می‌تواند خود شما باشید یا کسی شبیه شما و کتاب پیوندی است که می‌تواند از خود شما بگوید و از دیگران بشنود (شکل ۱).

شکل ۱ـ تصاویر مناسب برای کتابخانه

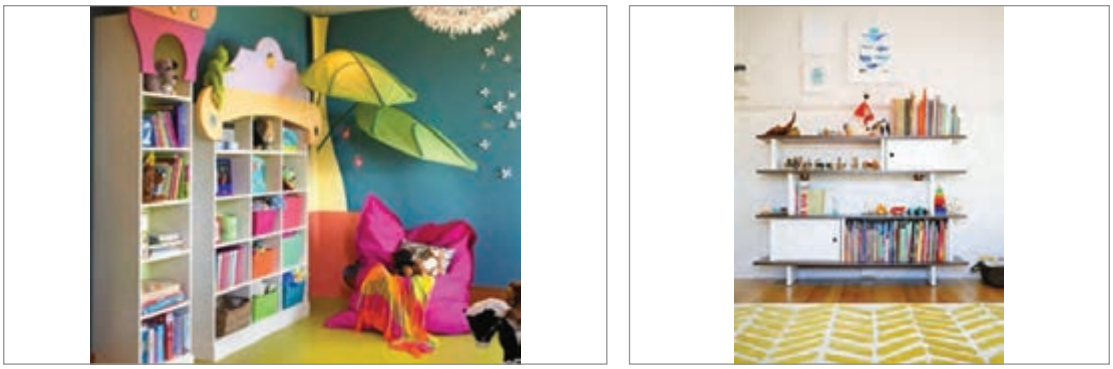
گزارش دهید

فعالیت ۵: به یک کتابخانه کودک بروید و براساس آموخته‌هایتان از آنجا گزارشی تهیه کنید.

داشتن یک کتابخانه از عوامل مهم در کتاب‌خوانی است.یک کتابخانه مناسب باید فضایی باشدکه فرد به سهولت به کتاب‌ها دسترسی داشته باشد و محلی برای نشستن و لذت بردن پیدا کند. خواندن به‌تنهایی یکی از مهم‌ترین راهکارهایی است که او را برای کتاب‌خوانی آماده می‌سازد (شکل ۲).

۱ـ Palette

۲ـ معادل فارسی پارتیشن

شکل ۲ـ کتابخانه کودک

این تجربهٔ با ارزش (لذّت بردن از نگاه کردن) به کودک فرصت می‌دهد با ساختار کتاب (جنس، شکل، رنگ، تصویر و کلمات) آشنا شود و آن را ورق بزند. مدت تمرکزش افزایش یابد و تجربیات روزانه‌اش را در لابه‌لای دیدن تصاویر بعد و یا قبل از خواندن مرور کند (شکل ۳).

شکل ۳ـ تنهایی خواندن کودک

۲ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی برای به‌کارگیری استفاده از کتابخانه در توسعه خواندن کودک طراحی و اجرا کند.

نکات قابل توجه در کتابخانه کودک

آنچه که در کتابخانه کودک باید توجه داشته باشید:

۱ استفاده از ساده‌ترین ابزار برای کتابخانه

- گاهی یک جعبه کارتن ساده که با کاغذ رنگی تزیین شده یا یک چمدان خالی بی‌مصرف یا سبد بزرگ

حتی یک طناب می‌تواند کتابخانه کودک باشد.

■ تنها مسئله قابل توجه، داشتن جایی مشخص، در دسترس و قابل استفاده است که می‌تواند از همان کودکی پیام ارزشمند بودن کتاب را به کودک القا کند (شکل ۴).

شکل ۴ــ کتابخانه ساده

۲ نظم و ترتیب در چیدمان کتاب‌ها

۳ ترمیم کتاب‌های پاره شده

۴ مرتب و تمیز بودن محل

۵ در دسترس بودن کتاب‌ها (شکل ۵)

شکل ۵ــ کتابخانه منظم

۶ قابل رؤیت بودن جلد کتاب که انتخاب را برای کودک آسان می‌کند.

۷ قرار دادن یک جعبه جادویی با محتوای عروسک، شنل و روسری، اشیای مختلف (سنگ، قلم‌مو و...)، حیوانات پلاستیکی و غیره که می‌توانید در راستای وانمود کردن به خواندن برای کودک و توسط کودک با طرح سؤالات سازنده و استفاده از عروسک‌ها، اشیا، حتی میوه‌ها و غیره به اجرای داستان‌های مورد علاقه او بپردازید (شکل ۶).

نکته

آنچه هدف اساسی است، نباید در لابه‌لای فعالیت‌ها محو شود لذّت بردن از کتاب و کتاب‌خوانی، مرجعی است برای کسب اطلاع از آنچه در دنیای اطراف او وجود دارد.

گزارش دهید

فعالیت ۶: از یک کتابخانه مرکز پیش از دبستان و یا کانون پرورش فکری کودکان بازدید کنید و در کلاس گزارش دهید.

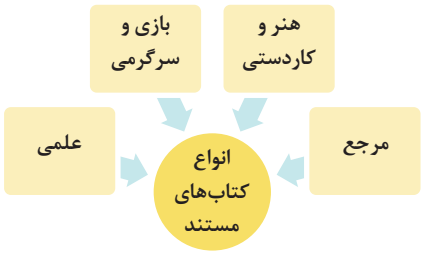
شکل ۶ــ لذّت بردن کودکان از کتاب

کتاب‌های مستند

علاوه بر کتاب‌هایی که در صفحات قبل بدان‌ها، اشاره شد (قصه‌های قومی و داستان‌های واقعی)، یک گروه دیگر از کتاب‌ها باید در کتابخانه جای داشته باشند که کتاب‌های مستند هستند. چون کودکان ذاتاً کنجکاوند، این کنجکاوی آنها را به مشاهدهٔ دنیای پیرامون و طرح سؤالات گوناگون می‌انگیزد. که بود؟ چه بود؟ و چراها و ده‌ها سؤال دیگر مدام از طرف کودک مطرح می‌شود و این فرصت گران‌بهایی است که بزرگسالان آنها را به سمت کتاب مستند راهنمایی کنند. کتاب‌های مستند بسیارند، اما باید به خاطر داشت که هدف کتاب مستند تنها انتقال پیام نیست، «کاری که کتب درسی نیز انجام می‌دهند». در اینجا باید اطلاعات داده شده که براساس خواسته کودک مطرح می‌شود مانند چرا آسمان آبی است؟ نان چگونه درست می‌شود؟ به‌گونه‌ای باشد که انگیزهٔ داوطلبانهٔ او برای دانستن تقویت شود و لذت خواندن به‌دست آید و او به جست‌وجو ادامه دهد. بنابراین کتاب‌های مستند، کتاب‌هایی هستند که برای بالا بردن اطلاعات و آشنایی کودک با مسائل علمی، فرهنگی، اجتماعی، هنری و غیره تهیه می‌شوند. این کتاب‌ها می‌توانند صرفاً تصویری و یا تصویر و متن با یکدیگر باشند.

ویژگی‌های کتاب‌های مستند عبارت‌اند از:

- داشتن زبانی ساده و روان؛
- صمیمیت و دقت مطالب؛
- استفاده از تصاویر صحیح و زیبا؛
- ساختاری جذاب و پرکشش؛
- پذیرفته شدن اثر به عنوان کاری ارزشمند.

نمودار ۳ــ کتاب‌های مستند (غیرداستانی‌ها)

انواع کتاب‌های مستند: این کتاب‌ها بسیار گسترده هستند و در زمینه‌های گوناگون اطلاع‌رسانی می‌کنند، اما با توجه به نیاز و توانایی کودکان به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود (نمودار ۳).

۱ــ کتاب‌های علمی: گستردگی این کتاب‌ها فرصتی طلایی برای پاسخ به سؤالات متنوع کودکان است. هرچند به‌طور کلی به سؤالات می‌پردازد، اما کتاب‌ها پایه هستند و برای آشنایی با موضوع کافی است. کتاب‌های علمی انواع گوناگون دارد و کودکان با خواندن آنها و یا نگاه کردن به تصاویرشان با جهان جانداران، گیاهان، سیارات و حتی ساخت و تهیه مواد آشنا می‌شوند، در عین حال می‌توانند مطالب و موضوعاتی را که در زندگی روزمره آنها جریان دارد، تجربه کنند (شکل ۷).

الف

ب

شکل ۷ـ کتاب های علمی[1]

شکل ۸ـ بازی وسرگرمی[2]

۲ـ بازی و سرگرمی: از آنجا که زندگی کودک از طریق بازی شکل می‌گیرد و یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های او محسوب می‌شود، می‌توان از کتاب‌هایی در زمینه بازی برای علاقه‌مند کردن او به کتاب استفاده کرد. چیستان‌ها، معماها، بازی‌های فکری و بالاخره بازی‌های جسمانی فرصت مناسبی در اختیار کودک قرار می‌دهد تا از طریق بازی به کتاب خواندن علاقه‌مند شود (شکل ۸).

۱ـ شکل الف) آندره بو، فرهنگ مصور جانوران، ترجمه: فرزانه کریمی، انتشارات قدیانی، ۱۳۹۴؛ شکل ب) معینی، مهدی، نقلی ۱، تصویرگر مهرنوش معصومیان، نشر کانون پرورش فکری کودکان، ۱۳۸۶

۲ـ شعبان‌نژاد، افسانه، کتاب من و عروسک، تصویرگر نیلوفر میرمحمدی، منادی تربیت، ۱۳۸۱

۳ـ هنر و کاردستی: نگاهی به قفسه‌های کتاب‌های کودکان نشان می‌دهد که امروزه کتاب‌های جالبی برای کودکان طراحی شده است. از بریدن و چسباندن گرفته تا ساختن اشیا با وسایل بی‌مصرف (دور ریختنی‌ها و یا نقاشی و کولاژ و غیره) که علاوه بر علاقه‌مندی کودک به ساختن و کسب مهارت در ایجاد هماهنگی بین مغز و دست، فرصتی است که در لابه‌لای کتاب‌ها به دنبال کار مورد علاقه‌اش بگردد (شکل ۹).

شکل ۹ـ هنر و کاردستی[۱]

۴ـ کتاب‌های مرجع: کتاب‌هایی که کودک می‌تواند به‌طور سریع و فشرده پاسخ پرسش‌هایش را به‌دست آورد. خواننده ملزم به خواندن کل اثر نیست، بلکه تنها می‌تواند به دنبال پاسخ سؤال خود باشد. امروزه واژه‌نامه‌ها یا کتب مرجع تصویری نیز برای کودکان پیش دبستان وجود دارد (شکل ۱۰).

شکل ۱۰ـ کتاب مرجع[۲]

۱ـ مؤلفین شرکت ملیسا و داگ، حدس بزن صورت من چه شکلیه؟ نشر دوایر، ۱۳۹۵

۲ـ مهناز عسگری، فرهنگ فارسی خردسالان، تصویرگر کیوان اکبری، نشر محراب قلم، ۱۳۹۰

تمرین کنید

فعالیت ۷: با توجه به واژگان فارسی انگلیسی کتاب همراه هنرجو یک بروشور برای معرفی کتاب‌های کتابخانه (انواع کتاب‌ها) معرفی کنید حتی می‌توانید از تصویر برای نمونه‌ها استفاده کنید.

تمرین کنید

۱ با تهیه فهرستی، گزارشی از تجهیزات کتابخانه ارائه دهید.
۲ یک کتابخانه ساده با استفاده از ساده‌ترین ابزار برای کودکان طراحی کنید.
۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**استفاده از کتابخانه**»را انجام دهید. فهرست، پوستر و معرفی سه مرجع را در کلاس ارائه دهید.
۴ با جست‌وجو در منابع علمی، فهرستی از کتاب‌های مستند برای کودکان ۵ ساله ارائه دهید.

خودارزیابی

پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن **واحد یادگیری۲:** کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک
مرحله۱: کاربرد استفاده از کتابخانه در توسعه خواندن کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۱ واحد یادگیری کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید با تهیه فهرستی گزارشی از تجهیزات کتابخانه ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید یک کتابخانه ساده با استفاده از ساده‌ترین ابزار برای کودکان طراحی کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید انواع کتاب‌های مستند را با موضوع «**منابع انرژی را درست مصرف کنیم**» برای کودکان ۴ ساله درست کنید.			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**استفاده از کتب کتابخانه**» را انجام دهید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: کاربرد تلویزیون در توسعه خواندن کودک را توضیح دهد.

ب) تلویزیون و خواندن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۸: در گروه‌های کلاسی در مورد موضوعات زیر گفت‌وگو کنید و نظرات خود را با هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارید:
- ☐ چه کتاب‌هایی را به‌صورت فیلم و سریال در تلویزیون دیده‌اید؟
- ☐ آیا قبل و یا بعد از دیدن فیلم، کتاب مربوط به آن را خوانده‌اید؟
- ☐ تأثیر کدام‌یک بر شما بیشتر بوده است؟

همه جا حاضر بودن، واقع‌گرایی، ساخته و پرداخته بودن محتوای تلویزیون، بیانگر آن است که این رسانه نقش مهمی در زندگی افراد، به خصوص، کودکان می‌تواند ایفا کند.

شکل ۱۱ــ توجه کودک به تلویزیون

بینندگان کوچک و بزرگ از طریق تلویزیون با آخرین اخبار، پدیده‌های علمی، اختراعات و وقایع خوب و بد آشنا می‌شوند و به مرور در تارهای تسخیری آن اسیر می‌شوند.
از آنجا که دیدن تلویزیون احتیاج به سواد و فرهنگ خاص ندارد، بی‌سوادان، کم سوادان و حتی کودکان می‌توانند به آسانی و با چرخاندن و یا فشار یک دکمه در حصار حمایتی آن قرار گیرند (شکل ۱۱).

جلوه‌های تصویری، تصاویر بزرگ، تکرارهای پیاپی کلام (در قالب زبان آهنگین، زبان طنز، زبان ساده و روان، حتی تلفظ‌های غلط) واکنش‌های کلامی و غیرکلامی و ایجاد صداهای محیط، صداهای گوناگون و موسیقی باعث می‌شود تا کودک بیش از پیش بدان توجه کند تا حدی که می‌تواند برنامه‌های مورد علاقه‌اش را نام ببرد و با دیدن نمادهای نوشتاری آنها را بخواند؛ حتی در بلندمدت همان نمادها را در محیط شناسایی کند و بخواند.
مربیان و کتابداران عقیده دارند که تلویزیون می‌تواند به خواندن بسیار کمک کند، زیرا بسیار دیده شده که بعد از نمایش سریال‌ها مثل شازده کوچولو (مسافر کوچولو)، بی‌خانمان، سفرهای گالیور و غیره کودکان برای امانت گرفتن این کتاب‌ها به کتابخانه‌ها مراجعه کرده‌اند و تقاضای خرید این کتاب‌ها بالا رفته است.
این موضوع تنها در مورد فیلم‌های داستانی صدق نمی‌کند و چه بسیار فیلم‌هایی در زمینهٔ راز بقا، دایناسورها، اختراعات و اکتشافات و طبیعت که هریک به نحوی می‌تواند انگیزه‌ای باشد که کمک به سمت آن موضوع جلب شود و میل به بیشتر دانستن او را به سمت کتاب‌های علمی بکشاند (شکل ۱۲).

شکل ۱۲ــ تماشای فیلم در مرکز پیش از دبستان

از این‌رو تلویزیون می‌تواند گامی به سوی ارتباط با کتاب‌ها و جلب توجه کودکان باشد. اما به یاد داشته باشید که این تنها یک شروع است.

۴ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای کاربرد تلویزیون در توسعه خواندن کودک طراحی و اجرا کند.

نکات لازم هنگام تماشای تلویزیون

تمرین کنید

فعالیت ۹: فهرستی از پویانمایی محبوب خودتان را تهیه کنید. آن را با فهرست دوستانتان مقایسه نمایید. دلیل انتخاب خود را شرح دهید. آیا بعد از دیدن کارتون‌ها دوست داشتید کتاب‌ها را بخوانید؟

کودکی که علاقهٔ کمتری به کتاب‌خوانی ابراز می‌کند را می‌توان با کتاب‌های مربوط به برنامه‌های تلویزیونی دلخواهش به کتاب علاقه‌مند کرد. هرگز نباید اجازه دهیم تلویزیون جای کتاب را بگیرد و برای جلب توجه او رقیبی برای کتاب باشد.

یکی از نکات مهم دربارهٔ نقش تلویزیون و خواندن، انتخاب آگاهانهٔ برنامه‌های مفید و مناسب برای کودک است. در این راستا می‌توان با محدود کردن زمان تماشای تلویزیون و انتخاب کتاب خاص که در فیلم‌های تلویزیونی ارائه شده است، یا موضوعاتی که در کلاس صحبت می‌شود، به کودک فرصت دهیم تا برداشت‌های تلویزیونی‌اش را با کتاب مقایسه کند و یا اطلاعات خود را در زمینهٔ موضوعات تدریس شده با ورق زدن کتاب‌ها و نگاه کردن توسعه دهد. بنابراین لازم است هنگام تماشای تلویزیون به نکات زیر توجه شود:

- بزرگسالان باید هم‌زمان با کودک برنامه‌های تلویزیونی را نگاه کنند، به اعمال و کلمات توجه نمایند و در مورد آنها صحبت کنند؛
- معمولاً خواندن کتاب قبل از تماشای کارتون‌های مورد علاقه کودک مفید است؛
- در طول خواندن سؤال کنید که چرا قهرمانان این کار را کردند و اگر شما بودید چه می‌کردید؟
- در میانه کتاب از کودکان بپرسید، به گمان شما داستان چگونه ادامه می‌یابد؟ (حدس بزند ـ پیش‌بینی کند)؛
- سعی کنید حوادث داستان را با تجارب کودک پیوند بزنید؛
- چنانچه فیلم یا کارتونی دیده‌اند که با موضوع کتاب یکسان است، در این مورد با کودکان صحبت کنید.

نکته

فعالیت‌هایی که برای توسعه خواندن به‌وسیله تلویزیون انتخاب می‌کنید باید در راستای ارتقای حافظه تصویری کودک باشد.

پیشنهاد دو بازی

الف) ساختن حروف با سنباده

هدف: پرورش حافظه دیداری و به‌کارگیری چند حواس در یک زمان و آشنایی با حروف و صدا

وسایل لازم: (امکان ساخت با فوم، چوب، نمد، مقوای ضخیم هم وجود دارد)

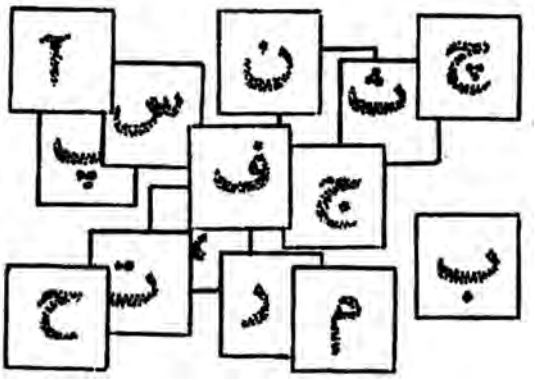
- ۲۶ کارت ۱۰×۱۰ سانتی‌متری
- چند ورق از کاغذ سنباده ضخیم
- یک قطعه گچ
- قیچی

- چسب و برس مخصوص

روش بازی:

۱ حروف الفبا را با گچ روی کاغذ سنباده بنویسید. بلندی هر حرف باید ۸ سانتی‌متر باشد و باید آن را با حروف نسخ بنویسید.

۲ شکل حروف را با قیچی ببرید و سپس به‌صورت رو به بالا آنها را روی مربع‌های مقوایی بچسبانید. (هر حرف روی یک مربع) (شکل ۱۳).

شکل ۱۳ــ حروف سنباده‌ای

حس لامسه برای خردسالان بسیار اهمیت دارد. استفاده از حروف سنباده‌ای این حس را پرورش می‌دهد و از این طریق می‌توان کودک را با حروف و صداهای آن آشنا کرد.

۳ به هر کودک در هر نوبت یک یا دو حرف بدهید.

۴ از او بخواهید تا با نوک انگشتانش آنها را لمس کند.

۵ هم‌زمان با این کار شما باید صدای هر حرف را به او بگویید (سعی کنید از صدای حروف، نه از اسم آنها استفاده کنید).

۶ هنگامی که کودک به اندازهٔ کافی به کشف حروف پرداخت، بازی با چشمان بسته را انجام دهید.

۷ چشم‌های کودک را ببندید و به او یک حرف را بدهید. او باید از طریق حس لامسه، حرف را تشخیص دهد.

۸ بازی با چشمان بسته را، به نوبت انجام دهید.

ب) چی بپزیم؟

هدف: ارتباط بین تصویر و اجرای یک دستورالعمل ساده

وسایل لازم:

- یک ورق کاغذ یا مقوا به اندازه ۱۵×۳۵ سانتی‌متر
- چند عدد خودکار
- یک عدد خط‌کش
- موادغذایی و ظرف‌هایی که برای آشپزی لازم است.

روش بازی:

با استفاده از نشانه‌ها، اعداد و تعداد محدودی از کلمه‌های مناسب، یک دستورالعمل سادهٔ آشپزی برای کودک بنویسید. همان‌طور که در تصویر ملاحظه می‌کنید. تعداد کلمه‌ها بسیار کم است و کودکان یاد می‌گیرند که چگونه دستورالعمل و نشانه‌ها را تفسیر کنند. سعی کنید دستورالعمل‌ها ساده باشند و هنگام آشپزی کنار آنها باشید (شکل ۱۴).

شکل ۱۴ــ دستورالعمل تصویری

تمرین کنید

فعالیت ۱۰: از میان دو بازی بالا یکی را انتخاب کنید و آن را با دو کودک اجرا کنید. گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ فهرستی از نکات لازم هنگام تماشای تلویزیون ارائه دهید.

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**تلویزیون**»را گام به گام انجام دهید و جواب سؤالات خواسته شده را درکلاس ارائه دهید.

۳ با توجه به فعالیت **۲**، در گفت‌وگو با مادر کودک مورد نظر، گزارشی از تأثیر شخصیت‌ها و اتفاقات آن پویا نما را در زندگی کودک تهیه کنید.

۴ فهرستی از پویا نمایی‌های مورد علاقه خود را که در کتاب داستان خوانده اید ، تهیه کنید.

خود ارزیابی

پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن — **واحد یادگیری۲:** کاربرد فعالیت های روزانه در توسعه خواندن کودک

مرحله۲ : کاربرد استفاده از تلویزیون در توسعه خواندن کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از نکات لازم هنگام تماشای تلویزیون ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید بازی‌هایی در جهت کاربرد تلویزیون برای توسعه خواندن کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید گزارشی از تأثیر شخصیت‌ها و اتفاقات پویا نماهای مشاهده شده توسط کودک را در زندگی او تهیه کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فهرستی از پویا نمایی‌های مورد علاقه خود را که در کتاب داستان خوانده‌اید، تهیه کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: کاربرد نشریات در توسعه خواندن کودک را توضیح دهد.

ج) نشریات

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۱: شما کدام یک از نشریات روزنامه بزرگسالان یا نوجوانان را خوانده‌اید؟ تجارب خود را با سایر هم‌کلاسی‌ها در میان بگذارید. با هم گفت‌وگو و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

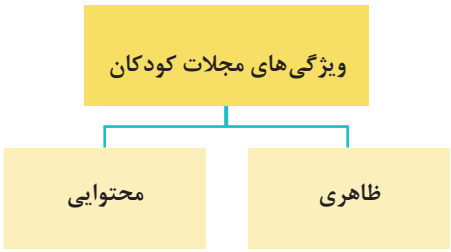
نشریه: یک رسانهٔ اجتماعی که با نام ثابت، فاصله‌های منظم زمانی (روزانه، هفتگی و ماهانه) با درج تاریخی شماره، موضوع، به روشی مشخص و معین (اطلاع‌رسانی، سرگرمی و آموزشی) با مجوز قانونی منتشر می‌شود (شکل ۱۵).

شکل ۱۵ـ نشریه کودک

ویژگی‌های مجلات کودکان

ویژگی‌های مجلات کودکان از دو جهت قابل توجه است (نمودار ۴):

نمودار ۴ـ ویژگی‌های مجلات کودکان

۱ـ ویژگی‌های ظاهری

عناصری چون نام، نامواره[1]، روی جلد، تصویرگری، قطع، شمارهٔ صفحات و صفحه‌آرایی، وضعیت ظاهری نشریه را تشکیل می‌دهند.

- **نام:** نشریه باید نامی کوتاه، خوش‌آوا، اثرگذار و متناسب با سن مخاطب داشته باشد؛ از این رو گاهی به نام پدیده‌های طبیعت (پوپک، سنجاقک، آفتاب مهتاب) و یا نشئت گرفته از آرمان نشریه (کوشش، کودکان فردا، امید آن است) و یا به عنوان ضمیمه نشریات بزرگسالان (دوچرخه، کیهان بچه‌ها) و غیره منتشر می‌شوند.
- **تصویرگری یا تصویرسازی:** یکی از مهم‌ترین بخش‌های نشریه است و انگیزهٔ خواندن را افزایش می‌دهد کودکان بازی‌های ساده با رنگ و خط را دوست دارند.
- **جلد:** طبیعی است که نخستین عنصر جلب مخاطب جلد آن است. زیبایی و اثرگذاری باید در این زمینه مورد توجه باشد.
- **قطع:** ناشران اندازه‌های گوناگون را تجربه کرده‌اند که رایج‌ترین قطع رحلی کودک ۲۶×۱۹ سانتی‌متر برای نوجوانان و قطع وزیری ۲۳×۱۶ سانتی‌متر برای کودکان است.
- **صفحه‌آرایی:** استفاده از تصویر، نقاشی، عکس، حروف درشت، سطرهای با فاصله، شمار متناسب ستون‌ها (۱ تا ۳ ستون)، سفیدخوانی و استفاده از رنگ‌ها در هم نشدن متن و تصویر، رعایت تناسب رنگ‌ها و بالاخره عکس‌های مناسب با شرح‌های گیرا از جمله موارد مورد توجه است.

۱ـ نامواره (Logo): نوعی نوشتن ثابت نام نشریه است که ترکیبی گرافیکی است، گاهی با خط نستعلیق یا خطوط ابداعی که آسان‌خوانی هدف اصلی آن است، نوشته می‌شود.

۲ـ ویژگی‌های محتوایی:

- توجه به ویژگی‌های سنی مخاطب
- استفاده از زبان معیار که باید از نظر دستوری ساده و مفهوم باشد.
- پرهیز از استفاده از کلمات قصار ـ نکته‌ها و اندرز
- لحن صمیمی و ساده
- تنوع موضوع (خبرـ شعرـ داستان ـ بازی و سرگرمی ـ طنز ـ مطالب علمی)

تمرین کنید

فعالیت ۱۲: نشریه‌ای را با موضوع محیط‌زیست برای گروه نوجوانان انتخاب نمایید و با همکاری دوستان آن را در کلاس معرفی کنید.

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای به‌کارگیری نشریات در توسعه خواندن کودک طراحی و اجرا کند.

نقش نشریه در توسعه خواندن کودک

با توجه به اهمیت نشریه و نقش آن در خواندن، کتابخانه‌های کودک موظف هستند از میان نشریات منتشر شده، تعدادی از آنها را مشترک شوند تا کودک تجربه خواندن کسب کند، حتی می‌توان والدین را تشویق به خریداری و عضو شدن کودکان برای اشتراک نمود.

نکته

نشریات باعث می‌شود کودک با میل و رغبت فردی با ورق زدن با شکل کلمه‌ها و نمادها آشنا شده و توجهش به کلمات جلب شود.

پیشنهاد دو بازی

فهرست خرید

هدف: ارتباط بین تصویر و نماد کلمه

روش بازی: قبل از رفتن به خرید، از کودک بخواهید تا در تهیه فهرست به شما کمک کند. از یک ورقه کاغذ برگ استفاده کنید و در نیمه‌ای از آن نام اشیایی را که به آن نیاز دارید، بنویسید. از خط نسخ استفاده کنید و کلمه‌ها را بزرگ و واضح بنویسید. هنگام نوشتن هر کلمه آن را برای کودک بخوانید و از او بخواهید تا آن را تکرار کند. کودک را تشویق کنید تا شکل هر جنس را در مقابل کلمه مربوط به آن بکشد. کار دیگر این است که شما تصاویر را بکشید و از کودک بخواهید تا آنها را رنگ کند (شکل ۱۶).

هنگام رفتن به خرید، یک مداد با خود به همراه داشته باشید. وقتی شیئی را می‌خرید و آن را در کیسه می‌گذارید، از کودک بخواهید تا در برابر کلمه روی فهرست علامت (☐) بگذارد. تصاویر می‌توانند به کودک

شکل ۱۶ـ فهرست خرید تصویری

کمک کنند تا کلمه‌ها را به خاطر آورد.

دایره‌های پرش

هدف: بازی با تصاویر و کلمه

روش بازی: روی هر دایره نام و تصویر یک حیوان کشیده شود (شکل ۱۷).

- با دیدن تصویر روی هر یک از دایره‌ها از کودک بخواهید آن را پیدا کند و روی آن بپرد و بایستد، مثلاً «بپر روی شیر».
- کودک باید با دیدن تصاویر و نام آنها روی دایره‌ها، دایرهٔ مورد نظر را بیابد و روی آن بپرد و بایستد تا شما نام بعدی را بگویید.
- اگر تعداد بچه‌ها بیشتر باشد، می‌توان برای هر بازیکن یک ردیف دایره را درنظر گرفت. بعداً می‌توانید این بازی را به بازی جمله‌سازی تبدیل کنید. برای انجام این بازی، دایره‌ها باید شامل فعل و اجزای جمله باشد. در ضمن می‌توانید اعداد و یا اسامی دیگر (اشیا، گل و غیره) را روی دایره‌ها بنویسید.

شکل ۱۷ـ دایره‌های پرش

تمرین کنید

فعالیت ۱۳: از میان دو بازی بالا به انتخاب خود یک بازی را با دو کودک انجام دهید و گزارش اجرا آن را در کلاس ارائه دهید (در نحو ارائه آزاد هستید).

تمرین کنید

۱ با توجه به ویژگی‌های مجلات کودکان، مجله‌ای برای کودکان با موضوعات متناسب طراحی و تهیه کنید.

۲ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**نشریات**» گزینه ۱ و ۲ را انجام دهید و گزارشی از وضعیت ظاهری با بررسی سه شماره یک نشریه کودک را در کلاس ارائه دهید.

۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**نشریات**» گزینه ۳ آن را انجام دهید و نشریه را در کلاس ارائه دهید.

خودارزیابی

پودمان ۴: آماده کردن کودک برای خواندن — **واحد یادگیری ۲:** کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک

مرحله ۳: کاربرد استفاده از نشریات در توسعه خواندن کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۳ واحد یادگیری کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید با توجه به ویژگی‌های مجلات کودکان، مجله‌ای برای کودکان با موضوعات متناسب طراحی و تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید بازی‌هایی در جهت کاربرد نشریات برای توسعه خواندن کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**نشریات**» گزینه ۱ و ۲ را انجام دهید و گزارشی از وضعیت ظاهری با بررسی سه شماره یک نشریه کودک را در کلاس ارائه دهید؟			

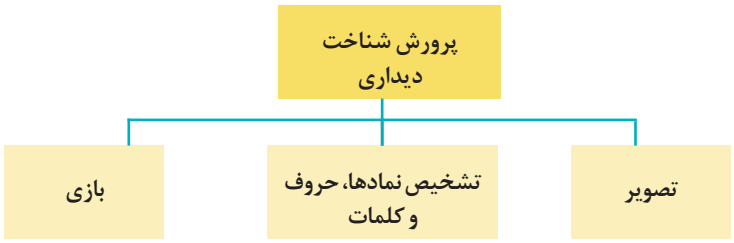
۷ـ هدف توانمندسازی: شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان را توضیح دهد.

پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۴: در خیابان‌ها چه علائم تصویری شما را جذب می‌کند؟ دلایل جذابیت آنها را با هم‌کلاسی‌هایتان به اشتراک بگذارید.

کودکان خواندن را با تصویر آغاز می‌کنند و چنانچه دیدیم تنوع، زیبایی، اصالت تصویری و غیره از جمله مواردی بود که در کتاب‌های کودکان وجود داشت. اما کودک برای کسب مهارت خواندن نیازمند بینایی، تکلم، شنوایی و نهایتاً رفتار اجتماعی و عاطفی است که از طریق تصویر، تشخیص نمادها و بازی صورت می‌گیرد. برای تقویت هر یک از موارد فوق باید راهکارهایی ارائه شود (طبق نمودار ۵).

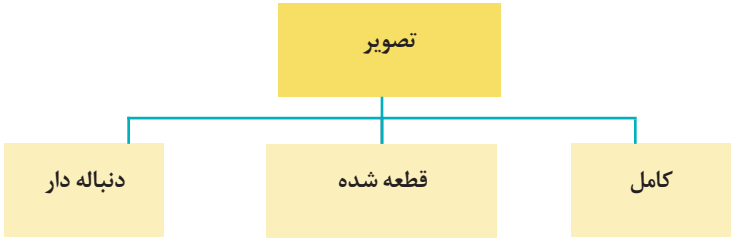
نمودار۵ـ پرورش شناخت دیداری

۸ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی برای شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات در کودکان طراحی و اجرا کند.

پرورش شناخت دیداری شامل موارد زیر است:

۱ـ تصویر

تصاویر برای کودکان به سه شکل زیر ارائه می‌شود (نمودار ۶).

نمودار۶ـ انواع تصویر

الف) کامل: تصاویر می‌توانند به‌صورت تک تصویر نمایانگر یک شیء خاص باشند؛ مثلاً تلفن یا خرس پارچه‌ای، کودک با دیدن این تصاویر را شناسایی می‌کند و نام می‌برد (شکل ۱۸).

شکل ۱۸ـ شکل کامل

نکته

تصاویر بهتر است از اشیای آشنا برای کودک باشند؛ همان‌گونه که در کتاب‌های پلاستیکی و پارچه‌ای نمونه‌ای از آنها را دیدیم.

تمرین کنید

فعالیت ۱۵: با توجه به عکس‌های بریده شده از مجلات و پارچه‌ها، چند نمونه کتاب تصویری به‌صورت گروهی برای کودکان بسازید.

ب) تصاویر قطعه شده: تصویری را به چند قسمت تقسیم کنید. کودک با قرار دادن اجزا در کنار هم باید تصویر را کامل کند (جورچین[1]) (شکل ۱۹).

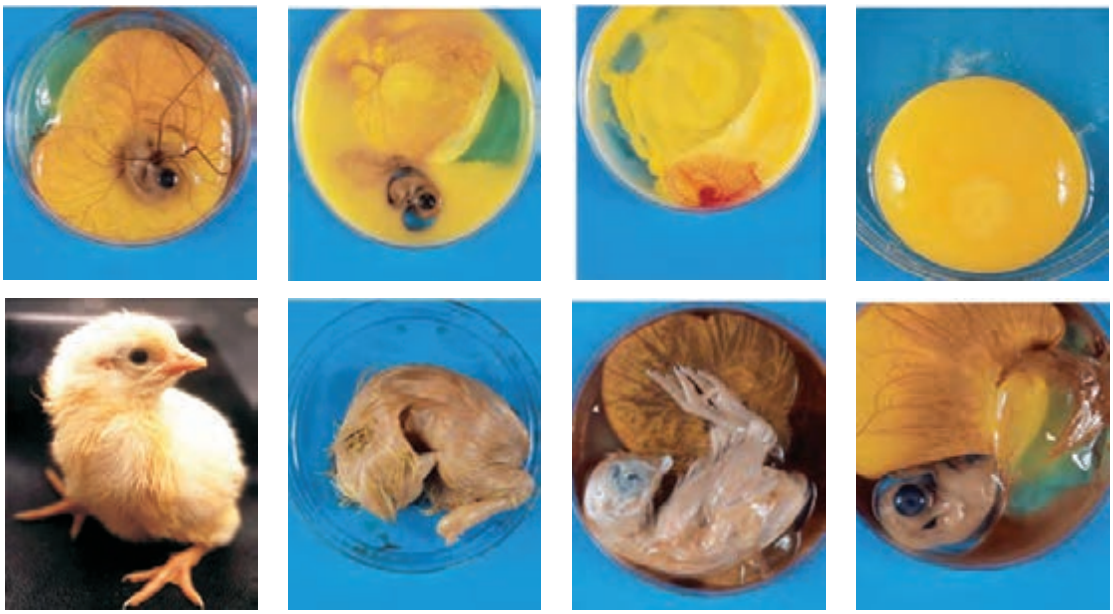
ج) تصاویر دنباله‌دار: مجموعه‌ای از تصاویر مربوط به هم را به کودک نشان می‌دهیم برای مثال، مراحل تبدیل تخم‌مرغ به جوجه، مراحل رشد یک گیاه یا دگردیسی قورباغه و پروانه (شکل ۲۰). کودک با نگاه کردن به مجموعه تصاویر، باید مراحل را به‌ترتیب کنار هم قرار دهد؛ به‌عبارتی باید بتواند آغاز تا پایان را مشخص کند. این مراحل همان ترتیبی است که در داستان‌ها نیز مشاهده می‌شود. (اول چی بعد چی؟)

آنچه در این زمینه اهمیت بسیار دارد؛ توجه به جزئیات و در آخر شناخت و درک تصویر است.

شکل ۱۹ـ جورچین

۱ـ در اسباب‌بازی‌های کودک تصاویر قطعه شده با نام جورچین شناخته می‌شود.

شکل ۲۰ـ تصاویر دنباله‌دار

تمرین کنید

فعالیت ۱۶: یک نمونه از تصاویر دنباله‌دار پس و پیش شده درست کنید و در کلاس ارائه دهید.

۲ـ تشخیص نمادها، حروف و کلمات

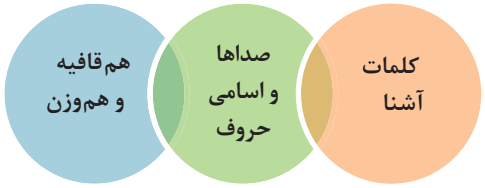
گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۷: در سطح شهر و یا در برنامه‌های تبلیغاتی تلویزیون، نمونه‌هایی را به خاطر دارید که جملات آهنگین داشته و در ذهن شما باقی مانده باشد؟ در این‌باره با هم‌کلاسی‌هایتان گفت‌وگو کنید. فهرستی از آنها ارائه دهید.

تشخیص نمادها، حروف و کلمات شامل موارد زیر است:

الف) کلمات آشنا

کودک با نگاه کردن به کتاب، دیدن نوشته‌ها و توجه به کلمات محیط پیرامونش (برنامه‌های تلویزیون، برچسب خوراکی‌ها و غیره) عادت می‌کند به‌تدریج برخی از حروف و کلمات را بشناسد. در مکان‌های مختلف خیابان، رستوران و حتی در خانه می‌توانید فرصت‌های طلایی برای نشان دادن کلمات برای او ایجاد کنید؛ به‌ویژه کلماتی که برای او معنای واقعی دارد و قابل فهم است. مثلاً در خیابان با اشاره به علائم رانندگی که نوشته دارند و یا نام مغازه‌های مورد علاقه کودک و حتی آگهی‌های خوراکی و تبلیغی، توجه او را به کلمات جلب کنید. شما می‌توانید در مهدکودک با نوشتن نام اشیا و گذاشتن آن روی آنها، مثلاً جعبه وسایل نوشتن، آجرها یا نوع کتاب، در تشخیص کلمات به او کمک کنید. آنها قبل از یادگیری خواندن، شکل کلمات را با دیدن مکرر کلمه تشخیص می‌دهند (شکل ۲۱).

نمودار ۷ ـ تشخیص نمادها، حروف و کلمات

لباس　　بادکنک　　کیف

شکل۲۱ـ کارت‌های تصویری نوشتاری

بر همین منوال از دیدن نوشته نام خود نیز لذت می‌برد؛ حتی اولین کلمه‌ای است که یاد می‌گیرد و می‌نویسد، هر چند گاهی بعضی از حروف نامش را وارونه بنویسد.

تمرین کنید

فعالیت ۱۸: پنج نفر از دوستانتان را نام ببرید که هرکدام براساس نام یک گل نام‌گذاری شده‌اند و برای دو نفر از آنها کارت تبریک بسازید.

ب) صداها و اسامی حروف

اگر می‌خواهید صدای هر حرفی را به کودک یاد دهید، از کلمه‌ای که او می‌شناسد، استفاده کنید. مثل: مامان «م»، بابا «ب».

فراگیری صدا و نماد آن صدا، هم زمان با هم، برای کودک دشوار است؛ پس باید بیشتر تأکید بر صدا باشد. در این راستا این شناخت به دو صورت آشنایی با صدای اول و صدای آخر کلمه انجام می‌گیرد.

ضرورت و اهمیت: چرا روی حروف هم آغاز و هم پایان باید تأکید کنیم؟

توجه به هم آغازها و هم پایان‌ها به دلایل گوناگونی صورت می‌گیرد. ساده‌ترین و ملموس‌ترین آن، توجه خود کودکان به این مقوله در شعرخوانی و بلندخوانی با آنهاست که معمولاً حروف اول و آخر را با شما تکرار می‌کنند. در بحث آموزش زبان فارسی حروف الفبا در حالت‌های اول، میانه و آخر تکرار می‌شوند و چنانچه کودک پیش‌دبستانی، با این حالت‌ها (هم آغازها، هم پایان‌ها) آشنا شده و تجربه کرده باشد، در فراگیری زبان فارسی در کلاس اول، دچار مشکل نخواهد شد.

۱ـ آشنایی با صدای اول کلمات (هم‌آغاز): بیشتر کودکان حروف اول نام خود، نام اشیا و اشخاص پیرامون را یاد می‌گیرند و سپس آن حروف را در کلمات دیگر تشخیص می‌دهند. بخشی از کلمات با حروفی یکسان آغاز می‌شوند (شکل ۲۲).

مداد　　میز　　سماور　　سوت

شکل۲۲ـ کارت‌های هم‌آغاز

۲ـ آشنایی با صدای آخر کلمات (هم‌پایان‌ها): در این حالت کلمات در قسمت پایانی مشترک هستند؛ مانند دستکش و آتش، کتاب و بشقاب، که با حروفی یکسان به پایان می‌رسند (شکل ۲۳).

دستکش　　آتش　　بشقاب　　کتاب

شکل ۲۳ـ کارت‌های هم‌پایان

تمرین کنید

فعالیت ۱۹: در گروه‌های دو نفره با استفاده از منابع علمی معتبر، مجموعه‌ای از کارت‌های تصویری لغات هم آغاز و هم پایان تهیه کنید.

ج) هم قافیه، هم وزن

کارشناسان به اهمیت قافیه در فراگیری خواندن پی برده‌اند، زیرا کودکانی که در تشخیص کلمات هم قافیه دچار مشکل هستند، در فراگیری خواندن نیز با مشکل روبه‌رو می‌شوند.
از این‌رو در امر آموزش همراهی بزرگسالان در خواندن اشعار کودکانه و حرکات موزون می‌تواند مفید باشد؛ برای فهم او از قافیه، وزن اشعار و ترانه‌های کودکان به کودک فرصت می‌دهد که کلمات را به خاطر بسپارد و وقتی که شعر را حفظ کرد، به رابطه بین کلمه و تصویر ذهنی آن پی خواهد برد.

خرگوش من چه نازه　　گوشاش چقدر درازه
موهاش سفید و نرمه　　مثل بخاری گرمه
می‌خوره برگ کاهو　　می‌پره مثل آهو

نکته

کودکان زمانی که به درک قافیه و وزن رسیده باشند، از بازی با کلمات هم قافیه لذت می‌برند.

با طرح چند بازی می‌توانید کودکان را در تشخیص قافیه و زیبایی‌های کلامی آن یاری کنید. این بازی‌ها در هر شرایط زمانی و مکانی قابل اجرا هستند:
بازی ۱ـ بگو کدام هم صدا نیست: چند کلمه را پشت سر هم بگویید که به جز یکی بقیه هم صدا باشند.
«توت ـ سوت ـ فوت ـ کتاب» «سیر ـ شیر ـ دیر ـ میخ»
بازی ۲ـ من سرنخ می‌دهم، تو پیدا کن: با گفتن یک کلمه هم صدا به کودک سر نخ بدهید و از او بخواهید کلمه هم صدای مورد نظر شما را پیدا کند (شکل ۲۴).

شکل ۲۴ـ بازی سرنخ می‌دهم

می‌توانیم این بازی را با گفتن عبارات گوناگونی مثل «من دنبال کلمه‌ای می‌گردم هم صدا...» به صورت‌های دیگر انجام دهید.

تمرین کنید

فعالیت ۲۰: با هم‌کلاسی‌هایتان یک بازی مانند مشاعره طراحی کنید که نشان دهندهٔ کلمات هم قافیه باشد و آن را در کلاس اجرا کنید.

۳ـ بازی

می‌توانیم خواندن را با بازی دلنشین‌تر کنیم. کودک پیش‌دبستانی قرار نیست بتواند کتابی را بخواند؛ بنابراین کلمه‌خوانی، روخوانی، جمله‌خوانی و غیره هر آنچه خواندن را ممکن می‌سازد در برنامهٔ آموزشی قرار ندارد، بلکه باید هدف اصلی آموزش برای خواندن در پیش از دبستان حول سه محور دیدن، شنیدن و بیان کردن کلمه طراحی شود.

سه محور آموزش برای خواندن کودکان پیش از دبستان:
خوب دیدن کلمه
خوب شنیدن کلمه
درست بیان کردن کلمه

با توجه به این اهداف باید در حد امکان با فعالیت‌های گوناگون خواندن را برای کودک دلپذیر کرد. برای نیل به این منظور، بازی وسیله‌ای است که می‌تواند خواندن را برای کودکان دلنشین کند و مشوقی برای علاقه‌مندی کودک به خواندن و ادامهٔ آن باشد. بازی‌ها شامل بازی‌های ریتمیک و بازی‌های آموزشی می‌باشد.

الف) بازی‌های ریتمیک (آهنگین و موزون)

- با حروف، تمرین‌های ریتمیک مختلفی بسازند و آنها را به‌طور ریتمیک اجرا کنند:

- دو ضربی مانند: آ، آـ آ، آ
  نا، نا_ نا، نا
- سه ضربی ماند: دا، دا، دا
  ها، ها، ها
  بیم، بیم، بیم

و همچنین چهار ضربی و ضرب‌های دیگر.

- نام خود را به‌طور ریتمیک هجی کنند ریتم آن را با دست اجرا کنند و با سازهای کوبه‌ای[1] بنوازند.
- ریتم کلمات و جملات را به‌طور دلخواه با دست و سازهای کوبه‌ای دنبال کنند. ابتدا با یک کلمه، سپس دو کلمه و در آخر با یک جملهٔ کوتاه ریتم بسازند. یک کلمه مانند کتاب، مادر، خورشید. دو کلمه مانند آفتاب مهتاب، درخت سبز؛ و یک جملهٔ کوتاه مانند از جا پریدم، خورشید؛ را دیدم.
- صدای حیوانات و اشیای متحرک را تقلید کنند و بر مبنای آنها ریتمی بسازند.

مانند:

- میو میو ماو ماو
  جیک جیک جیک وز، وز، وز
  قان قان قان قان قان قان قان قان

و صدای قطار، صدای باران و موارد دیگر.

- ریتم حرکات حیوانات و اشیای متحرک را تقلید کنند.
- ریتم اشعاری را که از حفظ هستند، با حرکت دست و یا با سازهای کوبه‌ای دنبال کنند. برای مثال بیشتر کودکان چهار، پنج ساله می‌توانند شعر «یه توپ دارم قل قلیه...» و شعرهای متعدد دیگری را که آموخته‌اند، بخوانند و نیز ریتم شعر و آهنگ را با دست پیدا کنند.
- آنها می‌توانند ترانه‌هایی را که حفظ هستند با سرعت‌های مختلف بخوانند.
- ریتم قطعه و آهنگی را که از ضبط صوت می‌شنود یا توسط مربی نواخته می‌شود، با دست زدن پیدا کنندو یا آن را با ساز کوبه‌ای همراهی کنند.

ب) بازی‌های آموزشی

در کنار فعالیت‌هایی که اغلب حرکتی است و کودک بدان مشغول است، نظر به اهمیت بازی و علاقه‌مندی کودکان، یک سری از فعالیت‌های با اهداف خاص در قالب بازی ارائه می‌گردد. این بازی‌ها علاوه بر ویژگی‌های عمدهٔ بازی (لذت، شادی و غیره) دارای ویژگی‌های خاصی است که کودک را برای رعایت نوبت، روابط اجتماعی و موارد مشابه آن آماده می‌سازد. یکی از بارزترین صفات بازی‌های آموزشی مجموعه فعالیت‌های است که کودک را به سمت خواندن سوق می‌دهد.

نمونه: کیسه حدس: مجموعه‌ای از اشیا مثل شانه، کمربند، زنگوله، توپ، سیب و غیره را داخل یک کیسهٔ پارچه‌ای (مثل روبالشی) بریزید. بدون آنکه کودک متوجه شود، داخل کیسه چیست؛ از او بخواهید دستش را به درون کیسه ببرد و شیء را که با صدای (س) شروع می‌شود، بیرون آورد. چنانچه درست حدس زد و آن شیء را از کیسه بیرون آورد، شیء دیگری را جایگزین کنید. در مراحل بعدی، او شیء را بیرون بیاورد و ضمن نام بردن آن صدای اول یا آخر را بیان کند.

نمونه: ببین من چی هستم: گاهی فرصت‌های طلایی برای تمرین و بازی پیش می‌آید که می‌توانید از یک

۱ـ سازه‌هایی هستند که با کوبیدن دو شی به هم صدا تولید می‌کنند (مثل زدن دو چوب، پا کوبیدن به زمین).

بازی قدیمی استفاده کنید. به یاد داشته باشید به جای نام حرف باید از صدای حروف استفاده کنید.
مثال: با چشم‌هایم می‌توانم آنچه را که روی صورت شماست و با «چ» شروع می‌شود، ببینم (چانه و چشم).
صبح‌ها برای خوردن چای دوست دارم..... بریزم. با حروف «ش» شروع می‌شود.
باید..... را بپوشیم تا در خیابان با آن راه برویم. با حرف «ک» شروع می‌شود.

تمرین کنید

فعالیت ۲۱: با توجه به دستورالعمل زیر، بازی‌آموزشی «ردیف درست کردن» را طبق شکل ۲۳ بسازید و با دوستان بازی کنید. در مورد هدف بازی با هم‌کلاسی‌ها گفت‌وگو کنید.

دستورالعمل

- یک صفحهٔ مربع شکل در ابعادی در حدود ۲۴ سانتی‌متر ببرید.
- با رسم خطوطی مطابق شکل روبرو، آن را به ۹ مربع یک‌اندازه تقسیم کنید.
- ۹ کارت مربع شکل به اندازهٔ مربع‌های روی صفحه ببرید. هر کارت ۸cm است.
- روی یک طرف هر مربع را تصویری بچسبانید و روی طرف دیگر آن کلمه‌ای مطابق با تصویر بنویسید و دایره‌ای به قطر دو سانتی‌متر بکشید.
- ۱۰ دایره از مقوا به قطر دو سانتی‌متر ببرید که ۵ تا از آنها به یک رنگ و ۵ تای دیگر به رنگی دیگر باشد (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ــ درست کردن «ردیف»

روش بازی

- کارت‌ها را از طرفی که تصویر و کلمه روی آن مشخص شده است، دسته‌بندی کنید یا در کنار هم بگذارید.
- دو بازیکن هر یک به نوبت کارتی را برمی‌دارند، کلمهٔ روی آن را می‌خوانند و تصویر پشت کارت را نشان می‌دهند تا ببینند آیا کارت را درست خوانده‌اند یا نه.
- اگر بازیکن کارت را درست خوانده باشد، آن را روی یکی از مربع‌های صفحه می‌گذارد و دایرهٔ رنگ خودش را روی دایرهٔ بالای کارت قرار می‌دهد.
- رنگ دایره‌های هر بازیکن با بازیکن دیگر متفاوت است. بازیکنی که بتواند سه کارت با دایره‌های هم رنگ (دایره‌های خودش) را دنبال هم ردیف کند، برندهٔ بازی است.
- گاهی هیچ بازیکنی نمی‌تواند کارت‌هایش را ردیف کند. در این صورت، ردیف کارت‌ها را به هم می‌زنند و دوباره بازی را شروع می‌کنند.

نکاتی که باید در نظر گرفت:

- موقع ترتیب دادن بازی، کلماتی را انتخاب کنید که در متن‌های دیگر شنیده باشید و آنها را بشناسید.
- ارزش آن را دارد که در مورد طرز اجرای بازی دقت بیشتری بکنید. اگر شیوهٔ انجام بازی به دقت تنظیم شده باشد، ممکن است برای شما جذاب‌تر باشد.
- دقت کنید که هرکدام از این بازی‌ها را مطابق با موضوع مورد علاقهٔ خودتان تنظیم کنید تا برای شما خوشایندتر باشد.

■ هر بازی را می‌توانید مطابق با توانایی‌ها و خلق‌وخوی خود سخت‌تر یا آسان‌تر، پیچیده‌تر یا ساده‌تر کنید. اکثر بازی‌ها طوری است که می‌توان آنها را چند نفری انجام داد.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**توالی اتفاقات**» را با یک کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**برچسب‌های رنگی**» را با یک کودک انجام دهید و اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

۳ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**با چی شروع می‌شوم ؟**» را با یک کودک انجام دهید و اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

۴ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**حرف آخرم چیه؟**» را با یک کودک انجام دهید و اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه آزاد هستید).

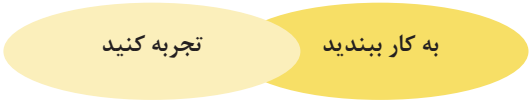
۵ با مراجعه به بخش «به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**بازی با حروف**» را با سه کودک انجام دهید و اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوهٔ ارائه ازاد هستید).

خودارزیابی

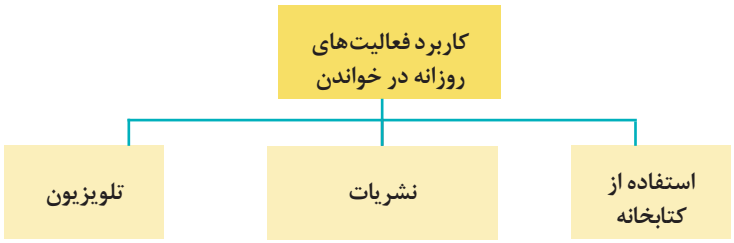
پودمان۴: آماده کردن کودک برای خواندن **واحد یادگیری۲:** کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک
مرحله۳: پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید انواع تصاویر (کامل، قطعه شده و دنباله‌دار) را درست کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیت آموزشی با انواع تصاویر (کامل، قطعه شده و دنباله‌دار) برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت آموزشی با استفاده از «**کلمات آشنا**» برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیت آموزشی با استفاده از «**صداها و اسامی حروف**» برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیت آموزشی با استفاده از «**هم قافیه و هم وزن**» برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فعالیت آموزشی با استفاده از «**انواع بازی**» برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			
۷	تا چه حد می‌توانید «**کارت‌های هم آغاز و هم پایان**» برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات کودکان طراحی و اجرا کنید؟			

با به‌کار بردن آنچه می‌دانید، جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات و آگاهی کافی نیست، زیرا تا زمانی که اطلاعات به‌دست آمده از محتوا را عملاً به‌کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.
از طرفی با توجه به مراحل رشد که به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام به گام باشد و این همان چیزی است که شما دربارهٔ آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید (نمودار ۸).

نمودار ۸ــ کاربرد فعالیت‌های روزانه در خواندن

الف) استفاده از کتب کتابخانه

هدف: شناخت کتاب‌های مستند

مراحل اجرا

۱ با مراجعه به یک کتابخانه کودک فهرستی با حداقل ۵ عنوان در زمینه کتاب‌های مستند تهیه کنید، خلاصه‌هایی از کتاب‌ها را در کلاس ارائه دهید.
۲ پوستری برای معرفی یکی از کتاب‌های خود تهیه کنید.
۳ با مراجعه به کتابخانه و یا کتاب فروشی، سه مرجع موجود قابل استفاده برای کودکان را در کلاس معرفی کنید.

ب) تلویزیون

هدف: نقش تلویزیون در خواندن

مواد لازم: توجه به چهار قسمت از یک سریال کارتونی

چهار قسمت از یک سریال کارتونی را انتخاب کنید و به این سؤالات پاسخ دهید:
۱ آیا موضوع برای کودک قابل درک است؟ به چه دلیل؟
۲ حداقل از هر قسمت ۱۰ دیالوگ نوشته شود.
۳ آیا به‌نظر شما کلمه‌ای به اشتباه یا غلط بیان شده است؟
۴ آیا طنز کلامی در کارتون برای کودک قابل فهم است؟

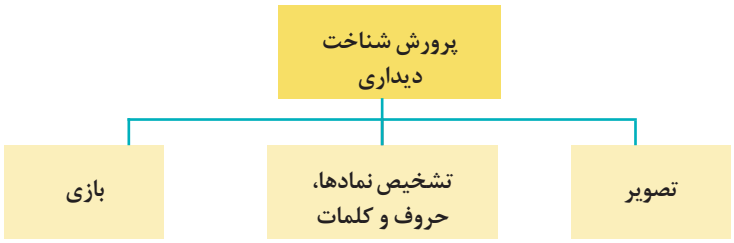
ج) نشریات

هدف: بررسی نشریات کودکان

مواد لازم: نشریهٔ موجود برای کودکان پیش از دبستان

با توجه به نشریات، فعالیت‌های زیر را به‌صورت گروهی و یا انفرادی انجام دهید.
۱ انتخاب یک نشریه مستقل (ضمیمهٔ روزنامه بزرگسالان نباشد) و بررسی ظاهری آن براساس آنچه خوانده‌اید.

۲ انتخاب سه شمارهٔ پیاپی یک نشریهٔ مستقل و بررسی محتوایی آن براساس آنچه خوانده‌اید.
۳ یک نشریه کودکان با موضوع بازیافت که شامل سرمقاله، تصویر، داستان، شعر، کاردستی و... باشد تهیه کنید.

نمودار ۹ــ پرورش شناخت دیداری

براساس آنچه یاد گرفته‌اید و فعالیت‌هایی که طراحی کرده‌اید. حال آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید.
پرورش شناخت دیداری طبق نمودار ۹ در سه مبحث طراحی شده است.

فعالیت‌های پرورش شناخت دیداری	
تصویر	توالی اتفاقات
	برچسب‌های رنگی
شناخت کلمات و نمادها	با چی شروع می‌شوم؟
	حرف آخرم چیه؟
بازی	بازی با حروف

۱ــ تصویر

الف) توالی اتفاقات

هدف: توصیف تصاویر ـ توالی

وسایل موردنیاز: جمع‌آوری تصاویر مربوط به هم در کادرهای جدا (شکل ۲۶).

شکل ۲۶ــ تصاویر متوالی

مراحل اجرا:

۱ از کودک بخواهید هر تصویر را جداگانه تعریف کند.

۲ کودک تصاویر را ببرد، سپس به‌ترتیب براساس تقدم و تأخر در کادر مناسب شماره‌گذاری شده بچسباند.

۳ داستان تصاویری که می‌بیند تعریف کند.

۴ گفته‌های او را بنویسید، سپس آنها را برای کودک بخوانید.

۵ به کودک فرصت دهید برای داستانش نام انتخاب کند.

۶ چنانچه تصویر رنگی نبود، از او بخواهید آن را رنگ‌آمیزی کند.

ب) برچسب‌های رنگی

هدف: شناخت رنگ و تشخیص رنگ‌های مشابه

وسایل لازم: ۱۶ قطعه مقوای ۵×۱۰ سانتی‌متر، ۸ عدد مداد رنگی در رنگ‌های سیاه، قرمز، آبی، سبز و زرد، و...

روش بازی: کارت‌های سفید را بردارید و روی هر یک علامتی با یکی از رنگ‌ها بگذارید.

کارت‌ها را به کودک بدهید و از او بخواهید تا در اطراف خانه بگردد و هر شیء رنگی را که با رنگ کارت مطابقت دارد، علامت‌گذاری کند؛ مثلاً یک برچسب سبز را روی ظرفی که پر از سیب سبز است، بگذارد.

می‌توانید از ابتدا قطعات مقوایی ۵×۱۰ سانتی‌متر را در رنگ‌های گوناگون انتخاب کنید.

۲ـ شناخت کلمات و نمادها

الف) با چی شروع می‌شوم؟

هدف: آشنایی با صدای اول کلمات

وسایل لازم: تعدادی تصویر که اولشان مثلاً با حروف «ب» یا «د» یا «م» شروع می‌شود؛ بادکنک، بادام، برف، دست، ماشین، موز، مداد، دارکوب، داس و مشابه آنها.

مراحل اجرا:

۱ تصاویر را به کودکان نشان دهید و از آنها بخواهید اشیا را نام ببرند.

۲ از آنها بخواهید اشیایی را که صدای اولشان با «ب» شروع می‌شود، جدا کنند.

۳ این فعالیت را با سایر اشیا ادامه دهید.

۴ از آنها بخواهید اشیای کلاس را براساس صدای حرف اول، طبقه‌بندی کنند.

نکات قابل توجه:

- فقط به صدای حروف توجه کنید.
- می‌توانید این فعالیت را روی حروف آخر کلمات نیز تمرین کنید.

ب) حرف آخرم چیه؟

هدف: آشنایی با لغات هم‌قافیه

وسایل لازم: تعدادی تصویر اشیای آشنا

مراحل اجرا:

۱ تصویری را انتخاب کنید و به کودکان نشان دهید.

۲ از بچه‌ها بخواهید نام شیء را با صدای بلند بیان کنند.

۳ از هریک از کودکان بخواهید کلمه‌ای هم‌قافیه با تصویر را بگوید؛ مثلاً نشان دادن تصویر «شیر» و بیان کلماتی چون سیر.

۳ـ بازی

الف) بازی با حروف

هدف: شناخت حروف از طریق بازی

وسایل لازم:

- ۵ تا ۶ قوطی مایع ظرف‌شویی
- ۵ تا ۶ ورقه کاغذ سفید، ۲۸×۲۲ سانتی‌متری
- نوارچسب
- یک عدد خودکار
- یک توپ کوچک

ب) روش بازی

با نوار چسب، کاغذهای سفید را به قسمت خارجی قوطی‌ها بچسبانید. روی هر قوطی یکی از حروف را بنویسید. سعی کنید از خط نسخ استفاده کنید. قوطی‌ها را نزدیک به هم در جایی قرار دهید[1] و توپی در اختیار کودک بگذارید (شکل ۲۷).

شکل ۲۷ـ بازی با حروف

ببینید کودک شما چند قوطی را می‌توانید با توپ بیندازد. برای هر قوطی افتاده، کودک یک امتیاز[2] کسب می‌کند. البته این امتیاز در صورتی به او داده می‌شود که بتواند کلمه‌ای را بگوید که صدای اول آن مانند حرفی باشد که روی قوطی نوشته شده است. مثلاً برای «خ» می‌تواند کلمه «خیار» را مثال بزند.

قوطی‌ها را دوباره به حالتی ایستاده قرار دهید و بازی را مجدداً شروع کنید. اگر کودک این بار نیز قوطی «خ» را به زمین بیندازد، باید کلمه‌ای غیر از خیار را که با این حرف آغاز می‌شود، مثال بزنید. از این بازی برای هماهنگی چشم و دست نیز استفاده کنید و با خوردن توپ به قوطی نمره دهید.

۱ـ از حروف آشنا استفاده شود.

۲ـ منظور از امتیاز نمره نیست می‌تواند یک فعالیت محبوب و مورد علاقه کودک باشد.

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۲: کاربرد فعالیت های روزانه در توسعه خواندن کودک

نام و نام خانوادگی			شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه :	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۴	استاندارد عملکرد کار: کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک از طریق کاربرد استفاده از کتابخانه تلویزیون و نشریات در توسعه خواندن کودک و پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات براساس منابع علمی‌و آموزشی دستورالعمل‌های وزارت آموزش‌وپرورش کشور؛
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل:	پرورش مهارت‌های کلامی‌کودک	سطح صلاحیت	L۳	
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۴۲	کار	آماده کردن کودک برای خواندن واحد یادگیری۲: کاربرد فعالیت‌های روزانه در توسعه خواندن کودک	سطح شایستگی	تسلط	

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	کاربرد استفاده از کتابخانه در توسعه خواندن کودک	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد کتابخانه در توسعه خواندن کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد کتابخانه در توسعه خواندن کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد اسباب بازی برای پرورش توانایی گفتاری کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۲	کاربرد استفاده از نشریات و تلویزیون در توسعه خواندن کودک	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای کاربرد نشریات و تلویزیون در توسعه خواندن کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد نشریات و تلویزیون در توسعه خواندن کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای کاربرد نشریات و تلویزیون در توسعه خواندن کودک براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
۳	پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، موادمصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.	مشاهده آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش شناخت دیداری نمادها، حروف و کلمات براساس کمتر از ۶ مورد از موارد بالا	۱	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	شایستگی‌های غیرفنی: (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها بهداشت: رعایت موارد بهداشتی توجهات زیست‌محیطی: احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دوررریزها نگرش: توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	مشاهده، آزمون عملکردی	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دوررریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک	۲	
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دوررریزها و جداسازی زباله‌ها	۱	
	ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)				بلی ☐	
					خیر ☐	

توضیحات:

معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

ـ کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

ـ کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

پودمان ۵

آماده کردن کودک برای نوشتن

«وقتی کودک آمادگی ندارد، برای نوشتن یک کلمه شاید هفته‌ها وقت صرف کنید، در حالی‌که وقتی که کودک آمادگی دارد فقط چند لحظه کافی است».

واحد یادگیری۱: سازماندهی نوشتن کودک
واحد یادگیری۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

واحد یادگیری ۱
سازماندهی نوشتن کودک

مقدمه

از آن‌جا که نوشتن در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در مدرسه آغاز می‌شود، در مراکز پیش از دبستان هدف آمادگی برای نوشتن است، مثل هر مهارت دیگر نوشتن نیز باید طی یک فرایند آموخته شود که در مراحل اولیه ناگزیر از توسعه مهارت‌های حرکتی ظریف، تطابق و هماهنگی چشم و دست و بعد از آن به مهارت‌هایی در راستای استفاده از ابزار نوشتن وارد می‌شویم. سازماندهی نوشتن در مراکز پیش از دبستان یکی از جنبه‌های حیاتی در توسعه مهارت‌های زبانی و شناختی کودکان است. در این مرحله حساس از رشد، کودکان با یادگیری ساختارهای ابتدایی نوشتن و بیان ایده‌ها آشنا می‌شوند. فعالیت‌های نوشتاری که به‌طور منظم و با هدف مشخص طراحی شده‌اند، به کودکان کمک می‌کند تا تفکر منطقی و خلاق خود را تقویت کنند. این فرایند نه تنها به بهبود مهارت‌های زبانی و ارتباطی آنها می‌انجامد، بلکه اعتماد به نفس و استقلال فکری را نیز در آنها افزایش می‌دهد. با توجه به اهمیت این مرحله در شکل‌گیری پایه‌های یادگیری، برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از روش‌های خلاقانه در سازماندهی نوشتن می‌تواند تأثیر عمیقی بر آینده تحصیلی کودکان داشته باشد.

مهارت نوشتن در دوره پیش‌دبستان طی یک فرایند شکل می‌گیرد. در برخی از مراکز پیش از دبستان یا کتاب‌های آموزش زبان‌آموزی مختص این گروه سنی، آموزش نوشتن بدون توجه به این مراحل یا فرایند، شروع می‌شود؛ غافل از این‌که نوشتن تنها ترسیم خطوط نیست.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با توسعه شناخت نوشتن، پرورش نوشتن در کودک و تشویق کودک به نوشتن آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

سازماندهی نوشتن کودک از طریق توسعه شناخت مراحل نوشتن کودک، توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن کودک و سازماندهی فضا برای نوشتن کودک براساس منابع علمی، آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور.

شایستگی‌های فنی

۱ توسعه شناخت مراحل نوشتن کودک
۲ توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن کودک
۳ سازماندهی فضا برای نوشتن کودک

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه سال دهم

۱ـ هدف توانمندسازی: مراحل نوشتن کلمات کودک را توضیح دهد.

نوشتن کودک

گفت‌وگو کنید

فعالیت۱: در گروه‌های کلاسی در مورد موضوعات زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
الف) شما بیشتر از خواندن لذت می‌برید یا نوشتن؟ چرا؟
ب) دوست دارید نویسنده باشید یا خوانندهٔ کتاب؟
«ن و القلم و مایسطرون»، سوگند به قلم و آنچه می‌نویسند (سوره قلم، آیه ۱)

نوشتن، یک فرایند است، نه حاصل کار؛ زیرا مجموعه‌ای از فعالیت‌های خطی، هم شکل و متوالی است که مراحل خاصی دارد.
نوشتن کودک نشان‌دهندهٔ سیر پویایی او در بیان خود است. از طرفی خواندن و نوشتن به یکدیگر وابسته هستند (شکل ۱).

شکل۱ـ نوشتن کودک

نکته

خواندن و نوشتن دو روی یک سکه است.
«اسپادک»[۱]

ضرورت و اهمیت نوشتن

مهارت نوشتن نیز مانند خواندن، طی سال‌ها ایجاد می‌شود. کودکان بارها و بارها شاهد نوشتن بزرگ‌ترها هستند؛ از این‌رو این کار مانند صحبت کردن و سپس خواندن برای آنها قابل تقلید است. بسیاری از اوقات شاهد بازی‌های نوشتاری کودک بوده‌اید که نوعی تقلید از بزرگ‌ترها است، او در این مواقع می‌بیند که نوشتن راهی است برای بیان غیرشفاهی خود.

شکل۲ـ بازی نوشتاری کودک

کودک بارها در بازی‌های تقلیدی خود از این هنر نوشتاری (شکل ۲) در نسخه‌نویسی برای دکتر بازی و مشق در معلم بازی استفاده می‌کند. وقتی به خط خطی‌های او نگاه می‌کنید او را تشویق کنید و باید به یاد داشته باشید تمامی این مراحل، آمادگی برای نوشتن است. باید بدانید که در آموزش پیش از دبستان، هدف نوشتن نیست، بلکه آمادگی برای نوشتن است.
بی‌توجهی به توانایی‌ها و مهارت‌های پیش‌نیاز نوشتن یعنی **مسائل محیطی** (نحوه در دست گرفتن مداد، طرز نشستن، توجه به چپ و راست دست بودن، نحوهٔ قرار گرفتن کاغذ و میزان نور) **مهارتی**

۱ـ Spodek Bernard

(هماهنگی چشم و دست، مهارت عضلات بزرگ و کوچک دست) و بالاخره **مسائل شناختی** (تجسم فضایی و مکانی) که در بخش‌های آینده مفصلاً در این زمینه گفت‌وگو خواهد شد؛ منجر به دشواری‌هایی در نوشتن می‌شود که تا بزرگ‌سالی ادامه می‌یابد؛ در حالی‌که با تمرین و مهارت از دوران کودکی می‌توان در هرکدام از این زمینه‌ها مانع بروز این مشکلات شد.

مشکلات نوشتاری به‌وجود آمده از دوران کودکی عبارت‌اند از:

- **کج نویسی:** در نتیجهٔ نزدیکی زیاد بازو به بدن و محکم گرفتن شست، دور بودن نوک قلم از انگشت، صحیح نبودن جهت کاغذ و درک نکردن خط زمینه، ایجاد می‌شود.
- **پرفشارنویسی:** فشار دادن بیش از حد انگشت سبابه، استفاده از قلم نامناسب (نازک بودن بیش از حد قلم) و توجه نکردن به تفکیک فشار لازم، منجر به پرفشارنویسی می‌گردد.
- **کم رنگ نویسی بیش از حد:** قرار دادن بیش از حد کاغذ به‌صورت اریب و قطر بیش از حد قلم باعث کم‌رنگ نویسی می‌شود.
- **وارونه نویسی:** نوشتن حروف به‌صورت واژگون مانند ٣ و ٤ به دلیل ناآگاهی از مفاهیم مکانی، خط زمینه و ضعف حافظه دیداری کودک رخ می‌دهد.

هر کدام از این موارد عواملی دارد که در بحث آماده‌سازی فضا، مفاهیم مکانی و غیره قابل رفع است.

تمرین کنید

فعالیت۲: در کودکان افراد فامیل و آشنا، نمونه‌هایی از مشکلات نوشتاری را بررسی کنید و گزارش آن را به‌صورت تصویری در کلاس ارائه دهید.

۲ـ هدف توانمندسازی: فهرست وارسی از مراحل آمادگی برای نوشتن کودک تهیه کند.

مراحل آمادگی برای نوشتن از تولد تا پنج سالگی

همان‌گونه که اشاره شد، نوشتن تنها فکر کردن و ثبت آن به‌صورت نوشته (حاصل کار) نیست. بلکه باید تأکید شود که نوشتن فرایندی است که در طی زمان و با انجام یک سری فعالیت‌ها برای آماده شدن جهت نوشتن صورت می‌گیرد.

ویژگی‌های نوشتن کودکان از تولد تا ۲ سال:

- کشف اسباب‌بازی‌ها و این دست آن دست کردن آنها
- گرفتن اسباب‌بازی‌ها بین شست و انگشت نشانه
- اثرگذاری دست و خط خطی روی ظروف
- در دست گرفتن مدادهای کلفت (مدادهای شمعی)
- حرکت مداد به جلو و عقب و افزودن نقطه به آنها

ویژگی‌های نوشتن کودکان از ۲تا ۳ سال:

- استفاده از ماژیک‌های کلفت و مداد شمعی شکل
- استفاده از هر دو دست و نهایتاً ترجیح یکی بر دیگری
- کشیدن خطوط افقی و عمودی

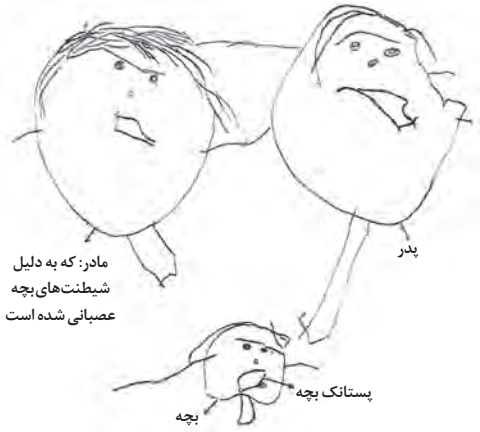
- کشیدن دایره‌های ناقص (شکل ۳).
- وانمود کردن به نوشتن

ویژگی‌های نوشتن کودکان از ۳ تا ۴ سال:

- کنترل بهتر مداد و کشیدن اشکال ساده
- رسم بعضی حروف
- علاقه به کپی کردن نامش
- سعی در نوشتن به‌طور مستقل
- آگاهی از منجر شدن علائم به نوشتن

ویژگی‌های نوشتن کودکان از ۴ تا ۵ سال:

- شناسایی تعداد بیشتری از حروف
- ترکیب حروف در کلمات دو حرفی (آب) و سه حرفی (نان)

شکل ۳ــ ترسیم کودک ۲/۵ ساله

نمایشگاه برگزار کنید

فعالیت ۳: با توجه مراحل آمادگی برای نوشتن، مجموعه‌ای از خطوط ترسیم شدهٔ کودکان ۲ تا ۵ سال را در گروه‌های کلاسی جمع‌آوری کنید و نمایشگاهی بر پا نمایید و در مورد آن صحبت کنید.

نکته

برپایی نمایشگاه در مراکز پیش از دبستان بسیار ضروری و مفید است. این نمایشگاه علاوه بر نشان دادن جریان فعالیت‌های شما و کودکان، از جهت دیگر نیز حائز اهمیت است. (بازدیدکنندگان بزرگسال و کودکان) هر یک از این دو گروه می‌توانند راهگشا، تقویت‌کننده و مشوق باشند. افراد بزرگسال علاوه بر آشنایی با کار شما می‌توانند راهنمایی و همراهی داشته باشند و کودکان می‌توانند از آنها ایده بگیرند و اعتماد به نفس پیدا کنند. سه پایه‌ها، پنل‌های گوناگون، ریسمان‌های دیواری و غیره هر یک با توجه به امکانات شما قابل استفاده هستند. از کتاب دانش فنی پایه در این زمینه می‌توانید استفاده کنید.

گزارش دهید

فعالیت ۴: فهرست وارسی از مراحل نوشتن برای کودک ۴ ساله تهیه کنید و بعد از مشاهدهٔ کودک و تکمیل فهرست وارسی گزارش آن را ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ گزارشی از مشکلات نوشتاری به وجود آمده از دوران کودکی ارائه دهید.
۲ با مقایسه سه کودک، گزارشی از مراحل آمادگی برای نوشتن از تولد تا پنج سالگی در آنها را تهیه کنید.
۳ فهرست وارسی از مراحل نوشتن کودکان ۴ساله تهیه کنید و کودکی را طبق فهرست تهیه شده، مشاهده کنید و گزارش آن را ارائه دهید.

خود ارزیابی				
پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن **مرحله۱:** توسعه شناخت مراحل نوشتن کودک			**واحد یادگیری۱:** سازماندهی نوشتن کودک	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۱ واحد یادگیری سازماندهی نوشتن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از مشکلات نوشتاری به وجود آمده از دوران کودکی ارائه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید با مقایسه سه کودک، گزارشی از مراحل آمادگی برای نوشتن از تولد تا پنج سالگی در آنها را تهیه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید با فهرست وارسی از مراحل نوشتن کودکان ۴ساله تهیه کنید و کودکی را طبق فهرست تهیه شده مشاهده کنید و گزارش آن را ارائه دهید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: فضای مجازی را توضیح دهد.

فضای مجازی و نوشتن

گفت‌وگو کنید

فعالیت۵: در گروه‌های کلاسی به تصاویر زیر نگاه کنید و درباره سؤالات زیر گفت‌وگو کنید. نتیجه را با هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارید:
۱ آیا استفاده از تبلت و تلفن همراه برای نوشتن بهتر به کودک کمک می‌کند؟
۲ آیا استفاده از تلفن همراه برای کودک پیش‌از دبستان مفید است؟

کودکان و فضای مجازی

فضای مجازی که از آن به سایبر[1] در زبان انگلیسی تعبیر می‌شود، «فضایی است که ارتباطات و تعامل‌های انسان‌ها از طریق رایانه و فناوری‌های نوین بدون در نظر گرفتن زمان و مکان در آن رخ می‌دهد.»
فضای مجازی یک پدیدهٔ اعجاب‌برانگیز می‌باشد که به‌مرور زمان تمام ارزش‌های زندگی انسان اعم از اقتصادی، فرهنگی، امنیتی، آموزشی و خانواده را دگرگون کرده و تأثیرات متعدد منفی و مثبت داشته است، طبق آمار، اینترنت در زندگی روزانه حدود ۴۰ درصد جمعیت جهان نقش حیاتی دارد و براساس برآورد در سال ۲۰۲۵ حدود چهار و نیم میلیارد کاربر به اینترنت دسترسی دارند که ۵۹ درصد از جمعیت جهان را شامل می‌شود؛ از این میان از هر دو کاربر یکی کودک است، این مورد سبب شده‌است که روان‌شناسان و صاحب‌نظران به دوره پیش‌از دبستان توجه ویژه داشته باشند زیرا در این مقطع پایه‌های اصلی مفاهیم بنیادین در کودکان ریخته می‌شود. غرق شدن کودک در فضای مجازی او را از محیط واقعی جدا کرده و با اینترنت و حجم گسترده و گوناگون اطلاعات مواجه می‌کند.

بیشتر بدانید

ویلیام فورد گیبسون

ویلیام فورد گیبسون متولد ۱۷ مارس ۱۹۴۸ نویسنده، مقاله‌نویس و داستان‌نویس امریکایی است.وی به‌عنوان پیشگام در ژانر علمی تخیلی شناخته می‌شود. آثار اولیه او داستان‌های آینده‌ای را روایت می‌کرد که اثرات فناوری و سایبرنتیک و شبکه‌های رایانه را بر انسان‌ها بررسی می‌کرد. ترکیبی از زندگی پست و فناوری پیشرفته، به ایجاد نمادی برای عصر اطلاعات قبل از فراگیر شدن اینترنت در سال ۱۹۹۰ کمک کرد. گیبسون نخستین فردی است که عنوان فضای مجازی را در داستان کوتاه خود «سوزاندن کروم» ۱۹۸۲ ابداع کرد.

نکته

فضای مجازی برخلاف ظاهر نام‌گذاری آن حقیقتاً مجازی نیست! بلکه با توجه به آثار آن یک دنیای حقیقی می‌سازد، گسترش فناوری‌های اینترنتی و در دسترس بودن آن فضای مجازی را شبیه‌سازی دنیای واقعی کرده است.

استفاده از تلفن همراه امری رایج و بدیهی است، دامنه سنی استفاده کنندگان از موبایل از ۲ تا ۸۰ سال را شامل می‌شود.استفاده از این وسیله اجتناب‌ناپذیر است، ولی مشابه هر وسیله دیگری باید درباره چگونگی استفاده از آن مطلع باشیم. طبق مطالعات گسترده درباره اختصاص زمان به استفاده از تلفن همراه بین ۴ تا ۸ ساعت در روز در نوسان است که برای اموری مانند بررسی کردن بی هدف و مدام شبکه‌های اجتماعی، بازی‌ها، دیدن صفحه‌ها و فیلم‌های درون شبکه‌ها اختصاص می‌یابد.

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۶: سؤالات زیر را در گروه‌های کلاسی جواب بدهید و زمان‌های کل کلاس را روی یک نمودار ترسیم کنید و بیشترین و کمترین زمان را یادداشت کنید (بدون ذکر نام):

۱ در طول روز چند ساعت از تلفن همراه استفاده می‌کنید؟

۲ آیا تا به حال دوست داشتید ساعت استفاده از تلفن را کم کنید؟

۱ـ Cyberspqce

در پودمان‌های گذشته به تقلید کودکان از بزرگسالان اشاره شده است و این که کودکان آنچه را می‌بینند در حافظه‌شان ثبت می‌کنند. بنابراین شما به‌عنوان فردی که قصد دارید با کودکان بیشترین ارتباط را داشته باشید، لازم است به‌طور آگاهانه از گوشی همراه استفاده کنید و یکی از نشانه‌های استفاده مناسب میزان اختصاص زمان روزانه خود به گوشی همراه است. با توجه به انبوه مطالعات این زمان در اغلب افراد به‌طور اعتیادآوری زیاد است. برای کم کردن استفاده از تلفن همراه قطعاً راه‌حل آن پرت کردن تلفن از پنجره اتاق نیست، اما باید کنترل تصمیم‌های ساده‌ای که طی روز باعث می‌شود، تلفن همراهتان زمان مفید را بدزدد، به دست بگیرید.

راهکارهایی برای کم کردن استفاده از تلفن همراه

قبل از برداشتن گوشی، با صدای بلند بگو چرا: (چک کردن یک پیام، دنبال یک فایل گشتن و...) اگر دلیلت مسخره به نظر می‌رسد. مغزت بیدار می‌شود و در دام انجام یک عمل بی هدف قرار نمی‌گیری؛

مکث ۱۰ ثانیه‌ای: هر بار که دستت به سمت صفحه می‌رود، بایست، به مستطیل سیاه نگاه کن و تا ده بشمار (اگرمی‌توانی صبر کنی، یعنی تو کنترل را در دست داری، اگر نمی‌توانی سیستم عصبی توست که همه چیز را می‌گرداند).

قانون دوجیب: نه گوشی در دست، نه گوشی روی میز، عمیق داخل کیف یا جیب داخلی لباس، (فاصله ۴۰ تا ۶۰ سانتی متر) چک کردن‌های بی هدف را کم می‌کند.

گوشی همه جا دنبالت نباشد: نه از اتاقی به اتاق دیگر، نه در آسانسور خالی، وقتی گوشی بدون هیچ دلیل منطقی همه جا با خود ما انتقال می‌یابد تمام زمان‌های خالی به‌وسیله گوشی پر می‌شود.

برای تولید هر محتوا (عکس، فیلم یا نوشته) فکر کنید: هرعکس یا ویدئویی که از یک کودک منتشر می‌شود، ممکن است برای همیشه در حافظه اینترنت باقی بماند، جایی که نه امکان حذف قطعی وجود دارد و نه مشخص است چه کسی آن را می‌بیند؟ یا چگونه مورد استفاده قرار می‌گیرد؟ کودک هنوز توان انتخاب ندارد، از این‌رو مسئولیت کامل حفظ امنیت دیجیتال او به عهده ماست؛ از هویت و محل زندگیش گرفته تا احساس امنیت او در آینده، پیش از انتشار به این سؤال فکر کنید، آیا این محتوا حریم خصوصی یا حق انتخاب کودک را نقض می‌کند؟

جست‌وجو کنید

فعالیت ۷: شاخه نورسته درخت چه ویژگی دارد؟ شباهت شاخه نورسته با کودک پیش از دبستان را بررسی کنید و نتیجه را با هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارید.

شاخه نورسته

آسیب‌های فضای مجازی

۴ـ هدف توانمندسازی: گزارشی از آسیب‌های فضای مجازی برنوشتن کودک را ارائه دهد.

زمانی‌که از فضای مجازی برای کودک پیش‌از دبستان حرف می‌زنیم با دایره وسیعی از آسیب‌های جسمی، روانی و اجتماعی مواجه می‌شوید (جدول ۱).

جدول ۱ــ آسیب‌های فضای مجازی

نوع آسیب	آسیب ها	
جسمی	ایجاد تنبلی و چاقی ایجاد خستگی جسمی عرق کردن زیاد ایجاد مشکل در نوشتن و قواعد گفتاری کم‌تحرکی و سکون قوز کردن کم شدن بینایی خشکی چشم آسیب به شبکیه به‌خاطر نور مستقیم	کمتر تحریک شدن حواس ایجاد مشکل در حس لامسه شب‌ادراری ایجاد اختلال در رشد جسمی ناتوانی در انجام کارهای عملی عدم امکان استفاده از چند حس به‌طور هم‌زمان پردازش مغز فقط روی یک موضوع بروز مشکل در ستون فقرات ایجاد کمردرد و مشکلات متعدد خواب
روانی	کم‌حوصله شدن تقلید از شخصیت‌های کارتونی به‌جای الگوهای واقعی عدم رشد خلاقیت و تخیل عدم توجه به طبیعت و زیبایی‌ها نداشتن تمرکز عدم احساس شادی	نداشتن انعطاف در رفتار وابستگی بیش‌ازحد به فضای مجازی بروز خشم و عصبانیت یک بعدی شدن عدم علاقه به فعالیت کتاب خواندن کابوس‌های شبانه عدم درک و مدیریت هیجانات در خود و دیگران
اجتماعی	تمایل نداشتن برای انجام بازی‌های خلاقانه علاقه به‌تنهایی و انزوا و گوشه‌نشینی عدم علاقه به بازی‌های گروهی عدم علاقه به ارتباط با دیگران پایین آمدن احساس مسئولیت عدم توانایی در برقراری روابط صمیمی با همسالان	

شدت آسیب هر مورد اشتباه در کودکان شدیدتر است به دلیل آن‌که مغز کودک در مرحله اولیه رشد است که از بدو تولد شروع به جذب اطلاعات می‌کند و به مرور با مراقبت‌ها و آموزش‌ها توانایی‌های لازمه را به‌دست می‌آورد، همه کودکان تیزهوشند اگر مراقبت آگاهانه و محیط غنی و ابزارهای مناسب داشته باشند. نوشتن یکی از مهارت‌های زبان آموزی است که طی یک فرایند به‌دست می‌آید، کودکی که فرصت کار کردن با خاک، آب، اسباب‌بازی‌های مناسب و.... را نداشته باشد و تلفن همراه تمام وقت مناسب فعالیت و جنب جوش را از او بگیرد، مغز و جسم او دارای توانایی لازمه برای نوشتن نخواهد بود.

گزارش دهید

فعالیت۸: با مادر سه کودک پیش‌از دبستان در خصوص استفاده کودکانشان از تلفن همراه گفت‌وگو کنید. سپس گفت‌وگوها را با هم مقایسه کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

برای آن‌که کودک بتواند بنویسد، نیازمند استفاده هم زمان از مغز، قلب، گوش، چشم، عملکرد درست ستون فقرات و عضلات دست است.
به‌طور مشخص در کودک پیش‌از دبستان استفاده از تبلت و تلفن همراه‌های لمسی باعث ایجاد مشکل برای داشتن تمرکز، به‌کارگیری درست از گوش، چشم ونشستن درست و در دست گرفتن مداد و ایجاد فاصله کاغذ از صورت و استفاده از ماهیچه‌های ظریف انگشتان برای نوشتن شده‌است تا جایی‌که متخصصان می‌گویند **کودکان با قدرت و مهارت نوشتن به مدرسه نمی‌آیند**.

نکته

دادن تلفن همراه و تبلت به کودکان آسان‌تر از تشویق آنها به انجام بازی‌های عضله‌سازی مانند ساختن بلوک‌ها، پریدن و چسباندن است.

برای آن‌که گوشی‌ها را از کودکان بگیرید، راه آن قطعاً تنبیه کودکان نیست، بلکه دادن فرصت مناسب برای استفاده به‌جا از خمیر، خاک، آب، استفاده از ابزار نوشتن، کار با کاغذ و قیچی، غذا خوردن به تنهایی و... است. درک این نکته مهم است که کودکان باید کثیف کنند و کثیف شوند تا بتوانند مهارت‌هایشان را ارتقا دهند (شکل ۴).

شکل ۴ـ کثیف کاری کودک هنگام خوردن

نقش بزرگسال در ارتقای مهارت‌های کودک در کاهش آسیب‌های فضای مجازی

بزرگسال با انجام موارد زیر می‌تواند در ارتقای مهارت‌های کودک نقش مؤثرتری داشته باشد:
اول: فرصت مناسب برای کار با آب و رنگ و.. ایجاد کند.
دوم: تفاوت هر کودک با کودک دیگر را به رسمیت بشناسد.
سوم: از خراب‌کاری‌های رایج کودک نگران نشود.
چهارم: ایجاد فضا و امکانات مناسب برای آن‌که کودک بدون ترس به واکاوی و خلق ایده‌هایش بپردازد.
پنجم: پذیرش این نکته مهم که کودک بدون خراب‌کاری و کثیف شدن نمی‌آموزد.[1]

داستان بنویسید

فعالیت۹: با توجه به تصویر روبه‌رو داستان بنویسید.

کودک تلفن همراه

۱ـ در واحد یادگیری (۲) راه‌های ارتقای مهارت‌های کودک که منجر به جایگزین شدن گوشی و تبلت می‌شود؛ آورده شده است.

تمرین کنید

۱ با یک معلم کلاس اول دبستان گفت‌وگو کنید. از او سؤال کنید کدام یک از آسیب‌های فضای مجازی را در شاگردانش دیده است؟ نتیجه گفت‌وگو را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۲ مراحل کم کردن استفاده از تلفن همراه را طی یک هفته خودتان اجرا کنید. سپس گزارشی از تغییرات خودتان طی یک تا دو هفته را در کلاس به اشتراک بگذارید.
۳ در میان مضرات تلفن همراه برای کودک پیش از دبستان کدام مورد برای شما دارای اهمیت است؟ نتیجه فکرتان را به‌صورت پوستر ارائه دهید.
۴ بروشوری در مورد آسیب‌های فضای مجازی بر کودک همراه با ارائه راهکارهای کاهش آن تهیه کنید.

خود ارزیابی				
پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن **مرحله۲:** توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن کودک			**واحد یادگیری۱:** سازماندهی نوشتن کودک	
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری سازماندهی نوشتن کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.				
ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید در مصاحبه با یک معلم کلاس اول دبستان، گزارشی از آسیب‌های فضای مجازی برشاگردانش ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید نقش یک بزرگسال برای ارتقای مهارت‌های کودک برای کاهش آسیب‌های فضای مجازی را ایفا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید بروشوری در مورد آسیب‌های فضای مجازی بر کودک همراه با ارائه راهکارهای کاهش آن تهیه کنید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید قصه‌ای با موضوع «نقش یک بزرگسال برای ارتقای مهارت‌های کودک در کاهش آسیب‌های فضای مجازی» تهیه کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: سازمان‌دهی فضا برای نوشتن کودک را توضیح دهد.

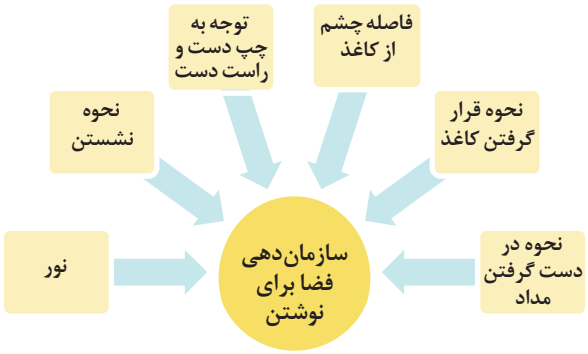
سازمان‌دهی فضا برای نوشتن

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۰: دوست دارید در کجای کلاس بنشینید، جلوی کلاس یا عقب کلاس و یا وسط کلاس؟ چرا؟ با دوستانتان گفت‌وگو کنید و دلایل خود را فهرست کنید و در کلاس ارائه دهید.

محل نشستن در کلاس، سمت راست یا چپ صندلی و نزدیک و یا دور بودن از تخته و چپ دست یا راست دست بودن هم‌کلاسی، همگی در روند نوشتن و رفتار در مراکز آموزشی اثر می‌گذارند. از این رو باید به

سازمان‌دهی فضا برای نوشتن توجه شود که شامل موارد زیر است:

نمودار۱ــ سازمان دهی فضا برای نوشتن

۶ــ هدف توانمندسازی: فضا را برای نوشتن کودک سازمان‌دهی کند.

جهت سازمان‌دهی فضا برای نوشتن کودک طبق نمودار بالا لازم است به موارد زیر توجه شود:

الف) نحوهٔ نشستن: از آن‌جا که کودکان در مرحلهٔ اولیه رشد قرار دارند، هنگام نوشتن چنانچه کمر و گردن خود را زیاد خم کنند، ستون فقرات آنان از حالات طبیعی خارج می‌شود و در آینده سلامتشان به خطر خواهد افتاد. خمیدگی زیاد ستون فقرات سبب بروز خستگی جسمی کودک می‌شود.

پس به کودکان یادآوری کنید که هنگام نشستن پشت میز و یا روی زمین کمر و گردن را مستقیم نگاه دارند و از خم شدن بپرهیزند. چنانچه روی زمین می‌نویسند، از چهار پایهٔ کوتاه استفاده کنند تا سطح دفتر و کاغذ از سطح زمین بالاتر باشد و اگر پشت میز قرار می‌گیرند، پشت آنها به صندلی چسبیده باشد و پاهایشان روی زمین قرار گرفته باشد (شکل ۵).

شکل ۵ــ نحوه درست نشستن

کودکان چپ دست باید به گونه‌ای قرار گیرند که در سمت چپ آنها کسی ننشسته باشد تا حرکت آرنج آنها در زمان فعالیت مزاحم کودک راست دست و خودشان نشود.

ب) توجه به چپ دست و راست دست بودن: بسیار اشتباه است که از ابتدا به کودکان بگویید که مداد را با کدام دست بگیرند. زیرا به طور طبیعی در حدود ۳ تا ۵ سالگی خود انتخاب می‌کنند.

در هر حال نباید به اجبار؛ کودک را برای گرفتن مداد در دست راست و یا چپ تحت فشار قرار داد. چنان‌که تشویق او نیز برای انتخاب درست نیست (شکل ۶)

شکل ۶ــ توجه به چپ دست و راست دست بودن کودک

نکته

آنچه اهمیت دارد، درست گرفتن مداد در دست است.
در راست دست‌ها یک انگشت بالای مداد قرار می‌گیرد و چپ دست‌ها مداد را اندکی بالاتر از نوک در دست می‌گیرند.

همان‌گونه که اشاره شد، کودکان طی ۳ تا ۵ سالگی دست راست و یا چپ را برمی‌گزینند. معمولاً ۱۰ درصد کودکان چپ دست هستند و این بستگی به خانواده نیز دارد.
استفاده از مدادهای سه گوش برای کودکان چپ دست بسیار مفید است، زیرا به راحتی می‌توانند مداد را کنترل کنند.

پ) نحوهٔ در دست گرفتن مداد: مداد باید بین انگشتان به‌صورت آزاد و راحت قرار گیرد و انگشتان نباید هیچ فشاری بر آن وارد کنند. فشار بیش از اندازه باعث خستگی زودرس، در سنین بالاتر موجب بدخطی می‌شود. مداد باید بین انگشت شست و نشانه قرار گیرد و تکیه آن بر انگشت میانه باشد. در این حالت انگشت شست و میانه نباید خمیدگی زیادی پیدا کنند و مداد باید در امتداد انگشت نشانه قرار گیرد. از طرفی مداد باید طوری در دست گرفته شود که انگشتان حتماً روی بدنهٔ آن باشد، نه روی قسمت تراشیده و مخروطی شکل آن، تا کودک به نوک مداد و صفحهٔ دفتر مسلط باشد، در شکل زیر، نمونه‌های اشتباه در دست گرفتن قلم را با دقت نگاه کنید(شکل ۷).

شکل ۷ــ تصاویر در دست گرفتن اشتباه قلم

بنابراین کودکانی را که هنوز نمی‌توانند مداد در دست بگیرند، تحت فشار قرار ندهید. آنها با مشت کردن مداد را نگاه می‌دارند.

- از مدادهای شمعی بزرگ و قلم‌موهای بزرگ برای خط خطی استفاده کنید (شکل ۸).
- در راست دست‌ها یک انگشت بالای مداد قرار می‌گیرد و چپ دست‌ها مداد را اندکی بالاتر از نوک در دست می‌گیرند.

شکل ۸ـ استفاده از قلم موی بزرگ

ت) نحوهٔ قرار گرفتن کاغذ: کاغذها تشویقی هستند برای علاقه‌مند کردن کودک به نوشتن؛ مهارتی که به مرور آسان‌تر می‌شود.

برای نوشتن بعد از کنترل در دست گرفتن مداد، به نحوهٔ قرار گرفتن کاغذ مقابل کودک نیز توجه کنید. صفحهٔ کاغذ باید به‌صورت عمودی در جلوی کودک قرار گیرد تا او بتواند خطوط عمودی را عمود بکشد و نه مایل. کودکان چپ دست یک غریزهٔ طبیعی دارند که از سمت مقابل بنویسند. شما به عنوان مربی موظف هستید که علائمی را در آغاز هر خط بگذارید که کودک از آن جا نوشتن و یا کشیدن را شروع کند (شکل ۹).

شکل ۹ـ صفحه کاغذ علامت‌گذاری شده برای چپ دست‌ها

ث) فاصله صحیح چشم از کاغذ: هنگام اثرگذاری بر کاغذ، چشم باید حدود ۳۰ سانتی‌متر با کاغذ فاصله داشته باشد. رعایت نکردن این فاصله سبب خستگی چشم می‌شود که در طولانی مدت به قوهٔ بینایی آسیب می‌رساند. در ضمن خستگی چشم نیز چون خستگی گردن، دست و کمر، کودک را از ادامه فعالیت باز می‌دارد.

ج) میزان نور در هنگام نوشتن: کم یا زیاد بودن نور در هنگام نوشتن باعث خستگی چشم و صدمه دیدن قوه بینایی می‌شود. متعادل‌ترین مقدار نور، نور طبیعی روز است که از پنجرهٔ سمت چپ به داخل اتاق و محل نوشتن می‌تابد. نور مستقیم آفتاب به دلیل شدت زیاد و نور هنگام طلوع و غروب آفتاب به دلیل ضعیف بودن، برای نوشتن مفید نیستند. تابش نور بر کاغذ باید از سمت چپ باشد. طبیعی است که در مورد چپ دست‌ها باید برعکس عمل شود.

پوستر تهیه کنید

فعالیت ۱۱: مطالب را مرور کنید:

۱ برای چهار مورد از موارد مطرح شده عکس و یا تصویر تهیه کنید. مجموعه را در یک پوستر به نمایش بگذارید.

۲ با مراجعه به کتاب همراه هنرجو، معادل انگلیسی چهار مورد انتخابی خود را در پوسترتان بنویسید.

تمرین کنید

۱ فهرستی از موارد لازم برای سازماندهی فضای نوشتن کودک تهیه کنید.
۲ فضایی را برای نوشتن کودک در کارگاه هنرستان طراحی و اجرا کنید.
۳ با کودکان پیش از دبستان نحوه نشستن و توجه به چپ دست و راست دست بودن را تمرین کنید و گزارش آن را ارائه دهید.
۴ با کودکان پیش از دبستان نحوه در دست گرفتن مداد و قرار گرفتن کاغذ و فاصله صحیح چشم از کاغذ و میزان نور در هنگام نوشتن را تمرین کنید.
۵ پوستری با موضوع «**سازماندهی فضا برای نوشتن کودک**» تهیه کنید.

خود ارزیابی

پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن
مرحله۳: سازماندهی فضا برای نوشتن کودک

واحد یادگیری۱: سازماندهی نوشتن کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۳** واحد یادگیری سازماندهی نوشتن تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از موارد لازم برای سازماندهی فضای نوشتن کودک تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فضایی را برای نوشتن کودک در کارگاه هنرستان طراحی و اجرا کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید با کودکان پیش از دبستان نحوه نشستن و توجه به چپ دست و راست دست بودن را تمرین کنید وگزارش آن را ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید با کودکان پیش از دبستان نحوه در دست گرفتن مداد و قرار گرفتن کاغذ و فاصله صحیح چشم از کاغذ و میزان نور در هنگام نوشتن را تمرین کنید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید پوستری با موضوع «سازماندهی فضا برای نوشتن کودک» تهیه کنید؟			

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری۱: سازماندهی نوشتن کودک

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		تاریخ ارزشیابی:	نوبت:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/پودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۵	استاندارد عملکرد کار: سازماندهی نوشتن کودک از طریق توسعه شناخت مراحل نوشتن، توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن کودک و سازماندهی فضا برای نوشتن کودک بر اساس منابع علمی، آموزشی و استانداردهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش، کشور؛	
کد وظیفه شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه شغل	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L ۳		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۵۱	کار	آماده کردن کودک برای نوشتن واحد یادگیری۱: سازماندهی نوشتن کودک	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	توسعه شناخت مراحل نوشتن	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی توسعه شناخت مراحل نوشتن براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان،زمان،ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت مراحل نوشتن براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت مراحل نوشتن براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۲	توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت تأثیر فضای مجازی بر نوشتن براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۳	سازماندهی نوشتن	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای سازماندهی نوشتن براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک،تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان، زمان، ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای سازماندهی نوشتن براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای سازماندهی نوشتن براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی،ایمنی،بهداشت، توجهات‌زیست‌محیطی‌ونگرش:		شایستگی‌های غیرفنی: (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها بهداشت: رعایت موارد بهداشتی توجهات زیست‌محیطی: احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها نگرش: توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	مشاهده، آزمون عملکردی	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد کردن انگیزه در کودک		
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها		
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)						بلی ☐
						خیر ☐

توضیحات:

۱ـ معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲ـ تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می‌شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

ـ مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

ـ تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

واحد یادگیری ۲
پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

مقدمه

پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست در کودکان پیش‌دبستانی یکی از جنبه‌های اساسی توسعه شناختی و حرکتی آنهاست. این مهارت به کودکان کمک می‌کند تا توانایی‌های حرکتی خود را تقویت کرده و در انجام فعالیت‌های روزمره مانند نوشتن، رنگ‌آمیزی و بازی‌های حرکتی موفق‌تر عمل کنند. مراکز پیش از دبستان با ارائه فعالیت‌های متنوع و جذاب، مانند کاردستی، بازی‌های ساختنی و نقاشی، فرصت‌های مناسبی برای تقویت این هماهنگی فراهم می‌آورند. توجه به این مهارت در سنین اولیه می‌تواند تأثیرات مثبتی بر یادگیری و رشد اجتماعی‌ـعاطفی کودکان داشته باشد و آنها را برای ورود به مراحل بعدی تحصیل آماده کند. بنابراین هماهنگی میان چشم و دست برای افزایش مهارت‌های نوشتاری کودک ضروری است.

در این واحد یادگیری، هنرجویان با پرورش هماهنگی چشم و دست کودک برای نوشتن و تجسم فضایی در نوشتن کودک آشنا می‌شوند و با انجام فعالیت‌های ارائه شده، مهارت‌های عملی لازم را در این زمینه کسب می‌کنند.

استاندارد عملکرد

پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک از طریق توسعه شناخت کودک از خط، پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن و پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک بر اساس منابع علمی، آموزشی و استانداردهای وزارت آموزش و پرورش کشور.

شایستگی‌های فنی

۱ توسعه شناخت کودک از خط
۲ پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن
۳ پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک

شایستگی‌های غیرفنی

۱ یادگیری
۲ مهارت گوش کردن
۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

پیش‌نیاز و یادآوری

دانش فنی پایه سال دهم

۱ـ هدف توانمندسازی: شناخت کودک از خط را توضیح دهد.

توانایی جسم کودک در ترسیم خط

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱: آیا از خود سؤال کرده‌اید که چرا کودکان، نوشتن روی دیوار را دوست دارند؟در این مورد در کلاس گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس گزارش کنید.

شکل ۱ ـ نقاشی روی دیوار

شاید ساده‌ترین پاسخ این باشد که دیوار یک کاغذ بزرگ است. اما آنچه دیوار را دلنشین می‌کند، علاوه بر بزرگی سطح، ناهماهنگی چشم و دست است و کودک نمی‌تواند در کادر بماند و از آن خارج می‌شود (شکل ۱).

حرکت چشم و دست هماهنگ نیست و حرکت دست‌های کودک در آغاز سریع‌تر از حرکت چشمان او است؛ یعنی چشم نمی‌تواند به سرعت دست را تعقیب کند؛ از این رو وقتی بر کاغذ خطی می‌کشد، همیشه خطوط او از محدودهٔ نقاشی بیرون می‌زند. به همین دلیل دیوارها برای او جذابیت خاصی دارند؛ اولاً بزرگ است، ثانیاً اثرگذاری او به راحتی قابل رؤیت است و هر چه می‌کشد، در کادر است.

در مرحلهٔ خط خطی، هماهنگی بین دست کودک و حرکات چشم بسیار ضعیف است. خط‌هایی که می‌کشد نامنظم و پراکنده است و به هر طرف می‌دود؛ زیرا او نمی‌تواند رابطهٔ حرکت دست و اثر قلم را درک کند؛ در نتیجه ناهماهنگی ایجاد می‌شود.

بنابراین هماهنگی بین چشم و دست یعنی کودک بتواند هر آنچه را با دست انجام می‌دهد، هم زمان چشم او آن را دنبال کند. هماهنگی بین چشم و دست برای کلیهٔ فعالیت‌ها به خصوص نوشتن ضروری است؛ زیرا کودک تدریجاً کشف می‌کند که خطوط و تأثیرات روی کاغذ با حرکت دست او ارتباط دارند و همین اکتشاف باعث می‌شود تا سعی کند جهت خطوط را در کنترل خود بگیرد.

راهکارهایی برای هماهنگی چشم و دست برای نوشتن

شکل ۲ـ مهره الفبا

راهکارهای زیر برای هماهنگی چشم و دست برای نوشتن پیشنهاد می‌شود:

۱ـ استفاده از ابزار نوشتاری:

- استفاده از کاغذهای بزرگ و خط دار و بی خط برای خط خطی و نقاشی؛
- در اختیار گذاشتن مدادهای کلفت و مداد شمعی، گچ و تخته، آبرنگ برای خط خطی و ترسیم؛

■ در اختیار گذاشتن مجله، کارت‌های یادداشت، پاکت، نوارچسب، ماشین دوخت، قیچی نوک گرد، مداد تراش، مهره‌های الفبا، گیره کاغذ و ... برای ساختن هر ایده که به ذهن کودک می‌رسد (شکل ۲)

۲ـ ارائه تمرین‌های ترسیمی و نوشتاری:

■ این تمرین‌ها باید با سن و توانایی او هماهنگی داشته باشد؛

■ استفاده از دفاتر نقاشی شده برای رنگ‌آمیزی و یا کپی کردن نه فقط مفید نیست و بلکه به او لطمه می‌زند؛

■ اغلب این کودکان در این مرحله به جای رنگ کردن سیب، چنین تصویری را از آن ارائه می‌دهند (شکل ۳).

شکل ۳ـ تمرین‌های ترسیمی و نوشتاری

■ از بچه‌ها بخواهید انگشت خود را در استمپ بزنند و با آن روی کاغذ شکل‌های مختلفی به‌وجود آورند (شکل۴).

شکل ۴ـ نقاشی انگشتی

۳ـ استفاده از اشیا:

■ علاوه بر در اختیار گذاشتن ابزار نوشتاری مناسب و ارائه تمرین‌های نوشتاری وصل کردن نقطه‌های خطوط منقطع، می‌توانید با اشیا و فعالیت‌های دیگر این هماهنگی را ایجاد کنید. مثلاً استفاده از گل‌های مصنوعی و فرو کردن ساقه‌های آنها در یک آبکش وارونه و یا بسیاری از فعالیت‌های دیگر که در کسب مهارت‌های عضلانی مطرح می‌شود (شکل ۵).

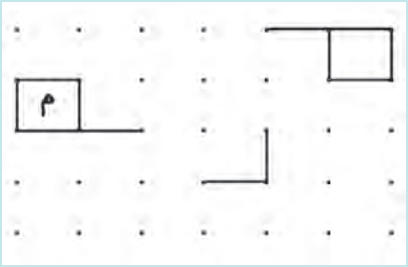

شکل ۵ـ استفاده از اشیا (فرو کردن گل در سبد)

از نقطه تا خط

تمرین کنید

فعالیت۲: آیا با دوستانتان بازی نقطه و خرید خانه را انجام داده‌اید؟ از نقطه شروع می‌کنیم و به خط می‌رسیم. در گروه‌های کلاسی، این بازی را تا خرید خانه خطی ادامه دهید (شکل روبه‌رو).

بازی نقطه و خط

نقطه: در هندسه کوچک‌ترین اثر گچ روی تخته و مداد روی کاغذ را نقطه گویند. بنابراین دارای بُعد و یا عرض نیست. از طرفی، اولین عنصر بصری نقطه است که مبدأ پیدایش فرم است؛ به عبارتی، نقطه کوچک‌ترین جلوهٔ بصری یک عنصر تصویری است؛ مثل یک برگ در فضا، یک نقطه در الفبا، یک لکه روی دیوار، یک قلوه سنگ درون رودخانه یا یک ستاره در آسمان.

ضرورت و اهمیت: کودکان اولین اثرگذاری خود را با نقطه شروع می‌کنند و در آموزش نیز با پر کردن نقطه‌چین‌ها و یا پررنگ کردن آنها این موضوع را دنبال می‌کنند (شکل ۶). آنها حتی قبل از آن‌که کنترل مداد را در حدی که بتوانند بنویسند، داشته باشند، دوست دارند این فعالیت را انجام دهند.

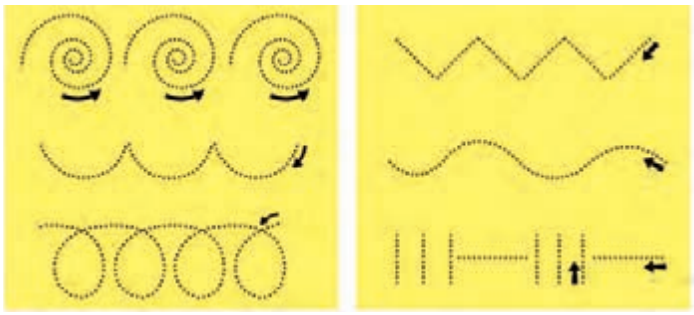
شکل ۶ــ نقطه چین‌ها

شما می‌توانید با استفاده از نقطه‌ها تمرین‌های دیگری ارائه دهید؛ اما به یاد داشته باشید که در مراحل اولیه فاصله نقطه‌ها زیاد باشد (شکل ۷).

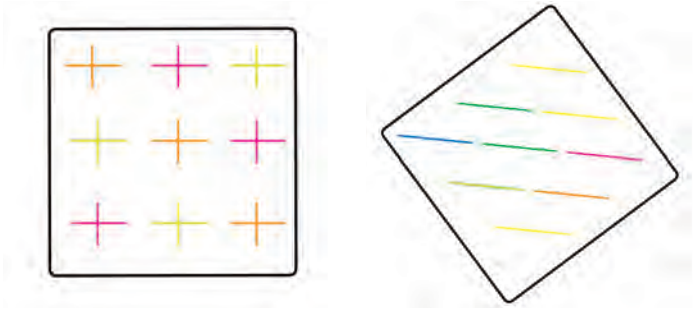
شکل ۷ــ پرکردن فاصله با استفاده از ابزار خلاق

بعدها می‌توانید فرم نقطه‌چین‌ها را تغییر دهید و با پیچیدگی‌های آن کودک را برای نوشتن آماده کنید. در ترسیم باید به جهت نقطه‌چین‌ها توجه شود. این نکته را به کودک گوشزد کنید (شکل ۸).

شکل ۸ــ انواع نقطه چین

از آن‌جا که امتداد نقطه به خط می‌رسد، کودک با دنبال کردن نقطه‌چین می‌تواند خط‌های راست، زیگزاگ، منحنی، ضربدر، ضخیم، نازک، عمودی، افقی و غیره ترسیم کند (شکل ۹).

شکل ۹ــ خط عمودی و افقی

تمرین کنید

فعالیت ۳: برای کودکان ۴ ساله فعالیت‌هایی برای توسعه شناخت از نقطه تا خط طراحی و اجرا کنید.

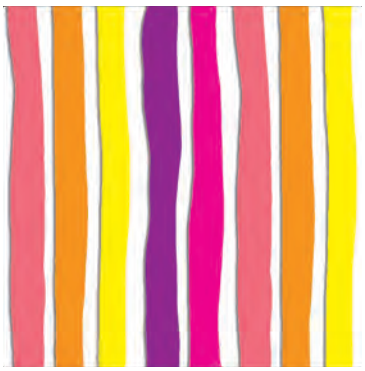
۲ــ هدف توانمندسازی: فعالیت‌هایی برای توسعه شناخت کودک از خط را طراحی واجرا کند.

برای توسعه شناخت کودک از خط می‌توان از فعالیت‌های آموزشی کمک گرفت. با طراحی و اجرای برخی فعالیت‌ها (همانند موارد زیر) می‌توان کودک را با مفهوم خط آشنا کرد.

- روزنامه را در دست بگیرید و از بالا به پایین، برش‌های بلند بدهید و با فاصله، به‌صورت افقی کنار هم بچسبانید. سپس، فاصلهٔ بین روزنامه‌ها را با پاستل به‌صورت افقی، رنگ‌آمیزی کنید (شکل ۱۰).
- کاغذ رنگی را در دست بگیرید و از بالا به پایین برش بدهید و مانند تصویر، به‌صورت عمودی و با فاصله بچسبانید. سپس فاصلهٔ بین کاغذرنگی‌ها را به‌صورت عمودی، با پاستل رنگ‌آمیزی کنید (شکل ۱۱).

شکل ۱۰ــ برش‌های روزنامه

شکل ۱۱ـ برش‌های کاغذ رنگی

تمرین کنید

فعالیت ۴: برای کودکان ۵ ساله فعالیت‌هایی برای توسعه شناخت خط طراحی و اجرا کنید.

خط زمینه

انتخاب و ترجیح دست راست به چپ و بالعکس، هماهنگی بیشتر بین چشم و دست و بالاخره پیدایش خطوط کنترل شده در نقاشی‌های کودکان، با رشد جسمانی و روانی کودک همراه است. خطوط اولیهٔ کودک فاقد زمینه است و فضا برای او چیزهایی است که در اطرافش قرار دارد؛ بالا، پایین و یا در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند، بدون ارتباط با یکدیگر. اما به‌مرور کودک به رابطهٔ خود و محیط اطرافش پی می‌برد. استفاده از خط زمینه نشانی از رشد طبیعی کودک است و در آنها عمومیت پیدا می‌کند. کودک از این پس با استفاده از خط زمینه آنچه می‌کشد روی خط زمینه قرار می‌گیرد، کف اتاق، خیابان و بالاخره هر سطحی که کودک روی آن قرار دارد. سپس علاوه بر خط زمینه، معمولاً او تصاویری را در بالای کاغذ می‌کشد (خط آسمان) و بین زمین و آسمان و هوا قرار دارد. پرندگان و هواپیما در فاصله بین زمین و آسمان کشیده می‌شود (شکل ۱۲).

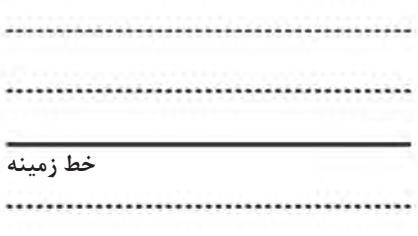

شکل ۱۲ـ نقاشی کودک برای درک خط زمینه

تعریف

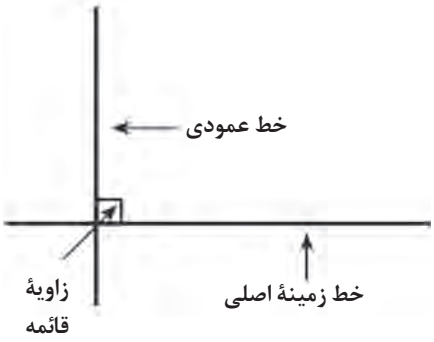
خط زمینه، خطی است که موقعیت حروف و کلمات را در متن تعیین می‌کند و جای‌گیری حروف در سطرها نسبت به آن تنظیم می‌شود.

در بحث آمادگی برای نوشتن، آشنایی با خط زمینه کودک را به جایگاه حروف در صفحه می‌رساند. خط زمینه در اصطلاح خوشنویسی «خط کرسی» نیز نامیده می‌شود.
خط زمینه بر دو نوع است:
۱ـ خط زمینهٔ افقی: در راستای افق به‌صورت خوابیده رسم می‌شود و باعث می‌شود تمام حروف هم شکل در فاصلهٔ یکسانی از آن قرار گیرند و به زیبایی سطر افزوده شود (شکل ۱۳).

شکل ۱۳ـ خط زمینه افقی

۲ـ خط زمینهٔ عمودی (ایستاده): خط فرضی است که بر خط زمینهٔ افقی (محور اصلی) عمود است و زاویهٔ نگارش حروف و کلمات نسبت به آن سنجیده می‌شود (شکل ۱۴).

شکل ۱۴ـ خط زمینه عمودی

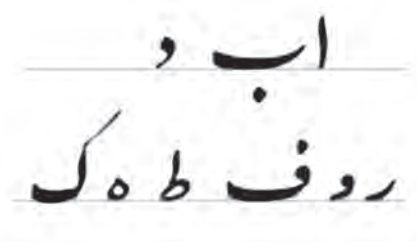
تمرین کنید

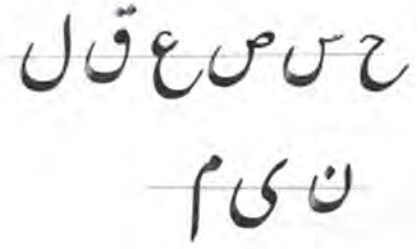
فعالیت ۵: برای کودکان ۴ ساله فعالیت‌هایی برای توسعه شناخت کودک از خط زمینه عمودی و افقی طراحی و اجرا کنید.

در نظر داشتن این خط باعث می‌شود تا حروفی مانند، ا ـ ل ـ م و نظیر آنها، که حرکت مداد در آن بیشتر در محور عمودی است، نسبت به این خط مقایسه گردد و در نتیجه کج و ناموزون نوشته نشود.

حروف الفبا از لحاظ قرارگیری نسبت به خط زمینه

حروف الفبا با توجه به موقعیت قرارگیری‌شان نسبت به خط زمینه به دو دسته تقسیم می‌شوند:
۱ حروفی که همواره بالای خط قرار می‌گیرند (شکل ۱۵).
۲ حروفی که در وسط خط زمینه قرار می‌گیرند (شکل ۱۶).

شکل ۱۵ـ حروف بالای خط زمینه

شکل ۱۶ـ حروف وسط خط زمینه

تمرین کنید

☐ **فعالیت ۶:** برای آموزش اشکال حروف الفبا با نقطه‌چین و استفاده از خط، دفترچه‌ای با هم‌کلاسی‌هایتان طراحی کنید.

☐ **فعالیت ۷:** برای آموزش اشکال حروف الفبا با نقطه‌چین و استفاده از خط، برای کودکان ۵ ساله، فعالیت‌هایی طراحی و اجراکنید. با هماهنگی هنرآموز خود، در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان آنها را اجرا کنید. گزارش تصویری آن را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**از نقطه تا خط**»را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۲ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**هم شکلم را پیدا کن**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۳ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**گرسنه‌ام، مرا به غذا برسان**» را با سه کودک انجام دهید و اجرای آن را درکلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۴ با مراجعه به بخش «به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**پرکردن خطوط**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

۵ فعالیت‌هایی برای پرورش توسعه شناخت کودک از خط طراحی و اجرا کنید.

خود ارزیابی

پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن
مرحله۱: توسعه شناخت کودک از خط

واحد یادگیری۲: هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۱** واحد یادگیری هماهنگی عضلات چشم و دست کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**از نقطه تا خط**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**هم شکلم را پیدا کن**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**گرسنه‌ام، مرا به غذا برسان**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**پرکردن خطوط**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیت‌هایی برای پرورش توسعه شناخت کودک از خط طراحی و اجرا کنید؟			

۳ـ هدف توانمندسازی: عضلات دست برای نوشتن را توضیح دهد.

پرورش عضلات دست برای نوشتن

گفت‌وگو کنید

فعالیت۸: چگونه پوشیدن لباس می‌تواند به کسب مهارت نوشتن منجر شود؟ در مورد دلایل خود با هم‌گروهی‌های خود گفت‌وگو کنید.

نوشتن فرایندی است که در طی زمان و با توجه به توانایی‌های کودک صورت می‌گیرد و بسیاری از مشکلات نوشتن به پرورش ندادن عضلات دست برمی‌گردد. از این رو باید نسبت به کسب مهارت عضلات دست توجه شود؛ در غیراین‌صورت، کودک به در دست گرفتن مداد و کنترل آن و ترسیم قادر نخواهد بود. از این رو در جهت پرورش عضلات دست دو مرحله لازم است طراحی شود:

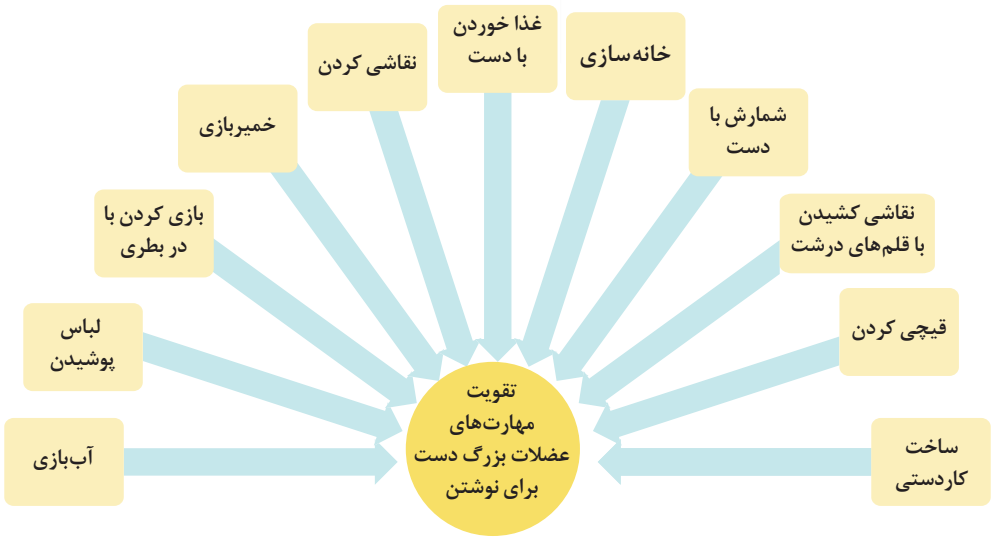
الف) مهارت‌های ابتدایی

ب) مهارت‌های پیشرفته

برای صحیح نوشتن، طبیعی است که باید مانند کلیهٔ فعالیت‌های جسمانی تمرین و ممارست صورت گیرد. لذا در این مورد، فعالیت‌هایی وجود دارند که کودک در طی روز با انجام آنها به‌صورت بازی و فعالیت آموزشی و غیره به‌طور غیرمستقیم تجاربی کسب کرده و مهارتی را به دست می‌آورد که نهایتاً زمینه‌ساز مهارت‌های پیشرفته است.

الف) مهارت‌های ابتدایی

برای کسب این مهارت فعالیت‌هایی برای تقویت آن پیش‌بینی شده است که عبارت‌اند از (نمودار ۱):

نمودار ۱ــ تقویت مهارت‌های عضلات بزرگ دست

۴ــ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش عضلات دست برای نوشتن طراحی و اجرا کند.

روش‌های تقویت مهارت‌های ابتدایی

۱ــ ساخت کاردستی: کاردستی نه تنها باعث تقویت مهارت کار با سر انگشتان و هماهنگی چشم و دست می‌شود، بلکه خلاقیت کودک را هم شکوفا می‌کند. کودک را دعوت کنید تا هنرنمایی کند و در این میان از وسایل مختلف با بافت‌های متفاوت مثل کاغذ، پارچه، پنبه، برگ، چوب و غیره کمک بگیرید. حتی می‌توانید تکنیک‌های مختلف را با هم ترکیب کنید و از کاغذ مچاله شده یا کولاژ استفاده کنید (شکل ۱۷).

شکل ۱۷ـ ساخت کاردستی

شکل ۱۸ـ قیچی کردن

شکل ۱۹ـ غذا خوردن با دست

۲ـ قیچی کردن: اجازه بدهید کودک کار با قیچی را فرا بگیرد. ابتدا کودک تنها می‌تواند خطوط صاف را قیچی کند اما به مرور یاد می‌گیرد اشکال هندسی را درآورد. این کار نه تنها به افزایش خلاقیت او کمک می‌کند، بلکه مهارت‌های ظریف انگشتان و هماهنگی چشم و دست او را هم تقویت می‌کند. از کودک بخواهید روی کاغذ دور دست خودش را خط بکشد و بعد با قیچی آن را ببرد (شکل ۱۸).

۳ـ نقاشی کشیدن با قلم‌های درشت: برخی مدادرنگی‌ها و ماژیک‌ها از انواع معمولی قطورتر هستند. در صورتی‌که کودکان در گرفتن مشکل دارند، از این نوع قلم‌ها استفاده کنید. بعد به مرور اندازهٔ مدادها را کوچک‌تر نمایید و در نهایت، از انواع مختلف با اندازهٔ معمولی استفاده کنید.

۴ـ شمارش با دست: از کودک بخواهید با انگشتانش برایتان تا ۵ بشمارد یا سکه‌ای را از روی میز به کمک شست و انگشت اشاره بردارد. می‌توانید از او بخواهید با ۲ انگشت مرتب میز را لمس کند؛ مثلاً اول با شست و انگشت اشاره، بعد با شست و انگشت وسط و تا آخر. می‌توانید از کودک بخواهید نخی را دور یک انگشت، بعد دور ۲ انگشت و بعد ۳ انگشت و در نهایت دور مچش بپیچد.

۵ـ خانه‌سازی: وسایل ساختمان‌سازی با اندازه‌های متفاوت برای کودک بخرید و اجازه بدهید با آنها سرگرم باشد.

۶ـ غذا خوردن با دست: غذا خوردن با دست و به دهان بردن مواد غذایی و کندن آن با دندان همگی به تقویت عضلات سرانگشت کودکان کمک می‌کند. در ۴ سالگی کودک باید بتواند با کارد پلاستیکی مواد خام را تکه کند. این کار به هماهنگی چشم و دست او کمک می‌کند پس اگر توانایی این کار را ندارد باید با او تمرین کنید (شکل ۱۹).

شکل ۲۰ـ خمیر بازی

۷ـ نقاشی کردن: نقاشی با دست، قلم‌مو و یا اسفنج تمرین خوبی برای سر انگشتان کودکان است. سعی کنید به کودک ابزارهای مختلفی بدهید و او را با انواع تکنیک‌ها مثل آبرنگ، گواش، مداد رنگی، مداد شمعی و... آشنا کنید.

۸ـ خمیربازی: خمیربازی، گل رس یا حتی خمیر نان در اختیار کودک بگذارید و اجازه دهید ابتدا اشکال ساده‌تری مثل توپ و مار و به مرور اشکال پیچیده‌تر و دو بعدی درست کند (شکل ۲۰).

۹ـ بازی کردن با در بطری: تمام کودکان به این علاقه نشان می‌دهند. بطری‌هایی با سایزهای مختلف در اختیار کودک بگذارید و اجازه بدهید با باز کردن و بستن آنها حرکت دست‌ها را تقویت کند.

۱۰ـ لباس پوشیدن: به کودک فرصت دهید تنهایی لباس پوشیدن را بیاموزد؛ ابتد از پوشیدن جوراب، کفش، شلوار و لباس شروع کنید و به تدریج، دکمه بستن و بالا کشیدن زیپ و بستن بند کفش را به کودک آموزش دهید (شکل ۲۱).

شکل ۲۱ـ لباس پوشیدن

شکل ۲۲ـ آب بازی

۱۱ـ آب بازی: آب بازی تمرین خوبی برای تقویت دست‌های کودکان است و در ضمن می‌تواند در هماهنگی چشم و دست کودک تأثیرگذار باشد؛ در آب‌بازی به کودک ظروفی دهید تا آب را داخل آنها و از ظرفی درون ظرف دیگر بریزد. عروسک‌ها را به او بدهید تا حمام کند و آنها را بشوید (شکل ۲۲).

تمرین کنید

فعالیت ۹: با توجه به فعالیت‌های پیشنهادی بر پایه ارجحیت، به تشخیص خودتان آنها را شماره‌گذاری کرده و دلایل خودتان را گزارش دهید.

با توجه به مهارت‌هایی که طی فعالیت‌های گوناگون ذکر شد و کودکان هر روز کم و بیش با آنها سر و کار دارند، بستر ذهنی و جسمانی کودک برای کسب مهارت نوشتن آماده شده است، لذا نیاز دارد با فعالیت‌های منسجم‌تر و آگاهانه‌تر، مهارت استفاده از عضلات دست را درونی کند.

تمرین کنید

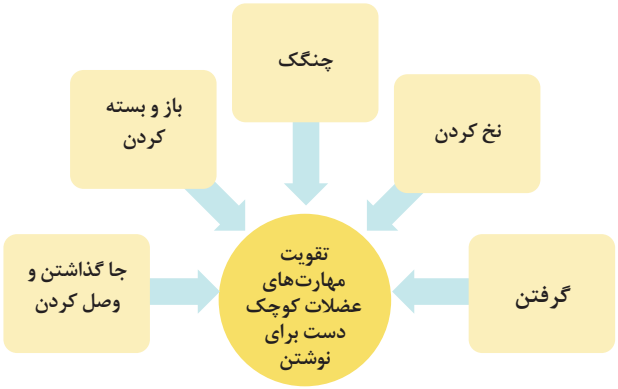
فعالیت ۱۰: با هماهنگی در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان، روش‌های تقویت مهارت‌های ابتدایی را با کودکان ۵ ساله تمرین کنید. گزارش تصویری آن را در کلاس ارائه دهید.

ب) کسب مهارت‌های پیشرفته

گفت‌وگو کنید

فعالیت ۱۱: چرا آدم‌های مسن در نخ کردن سوزن مشکل دارند؟ در مورد آن در کلاس گفت‌وگو کنید.

ضعف در عضلات ظریف باعث می‌شود کودک هنگام نقاشی در بلندمدت و گرفتن مداد برای نوشتن دچار مشکل شود. او بسیار درشت می‌کشد و می‌نویسد؛ دستش زود درد می‌گیرد و سرعت کار او در نوشتن کند می‌شود. به همین دلیل فعالیت‌هایی برای تقویت ماهیچه‌های ظریف پیشنهاد می‌شود.
این فعالیت‌ها در پنج گروه طبق نمودار زیر از آسان به مشکل طبقه‌بندی شده است:

نمودار ۲ـ تقویت عضلات ظریف دست برای نوشتن

■ **گرفتن:** کودکان برای گرفتن گیرهٔ لباس از دو انگشت شست و اشاره خود استفاده می‌کنند (گرفتن چنگالی). این دو انگشت بیشتر از سایر انگشتان برای گرفتن مداد و اغلب فعالیت‌های روزانهٔ ما استفاده می‌شوند، بنابراین تقویت آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
به‌علاوه، باز کردن گیرهٔ لباس مستلزم داشتن قدرت کافی است، هر چند در ابتدا برای کودکان دشوار است، اما به مرور عضلات دست آنها تقویت می‌شود و به خوبی از عهدهٔ این فعالیت برمی‌آیند.
مسلماً اگر یک گیرهٔ لباس را به کودک بدهید و از او بخواهید آن را باز و بسته کند، به هدف خود دست نمی‌یابید؛ چرا که کودکان نیز مانند ما برای انجام هر فعالیت و بازی، هدفی در سر دارند. به همین دلیل شما می‌توانید بازی‌هایی برای تشخیص رنگ و عدد را با استفاده از گیره همراه کنید.
برای مثال کودک باید گیره‌های هم رنگ را به بشقاب کاغذی، قطعه‌های لگو یا جعبه مقوایی متصل کند، یا به تعداد دایره‌های رنگی، گیره را به بشقاب وصل کند (شکل ۲۳).

شکل ۲۳ـ گرفتن اشیا

نخ کردن: از اسباب‌بازی‌های نخ کردنی موجود در بازار و یا از انواع دست‌ساز آن استفاده کنید، زیرا نقش مهمی در تقویت مهارت‌های ظریف کودکان دارد. به‌خاطر داشته باشید که هر چه سوراخ اشیا کوچک‌تر و نخ شما باریک‌تر و منعطف‌تر باشد، مهارت بیشتری می‌طلبد. همچنین فعالیت‌های دوخت به مراتب بیشتر از سایر نخ کردنی‌ها، مهارت‌های حرکتی ظریف کودک را تقویت می‌کنند. این بازی به خودی خود برای کودکان جذاب و هدفمند است، اما شما باز هم می‌توانید آن را با تشخیص شکل، رنگ یا تقلید مناسب از الگو همراهی کنید (شکل ۲۴).

شکل ۲۴ـ نخ کردن

نکته

برای کودکان زیر ۳ سال از مهره‌ها و قطعات بسیار کوچک استفاده نکنید.

چنگک‌ها: استفاده از انبر در گرفتن زغال و یا انبرک‌های درون ظرف سالاد برای جابه‌جا کردن وسایل در اندازه‌ها و نرمی و سفتی متفاوت برای تقویت انگشتان بسیار کمک‌کننده هستند. باز هم هر چه اشیای شما ریزتر باشند، جابه‌جایی آنها برای کودک چالش‌برانگیزتر است (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ـ برداشتن با چنگک

نکته

حتماً قبل از شروع بازی، از تیز نبودن لبه‌های چنگک‌های فلزی، مطمئن شوید.

باز و بسته کردن: مهارت‌های خودیاری بدین معنی است که کودک قادر به انجام کارهای شخصی خود باشد و استقلال خود را به مرور از ۳ تا ۶ سالگی کسب کند.

پوشیدن و درآوردن لباس‌ها، باز و بسته کردن انواع زیپ‌ها و دکمه‌ها، چرخاندن کلید درها و قفل‌های مختلف، استفاده مناسب از قاشق، چنگال و چاقو بدون کثیف کردن خود، شستن دست‌ها و صورت، استفاده از دستشویی به تنهایی، مسواک زدن، گره زدن بند کفش و غیره، از جمله این مهارت‌ها هستند. البته تمامی این مهارت‌ها به مرور با افزایش سن (رشد مغز) و تمرین زیاد به وجود می‌آیند. برای مثال، اغلب کودکان در ۶ سالگی برای اولین بار موفق به بستن بند کفش خود می‌شوند (شکل ۲۶).

شکل ۲۶ـ باز کردن و بستن

نکته

استفاده از چاقو مهارت بسیار زیادی می‌طلبد، بنابراین تا زمانی که کودک آمادگی آن را ندارد، با چاقوهای کند (کارد پلاستیکی یا چاقوهای اسباب‌بازی)، میوه‌هایی که به راحتی بریده می‌شوند و با نظارت کامل این مهارت را تمرین کنید.

جا گذاشتن و وصل کردن: دست‌ورزی، بازی، جابه‌جایی و ساختن با انواع اسباب‌بازی‌های چفت شونده و ساختنی با قطعات کوچک، عروسک‌های بسیار ریز و اسباب‌بازی‌های مینیاتوری حتی اگر چیز خارق‌العاده‌ای نیز ساخته نشود، صرف دست گرفتن و تحریک عصب‌ها و ماهیچه‌های کف دست و انگشتان موجب تقویت مهارت‌های ظریف می‌شود.

برای جذابیت بیشتر برای کودک، این فعالیت را می‌توانید با شمارش، دسته‌بندی رنگ و شکل و غیره ترکیب کنید. همچنین جایگاه‌های متفاوتی برای قرار دادن این اشیا روی آنها، بسازید تا علاوه بر تقویت مهارت‌های ظریف و هدف‌دار شدن بازی هماهنگی چشم و دست و دقت و تمرکز را نیز پرورش دهید.

مانند عروسک‌های بند انگشتی، وسایل آشپزخانه یا حیوانات پلاستیکی بسیار کوچک، ماشین‌های ریز، لگوهای دارای قطعات کوچک‌تر، دکمه‌های رنگی کوچک و بزرگ (شکل ۲۷).

شکل ۲۷ـ جا گذاشتن اشیا

تمرین کنید

۱ فهرستی از روش‌های مهارت‌های ابتدایی برای تقویت مهارت‌های عضلات بزرگ دست تهیه کنید.
۲ فهرستی از روش‌های مهارت‌های پیشرفته برای تقویت عضلات ظریف دست برای نوشتن تهیه کنید.
۳ با مراجعه به بخش« به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**ببر و بچسبان**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید(در نحوه ارائه آزاد هستید).
۴ با مراجعه به بخش« به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**بازی با دست و انگشت**»را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید(در نحوه ارائه آزاد هستید).
۵ با مراجعه به بخش« به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**پیچ پیچ، پیچان**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۶ با مراجعه به بخش« به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**کاملم کن**» را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).

خود ارزیابی

پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن
مرحله۲: پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن
واحد یادگیری۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله **۲** واحد یادگیری هماهنگی عضلات چشم و دست کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. بر این اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید فهرستی از روش‌های مهارت‌های ابتدایی برای تقویت مهارت‌های عضلات بزرگ دست تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فهرستی از روش‌های مهارت‌های پیشرفته برای تقویت عضلات ظریف دست برای نوشتن تهیه کنید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**ببر و بچسبان**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**بازی با دست و انگشت**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**پیچ پیچ، پیچان**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**کاملم کن**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید؟			
۷	تا چه حد می‌توانید فعالیت‌هایی برای پرورش عضلات دست کودک از خط طراحی و اجرا کنید؟			

۵ـ هدف توانمندسازی: تجسم فضایی در نوشتن را توضیح دهد.

مفهوم تجسم فضایی

تمرین کنید

فعالیت ۱۲: چشم‌های خود را به مدت چند ثانیه ببندید و باغی را تجسم کنید. تصویر ذهنی خود را از باغ ترسیم کنید.

برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن شناخت دو مفهوم فضا و مکان ضروری است.
آیا باغ ذهن شما پر از درخت است؟ گل‌های باغ چه رنگی است؟ آیا این باغ را قبلاً در واقعیت و یا در خیال دیده بودید؟ برای رفتن به این باغ خیالی از چه مسیری گذشتید؟ آیا نوع درخت‌کاری و چیدمان بوته‌ها درست بود؟ آیا می‌توانید بگویید حدوداً چند درخت در باغ خیال شما روییده بود؟
آن‌چه شما در رابطه با تجسم باغ و ویژگی‌های آن انجام دادید، نمایانگر تجسم فضایی شماست. باغی که ترسیم کردید، در واقع تصویر ذهنی شماست که با کمک مداد و کاغذ و رنگ به آن لباس واقعیت پوشانده‌اید. (تجسم فضایی)
نقاشی سایر دوستانتان را نگاه کنید و یا از آنها بپرسید که باغ آنها چه شکلی است؟
آیا به تنهایی در باغ قدم می‌زدند و یا همراه کسی (فردی، میان فردی) به رنگ برگ‌ها و گل‌ها توجه داشتند. (طبیعت‌گرا). بالاخره گروهی با شعر و موسیقی باغ را تجسم کردند (موسیقی و زبان) و یا از شاخه‌ها بالا رفتند، دویدند و پریدند (حرکتی).
تمام دوستانتان مانند شما تجسم کردند یا هر کدام با ویژگی‌های فردی خودشان؟
آنها به تنهایی یا با دوستان باغ را گشتند، به موسیقی، شعر و حرکت توجه نمودند، گل‌ها و درختان را دیدند. اما در تجسمشان فضا و مکان غایب بود. تعجب نکنید همه از شکل باغ گفتند و باغ در نگاه همه یک مکان و یک فضا است، اما هویت فضا و مکان برای شخصی به نام هواردگاردنر[۱] (۱۹۸۷) که در زمینه هوش فعالیت می‌کرد، متفاوت بود. او هویت جدیدی به مکان و فضا داد. در نگاه گاردنر هوش فضایی یعنی طرح سؤال‌های فراوان در مورد نحوهٔ:

- کارکرد اشیا؛
- لذت بردن از بازی با ارقام و اعداد؛
- ایجاد معماهای منطقی؛
- توجه به طبقه‌بندی و موضوعات علمی.

و به همین ترتیب هوش مکانی یعنی:

- گزارش تصاویر به طور واضح؛
- توانایی خواندن نمودارها و جداول؛
- علاقه به خیال‌پردازی؛
- مهارت در طراحی و اشکال سه بعدی؛
- لذت در فعالیت هنری؛
- پرداختن به خط خطی کردن کتاب و برگه‌های خود؛
- آموختن از تصاویر بیش از متن نوشته شده.

۱ـ Howard, Gardner

فرایند تجسم فضایی در نوشتن

فرایند تجسم فضایی در نوشتن طبق مراحل زیر شکل می‌گیرد:

- کودکان از ۲ سالگی مفهوم تجسم فضایی را با حرکت مداد به جلو و عقب، افزودن نقطه اثرگذاری دست بر لیوان و بشقاب نشان می‌دهند.
- در ۲ تا ۳ سالگی این مفهوم با کشیدن خطوط عمودی و افقی و دایره‌های ناقص توسعه می‌یابد. آنها خیلی زود به تفاوت میان تصویر خطوط چاپی پی می‌برند.
- اغلب کودکانی که علامت‌گذاری روی کاغذ را شروع کرده بودند، بین ۳ تا ۴ سالگی سعی می‌کنند نوشتن واقعی را تجربه کنند، اما چندان نمی‌توانند تفاوتی بین نوشته و نقاشی قائل شوند، حتی زمانی که حروف الفبا را کپی می‌کنند و یا نام خودشان را می‌نویسند.
- وقتی کودک نام خود را می‌نویسد، تکرار این کلمهٔ آشنا ممکن است مفاهیم مهمی را که شامل مجموعه حروف و ترتیب حروف است، به او یاد بدهد.

نکته

- کودک توالی ثابت حروف را در کلمه از طریق نوشتن نام خود یاد می‌گیرد.
- نوشتن نام «خود کودک»، اولین عامل تشویقی به نوشتن است.
- در ۵ تا ۶ سالگی ترکیب حروف و تعداد حروف را یاد می‌گیرد و بدین ترتیب فرایند تجسم فضایی در نوشتن شکل می‌گیرد.

جست‌وجو کنید

فعالیت ۱۳: با جست‌وجو در منابع علمی، در مورد هوش‌های چندگانه گاردنر، گزارشی تهیه کنید.

۶ـ هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی را برای پرورش تجسم فضایی برای نوشتن کودکان طراحی و اجرا کند.

پرورش تجسم فضایی در کودکان

برای پرورش تجسم فضایی می‌توان فعالیت‌های زیر را با کودکان انجام داد:

- با دادن اشیای گوناگون مانند مکعب‌های خانه‌سازی، دکمه، کفش‌هایی در سایزهای مختلف، حتی جوراب و نظیر آنها، کودک را به طبقه‌بندی رنگ، اندازه و شکل تشویق کنید (شکل ۲۸).
- با انتخاب چند تصویر می‌توانید به آنها پازل دو قطعه برای استفاده در سنین پایین و چند قطعه برای سنین بالاتر تهیه کنید تا کودک جای هر یک را تشخیص دهد.
- با پرسش‌های متعدد، کودک را به نام بردن و توصیف اشیا تشویق کنید.
- با بردن کودک به یک محل خیالی (باغ‌وحش، پارک، اسباب‌بازی فروشی) از او بخواهید فضای آن‌جا را برای شما توصیف کند.

شکل ۲۸ـ طبقه بندی

تمرین کنید

فعالیت ۱۴: با هماهنگی هنرآموز خود در بازدید از یک مرکز پیش از دبستان، فعالیت‌هایی برای پرورش تجسم فضایی درکودکان طراحی و اجرا کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

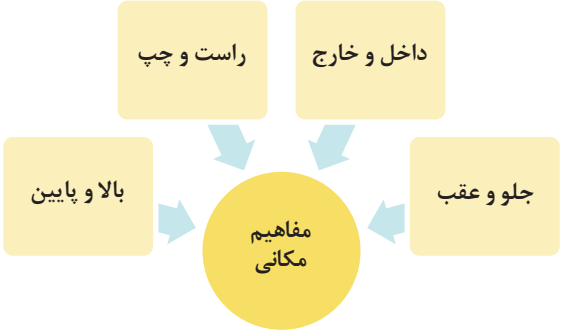
مفهوم مکانی

کودکان در ابتدا بین مفاهیم و خواص اشیا مثل شکل و رنگ تفاوتی قائل نیستند و درک مفاهیم، شاخص خوبی برای میزان رشد توانایی ذهنی کودک و توسعهٔ کاربردی آنها است (شکل ۲۹).

شکل ۲۹ــ مفهوم مکانی

منظور از مفاهیم مکانی، توجه به راست و چپ، بالا و پایین، داخل و خارج، جلو و عقب است.
این مفاهیم معمولاً در زندگی روزمره آنان تمرین و تکرار می‌شود، اما در زمینه خواندن و نوشتن تأکید ما بیشتر روی جهات (بالا و پایین، راست و چپ) است.
این دو مفهوم (فضا و مکان) در کتاب‌خوانی و نوشتن به کرات استفاده می‌شوند؛ لذا زمانی که برای او کتاب می‌خوانید باید روی نکاتی چون ورق زدن و خواندن کتاب از راست به چپ، نگاه کردن سطرها از بالا به پایین و نشان دادن شخصیت‌های مورد علاقه در جای جای صفحات (سمت راست و یا سمت چپ یا غیره) تأکید کنید (نمودار ۳).

نمودار ۳ــ مفاهیم مکانی

نکته

چنانچه کودک توانست بر اساس تجارب ملموس خود این مفاهیم (داخل و خارج، عقب و جلو و غیره) را به‌کار گیرد، بدین معنا نیست که درک کاملی از این مفاهیم دارد، لذا باید تا ۸ـ۷ سالگی با استفاده از اشیای واقعی روی این مفاهیم تمرین کنید.

پرورش شناخت مفاهیم مکانی در کودکان

- کمک کنید تا موقعیت اشیا را تشخیص دهد.
- با دادن دستورالعمل‌های ساده او را به اجرا تشویق کنید، مانند:
  - قاشق را درون کاسه بگذار.
  - کتاب را از زیر میز بردار.
  - دست چپ را روی چشم‌ها بگذار.
  - با دست راست لیوان را بردار.
  - در فعالیت‌های روزانه روی مفاهیم تأکید کنید.
  - مدادها توی کیف است.
  - خط‌کش بالای میز است.
- از واژه‌های بالا، زیر، چپ، راست، جلو و غیره برای نشان دادن موقعیت اشیا استفاده کنید.
- بازی‌ها فرصت مناسبی برای درونی کردن این مفاهیم است. وقتی که با مکعب‌های چوبی خانه می‌سازد یا وقتی با مداد رنگی تصاویری را روی کاغذ ترسیم می‌کند.

جست‌وجو کنید

فعالیت۱۵: با توجه به مفاهیم مکانی، یک شعر کودکانه را از کتاب‌ها و یا سرودهای کودکان پیدا کنید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۱ گزارشی از فرایند شکل‌گیری تجسم فضایی در نوشتن کودک تهیه کنید.
۲ با مراجعه به بخش«به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**خرس گرسنه**» را با دو کودک انجام دهید و گزارش اجرا را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۳ با مراجعه به بخش« به کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**توپ من کجاست؟** » را با سه کودک انجام دهید و گزارش اجرا را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۴ با مراجعه به بخش« به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**من کجا هستم؟**» را با کودکان قدم به قدم انجام دهید و گزارش اجرا را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۵ با مراجعه به بخش« به‌کار ببندید ـ تجربه کنید»، فعالیت «**به چپ چپ به راست راست**» را با کودکان قدم به قدم انجام دهید و گزارش اجرا را در کلاس ارائه دهید (در نحوه ارائه آزاد هستید).
۶ فعالیتی برای پرورش مفهوم مکانی در کودکان ۴ ساله طراحی و اجرا کنید.

خود ارزیابی

پودمان۵: آماده کردن کودک برای نوشتن
مرحله۳: پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک
واحد یادگیری۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

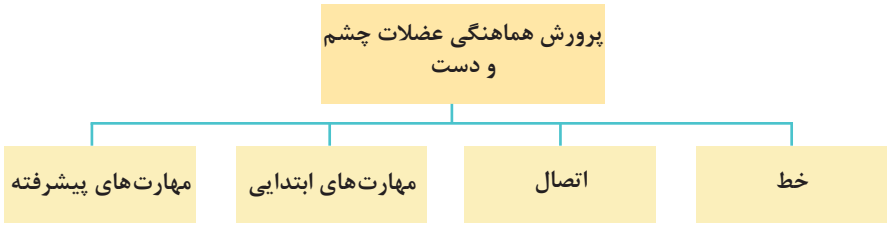
این کاربرگ برای ارزیابی مهارت‌های شما در مرحله ۳ واحد یادگیری پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی نمایید و به خود امتیاز دهید.

ردیف	موارد	۳	۲	۱
۱	تا چه حد می‌توانید گزارشی از فرایند شکل گیری تجسم فضایی در نوشتن کودک تهیه کنید؟			
۲	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**خرس گرسنه**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید؟			
۳	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**توپ من کجاست؟**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۴	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**من کجا هستم؟**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را در کلاس ارائه دهید؟			
۵	تا چه حد می‌توانید فعالیت «**به چپ چپ به راست راست**» را با کودکان انجام دهید و گزارش اجرای آن را درکلاس ارائه دهید؟			
۶	تا چه حد می‌توانید فعالیت‌هایی برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک طراحی و اجرا کنید؟			

به کار ببندید | تجربه کنید

جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات و آگاهی کافی نیست. زیرا تا زمانی که اطلاعات به‌دست آمده از محتوا را، عملاً به کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید. از طرفی با توجه به اینکه مراحل رشد به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام به گام باشد و این همان چیزی است که شما با آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید.

براساس آنچه یاد گرفته‌اید و فعالیت‌هایی که طراحی کرده‌اید، حال آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید. طبق نمودار زیر، پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست در چهار موضوع طراحی شده است. شما با راهنمایی هنرآموز و با توجه به علایق و نیازهای خود از هر مبحث حداقل یک یا دو فعالیت انجام دهید.

نمودار ۴ـ پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست

فهرست فعالیت‌های هماهنگی چشم و دست برای نوشتن	
خط	از نقطه تا خط
	هم‌شکلم را پیدا کن
اتصال	گرسنه‌ام، مرا به غذا برسان
	پر کردن خطوط
مهارت‌های ابتدایی	ببر و بچسبان
	بازی با دست و انگشت
مهارت‌های پیشرفته	پیچ پیچ، پیچاندن
	کاملم کن

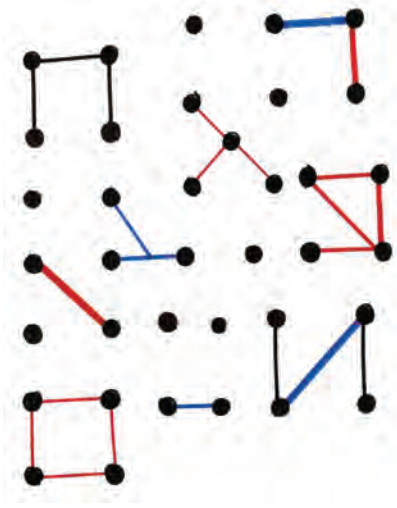
هماهنگی چشم و دست برای نوشتن

فعالیت‌هایی برای هماهنگی چشم و دست

۱ـ از نقطه تا خط

هدف: هماهنگی چشم و دست

وسایل لازم: مداد و کاغذ

شکل ۳۰ـ نقطه و خط

مراحل اجرا: به هر کودک کاغذی بدهید که رویش نقطه‌گذاری شده باشد و از او بخواهید با توجه به الگو، نقاط را به هم وصل کند (شکل ۳۰).

نکته

- طرز کار (نقطهٔ آغاز و پایان) و نیز طرز صحیح گرفتن مداد تذکر داده شود.
- تا زمانی که فعالیت‌های اولیه را یاد نگرفته است، تعداد نقطه‌ها و خطوط را زیاد نکنید.

۲ـ هم شکلم را پیدا کن

هدف: هماهنگی چشم و دست و تشخیص اشکال

وسایل لازم: کاغذ و مداد

مراحل اجرا: چند شکل هندسی را که دو به دو مشابه هستند، روی کاغذ بکشید و به کودکان بدهید. از آنها بخواهید که با ترسیم خط، اشکال مشابه را به هم وصل کنند (شکل ۳۱).

شکل ۳۱ـ وصل کردن

نکته

کودکان می‌توانند اشکال مشابه را با یک رنگ مشخص کنند؛ مثلاً دایره را با خط قرمز و یا مربع را با خط سبز.

می‌توانید تعداد اشکال را بیشتر کنید یا اندازه‌ها را متفاوت کنید؛ مثلاً چند دایره با قطرهای مختلف یا چند لیوان. از کودکان بخواهید ضمن رنگ کردن حیوانات، هر حیوان را با یک طناب رنگی به حیوان مشابهش وصل کنند. این فعالیت می‌تواند با پر رنگ کردن خطوط و یا کشیدن پر پیچ و تاب ادامه یابد.

فعالیت‌هایی برای «اتصال»

۱ـ گرسنه‌ام مرا به غذایم برسان

هدف: درک مفهوم انواع خط

اجرا: ابتدا با انگشتان و سپس با مداد خطوط را پر کنید (شکل ۳۲).

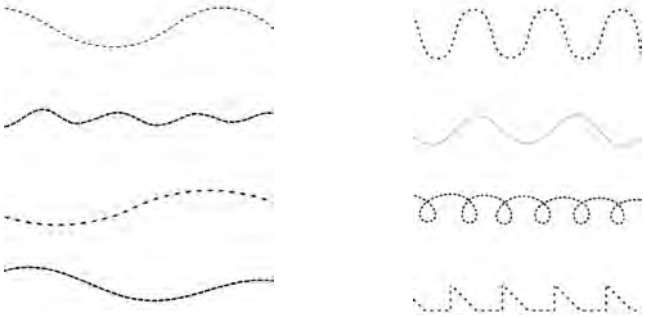
۲ـ پر کردن خطوط

هدف: درک مفهوم نقطه و انواع خط

اجرا: ابتدا با انگشت و سپس با مداد نقطه‌ها را به هم وصل کنید (شکل ۳۳).

شکل ۳۲ـ انواع خط

شکل ۳۳ـ پر کردن خطوط

فعالیت‌هایی برای مهارت‌های ابتدایی

۱ـ ببر و بچسبان

هدف: پرورش مهارت‌های ابتدایی دست

مواد لازم: قیچی، روزنامه‌های باطله و چسب

اجرا: با استفاده از قیچی‌های نوک پهن به کودکان فرصت دهید تا تصاویر را از جملات ببرند و روی مقوا بچسبانند.

۲ـ بازی با دست و انگشت

هدف: تمرین برای کسب مهارت‌های ابتدایی دست

اجرا: از بچه‌ها بخواهید در دو ردیف مقابل هم قرار گیرند. سپس هر یک حرکتی را با دست‌ها انجام دهند و گروه دوم آن را تقلید کنند. نوبت این بازی بعداً به گروه دیگر می‌رسد. مهم، تنوع و انجام درست حرکت است. حرکاتی مثل پاره کردن فرضی روزنامه، تکان دادن دست‌ها و باز و بسته کردن آن، وانمود کردن، بستن پیچ یا مهره، باز کردن در و غیره.

فعالیت‌هایی برای مهارت‌های پیشرفته

۱ـ پیچ پیچ، پیچاندن

هدف: تمرین برای انگشت‌ها و مهارت‌های پیشرفته دست

مواد لازم: یک گلوله کاموا و یک لولهٔ مقوایی

مراحل اجرا:

الف) گلولهٔ کاموا را در دست بگیرید و روبه‌روی کودک بایستید.

ب) لولهٔ مقوایی را به کودک بدهید.

پ) سر نخ را به کودک بدهید.

ت) کودک باید نخ را به دور لوله بپیچاند.

ث) در مرحله بعدی، جای کودک و مربی عوض می‌شود و این بار کودک گلوله را در دست می‌گیرد و مربی آن را به دور لولهٔ مقوایی می‌پیچاند (شکل ۳۴).

شکل ۳۴ـ پیچ پیچ بپیچان

نکته

باید دقت کنید که گلوله از دست شما و یا لوله مقوایی از دست کودک نلغزد.

۲ـ کاملم کن

هدف: تقویت دقت و مهارت‌های حرکتی دست

وسایل لازم: کاغذ و مداد

مراحل اجرا:

الف) چند تصویر را که دو به دو مشابه‌اند و یکی از تصاویر کامل و دیگری ناقص است، روی کاغذ بکشید و به کودک بدهید.

ب) از کودک بخواهید تصاویر ناقص را کامل کند (شکل ۳۵).

طبق نمودار زیر هماهنگی پرورش تجسم فضایی در نوشتن در دو مبحث طراحی شده است. شما با راهنمایی هنرآموز و با توجه به علایق و نیازهای خود از هر مبحث حداقل یک یا دو فعالیت انجام دهید.

شکل ۳۵ـ کامل کردنی

پرورش تجسم فضایی در نوشتن

فهرست فعالیت‌های پرورش تجسم فضایی	
تجسم فضایی	خرس گرسنه
	یک روز تابستان
مفاهیم مکانی	توپ من کجاست؟
	من کجا هستم؟
	به چپ چپ، به راست راست
	راست و چپ

فعالیت‌هایی برای تجسم فضایی

۱ـ خرس گرسنه

هدف: تجسم فضایی برای یک تصویر

اجرا: با توجه به تصاویر از کودکان بخواهید قصه‌ای ساده بگویند و فضای قصه را تجسم کنند. قصه آنها را بنویسید (شکل ۳۶).

شکل ۳۶ـ خرس گرسنه

۲ـ یک روز تابستان

هدف: تجسم فضایی در قصه

اجرا: کودکان قصه‌ای بر اساس تصاویر زیر بگویند و شما آن را بنویسید. مهم این است که بتوانند فضا را تجسم کنند و یا آن را به تصویر درآورند (شکل ۳۷).

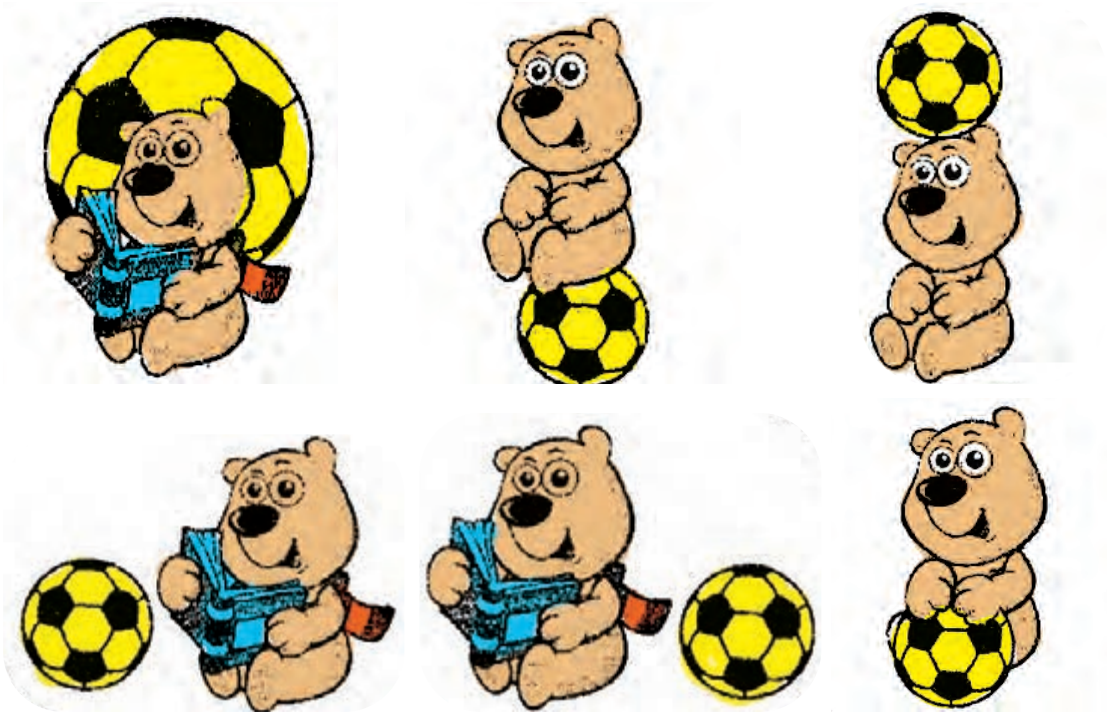
شکل ۳۷ـ تصاویری برای قصه سازی

فعالیت‌هایی برای مفاهیم مکانی

۱ـ توپ من کجاست؟

هدف: آموزش مفاهیم مکانی (شکل ۳۸).

اجرا: از کودکان بپرسید که در تصویر، توپ کجا قرار گرفته است؟

شکل ۳۸ـ توپ من کجاست؟

۲ـ من کجا هستم؟

هدف: آموزش مفاهیمی چون داخل، خارج، بالا، پایین، وسط یا میان

مواد لازم: یک کارتن بزرگ که سر و ته آن باز باشد؛ یک صندلی محکم یا یک بلوک سیمانی؛ تعدادی تصویر از اشیا یا حیواناتی که روی میز، توی قفس، زیر میز و غیره قرار گرفته‌اند.

مراحل اجرا:

الف) کودکان را کنار هم به صف کنید. جعبهٔ خالی و صندلی را جلوی آنها قرار دهید.

ب) از آنها بخواهید کارهایی را که می‌گویید، انجام دهند.

«علی باید برود توی جعبه؛ یا روی صندلی»

پ) مفاهیم را چندین بار با کودکان تمرین کنید.

ت) در کلاس تصاویر را به بچه‌ها بدهید و از آنها بخواهید گربه‌ای را که بالای دیوار است، با مداد زرد رنگ‌آمیزی کنند. به همین ترتیب، سایر مفاهیم را با رنگ‌های مختلف مشخص نمایند (شکل ۳۹).

ث) تصاویر رنگ‌آمیزی شده هر کودک را ارزیابی کنید و چنانچه کودکی در بعضی مفاهیم مشکل دارد، تمرین را با او ادامه دهید.

ج) در حیاط و در موقع استفاده از وسایل بازی در فضای باز می‌توانید این مفاهیم را تمرین کنید. بالای سرسره، پایین و یا داخل کلاس، خارج از کلاس، بالای تخته و غیره به همین ترتیب سایر مفاهیم را به کودکان بیاموزید؛ سریع، کند ـ آرام، بلند ـ روشن، تاریک ـ سرد، گرم و غیره.

شکل ۳۹ـ من کجا هستم؟

۳ـ به چپ چپ، به راست راست

هدف: یادگیری مفاهیم چپ و راست

وسایل لازم: به ابزار خاصی نیاز نیست

مراحل اجرا:

الف) فعالیت را با یک بازی شروع کنید و از کودکان بخواهید حرکات شما را تقلید کنند.

ب) حرکات را شروع کنید و ضمن حرکت نام آن عمل را بیان کنید. (پریدن، راه رفتن و...)

پ) سپس از کودکان بخواهید که به‌صورت یک نیم‌دایره بایستند. شما باید جلوی بچه‌ها بایستید، اما توجه داشته باشید که چپ و راست شما بر عکس کودکان است، وقتی مقابل آنان می‌ایستید؛

ت) به سمت راست بچرخید؛ ضمن چرخیدن اعلام کنید: «به سمت راست می‌چرخید، حالا به سمت چپ و...»

ث) دست راست را روی پای راست قرار دهید.

ج) دست چپ را روی سرتان بگذارید.

نکته

- برای کودکان کوچک‌تر می‌توانید دست راست و چپ را با دو نوار قرمز و سبز مشخص کنید و در مراحل اولیه نام رنگ‌ها را بگویید، سپس مفهوم راست و چپ را بیشتر توضیح دهید.
- در این فعالیت می‌توانید حرکات متفاوتی را با توجه به سن و توانایی کودکان اجرا کنید.

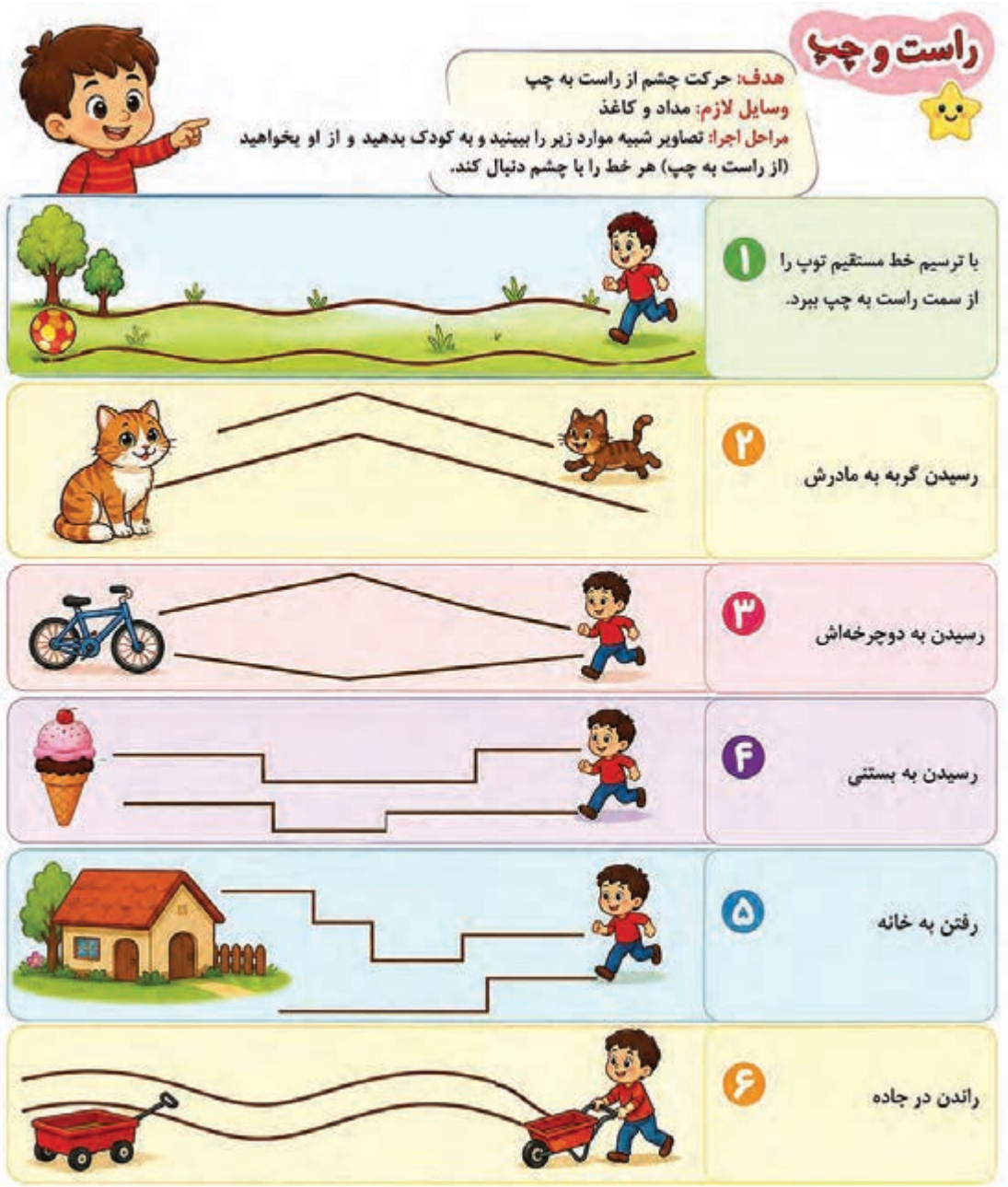
۴ـ راست و چپ

هدف: حرکت چشم از راست به چپ

وسایل لازم: مداد و کاغذ

مراحل اجرا: تصاویری شبیه موارد زیر بکشید و به کودک بدهید و از او موارد زیر را بخواهید، (در کلاس با کاغذ بزرگ‌تر خطوط بلندتر کشیده شود)[1](شکل ۴۰).

۱ـ این تمرین می‌تواند در حیاط مدرسه یا مرکز پیش از دبستان کشیده شود تا کودکان خودشان درون خطوط بازی کنند.

شکل ۴۰ـ هماهنگی چشم و دست

ارزشیابی شایستگی واحد یادگیری ۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک

نام و نام خانوادگی				شماره ملی		نوبت:	تاریخ ارزشیابی:
کد حرفه	۵۳۱۱۲۳	حرفه	مربی یار پیش از دبستان	کدپیمانه/بودمان	۵۳۱۱۲۳۰۱۵	استاندارد عملکرد کار: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک از طریق توسعه شناخت کودک از خط، پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن و پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک بر اساس منابع علمی، آموزشی و استانداردهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش کشور؛	
کد وظیفه/ شغل	۵۳۱۱۲۳۰۱	وظیفه/ شغل	پرورش مهارت‌های کلامی کودک	سطح صلاحیت	L۳		
کد کار	۵۳۱۱۲۳۰۱۵۲	کار	آماده کردن کودک برای نوشتن واحد یادگیری ۲: پرورش هماهنگی عضلات چشم و دست کودک	سطح شایستگی	مهارت		

ردیف	مراحل کار	شرایط انجام کار (ابزار،مواد، تجهیزات، زمان، مکان و ...)	ابزارهای ارزشیابی	استاندارد (شاخص‌ها/داوری/نمره دهی)	نتایج ممکن	نمره کسب شده
۱	توسعه شناخت کودک از خط	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت کودک از خط براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی یار، مکان، زمان، ابزار موردنیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت کودک از خط براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت کودک از خط براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۲	پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان، زمان، ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن براساس حداقل۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی یک فعالیت آموزشی برای پرورش عضلات دست کودک برای نوشتن براساس کمتر از ۶ مورد ازموارد بالا	۱	
۳	پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک	ابزار: لوازم‌التحریر و وسایل هنری، جداول رشد کلامی، فیلم‌های آموزشی، کتاب‌های قصه کودک، کارت‌های قصه، کارت‌های تصویری، انواع عروسک‌ها، مواد مصرفی و رایانه مکان: مرکز آزمون زمان: ۲۰ دقیقه استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی و دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش کشور	مشاهده، آزمون کتبی، پرسش و آزمون عملکردی	طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک براساس موضوع، نوع، هدف، سن کودک، تعداد کودکان، تعداد مربی و مربی‌یار، مکان، زمان، ابزار مورد نیاز، روش کار	۳	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک براساس حداقل ۶ مورد از موارد بالا	۲	
				طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای پرورش تجسم فضایی در نوشتن کودک براساس کمتر۶ مورد از موارد بالا	۱	
شایستگی‌های غیرفنی،ایمنی،بهداشت، توجهات‌زیست‌محیطی‌ونگرش:		شایستگی‌های غیرفنی: (N۳۵) یادگیری، (N۵۲) مهارت گوش کردن، (N۵۷) آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت ایمنی وسایل و مواد مورد استفاده هنگام انجام فعالیت‌ها بهداشت: رعایت موارد بهداشتی توجهات زیست‌محیطی: احترام به طبیعت و آلوده نکردن آن هنگام انجام فعالیت‌ها، به حداقل رساندن دورریزها نگرش: توجه به انگیزه‌های کودک، صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه‌جویی هنگام استفاده از مواد	**مشاهده، آزمون عملکردی**	تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد انگیزه در کودک		
				تقویت مهارت گوش کردن در کودک ـ پوشیدن روپوش ـ جمع‌آوری دورریزها و جداسازی زباله‌ها ـ ایجاد انگیزه در کودک		
ارزشیابی کار (شایستگی انجام کار)						
بلی ☐						
خیر ☐						

توضیحات:

۱ـ معیار شایستگی انجام کار:

ـ کسب حداقل نمره ۲ از مراحل ۱ و ۳ (مراحل بحرانی)

- کسب حداقل نمره ۲ از بخش شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش

- کسب حداقل میانگین ۲ از مراحل کار

۲ـ تعریف سطوح شایستگی: صرف‌نظر از اینکه یک تکلیف کاری در چه سطحی از صلاحیت حرفه‌ای انجام می شود، در هر محیط کاری ممکن است انجام هر کار با کیفیت مشخصی مورد انتظار باشد. سطح شایستگی انجام کار، معیار اساسی ارزشیابی است.

ـ مهارت (سطح سه): ماهر و قادر به آموزش و هدایت دیگران، توانایی برنامه‌ریزی و تحلیل، پاسخ‌گویی در برابر کارهای خود، سروکار داشتن با سطح وسیعی از کارها و فعالیت‌ها

ـ تسلط (سطح چهار): خبرگی در انجام کار و آموزش دیگران، ایجاد، نوآوری، سازگاری، عیب‌یابی، هدایت و راهنمایی دیگران.

فهرست منابع

۱ ابراهیم‌پور، سمیرا، منتظر، زهره، سفر نواده، مریم، اکرادی، احسان، تحلیل تجربه مربیان پیش‌از دبستان درباره تأثیر فضای مجازی بر سلامت کودک، فصلنامه فناوری آموزش و یادگیری، ۱۳۹۹.

۲ امینی، فاطمه، لطفی‌آلانی، فاطمه، ملا هاشمی، مریم ، خان‌احمدلو، علیرضا، بررسی تأثیر دو زبانه‌گی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی در منطقه دوزبانه، پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت تعلیم‌وتربیت و آموزش‌وپرورش، ۱۴۰۴.

۳ احدیان، محمد، مقدمات تکنولوژی آموزشی، نشر آییژ، ۱۳۷۸.

۴ احمدآیی، آرزو، پرورش توانایی‌های ذهنی و رفع اختلالات یادگیری (ویژه معلمان و مشاوران) نشر مبنا، ۱۳۸۲.

۵ احمدی، گیوی و دیگران، زبان و نگارش فارسی، نشر سمت، ۱۳۷۱.

۶ اسکوبرلین، دبورا، تمرکز حواس خود را تقویت کنید، ترجمه: ملیحه وفایی، نشر سه نقطه، ۱۳۹۳.

۷ الدوسی، طیبه، فرایند گوش دادن فعال، دو گام پاسخ‌گویی و یادآوری، شماره ۷، فروردین ماه ۱۳۸۶.

۸ الدوسی، طیبه، فرایند گوش دادن فعال، رشد تکنولوژی، شماره ۱۸۳، اسفند ماه ۱۳۸۵.

۹ الدوسی، طیبه، گوش دادن فعال، خطاهای بازدارنده، رشد تکنولوژی، شماره ۱۸۰، دی ماه ۱۳۸۵.

۱۰ الدوسی، طیبه، گوش دادن فعال، عامل کلیدی در یادگیری، رشد تکنولوژی در سال ۲۲، ش ۱۷۹، آذرماه ۱۳۸۵.

۱۱ ای‌کولینان، برینس برایم بخوان، فاطمه امیرناصری، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۳۸۲.

۱۲ ایچسون، جین، زبان و ذهن، ترجمه محمد فائض، انتشارات نگاه، ۱۳۷۲.

۱۳ ایزنسون، جان، اختلالات، زبان و گفتار در کودکان، ترجمه حمید علیزاده، انتشارات رشد، ۱۳۸۸.

۱۴ آرمسترانگ توماس، هوش‌های چندگانه در کلاس درس، مهشید صفری، ویرایش دوم، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۳.

۱۵ با میانی، هادی، راهکارهای مقابله با آسیب‌های فضای مجازی برای کودکان، دو فصل‌نامه تخصصی معارف اسلامی و تبلیغ و ارتباطات، ۱۴۰۱.

۱۶ برک لورا، روان‌شناسی رشد جلد ۱، ترجمه یحیی سیدمحمدی، نشر ارسباران، چاپ هجدهم، ۱۳۹۰.

۱۷ بریزندین، لوان، مغز زنانه (بحثی درباره ویژگی‌های جسمی و روانی زنان)، ترجمه: محسن دهقانی، سهیلا، پیمانی، نشر: رشد، ۱۳۹۶.

۱۸ بیکر، کالین، راهنمای دو زبانه‌گی، ترجمه: عطیه، عبدالحی، نش: راو شید، ۱۴۰۲.

۱۹ تیموری، ابوالفضل، اسکندری، مهدی، دوزبانه و تأثیر آن در تربیت، هفدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، ۱۴۰۳.

۲۰ پولادی کمال، رویکردها و شیوه‌های ترویج خواندن، مؤسسه فرهنگی هنری پژوهشی ـ تاریخ ادبیات کودکان، ۱۳۸۷.

۲۱ پیاژه، ژان، زندگی و پرورش کودک، ترجمه عنایت‌الله شکیباپور، انتشارات نیما، ۱۳۷۸.

۲۲ تبریزی، مصطفی، درمان اختلالات خواندن، نشر فراروان، ۱۳۸۷.

۲۳ تریسترداج راین و دیگران، برنامه آموزش خلاق برای پیش از دبستان، مترجم دکتر فرخ‌لقاء رئیس و دیگران، انتشارات خجسته، ۱۳۹۳.

۲۴ چمبرز، دیویی، قصه‌گویی و نمایش خلاق، ثریا قزل ایاغ، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶.
۲۵ حاجیانی، ابراهیم، جامعه‌شناسی اخلاق و هویت کودکان، تحلیل وضعیت اخلاق و هویت کودکان اجتماعی در جامعه ایران، نشر: جامعه‌شناسان، ۱۳۹۳.
۲۶ حاجیانی، ابراهیم، اینترنت و تأثیر آن بر هویت جمعی سنتی ایرانیان، مجله مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات، ۱۳۹۹.
۲۷ حسینی، مهدیه، رحیم‌نژاد، فاطمه، سطح سلامت جسمانی در کودک پیش‌دبستانی دارای اعتیاد به فضای مجازی، فصلنامه علمی تخصصی سلامت روان در مدرسه، ۱۴۰۳.
۲۸ دیبلو، جیمز، وندرزندن، روان‌شناسی رشد، ترجمه حمزه گنجی، انتشارات ساوالان، ۱۳۷۶.
۲۹ رضی، محمد، نهج‌البلاغه، ترجمه مصطفی زمانی، انتشارات نبوی، ۱۳۷۱.
۳۰ روت، بتی به کودک خود، خواندن بیاموزید، ترجمه منیژه گازرانی، نشر خجسته ۱۳۸۷.
۳۱ ریو، مارشال، انگیزش و هیجان، ترجمه سیدیحیی محمدی، نشر ویرایش، ۱۳۸۵.
۳۲ زایپس جک، هنر قصه‌گویی خلاق، مینو پرنیانی، انتشارات رشد، ۱۳۸۰.
۳۳ زندی، بهمن، روش تدریس زبان فارسی، نشر سمت، ۱۳۷۸.
۳۴ سالومه، ژاک، گوش شنوا، ترجمه شهلا حائری، نشر قطره، ۱۳۸۹.
۳۵ سرایی، جاوید، ترانه‌های کودکانه، نشر موج، ۱۳۹۱.
۳۶ سلیم، علاءالدین، چگونه شنونده‌ای فعال باشیم، پیوند شماره ۲۳۹، اسفند ۱۳۸۲.
۳۷ سیف، علی‌اکبر، روان‌شناسی پرورشی، نشر آگاه، ۱۳۸۱.
۳۸ سیکوان میگوئیل، آموزش و مسئله دو زبانگی، مترجمان اصغر واقدی، لیلی انگجی و دیگران، انتشارات سخن، ۱۳۷۷.
۳۹ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (خواندنی‌ها) (۴)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
۴۰ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (شنیدنی‌ها) (۱)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
۴۱ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (گفت‌وگوها) (۳)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
۴۲ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (گفتنی‌ها) (۲)، نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
۴۳ شریفی، هدیه، آموزش توانایی‌های زبانی (نوشتنی‌ها) (۵) نشر لوح زرین، ۱۳۸۲.
۴۴ شریفی، هدیه، تأثیر ادبیات بر زبان کودک، نشر نویسندگان کودک و نوجوان، ۱۳۸۵.
۴۵ شیبانی، پرویز، طیبی، مهتا، شفیعی، مینا، تأثیر فضای مجازی بر محاوره و نوشتار دانش‌آموزان، هفتمین کنگره ملی در علوم انسانی، ۱۴۰۲.
۴۶ شکراللهی، رقیه، دهقانی، مرضیه، جوادی‌پور، محمد، صالحی، کیوان، نوری، علی طلایی، ابراهیم، مقایسه برنامه‌ها و مدل‌های آموزش دوزبانه‌گی در کشورهای اسپانیا و کانادا و امریکا و ترکیه و ایران یک مطالعه تطبیقی، فصلنامه مطالعات پیش‌دبستان و دبستان دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۹۸.
۴۷ صادق، معصومه و همکاران، سند راهنمای برنامه درسی درس پرورش مهارت‌های کلامی کودک، ناشر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، تهران، ۱۳۹۴.
۴۸ صادقیان، نبی‌الله و دیگران، فعالیت‌های یاددهی ـ یادگیری، نشر توکان، ۱۳۸۵.
۴۹ صفاپور، عبدالرحمن، آموزش مهارت گوش دادن، نشر مدرسه، ۱۳۹۴.
۵۰ صفاپور، عبدالرحمن، آموزش مهارت نگاه کردن، نشر مدرسه، ۱۳۹۴.
۵۱ صفوی، امان‌الله، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، نشر علمی، ۱۳۸۵.
۵۲ طالب‌زاده، تحلیلی بر دو زبانه‌گی در نظام آموزشی ایران از دیدگاه جامعه‌شناسی زبان، نشر: سمت، ۱۳۹۰.

۵۳ علی‌پور، اصغر، اسدی، مسعود، نظری، علی‌محمد، شکوری، زینب، فراتحلیل نقش آموزش‌های پیش‌از دبستان و دوزبانه‌گی در پیشرفت تحصیلی، مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۹۹.
۵۴ عمرانی، غلامرضا، راهنمایی معلم اول دبستان، نشر مبتکران، ۱۳۸۵.
۵۵ فابر، ادل، کلیدهای گفتن و شنیدن با کودکان و نوجوان، ترجمه زهرا جعفری، نشر صابرین، ۱۳۸۳.
۵۶ فجری، محمدمهدی، خانواده‌ها بدانند مروری بر آسیب‌ها و راهکارهای استفاده از فضای مجازی، نشر: امیرالمؤمنین، ۱۳۹۷.
۵۷ فیشر، رابرت، آموزش تفکر به کودکان، ترجمه مسعود ضیایی مقدم، نشر رسش، ۱۳۸۶.
۵۸ فیشر، رابرت، آموزش یادگیری، ترجمه فروغ کیان‌زاده، نشر رسش، ۱۳۸۶.
۵۹ قزل ایاغ ثریا، ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن، انتشارات سمت، ۱۳۸۳.
۶۰ قزل ایاغ، ثریا، ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای کودکان و نوجوانان)، نشر سمت، ۱۳۸۳.
۶۱ کاووسی، افشین، محمودی، محمد، بررسی اهمیت زبان مادری در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان، هفدهمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی مشاوره و علوم تربیتی، ۱۴۰۳.
۶۲ کلارک رن، ۵۵ اصل برای کلاس‌داری موفق، مترجم فرشته مجیب، انتشارات پیشگامان پژوهش‌مدار، چاپ سوم، ۱۳۹۵.
۶۳ کول، کریس، کلید طلایی ارتباط، ترجمه: محمدرضا آل یاسین، نشر هامون، ۱۳۹۳.
۶۴ کینگ، کند دل، تاتی تاتی، بر لبهٔ دوزبانه‌گی چرایی و چیستی و چگونگی آموزش زبان دوم به کودکان، ترجمه: لیلا باقری مطلق، نشر: راوشید، ۱۳۹۹
۶۵ گرین، نانسی سوکول، پرورش کودک کنجکاو، مترجم فرشته مجیب، انتشارات مدرسه، چاپ سوم، ۱۳۹۱.
۶۶ گلمن، دانیل، هوش هیجانی، ترجمه نسرین پارسا، نشر رشد، ۱۳۸۹.
۶۷ گی، رابین، سرگرم کردن و آموزش دادن به کودکان پیش از دبستان، ترجمه ماندانا فرهادیان، نشر رشد، ۱۳۸۸.
۶۸ گوری، میشل، استیونس، کتی، (دختران و پسران متفاوت یاد می‌گیرند، ترجمه: فاطمه موسوی، نشر: پر کاس، ۱۴۰۰.
۶۹ لطف‌آبادی، حسین، روان‌شناسی رد، نشر آستان قدس رضوی، ۱۳۷۸.
۷۰ لوکاس، بیل، قدرت ذهن خود را ارتقا دهید، ترجمه سمیه موحدی فرد، نشر اتقان، ۱۳۸۸.
۷۱ ماسن، هنری و دیگران، رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، نشر مرکز، ۱۳۹۲.
۷۲ ماهینی، فاخته، موسویان، فاطمه، بررسی تجربه زیسته معلمان و دانش‌آموزان دوره ابتدایی شادگان از مشکلات دو زبانه‌گی دانش‌آموزان، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۴۰۱.
۷۳ محمودپور، آزبتا، روش‌ها و راهبردهای تقویت دقت و توجه، نشر مدرسه، ۱۳۹۵.
۷۴ محمود عربی، پرستو، آمادگی برای نوشتن، نشر گاج، ۱۳۹۵.
۷۵ مدیریت آفرینش هنری، فعالیت خوشنویسی (کتاب کار)، نشر کانون پرورش فکری کودکان، ۱۳۹۴.
۷۶ مسعودی، امید، خلاصه‌نویسی برای رسانه‌ها، نشر خجسته، ۱۳۸۵.
۷۷ منجیری، جان، تدریس مهارت‌های زبان به کودکان و نوجوانان، ترجمه: محمد محمدزاد، نشر هوا، ۱۳۸۷.
۷۸ ناعمی، علی‌محمد، روان‌شناسی آموزش خواندن، نشر آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰.
۷۹ نعمت‌الهی، فرامرز، ادبیات کودک و نوجوان، انتشارات مدرسه، واثقی مینو، آموزش هنر، نقاشی و کاردستی، انتشارات فاطمی، ۱۳۹۲.
۸۰ نورتون، دونا، شناخت ادبیات کودکان، گونه‌ها و کاربردها (از روزن، چشم کودک)، ترجمه منصوره راعی و دیگران، نشر چیستا، ۱۳۸۲.

۸۱ وکیلیان، احمد، متل‌ها و افسانه‌های ایرانی، نشر: سروش، ۱۳۸۷.
۸۲ ورنون، آن، آموزش مهارت‌های زندگی، ترجمه مهرداد فیروزبخت، نشر دانژه، ۱۳۹۳.
۸۳ ولف، پاتریشیا، مغز و فرایند یادیگری، مترجم: داود ابوالقاسمی، انتشارات مدرسه، تهران ۱۳۸۲.
۸۴ ویسی‌نژاد، سیما و دیگران، آشنایی با اصول چکیده‌نویسی و فیش‌برداری، نشر سازمان عقیدتی سیاسی ناجا، ۱۳۸۹.
۸۵ هارتلی بروئر، الیزابت، ایجاد انگیزه در کودکان، ترجمه: احمد ناهیدی، نشر رشد، ۱۳۸۶.
۸۶ هینیگ، راث بیل، نمایش خلاق در کلاس درس، ترجمه: علی حسین قائمی، نشر انتخاب نو، ۱۳۸۱.
87- Behnamnia, N., Kamsin, A., Ismail, M. A. B., & Hayati, S. A. (2023). A review of using digital game-based learning for preschoolers. Journal of Computers in Education, 10(4), 603-636.
88- Carter Dennis, Teaching Fiction in The Primary School David Fulton, 2000.
89- Coordina tion Team Cardiff of Soceal Sciences, Handbook for Aimhigher… association Zolo, Cardicf university 2009.
90- Güzelyurt, T., & Nayci, Ö. (2021). Technology Addiction in Preschool Perıod: An Analysis on Illustrated Children's Books. Kastamonu Education Journal, 29(2), 326-333.
91- Kara, D., Taner Derman, M. , (2025), Digital play addiction and interactive peer play behaviors in preschool children. Education and Information Technologies,30, 21849–21888. https://doi.org/10.1007/s10639-025-13518-4
92- Michal Gilad et al. , (2023), Science for policy to protect children in cyberspace, Science, 379,1294-1297.DOI: https://doi.org/10.1126/science.ade9447
93- 71) Persiani Kimberly, EdD, The organized Teacher'' s Gvide To children''s Litreaure, Mac Graw Hill, 2014.
94- 72) Ramsden Ashley and Sue Hollingworth, The Storyteller''s way Hawthorn press, 2013.
95- 73) Scrivener Jim, Learning Teaching, Macmillan 2009.
96- Semiz, S. (2024). Digital game and technology addiction in early childhood. Digital Security and Media, 1(1), 30-44. https://izlik.org/JA76DZ39MD
97- Şenol, Y., Şenol, F. B., & Can Yaşar, M. (2024). Digital game addiction of preschool children in the Covid-19 pandemic: social emotional development and parental guidance. Current Psychology, 43(1), 839-847
98- Sadat Hoseini, M. & Rahim Nejad, F., (2024), The level of physical health in preschool children with cyberspace addiction, Mental Health In School, 2(1-5), 85-95, DOI: https://doi.org/10.22034/jmhs.2024.455686.1035
99- Whit Ehead Marian, The DeveloPment of Language and Literecy, P.C.P, 2005
100- Yadav, S. & Prof. Vyas, C., (2021), Impact of Digital Technology on Preschoolers : A Review, International Journal of Scientific Research in Science and Technology, 8(2), 223-227, DOI: https://doi.org/10.32628/IJSRST218232
101- Young Caroline, Entertaining and Educating young children, Saffron Hill London England, 2009.
102- Young caroline, Entertaining and Educating, Babies and Todlers Saffron Hill, London England, 2009.

هنرآموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظر اصلاحی خود را درباره مطالب کتاب‌های درسی از طریق سامانه «نظرسنجی از محتوای کتاب درسی» به نشانی «nazar.roshd.ir» یا نامه به نشانی تهران ـ صندوق پستی ۴۸۷۴ ـ ۱۵۸۷۵ ارسال کنند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

Www.IranEstekhdam.Ir

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز کودکیاری

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن

و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۹۱۳۰۰۱۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir